

Den
Norske Tidsskrift,

et

Ugeblad.

Femte og sidste Uargang.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Omne tulit punctum, utile qui miscuit dulci.

Register
over
Indholden af 5te Aargang.

	Pag.
Om Norske Nationalsange	I
Korsog til en Nationalsang	13
Norges Thing, et Digt	17
Brev fra Nasimus Jespersen	24
Digte i Anledning af Hs. Majestæts Fødselsdag	33
Quel bruit pour une omelette?	41
Brev fra Simon Sanddrue	45
Om Nytten af en Nationalrepræsentation	49
Udbredelsen af Aviser	64
Sang, tilegnet det Norske Selskab i Christiania	65
Om en Literaturtidende for Norge	68
Et Par Vink til Tilsueren	72
Om diplomatiske Forhandlinger	76
Bemærkninger ved M. B. Kroghs Bemærkn. over Grundlovens §. 100	81
En Allegorie	88
Om Ridderordener i Norge	97
Et Par Ord om Bergens Rådstole	107
Umeldelse	112
Om Vibelløsning	113
Ved Etatsraad Thunboes Jordfærd	119
Aphorismier	122
Subskriptionsplan	127
Prover af abberitif Færd og Literatur	129
Blik paa Naturen	145
Af den grøske Anthologie	158
Fragment af Stjernstolpes travesterte Eneide	161

	Pag.
Et Par Ord om Parodiens Misbrug	172
Om Kongens Veto	177
Noget om Trykkesfrihed	182
Abel	187
Anmeldelse	191
Om og af: ein em Schreibens aus Stockholm	193
Blandinger	205
Frihedens Spire, et Digt	209
Om Evnen til at tale og til at høre	211
Bemærkninger ved Stykket: Om Kongens Veto	219
Politisk Intolerance	225
Brev fra P. Drangsal	230
Om og af Skrifstet: Der Europäische Bund	236
Bidrag til Dagens Skilberie, i Epistler, fra Øhrr.	
Halv- og Heeltilsreds	241
Delicatesse og Klogskab	252
Ærgjerrighed	257
Parabler	264
Anmeldelse	271
Om Aarsagerne til Republikkers Forsvinden iblandt de europæiske Stater	273
Middel til Fædrelandsførerligeds Fremme	289
Om Regentens Hellighed og Ukrænkelighed	294
Om den britiske Stats = Økonomies Sammenhæng med Statsforfatningen	305
Brev til Tilskueren	328
Jonas Reins Nekrolog	337
Choral ved Jonas Reins Jordfæerd	365
Om Forholdet mellem Kirke og Stat	369
Misceller	395
Om Rys	401
Afsked med Læseren	409

Den Norske Tilstuer.

Femte Værgang.

1821, Januar 11e. 1ste Hefte, No. 1—2.

Audiatur et altera pars.

TNorske Tilstuers 4de Værgangs 1ste Hefte No. 15—16 har en Ubekjendt ladet indrykke et Stykke, om Norske Nationalsange, i Anledning af den udsatte Priisopgave.

Uagtet jeg nu i det Væsentlige er enig med Forfatteren, saa troer jeg dog at skynde baade mig selv og Publicum, at offentliggjøre mine Bemærkninger i den Anledning, og gjøre Negnstab for hvad der desuagtet kan have bevæget mig til, ogsaa at vove mig frem paa Kamppladsen.

Neppe har i noget Land, fra den allerfjerneste Old, herket saa uafbrudt, og under alle Tidens og Omstændighedernes Omvæltninger, saa kjeft Mod, saa stærkt og ubetvingeligt Hang til Frihed, saa brændende Kjærlighed til Fodeland og Landsmænd, som i vort kjære Norge. Neppe kan nogen Nation forholdsvis nævne saa mange usorglommelige Hædersmænd af dens Midte, der, saavel paa Valpladsen, som i Fredens rolige Sysler, ved mandig Daad og kraftfuld Tale have gjort sig udselige, som den Nørste. Hvad Under da, at ingen anden Nation kan fremvise saa mange stjonne Nationalsange som denne? allerhøjest da Nørste Skjaldedigte nedstige fra samme Old, som Nørst Mod og Tapperhed. Jeg er derfor fuldkommen enig med hin ubekjendte Forsatter deri, at en Nørst Nationalsang, især under Norges nærværende Stilling, kunde sones overslodig; at en Nationalssang, der skulde kunne bringe hine ældre, almindelig bekjendte og yndede, og af Normænd med nordisk Sild i hver Nerve saa ofte assjungne Sange, i forglemmelse, er ligesaa lidet tænkeligt, som onskeligt, saalænge Normænd ere Normænd. Ligesaas enig er jeg med Forsatteren deri, at en Nationalssang, der skal have alle af ham opgivne Egenstabber, og som jeg alle finder ligesaa rigtige som nødvendige, ikke frembringes ene og alene ved pecunier Belønning. Thi kan nogensinde den gamle Regel: Poetæ nascuntur non fiunt, finde Sted, maa det være

i nærværende Tilsælde. Hvortil jeg endnu maa sige: at en Nationalsang, der i alle Dele opfyldte Forfatterens Fordringer, udtrykte og samstemmede med Nationens almene Folelse, med ingen Pris funde betales, og at derimod for en maadelig, for ikke at sige slet, der i ingen Henseende svarede til Hensigten, var endog den allerringeste Belønning for stor.

Ligesaa enig er jeg med Forfatteren, at hvem en individuel Dom af et Selstab, om samme end bestod af Landets lærdeste, retskafneste og mest agtede Maend, eller nogensomhelst Øvrigheds-Forsamling kan bevirke, at et Digt, var det end det sjonnest og fuldkomneste, antages af en heel Nation som en Nationalsang, hvilken Ere det alene kan opnaae ved Nationens samstemmende Folelser, grundet paa dets almene og til alle Tider og under alle Omstændigheder passende Interesse.

Nagter jeg saaledes nje har gjennemtaenk, og sagt mig selv alt, hvad der kan siges imod en Nationalsang, lenge forend jeg læste hitt Stykke i Tilstueren, har jeg dog fundet for mig overveiende Grunde til at indlevere nedenstaende Forfrag. Disse ere:

1., Vel erkjender jeg hine af den ubekjendte Forfatter anførte og flere sjonne Sange, for sande, og idetmindst for mig uopnaaelige Meisterstykker, men deels ere de alle, som af Forfatteren

selv anminderket, bestemte, ene og alene for et Drikkeselag, deels kunde vel de sidste Tiders Omvæltninger, Constitutionens Forandring og Frihedens Gjenfødselse, give Anledning til en eller anden ny Idee, en eller anden mere passende Tanke, til et eller andet, med Hensyn til Landets nuværende Stilling, kraftfuldt, nyt Udtryk. Derfor, endskjont jeg ingeninde, og endnu mindre i min Alders Efteraar, har dovet eller dover at maale mig med nogen af hine Nationens allmenyndede Digtere, med Hensyn til Tankens høje Flugt, malerist Phantasie, Cultur og Versification, saā vor jeg dog maale mig med dem og enhver anden, med Hensyn til varm Følelse for Frihed og Fødeland. Og skulde vel den Tanke: *tendimus in astra*, være saā aldeles utilgivelig? Sandelig, dersom denne Tanke ikke stedse havde sværet for hine Digeres Sjel, havde vi ikke kunnet fryde os ved de mange skjonne Tanker og Udtrykke, saavel i de anførte Sange som i deres øvrige Digte.

2., Naar Forfatteren, pag., 117, anfører Vetingelserne for et kraftfulde National-Qvad, da er jeg idet Væsentlige enig med ham; men naar han, pag. 118, ytrer, at den Lid, vi leve i, er saā trykkende; fornemmelig i Rigets østlige Egne, at rast, freidig Nationalsang, der snarere maatte ansees for Bedøvelsesmiddel end Glædestegn, og andensteds maastee vilde lyde som uødel, haas-

nende Triumph; da kan jeg ingenlunde deri være enig med Forfatteren. Hvad Fortidens Minde angaaer, da er vel dette nu, og fremdeles vil blive, det samme som da hine Digttere quæd. Hvad Nutidens Daad angaaer, da er vel ikke alt det Blod, der rinder i Normændenes Arær, og som er nedarvet fra Oldtidens Helte endnu blevet til sunkent Vand. Endnu findes der vel Mary i Norske Knofler og Sener i Norske Arme. Endnu hæve sig mange Hjerter i Norske Barne, saavel under den fine Kjole, som især under Vadmelstrojen, af varm Enthousiasme for Frihed, Selvstændighed og Fødeland. Lad kuns dette elskede Fødeland, Tiden og Omstændighederne, fordre Norsk Mod og Kraft, og lad samme af floge, retsindige og fødreelandssindede Mænd, blive ledet med Rolighed og Bestemthed til et fornuftigt og hensigtsmæssigt Maal, og de sildigste Slægter ville vide med Erefrygt at omtale Norsk Daad, og synge om Norges Son: "Lad kuns Overmagt ham true,
Intet ham skal underkue".

Men endnu kunne vi rolig synge med Digteten: "End raade de Nordmænd i Norge". Hvad Rydelsen angaaer, da tilstaar jeg, at mangen En ved Sydens Luxus, hede Vine, Lækfrerier og bløde Søder forsinet Bellysting, maa

indstrenke, ja maastee endog for en stor Deel
 renoncere paa de Nydelsser, som han ønskede sig,
 og hans klogtige Hjerne kunde udfinde. Men
 om han end kunde have, og forstasse sig alt saas
 dant, mon han da var lykkeligere, friere, sun-
 dere, mere selvstaendig og kraeftfuld, nyttigere for
 sig selv, Medborgere og Fodeland, ved at hen-
 dose i Lediggang, Ødselhed og Overdaadighed,
 end Fædrene ved deres Larvelighed, Noisomhed,
 Strabadsr og utrettelige Virksomhed? Mon Thee
 og Caffe, i Chinas og Dresdens skjonne Porce-
 lains-Kopper, give mere Mod, Kraft og sand-
 Glæde, end det hjemmebruggede Øl i Fædrenes
 Valbirkekande? Mon Sydens 100 Slags Wine,
 i Englands slebne Chrystalglas, smage og be-
 komme Nutidens Normænd bedre, end den hjem-
 mebryggede Mjød i det guldbesslagne Horn smagte
 vore Forfædre? Mon Floiel, Silke og det fine-
 ste Klæde, skytte mere for Klimatets Barsthed,
 end Forfædrenes Badmels- og Skindvamfer? Mon
 Rigmanden nu boer bedre i 20 til 30 Væ-
 relser, hvoraf de fleste staae øde, end Fortidens
 Konger og Tyrster i 3 til 4 rummelige, tette,
 varme og lune Stuer? Mon der herster mere
 Glæde og Tilsfredshed, ved et med snese Netter
 besat Bord, hvortil alle Verdens Dele have
 maattet hde sine Lækrerier, end ved Forfædrenes
 med 3 til 4 sunde, gode Norske Netter, besatte
 simple Egeborde? Hvad Skade for Fædreneland

det, om den bløde Vellystning maa lære at undvære det, som han kun ønskede at besidde for at bortodslle, saalænge Pluraliteten af Borgerne ikke savne det nødvendige? Og neppe skulde jeg troe at dette er tilfældet.

Det algode Forsyn har saa rigeligen i de sidste Aaringer udbredet tifold Velsignelse, saavel over Land som Strand, og vil man besøge Landmanden, Fiskeren, Haandværksmanden, fort Enhver i de ringere Folkeklasser, i deres indre huuslige Stilling, vil man overbevises om, at der maaske ikke i et halvt Sejel har været større Overslodighed paa Livets første Nødvenigheder, end just i nærværende Tid. Den eneste Mangel, der i de lavere Folkeklasser spores, er alene Mangel paa de fornodne Pengrepræsentativer, og især paa Skillemyat, hvorved al indenlandsk Handel og Norelse ligger som i Dvale. Landsmuen forledes til Lupus og Ødselhed, da de, af Mangel paa contante Venge, naar de bringe noget til Kjøb; eller Ladefæderne, maas enten creditere deres Varer bort, eller tage Overdaadigheds, og for dem aldeles undværlige Varer tilbage, hvorved det, til stort Tab for Staten og det Almindelige, gjøres dem umuligt, til rette Tid at udrede deres Skatter og Afgifter. Vel tilstaar jeg, at den pludselige Standsning i Last-handelen, strax ovenpaa den overspændte Licens-fart, maatte have meget sorgelige Folger for de

Egne, hvor samme fandt Sted, i Bund og Grund
ruinere mangen høderlig Familie, sætte mange ar-
beidssøre Hænder, ud af Virksomhed, og gjore man-
ge af de ved denne Drift sysselsatte Medborgere
brodlose; men denne Crisis var at forudsee, og
nodvendig maatte indtræffe, seent eller tidlig; og
tor man haabe, at de sorgeligste Folger, nu, for
det meste, ere overstandne. Onkeligt var det,
at Nationens nu snart sig forsamlende Repræ-
sentanter kunde finde Udvæi, til at sætte i Circu-
lation, om ikke gros Courant, da idetmindste
Skillemynt og mindre Repræsentativer, samt en
Udvæi, til at forklasse Medborgerne Laan paa
billige og ikke aldeles ødelæggende Vilkaar, imod
Prioritet i deres solide og faste Ejendomme,
hvorved, efter min individuelle Formening, de
meest trykkende Mangler, og den høieste Forle-
genhed, snart ville kunne forebygges. Og naar
dette blev tilfældet, vilde jeg endog opkaste det
Spørgsmaal; om Norge i det reelle havde vun-
det eller tabt ved Lasthandelens Standsning
eller Ophør? Norges herligste, sjonnestie og meest
faste og urokkelige Ejendom var, i forrige Tid,
dets mange og sjonne Skove. Denne Norges,
næsten sidste Herlighed, ligesom kappedes de fort-
synede Eiere med hinanden om at ødelægge,
Skovene udhuggedes, Landbruget forsømtes,
Lasten blev alt mindre og mindre, og folgelig
af ringere Værdie, hvorför der udfordredes alt

større og større Antal af de stedse formindskende Træer, for at udgjøre den samme Summa, som for saa Lar tilbage erholdttes ved en tiendedeel ringere Quantitet, indtil den store Concours endelig bragte det dertil, at Norges skjonne Trælast aldeles bortstjækedes til Udlændinge. Og hvad erholdt Norge i Trælasthandelens meest glimrende Periode tilbage fra Udlandet? Mon rede Penge eller Nødvendigheds Varer? Nei! Norge erholdt intet uden Colonialvarer, Flitterstads, og alt hvad der hørte til Livets Overdaadighed, hvorved forårsagedes, at al indenlandst Industrie, Manufactur og Fabrikstid aldeles hendode, og gif det endog saavidt, at Norgemændene udførte de raae Materialier til Fremmede og fjsbte af dem tilbage samme Varer forståede, for 10, 20 ja vel 100 Gange saa høje Priser.

Det er mig saaledes ikke muligt at see Norges nærværende Forfatning i saa mørkt Lys, som hin Forsatter, og flere af mine Landsmænd, funs Mod, Kraft, Endrægtighed og en god Willie — og vi kunne nære det skjonneste Fremtidshaab, saa meget mere, som vi kunne glæde os, ved vor ypperlige Constitution, som det funs berører paa os selv at hævde og opretholde. Hvor meget skjonnere er ikke alene vor nærværende Stilling, men hvor blidere ere ikke vores Udsigter i Fremtiden, nu, fremfor den Lid, da hine Digtene under en vindstrønet arvelig Enevolds Regjering,

istemirde deres Nationalsange. Sandelig vi behove ikke nu at synge som Norges udodelige J. N. Brun, med Ynglingens Ild, Mod og Kraft istemmede:

"Og naar vi først saae Blod paa Land,
Vi født om Frihed dromme,
Dog vaagne vi vel op engang
Og bryde Lønker, Baand og Evang ic."

Det er ikke længere en Drom, Friheden spiret forynget frem, og kan og bor fæste uroffelige Rodder i Norges Klipperifter, naar Norges udfaarne Mænd, saavist som Norges selvvalgte, i Norges Skjold kronede, almindelig elskede, og med Billie og Kraft saa rigelig begavede Konge, ville trolichen række hinanden Haanden, og med Rold sindighed, modent Overleg og uroffelige Skridt, vandre ved hinandens Side fremad til dette stjonne Maal. Men lad os endog for et Diblik med Forfatteren antage, at Normændenes Stilling næsten lignede Jødernes, da de sadde ved Babylons Floder, borthængte deres Harper og græd, lad os endog med Dognets Straalere og Grædere antage, at den Nørste Nation kan bestyldes for Slovhed, Uselvstændighed, og Oprors Aland, lad os antage, at der iblandt os gaves usle Niddinger, der ikke tog i Betænning at bortudsle Landets Formue, og følge usfødte Slægters Frihed og Selvstændighed, af privat Interesse, og for temporaire Forlede. Lad

os som en Folge deraf antage, at Norges gamle Hæder og utidige Frihed og Selvstændighed laae i sit sidste Alandedrat, da vilde jeg nok spørge, om nogen Tid var mere beleilig til, ved kraftfulde Nationalsange, at fremmiane Forsædrenes Minde for de vanartede Baskarder?

3. Endelig er jeg fuldkommen enig med Forfatteren, at den af Hædersmanden M. Uløen udsatte Præmie, hverken kan skabe eller fremvirke en Nationalsang. Maar ikke Digtrens Barne, enthouasiastiske og længe nærede Hølelse for Frihed, Selvstændighed og Fodeland fremskromme af hans Barn paa Papiret; men Sangen alene af den eneste Hølelse, Bejærlighed efter de belovede 100 Spd., skal fremfunkles med holdt Hjerte af Rimerens forstruemed Hjerne, i hvilket Tilfælde hver Strophe vil blive, om ikke plac, saa dog meget mat og prosaist, eller i al Fald sammenfat af Svulst og uforståndig Galimathias; men jeg spørger: hvor der ikke længe, og maaske siedse, saavel i de ældre som i de yngre Dørske Digtres Barne, har ulmet Gnister under Aften, og kun ventet paa Lejlighed til at udtryde i fuld Flanue. Denne Lejlighed har Hædersmanden og Patrioten, ved den udsatte Præmie, nu givet, og skulle end ikke Udsaldet fuldkommen svare til hans Haab og Forventning, fortjener han dog, saavel af Nutiden, som Efterslægten, varm og taknemmelig Erindring

for hans redelige Villie; ligesom jeg og idet mindste tor haabe, at flere af vore yndede Digtere, ville ved denne Leilighed berige vor Litteratur med stjernne og kraeftfulde Sange, der vil glæde og opmunstre mangt et Samfund af Normænd.

Jeg har nu saaledes anført mine Grunde, og noie svgt at opklare den Synspunct, hvorfra jeg har anset hele Sagen. Skulde vel en Olding, som Skjæbnen hindrede, i Ynglings- og Manddoms-Alarene at gavne og virke for sit elskede Fødeland, mistjendes, fordi han i de sidste Oldingsaar gribet enhver Leilighed at lægge sine Hølelser for Dagen, at nedlægge sin ringe Skjørp paa Hædrenelandets Alter, og at bescrebe sig for, efter ringe Evne at bidrage alt, hvad der staer til ham, for at funne fremvirke Norges Held og Hæder?

Uvidende om, og ligeegyldig ved, hvad Skjæbne mit Forsøg har for den competente Domstol, fremlægger jeg samme for Publicums endnu competenter Domstol, og smigrer mig med, at omendstjondt det ikke kan opfylde enten hün ørede ubekjendte Forfatters, eller de fleste af mine oplyste Medborgeres Fordringer, vil dog neppe Dogen mistjende min redelige Villie og min varme og enthouasiastiske Hølelse for Frihed, Selvstændighed og Fødeland.

Egersund den 12te Decbr. 1820.

Mansen.

Forsøg
til en Norsk National-Sang.

Motto: *nessio q̄va dulcedine trahimur solo natali.*

Ovidius.

Frihed, Trofasthed og Mod
Troned' stedse i vort Norden.
Bed de Heltes ædle Blod,
Som nu hviler under Jorden,
Norge i hensarne Old
Trodsed' stolt Magthavers Bold,
Og som Dovre end det stander,
Kneisende blandt sine Grander.

Ranke Gran paa Klippen groer,
Jernet i dens Indvold brydes;
Mod i Normænds Barn' end hoer,
Og hver Fiende Trods tor bydes,
Ranke som Granen, haard som Jern,
Norges Son er Norges Værn;
Lad funs Overmagt ham true,
Intet ham kan underkue.

Norge! Heltes gamle Hjem,

Frihed mellem Dine Fjelde

End forynget spirer frem,

Taaler ei vilkaarlig Vælde.

Men mod Ven, mod Drot og Land

Trofast er hver Norges Mand,

Kongen elster han som Fader,

Men hver ussel Ridding hader.

Og naar trofast han sin Haand

Makte ud til ærlig Grande,

Før at knytte Broderbaand,

Da enhver skal see og sande:

At han før gif i sin Død,

Før han Trostabs: Eden brod.

Svenske Brødre, værer trygge!

Fast paa Normænds Ged I bygge.

Men som evig sneetakt Fjeld

Sølver: Top mod Skyen løfter.

Som fra Bræen *) stolte Væld

Fraader gjennem Bjergets Kloster,

*) Det samme i Schweitz kaldes en Glætsche.

River bort fra Klippeland
Stykker — og mod nsgne Strand
Over steile Upser *) haster,
Og mod Volgens Barm sig kaster.

Saa selvstaendig Normand staer,
Rolig frie, med aaben Pande;
Men som Fossen bruser, naar
Voldsmænd true Norges Strande,
River sig fra Elstes Barm,
Griber Værget i sin Arm,
Bort fra Fødebygd han haster,
Sig i aabne Dødssvælg kaster.

Naar fribaarne Odelsmand
Skjæbnen, Norge! fra Dig river,
Selv fra Sydens bedste Land
Hjemvee ham tilbagedriver;
Tro ham iler i Dit Skjod,
Frydes ved sit Barkebred.
Glad Paladser han omhytter,
Imod Dalens lave Hytter.

*) Præsipiser.

Aldrig aander Norges Son
Frit og reent som høist paa Fjeldet,—
Druen er ham mindre stjon,
End en Lædsterdrift af Vældet;
Blomster duftet ei saa godt,
Som i Dalen han er født;
Intet klinger under Solen,
Som en Halling paa Fiolen.

Norge! elste Fodeland!
Frihed hos Dig boe og bygge!
Kongen og hver ærlig Mand
Din Selvstændighed betrygge;
Gid Din gjæve Odelsæt,
Stedse hævde Lov og Ret,
Og i Fædres Godspor træde
Værne om Haarsagers Sæde!

Hans Nansen.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, B. C.

Den Norske Tidsskrift.

— — — Dige. Ann.

Sexte Aargang.

1821, Januar 25de. Iste Hefte, No. 3—4.

Norges Thing.

Norrig! end gjemmer dit Skjod mangen en min;
derig King

Mosgro'de Stene fra Oldtid — herlige Støtter, der
hædre

Fortidens indhunkne Grav.— Her holdtes for;
dum dit Thing;

Alvorsfuld sadde i Kredsen her de ærværdige

Fædre,

Løned' til blinkende Spyd, ønsed' paa sindige

Raad,

Raad til at fremme dit Held, og værne din

Frihed, din Hæder. —

Hvislede Middingsord lumiſt — flug sprunge, rafte

til Daad,

Kjæmper med lynende Blik op fra de ældgamle

Sæder.

Som naar fra fogende Skjod Hekla med Torde-

ners Brag

Glammer mod Himmelens flynger, lod deres Ross,

naar de talte

Friheds og Fædrenelands frænkede, hellige Sag,

Medens den senede Næve knuged om staalsfaste

Hjalte

Morrig! i Raad som i Daad for dig da gleded'

hver Barm;

Skjaldenes herlige Drapa prisede store Be-
drifter,

Wiisdom i Raad — og i Krig Kjæmperens væl-
dige Arm,

Og for de kommende Slegter gjemte dem Sagas
mænds Skrifter.

Herlige Old! i din Glands blusser end Norriges
Fjeld,

Blusser end Normandens Kinder; Hjertet i Barmen
sig hæver,

Og med didhenvendte Blik, freidig sit Norriges
Held

Offrer han, Fædrene liig, Velstand og Blod,
naar det kræver.

Dersor fra Frihedens Aft straaler, o Notrig! dit
Skjold,

Straaler i uplettet Glands end, tegnet med herlige
Navne.

Hydrasil Treæt blev faldt højt i den hensfarne

Old —

Frihed Bethydningen var dog — Frihed kun
mægter at favne

Himlen og Jorden og Alt, under sin grønende
Krands.

Grundfast rodfæstet i Norden stod det fra urgamle
Tider,

Hegnet med Fortids Aaland, end staær det i
Hedenolds Glands;

Skulende Ridorm forgjæves graadig i Rødderne
flider;

Thi, som tre vældige Norner, Enighed, Trostab
og Mod

Øse af evigen hellige Fædrelandskjerligheds Væld
Styrkende, lægende Saft over den saarede Nod.
Under dets Skygge, o Norrig! evigen blomstre
dit Held!

Utter, som i svundne Dage,
 Fri Mænd til Thinge drage,
 Rustede med Kraft og Klogt.
 Fædrelandet hviler trygt
 Bag sin Kreds af kaarne Sonner,
 Gamle Fader Nor vel skjønner,
 At det bedste Værn og Bold,
 Stærkere end Spyd og Skjold,
 Ene Borgeraand kan reise:
 Muren, som som end stolt skal kneise,
 Naar hvert Danevirke brat
 Synder hen i Glemsels Nat.

Mænd! hvem Brødres Tillid ære
 Med det skjonne Hæderskald,
 Norges Tolk og Værn at være,
 Træd i Fortids høie Hal,
 Hent fra Oltids stolte Minde

Ild i Varm og Kraft i Nøst!

Egennyttens Blus forsvinde! nuet i mot,

Borgeraand i svulmet Bryst

Sine rene Luer tænde!

Hvert et Træhs blegne mat,

Kun for Norge Luen brænde,

Lyse herlig i dets Nat!

Ei blot hvor dødsvangre Mine

Lurer sumst trindt om hans Fod,

Hvor om Issen Sværde hvine,

Rjendes Mandens Kraft og Mod.

Herlig er den Lod at svinge

Sværdet for sit Fædreland;

Storre dog, at staae paa Thinge

Vuus i Raad, og fast som Mand,

Sindig om dets Hæder hegne,

Som dets ægte Son sig tee,

Ei for Vældens Arm at blegne,

Fædrelandet ene see!

Norges Mænd! i Eders Hænder
Hviler Fædrelandets Held,
Over fjerne Slægter sender
Eders Gid Bee eller Bel.
Vaersomt store Kald I vogte,
Bruge Magten i Ter Haand!
Kun hvor Friheden maa flygte,
Savnes Held og Borgeraand.
Tremfor Alt I den beskytte,
Værne om dens Helligdom!
Den er Folkets, Fyrstens Støtte —
Gant den — Meget skyted om.
Som Cheruber, vise Love
Berge den med Flammesværd!
Da skal ingen Dæmon dove
Dores Pagtesark sig nær;
End usodte Sloegter signe,
Norges Mænd! Ter Hædersdaad.

Nutids Thing skal Fortids ligne,
Stærk i Kraft, og viis i Raad,
Fædrelandets Held betrygge!
"Thi med Lov man Land skal bygge";

Brev til en Ven.

Hans Barliens Mening
Med din i Forening
Vil danne vort Held.
Vor Lykke vil stige
I Norriges Nige,
I Dal og paa Fjeld.

Allerkjæreste Ven!

Ta vist er det Dig, Dig og ingen Ander, der
har skrevet det raske, grundige Stykke i National-
bladet om Embeders Udstaffelse. Du har riktig

nok masteret Dig godt og paataget Dig en Hele
Hjelpeersmine — for at tale med vor oplyste
Ven paa Hedemarken — saa at man skulde troe,
Du var en halv Pietist; men mig narrer man ikke
saa let, og jeg kender altformeget igjen af det vi
ombandledes og aftalte i vor broderlige Sammen-
komst ved Christiania Marked for to Aar siden, til
at jeg kunne nære et Diebliks Twibl. Og saa
være Du da takket og velsignet, Du høifortjente
Hædrelandets Mand! af mig og Peder Nielsen og
Morten Gundersen og Mads Jensen, fort at for-
telle, af hver øgte Normand fra Bardvehus til
Lindesnes! Jeg havde tænkt at faae indrettet en
Borgerfest, Dig til Øre, og havde alt samlet 5
Subscribenter; men saa tænkte jeg: Broder Lars
kunde blive altfor undseelig, naar man gjorde saa-
dant Væsen af ham, fordi han havde skrevet et
Stykke i Nationalbladet, og selv kunde han dog
ikke være tilstede, og reise sig, og i en rørende
Tale takke for Skaalen; og saa bad jeg disse 5
Venner til mig, og vi drak Din Skaal i et godt
Glas Punsch, og sang et Par Vers af en ny Vise,
hvor vi bare satte Lars istedetfor Peer, og saa
passede de, som om Visen var gjort til Dig. Nu
maa jeg da reent ud bekjende, at her i vor By
er Mange, som ikke holder med Dig, — her er
en afstyrelig Mangel paa sande Patriotter, maa jeg
sige Dig, og jeg flytter med det forste herfra, jeg kan
ikke holde det længer ud blandt disse Mennester.

Saaledes var der En, som sagde: "Du kjendte nok ikke stort til de Embeder, Du vilde have afstafte de". Det kan, for Gud, gjerne være, min gode Broder! hvor skulde Du og jeg vide alt hvad en Amtmand, en Bisp o. dl. har at bestille? men hvor til behoves ogsaa det? Vi staae nu i den Formering, at de drive Dagene bort i Drøflessched, men saet nu, at de arbeide — Greve nok baade faae og assende de, forteller min Sønneron, som en gang var Skriverdreng paa Posthuset — saa har dog Du syndigen, kjondt i megen Korthed, beviist at deres Arbeide er unyttigt, og saa lad dem gaae — jeg havde nør sagt noget slemt — de Karle, der sjæle Staten Pengene af Lommen, saa at den ikke kan støffe Dig og mig den Lettelse i Skatter og Afgifter, som vi uroste saa vel fortjene. Saal var der og en næsebiis Dreng derhenne i Klubben, som ikke kunde begribe, hvorfor de Embeder vare nødvendige da Regjeringen var i Københavns havn, og ikke mere det nu, da den er i Christiania. Det veed jeg da, sandt at sige, ikke heller, hvad Forstjet det gør i de Maader, med hvilket Rige vi ere forenede; men slulde man svare paa alt saadant Sludder, havde man nok at tage bare. Han sit da ikke andet Svar, end at Mads Jensen, som Du veed er forbundet satyrisk af sig, spurgte ham: "Hvor gammel vor J, Faer! da Dørge stiltes fra Danmark", og da han svarede

"15 Aar", saa gav vi alle fire os til at skogger-
lee over at faadan Gronskolling vilde være klogere
end Broder Lars, der anstundende 1ste April fyl-
der sit 50de Aar. Men den haardeste Dyst havde
jeg dog forleden med en Embedsmænd, som fandt,
at det ligefrem stred imod Grundloven, hvad Du
skriver om Statholderens og Statsministerens Af-
kastelse, og jeg maa da sige, jeg gav mig halv-
veis tabt, med Munden at sige; thi i Hjertet
tænkte jeg som saa: der er dog vist en og anden
af vore Venner, som gør For slag derom nu paa
Storthinget, og saa lægges det da hen til næste
Storthing, og til det haaber jeg da gandske vist
at blive valgt, og saa skal jeg nok drive det igjen-
em, baade det og et andet For slag, som jeg tæn-
ker at indgive, at baade Embedsmænd, som
ere Folkets Tjenere, og Kjøbmænd, som
er et Slags levende Communications-
og Omtuftsningsmiddel, og saaledes at
ansee som alle andre Menneskers Tje-
nere *), udelukkes fra Storthinget; og saa sidder
da vi Bønder og Haandværksmænd der alene, og
kunde i al Fald faae et Par Procuratorer til Con-
sulenter — thi de ere dog ikke egentlige Embeds-
mænd.

*) See Nationalbladet No. 57—60, Mai 1817.

Men, kæreste Brodrr Lars! saa meget jeg nu holder af Dig, og saa hjertelig jeg takker Dig for hvad Du har skrevet, saa er Du dog alt for staansom mod Embedsmændene, og tager vor Lars alt for lidet i Betragtning, thi jeg maa reent ud sige Dig, der er mangfoldige andre Enheder, der endnu kunde affastes. (Jeg beder Dig for altting, nævn mig ikke Grundloven; vi vil nu lade, som den ikke var til; som et frit Folk har vi Lov til at forandre den, og reent at opheve den, om vi vil) Hvad skal vi nu f. Ex. med alle de Statsraader? Een eller to her, og een i Stockholm, det var rigelig nok, og meer end nok, thi sandt at sige, troer jeg, vi kunde behjælpe os, om vi havde slet ingen. Hvad vi skulde gjøre med Stiftamtmand, kan jeg nu paa ingen Maade begribe. Den producerende og fabrikerende Deel af Statens Medlemmer, det er da den, som udgjør det egentlige Folk, og saa meente jeg da, at der i hvert af de Districter, som udkaldes Amter, hvert andet Aar skulde udnævnes en oplyst Bonde, og han skulde reise om og see, at Alt gik rigtigt og ordentligt til; i Byen maatte det da være en Haandværksmand, og de Folk maatte da for det Tab, de leed i deres Næringsvei, have 12 — 1400 Specier aarlig af Statskassen, og fri Reise og Fortæring, ligesom Bisperne og Provsterne nu har paa deres Visitatser.

De skulde da see Fogderne paa Fingrene — men
naar jeg ret betænker det, hvad skal vi med Fog-
der? Lænsmændene kunde jo udrette det sam-
me, og det er Folk af vor egen Stand, dem kom
vi bedre ud af det med. Du Stiftsprovsterne!
Du Himmelens Gud, hvortil behøves de unyttige
Brædædere? de maatte vel have Tillæg i deres
Lon, naar de ogsaa skulde agere Bisper; men
Skam faae mig, om jeg bevilger dem en Døit,
naar jeg kommer paa Storthinget. Nei, naar
mine Ord haver Magt, saa afskaffer vi med eet
den hele Præstestand. Jeg har en herlig
Bog herinde, med Titel: "Den geistlige Stand
bor affaffes", og af den Forsatters grundige
Tale er det bleven mig saa klart, at der ikke
behøves en Præst paa den hele Jordens Krebs.
Her er to Slags Mennesker her i Landet: Pietis-
sterne og vi Oplyste. De stakkels vankundige Men-
nesker, som ikke vil give Slip paa det gamle Pa-
pisterie — her er nok af dem i dette Stift, des-
værre! dem maa man sagtens ikke reent slæae
Haanden af; men det behøves jo heller ikke. Man
behover blot at sige eet Ord, saa begynde Bygdes-
prædikanterne igjen deres Vandringer, og strieve
Hoger og holde Prædikener og alt hvad man vil;
og vi andre! ja vi kan jo samles engang imellem,
og hylde det hoieste Væsen, og tale om Dyd og
Fædrelandskjærlighed, og synge den nye National-
sang, og saa møde vo're Ynglinge med Risler, og

vore Kvinder med Kornafz, og vore Døtre med Blomsterkrandse; det bliver noget ganske andet, end disse flue Kirketjenester, det vamler for mig, naar jeg tænker paa dem. — Videre: Dommer: Embederne, fra Høiesterets Assessorer til Sørenstrivere — væk med dem alle sammen! Paa Jylland, det læste jeg nylig i en Bog, der red Bonderne i gamle Dage til Thinge, og paa det Thing afgjordes alle Trætter, og dicteredes Straf for alle Forbrydeller, og udrettedes, fort at fortælle, alt hvad der nu paakjendes ved Domstolene i tre Instanzer. Det skulde jeg tænke, vi norske Bonder ogsaa funde gjøre. Og naar vi saa sit alle disse geistlige og verdslige Embeder afflasse, saa gad jeg dog nok vide, sode Broder! hvad vi skal med vojt kostbare Universitet! — Theologer og Jurister behøve vi ikke; Læger kan forstribes fra fremmede Lande (den Artikel i Grundloven vil jeg nok skal blive staaende); Latin og Græsk, det er noget unyttigt Kram, det er sagt paa Prent, og det af Folk, som man aldrig skulde ventet det af: baade Bisper og Professorer. Historie og Geographie kan vi læse os til i de mange gode Bøger, vi have i vojt Sprog, item i Aviserne. Matematik — o ja det er sagtens en nyttig Videnskab, men deels er der jo Bonder, som gjøre Uhre og Tærstemaskiner og store mechaniske Konstruktioner, uden at have seet enten et Universitet eller en Pro-

fessor, deels kunde der oprettes Læreanstalter i de Ting paa Landet og i Byerne hist og her, og hver Lærer kunde faae 100 Specier i Lon, frit Huus og Brænde, og Foder til et Par Creature, og derfor skulde han da gratis undervise alle de Bonder og Haandværksmændssonner, som kom til ham. Vilde de Nige have deres Børn oplaerte i noget af alt dette, det var da en Luxusartikel; thi hvad gjor vel de Folk til Nutte for den hæderlige Bonde og Borgerstand? — og saa kunde de sende dem til Sverige eller Danmark eller England, eller hvor de vilde, og lad dem da i Guds Navn komme hjem saa lærde og floge, at de, med Lust at sige, sprækker af Lærdom — det være deres Sag! naar Staten fun ikke skal lønne dem, saa kan det komme os ud paa et.

Ja, min Ven! jo mere jeg forfolger disse Ideer, destydeligere bliver det mig, at vi slet ingen Embedsmænd behøve. Omfavn mig, sode Broder! lad os holde hinanden tærluttede i vores patriotiske Arme, at vi ikke skal svimle ved denne dristige men henrykkende Tanke! Ingen Embedsmænd: Luther Borgere og Bonder — og saa med Tiden — med Tiden — sol paa mit bænkende Hjerte! — med Tiden ingen Skat, ingen Told, ingen Afgift: Enhver beholder sit eget! — Vi opleve nu vel ikke den Tid. Men vores Børn! Jeg gaaer strax ind til min Anders,

en prægtig Dreng paa 13 Aar, og fortæller ham,
hvilken Lyksalighed der forestaaer ham, og ved Hæ-
drelandets Alter skal han — en anden Hannibal!
— soerge Embeder og Embedsmænd evigt Had.
Lev vel, min bedste Ven! og opreiser man end ikke
Grefstotte for os i vort levende Live — den Lykke
undes kun faa og meget udmerkede Mænd — ef-
ter vor Død vil den dog vist knejse paa et op-
højet Sted — og paa den ene Side vil Efterver-
denen læse: "Lars Nielsen" og paa den anden:
(Hans til Døden tro Ven)

Rasmus Jespersen.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Nyrsse Tilsfuer.

Femte Aargang.

1821. Januar 25de. Iste Hefte, No. 5.

Middelalder Epilog, 1110 — god g

frem sagt i det harmoniske Selskab i Bers
gen, i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag,
den 26de Januar 1821.

Hvor Konger nævnes i et Vennelag,
Let ogsaa Politiken Adgang finder;
Og helden eller aldrig med Behag
Selig Tale vorder hørt af hulde Kvinder.

Desuden folger Strid med Politik,
Og fra vor Kreds den udelukk vor være;
Vort Samfund jo, af Maser yndet, sit
Selv Harmoniens skjonne Navn at bære.

Hvis denne Kreds en Kreds af Mænd kun var,
Maastee jeg peged' hen til fjerne Niger,
Og raabte! "Normand! knur ei! Du alt har
"Det Held, hvorefter Syden moisomt higer".

Bal og mod Østen vendtes Diet hen;
Jeg sukked, halv med Fryd og halv med Smerte:
"O hvor dog syv og sytti norske Mænd
"Kan virke Gavn med enigt, trofast Hjerte! —

Men saadan Tale, om den fortæs her,
Knap Bis og Mse fandt Glede ved at høre;
Kun faa blandt dem — og saare vel det er! —
Betrægtning over Staters Farv kan røre.

Og dog — det er vor Konges Fodselfsfest,
Og Harmoniens Sal er Hessens Scene;
Veninder! Venner! syntes det ei bedst
Vi stræbte Begge venligt at forene?

Hvad er vel skjonnere, end Harmonie
I Hjarter, som i Strængelegens Toner?
Den tryller godt i Sangens Melodie;
Den signer Hytten, og besætter Throner.

Engang Du stod, o Drot! med draget Sværd,
Og mandig stred, hvor Lovdragt Haklen tændte;
Europa undrende Dit Helteværd,
Men ei endda Din sande Størhed fjendte.

Nu kjendes den! — Du relig lagde hen
Din Laurbærkrands blandt svundne Dages
Minder;
Ei som dets Hævner — som dets hulde Ven
Et Kvillingfolk Dig Egekrands binder.

"Fred mellem Svithjod og hans Broder Nor!"
Du kjærlig bed — og slukt var Setlers Lue.
Fred onsted', haabed' Du med viden Jord;
Held Dig og os! — Dit Haab vi opfyldt skue.

Vor Tillid, ødle Drot! vor Kjærlighed;
Det er den Seierskrands, Du nu vil vinde;
De Blomster groe selv i det simple Bed;
Den Krands Dig sletter selv blusfærdig Qvinde.

En saadan Krands vort Samfund rækker Dig;
Hver af os gav en Blomst, som Kransen pryder;
Og: "Leve Kongen, længe, lykkelig!"
Fra Mænds og Qvindes Barm harmonist syder.

Lev Konge! — nyd og stift og grundfæst Fred,
Ufyrret Fred her i vort elste Norden!
Men og til fjernest Egn den sinile ned!
Som Dig, som os den sigte hele Jorden!

Sange,

i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag.

O, elskte Konge! hid til Norden
Du kom, som Odin, sejerrig;
Som han, Du bragte Alt i Orden,
Thi ræktes Nordens Kroner Dig.
Med Kraft og Mod, som Alka-Thor,
Du herste længe i vort Nord!

Paa Ynglingers og Haralds Sæde
To frie Folk ophoied' Dig.
Du slynged' om dem Broderkjæde,
Indbyrdes de omarmed' sig.
Du Fader for dem begge bliv'
Men ingen af dem Fortrin giv'

Lær, Fyrste! Norges Folk at hjende!
Det Agtelse fortjente sig;
Tro ei paa hine Leiesvende,
Som trodse Folket, smigre Dig!
Bring Normand under Slaveaag
Han bliver Tiger, eller — Drog.

Men gib ham mellem sine Fjelde
Kuns Frihed og Selvstændighed,
Beskyt ham for vilkaarlig Vælde;
Han trofast er i Krig og Fred.
Glad Liv og Blod da offrer han
For elskte Drot og Fødeland.

Lad Folkets Ønsker for Dig bære!
Krænk aldrig Norges svorne Ret!
Og Normoends Ord skal stedse være
Til hver en Yngling af Din Et:
"Bli v, ædle Fyrste! om Du kan,
"Viis, stor og god, som Carl Johan!"

For Norge, Kjæmpers Fødeland,
Vi denne Sang istemme;
For kjære Fjeld, for elskte Strand,
For Alt, hvad her har hjemme!
Held, Norge! Held! — Evindelig
Din frie Son velsigner Dig!
For Norge, Kjæmpers Fødeland,
Vi denne Sang istemme.

Held for hver Norges sande Ven, maa ej måsse
For Borger, Bonde, Kriger! so edring dnr.
For Konen og for Moderen, lis rot med refing
For Norges hulde Piger! nrr. i et histori med
Og Held for hver, som Norges Sag,
Tør hævde kjæft paa Alsborsdag!
Held for hver Norges sande Ven,
For Borger, Bonde, Kriger!

Held Havets uforzagte Ven
Til fjerne Kyster bringe!
Held hver, som Mark og Ageren
Til Frugtbarhed mon vinge!
Hver Snekke fore Velstand hjem!
Fra Fjeld og Dal den strømme frem!
Held Havets uforzagte Ven
Til fjerne Kyster bringe!

Held Norges ædle Drot, hin Helt
Paa Haralds gamle Throne!
Held ud Fred, og Held i Felt
Hans gjæve Idræt krone!
Gid længe Kongens Odelsæt
I Norge hævde Lov og Ret!
Held Norges ædle Drot, hin Helt
Paa Haralds gamle Throne!

Snart er din ungdomstid forsvunden.

Er, Brodre! det vel Tid at hunge?
Saa spørger ingen Norges Ven —
Fri er vor Haand, og fri vor Tunge;
Til Sang opmuntrer Friheden.
Kun der, hvor Trællesuk udtryde,
Benauet syer den kjække Mand;
Men frit og froe skal Sangen lyde
I Norge, Kjæmpers Hodeland.

Lad Magtens Slave modlos være!
Hans Navn med Skjændsel gaaer i Aar —
Men vi — vi arved' Fædres Ere,
Og Frihed, Munterhed og Maro:
Forst naar igjen af vore Hjelde
Staalsatte Mjolnir Gnister slaaer,
Og Heimdal blæser op med Vælde,
Borssmutter Trellen — Manden staaer:

Ta, skal mod Skjolde Skjolde flinge,

Og Kjemper attter prove Staal;

Som Fædrene vi Glavind svinge,

Som de vi hænge Bjarkemaal!

Vort Kvad i Dag og altid sande,

Vi hædre Norges Friheds: Træe!

Rodfast som Dovrefjeld det stande

Vor Fader Nor til Lyeg Læe!

I Kamp — vil fiendtlig Boldsmænd true,

Vaa Thing — vil Friheds Uven knue;

Held os! vor Konge skal vi stue,

Og blegnende hver Ridding flye.

Ta, Konge! kjæft Du vil beskytte

Bor Frihed og Selvstændighed;

De skal igjen Din Throne støtte —

Held Dig i Feide som i Fred!

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, No. C.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Margang.

1821, Februar 8de.

1ste Hefte, No. 6.

Quel bruit pour une omelette?

Hvo kjender ikke den abberitiske Proces om Væselsglyggen? Men der stikker en Smule Abberitnatur i os alle, kjære Læser! Det er derfor ikke alene i Abbera, men over den hele vide Verden, at en Demokritus mange Gange om Dagen vil finde Anledning til at udraabe: "Hvilken Stoi om en Pandekage!"

Hører Du hvilken røsende Stoi derinde i Mutschters Kjøkken? "Himmel! der maae være stæet en stor Ulykke, idet mindste en Skorsteens-Tid; jeg iler ind for at hjælpe." Gør Dig ingen Uleilighed, min Ven! forstager Du ikke den Konst at gjøre

gamle ituslagne Hydepotter hele igjen, saa er din
Hjælp ganske forgjøves; thi dette er det vigtige
Æmne der forhandles.

"Men hvad i al Verden betyder dog denne
Rummestering her ligeover? Stole væltes, Døre
og Laag slæes op og i; formodentlig holdes her
en Udpantningsforretning hos en fattig Djævel".
Intet mindre, i det høieste et af de sædvanlige Fors-
spil til en Udpantning; det er kun vor smukke Gjen-
boerske, der pynter sig til et Maskabal, hvor hun
ret har isinde at imponere. "Tys! hvad er det? —
Skud — ja isandhed, hele Artilleriesalver! — og
det midt om Natica! — Nu er jeg da rigtig nys-
gjerrig efter at vide, hvad det kan være for en
glædelig Statsnyhed, som Regjeringen finder vig-
tig nok til at forstyrre flere Tusindes Mætteros for".
Jeg kan let tilfredsstille din Nyssgjerrighed. Gross-
erer N. holder inat et stort Galla, og disse Skud,
som ryste vore vinduer, forkynde hverken meer
eller mindre, end at Dherrer A, B, C, &c. &c.,
nu faae Grundskud i de allerede synkesærlige Skrog.

Jeg læser Forundring og Ærgrelse i dine
Dine! Men Du har uret, min Ven! Du maa
virkelig have været dybt nedgravet i dine Studes-
ringer, om Du ikke ret ofte har gjort den Be-
mærkning, at her næsten bestandig vilde være saa
stille i Verden, som i en Øvækerforsamling, om
ikke ituslagne Hydepotter, Baltoiletter, Perialer og
Millioner andre Bagateller bragte Liv og Rorelse

iblandt Folk. Og hvad herved er at ærgre sig over, kan jeg sandelig ikke indse! Alt er Forseens gelighed, siger den vise Salomo; og overalt proces deres om Æselsschygger og rides paa Kjepheste, siger jeg. Men da jeg er en højt ubetydlig Auctoritet, vil jeg lade en sterre træde op for mig nemlig den fornuftige, godmodige Sterne.

De viseste Mænd af alle Tidsalder, — ikke engang en Salomo undtagen — har de ikke alle haft deres Kjepheste, deres Rangler, deres Barnesisiter? Saaltænge et Menneste rider sin Kjephest fredeligt og rolig henad den store Kongevey, og hverken vil twinge Dig eller mig til et sidde op hos sig, — kjære Ven! hvad har Du eller jeg at gjøre dermed?

De gustibus non est disputandum; — det er: der lader sig ikke disputere om Kjepheste. Jeg for min Deel gjør det ogsaa sjeldnen, heller ikke kan jeg i Grunden være Dem fiendst; for — mellem os sagt — jeg holder selv et Par paa Stald, som jeg altnemmellem tager mig en Tou r paa, for at drage frist Lust, skjondt — det være tilstaaet til min egen Skam — jeg gjør undertiden længere Toure paa dem, end en viis Mand altid vilde raade mig. Men Sagen er: jeg er ingen viis Mand, og tilmed er jeg et saa ubetydligt Væsen i Sværmen, at der ligger lidt Magt paa hvad jeg gjør, eller ikke gjør. Desuden har jeg den Fordeel, at jeg hverken harmes

eller lader mig forsyrrer i min Rørlighed, naar jeg seer
 store Herrer, som A. og B. og C. og D. &c., hver
 paa sin Kjephest ride forbi mig — Somme med
 megen Pomp, i alvorlig, hvidelig Stridtgang, —
 Andre, opstjortede og med drabelige Vidster, at
 gallopere aafsted, saa Snævset flyver Dem om Dre-
 ne, ret som om de havde besluttet at brække
 Deres Hals. Saameget desværdre, siger jeg, for
 om ogsaa det værste skulde indtræffe, saa haaber
 jeg Verden vil gaae sin jevne Gang meget vel
 uden dem. Og hvad de øvrige angaaer! —
 Nu — Gud være med dem! — de skal saamen
 faae Lov at ride for mig. Jeg er vis paa, at
 om man berevede Deres Høiheder deres nærvær-
 ende Kjepheste, vilde de snart vølge sig et langt
 værre Slags.

Jeg er derfor, som sagt, ganske rolig ved af
 denne Stoi. Men der er dog eet Tilfælde som
 bringer mig ud af min philosophiske Rørlighed, og
 det er, naar jeg seer en Mand, I fød for store
 Handlinger, hvis Natur stedsse gjør ham til-
 højlig til, og hvis Evner sætte ham i stand til
 at funne fremme det Gode, naar jeg seer en saa-
 dan Mand, min Ven! at ride sin Kjephest endog
 kun et Minut længere, end min Fædrelandskjer-
 lighed tillader ham, og min Omhue for hans
 Hæder ønsker; — da, min Ven! glemmer jeg at
 være Philosoph, og ønsker i varm Tver Kje-
 hesten og alle dens Staldbroddre Fanden i Bold.

Hr. Tilstuer!

Jo De er mig en net Gen! den hele Verden
funde gjerne forgaae i Hyr og Flamme, uden at
De mæter et Ord derom; der sidder De med
Hænderne i Skjødet, og opvarter os med flau,
dumme Poesier og alenlange Breve om Borger-
aand, — der, som en saare kyndig Ven og he-
derlig Patriot nyelig har forsikret mig, skal væ-
re yderst tossede og kjedsmommelige — for jeg har
Undet at tage vase paa, end at læse Deres torre
Passiar, maa De vide. Men, Dod og al Ulykke!
hvorfor holde vi Dem da? Mener De det er For-
nielse nok, at have Deres uforstommende Bud
rendende os paa Dorene for at indkøeve den
lumpne Daler; det eneste hvori de endnu viser
nogen Vivacitet! "Jeg er kun Tilstuer," svarer
De, "og naar der foregaaer Luther kjedsmommelige
"Scener, hvo vil da fortørke mig i, at jeg lukker
"Dinene og gotter mig ved en lille Slummer!"
Erbodige Tjener! jo det er en ret magelig Philo-
sophie! Men seer De, De skal være en nælende
Tilstuer — umælende Tilstuere have vi, Gud væ-
re lovet! nok af gratis — Det er for den Smu-
le Mæle vi betale Dem; derfor er det, de 4000
Indbaanere i Bhen N. N. skyde sammen i Deres
Fartigbøsse, for at betale eet Exemplar. Men
hvad have vi vel for det? Alt imellem kommer et
Rummer slængende; Klubgjøsterne gribet med

spændt Forventning — thi Haabet er det sidste som
dører her i Verden — vente Noget ret imposant,
bittert angaaende Dagens Begivenheder, Skjelds-
ord mod Statsraad N. N.; Persiflage over den
kronede Nationalsang, Personalier om Borgerfesten
i Drammen &c. &c. &c. Og hvad finder man?
Jeg gildder ikke engang repetere Titlerne; de ere
alene tilstrækkelige til at dytte mig i Sovn.
Dog, ogsaa Dpiater maae betales, og Sovn er i
Grunden dog en velsignet Indretning. Jeg vil
derfor formaae Byen N. N. til endnu ikke at op-
sige Dem al Huldstab og Troststab, men De maa
dersor ikke voere sikker; saasnart jeg seer — og det
vil ikke være længe til — at Sovnens Genius,
ret ligesom en Kiden Dreng med luktende Dienlaage
og en Valmuestængel i Haanden, ellers, rettere sagt,
som falder ham af Haanden, begynder at vise sig i
Stadsbaabenet, saa bliver paa min Ere Byxem-
plaret affagt, som den meest overflodige Luxusartik-
sel. Dette voere Dem en Aldvarsel! Mine forrige
Aldvarseler har rigtignok lidet frugtet paa Dem,
men da denne angaaer de rene Contanter, haab-
ber jeg med Grund bedre Virkning af denne.
Glaae Dem alsoaa til et Partie, min Herre! det er
sandelig paa hei Tid. I Strid faaer De den
bedste Lejlighed til at vise Deres satyriske Talens-
ter. "Men jeg kjender ikke saameget til Sagen,
at jeg egentlig veed hvo der har Ret." Saadan
en dum Indvending venter jeg mig rigtig nok af
Dem; men hvad i al Verden kommer det da
Dem ved hvo der har Ret? Mener De jeg vil
have Dem til en vandrende Ridder, der drager
Sverd for den undertrykte og fornermende Ret-
særdighed! Hvilke taabelige, pedantiske Ideer!
Nei, min Herre! De skal til Felt, for at
blive interessant, Klogstab skal bestemme hvad

Partie de hør staae Dem til. Jeg veed Volker ikke hvem der har Det, men da de saakaldte 35 synes at have mægtige Allierede, og desuden en heel Armee af Subsidietropper nyrligen kom opmarscherende i Rigstidenden, saa var det nok rigtigst at holde sig til dem. Den Omstændighed, at Modpartiets Formand skal være en Slagter, giver desuden den ypperligste Lejlighed til en stor Mængde bitre Personaller og Wittigheder, som De for al Tint maa benytte Dem af. For det første skal De da forsøge paa at gjøre den hele Borgerfest saa latterlig som muligt — hvortil jeg ønsker Dem bedre Lykke, end Deres Borgsønner! — Ved samme Lejlighed var det ikke af Beien, om De gav et lidet Sidehus til den saakaldte Borgeraand — det behøver kun at være et ganske lille bitte — for Personen staaer (mellem os sagt) paa svage Fodder iforveien. Dernæst angriber De Festens Hoved-Gjenstand, hvad enssten De kjender ham eller ei, det er det samme, fradommer ham aldeles hans gode Navn og Dyrke, og naar De saa er sørdig med ham, kan De begynde paa det saakaldte "sammenrapsede Gelskab"; men her behøver De ikke at holde Dem til hver Enkelt, men kan rive Flere ned paa engang. Udtyskene: Pobel, Demagog, Slagter, Banderotteur, Jacobinere, Skraasler, Phantaster, kan De her bruge som Karteschestud. Seierens Laurbær skal snart smykke Deres Tinding, og Publikum tilslappe Dem sit udeelte Bisald. Seer De, min Herre! det staaer til Dem selv, at reise Dem af Deres dosige Slumner. Dette evige, kjedsmættige Raisonnement om almindelige Gjenstande kommer De ingen Bei med. Høeg Dem, som en Bore, ved enhver af Dagens sinne Begivenheder; tag

Braaden — ikke Honningen — af enhver Bie og viis den gjennem Spulstens Forstorrelsesglas for det forbausede Folk! Man vil tage den lille Braad for en frygtelig Dolk, og lovhynge den litteraire Herkules, der befriede Jorden fra en truende Fare.

Skulde disse enkelte Bink ikke være tilstrækkelige til at vise Dem tilrette, maa jeg overlade Dem til Deres Skjæbne; Jeg har ikke Lid til at være vidlostigere, da jeg den hele Dag maa rende efter Profiten, og alle mine Aftener ere besatte med faste Spillepartier.

Førretninger gaae for Alt.

Simon Sanddrue.

Avertissement.

Abonnementet paa dette Blad modtages fremdeles paa alle Nigets Postkontoirer. Iste Heste 1821, der bestaaer af 13 Ark, kostet i Spdr., med Portotilloeg for Udenbyes. Tidsskrift og Register for hver Aargang leveres Abonnenterne frit.

Bidrag, der ere frie for Personligheder, og affattede i en passende og anstændig Form, med eller uden Navn, modtages med Fornsielse, naar de i portofrie Breve tilstilles Udgiverne.

Udg.

Mittelser i foregaaende Nore.

Side 11, Linie 2, utidige, læs: nntidige

- 13, — 3, nescio, — nescio
- 14, Moten, samme i, — samme som i
- 15, 2: 3, Upser — Upser
- 2 — 17, han — han
- 21 — 10, som som end — som end

Bergen, 1821.

Erykt hos Chr. Dahl, M. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, Februar 22de. 1ste Hefte, No. 7—8

Om Nyttens
af en Nationalrepræsentation.
(Oversat.)

Sen Tidsalder som vor, da man saa almadeslig erkærer sig for det repræsentative System, hører en Undersøgelse om denne Gjenstand saa meget mere til Dagens Orden, som man endnu aldeles ikke er blevet enig om de rette Principer for den organiske Lovgivning, og endnu mange Fordomme staae den nye Skabelse i Veien.

Ere de Bemærkninger, som jeg i en foregaaende Afhandling *) har nedskrevet over Regjeringens

*) Om Statsmagternes Deeling og Eigevægt, see første Aargang No. 31 — 36.

Øesen, ei aldeles urigtige, er altsaa dette Øesen nødvendigen sammensat af de twende Charakterer, Selskabelighed og Enhed, saa kan National-Repræsentationen kun have Hensyn til den første af disse, og dens Bestemmelse kan aldrig være anden end den, at medvirke til Frembringelsen af den almindelige Billie, d. e. Lovene, for at give dem en saadan Grad af Gavnlighed, der sikrer deres Execution.

Saa stor Overflodighed som Historien har paa Helte af alle mulige Slags, saa har den kun et lidet Antal Lovgivere at sætte dem ved Siden. Uarsagen hertil er unægtelig den, at ingen af alle Menneskets Forretninger er forenet med større Vandstelighed, end Lovgivningen. Evig mørk-værdige ere hiin græske Lovgivers Ord: "at Loves Godhed beroer paa, at de passe for dem, de gives for" *). Virkelig er og al Lovgivning, i Folge sin Natur, relativ, og maa bedømmes med Hensyn paa den Tilstand, hvori det Selskab, der efter den skal regjeres, befinder sig. Thi vel ere de Principer, hvorefter en Regjering maa sammenførtes, i deres største Almindelighed de samme; men, er Regjeringen engang blevet til, og kommer det altsaa blot an paa at frembringe den almindelige Billie, saa beroer dennes Godhed ikke

*) Solon, som da man spurgte ham, om de Love, han havde givet Athenierne, vare de bedste, svarede: "de bedste, som de kunde tage imod".

paa dens absolute Fortresselighed, men paa dens relative, d. e. at den er afpasset efter Selskabets Trang. Hvo indeer ikke, at en Raffer-Stat maa regjeres efter ganske andre Love end en Stat, sammensat af Spanier, Franskmænd, Englaendere, Italienere, eller Tydskere? Hvo soler ikke, at enhver apriorist Lovgivning er, om ikke gal Mands Arbeide, saa dog idetmindste aldeles ubrugelig og unyttig?

Metop altsaa, fordi Alt ved Frembringelsen af Almeen-Billien kommer an paa, at faae den til at passe, maa Regjeringen, med Hensyn til Lovgivningen, ikke være centraliseret*). Er den dette, saa vil den aldrig kunne undgaae at overiske sig i dens Hovedforretning, og jo større Riget, jo mere forskellige dets Bestanddele ere, jo mindre vil den undgaae det. Alt, hvad man kan falde Centralisation, angaaer blot Lovenes Execution; thi denne sordrer en større Authoritet, som, uden Centralisation, ikke lader sig tønke. I ethvert Aarhundrede vil man finde der har været flaget over Despotismus; men Despotismens Kilder har man til alle Tider forgjæves eftersporet. Ikke i Magtens Centralisation med Hensyn til at execovere Love, men i Magtens Centralisation med Hensyn til at give Love,

*.) D. e. overdraget til een Person.

Skulde man have søgt den. Thi naar den sidste
 Magt er overdraget eet, eller nogle saa Individer,
 saa have de Regjerede den muligst mindste Garan-
 tie for, at de Love, man besaler dem at adlyde,
 virkelig ville være dem til Nutte. Regjeringen
 selv, forudsat at den ikke træter efter Despotis-
 mus, taber i sin Anseelse; thi, saasnart det klar-
 ligen viser sig, at dens Willie ei lader sig udføre,
 nedes den at tage sin Tilflugt til Erklæringer og
 Modifikationer, og om disse kan man i Allmindes-
 lighed sige, at de lade Intet tilbage af Loven, uden
 Mindet om dens Tilværelse. Foruenimelig af denne
 Grund maa der bevirkes Pauser eller Standsninx-
 ger i Lovgivnings: Werket, for at sikre det for al
 Overilelse. Men, hvorledes vilde man frembringe
 disse Pauser, uden at lade Nationen, ved dens Re-
 præsentanter, tage Deel i Lovgivningen? Unøgte-
 lig vil Folgen heraf være den, at ikke enhver til-
 syneladende nyttig Tanke forvandles til Lov; men
 netop herpaa er det det kommer an. Thi, ind-
 rommer man, at et Riges Magt ikke beroer paa
 Mængden, men paa Godheden af dets Love, saa
 maa man og tilstaae, at det er af ydersie Vigtig-
 hed at finde Temperamenter, hvorved der settes
 Stranker for Lovgivnings: Sygen. Gjorde en Na-
 tional: Repræsentation altsaa end ingen anden Nutte
 end den, at den vanskeliggjorde nye Loves Frem-
 bringelse, saa vilde dog dette alene være tilstræk-
 keligt til at anbefale den, forst, fordi Selstabets

ved den befriedes fra mangen overslodig Lov, der næst, fordi Algtelsen for Loven maatte sige i samme Grad, som Lovgivnings-Arbeidet besværliggjordes. Vil man have at Lovene skulle erequere sig selv, saa maa der være Fasthed i Lovgivningen; men, skal denne Fasthed finde Sted, saa maa Intet være mindre let, end at formere Tallet paa Lovene ved nye.

"Men, sige det strenge Monarkies Tilhøengere, hvad bliver der af Regentens Souverainitet, naar Folket har Deel i Lovgivningen?"

Paa dette Spørgsmaal kunde der svares en heel Deel, naar man vilde være vidtloftig. Vi indstrænke os her til nogle saa Bemærkninger. Den første er den, at Souverainitet aldrig har eksisteret i den Betydning man her giver dette Ord; thi forstaar man derved Regentens Forret, til at sætte sin individuelle Villie i Allmen-Villiens Sted, saa har enten slet ingen, eller idetmindste meget saa Regenter været i Besiddelse af denne Slags Souverainitet. I hvordan end Lovgivnings-Arbeidet var centraliseret, saa var det dog sjeldent eller aldrig centraliseret i en saa hsi Grad, at jo foruden Regenten, endnu Andre deri toge Deel, være sig under Navn af Ministre, Raader, eller hvad man nu vil kalde dem. Alle Regenter, uden Undtagelse, men især de Indsigtsfuldeste blandt dem, have følt, at Intet var saa svært, som at give gode Love, og derfor have de heller aldrig

taget i Betænkning at samle de Mænd om sig, som de kunde vente den største Hjælp af ved denne vanstelige Forretning. Skadedyde nu herved ikke deres Souverainitet, hvorledes skulde de da kunne skade samme, ved at samle alle dem om sig, som den offentlige Stemme betegner som Mænd, der fortjene en saadan Tiltroe? Den anden Bemærkning er den, at Regentens Souverainitet vist nok vilde side, dersom man, ved Folkets Deeltagelse i Lovgivningen, havde det Formaal, at forestrukke Regenten de Love, han skulde bringe i Udevelse; men dette har aldrig været, kan aldrig blive Meningen. Deeltagelse i Lovgivningen indbefatter ikke den hele Lovgivning. Ingen Tanke, der skal forhandles til Lov, bør udgaae fra National-Repræsentationen; ingen saadan Tanke bør blive Lov, førend den af denne er sanktioneret. Her er Forholdet bestemt mellem Regent og Folk. Regenten har Initiativet og Promulgationen, d. e. han foreslaaer Love, og bekjendtgør dem, naar de ere antagne; Folket har, ved sine Repræsentanter, Udsarbeidelsen og Sanktionen. Begge have de indgaaet et Slags Egteskab, hvis Maal er at opdrage gode Love. Hün vil heller ansees som Hovedet for en stor Familie, end som Herre og Herrsker; dette har ingen anden Interesse end den, at vise sig som fornuftige Væsener, der vel føle at Allmeen: Villien bør agtes, men som tillige ønske, at den maa være saa fuldkommen som mulig.

Under saadanne Betingelser er det saa lange fra, at Folkets Deeltagelse i Lovgivningen skader Regentens Souverainitet, at den meget mere besyrker den. Thi da det kun paa denne Maade er muligt at bringe Folkets Willie i Harmonie med Regentens, og denne Harmonie især er det, der hæver Regentens Magt til den høieste Spidse, saa folger deraf, at den fuldkomneste Souverainitet kun findes der, hvor man har vidst at stasse Folket en virkelig Andeel i Lovgivningen. Behovede man Exempler til at bevise det her anførte, saa vil de meest overthydende kunne hentes fra Storbritaniens Historie. Hvor ubethdelig var de storslakte Regenters Magt, og hvor stor er derimod deres, der nedstamme fra Huset Brunsvig! Og hvad er vel Aarsag til denne store Magt, uden det britiske Folks uhindrede Deeltagelse i Lovgivningen? Stuarterne sogte af al Magt at hindre denne, og de blev selv Offere for deres Anstrengelser. Deres Efterfolgere, lige fra Wilhelm den 3die af, vidste at lede Folke-Willien saaledes, at den stemmede overeens med deres egen, og Folgen heraf har været den, at deres Magt Alar for Alar har steget.

Men, endog uden Hensyn til en saa paafaldende Erfaring, maa man antage det for afgjort, at Folkets Deeltagelse i Lovgivningen egentlig er det, der giver det arvelige System i Europa sin fuldkomne Uddannelse. Intet er, som jeg i en

anden Afhandling *) troer at have viist, i en
saa aabenbar Strid med Ideen om en arvelig
Trone, som Despotismus; men da denne, kun
under den Betingelse lader sig handlyse, at Lov:
givningens: Værket ikke en centraliseret, saa ere
National: Repræsentation og arvelig Fyrstemagt
saa nsdvendige for hinanden, at man billig maa
undres over, at de saalønge have været adskilte.
Hvad skulde vel bedre kunne beskytte en uafbrudt
Arvefolge, end Folkets Billie? og hvad skulde be:
dre kunne begrunde Folkets Velserd, end en Re:
gent: Familie, hvoraf ethvert Medlem, naar det
bestiger Tronen, maa føle at Folkets Vel er dets
eget Vel? Vil man med det arvelige System
forbinde Absolutthed, (uindskränet Magt) saa
vil dette aldrig lykkes uden i en vis Grad; thi
foruden at der i Begrebet Absolutthed ligger en
nødvendig Ubestandighed, saa indtresser og det
Tilfælde, at man indvikler sig i Modsigelser, og
i selve Midlerne til dens Opretholdelse undtom:
mer sin Kraft. Havde ikke de franske Konger, fra
Ludvig den 11te af, higet efter en Absolutthed, der
midt i et stort Rige isolerede dem, saa havde
man neppe faaet nogen fransk Revolution at see.
Man kan ansee denne store Begivenhed, paa een:
gang som Virkning og som Alarsag. Som Virk:

*) Om Tronens Arvelighed, see 1ste Aargang
No. 24—26.

ning ødelagde den den arvelige Trone, for at den ikke længere skulde stade ved den Absoluthed, der var forenet med den. Som Aarsag reiste den paa ny den arvelige Trone, dog saaledes, at den tillige sikrede Folkets Deeltagelse i Lovgivningen.

Foruden de allerede anførte, som det synes, umiskjendelige Fordele, tilbyder National-Repræsentationen endnu twende andre, som ikke ere af mindre Vigtighed. Den ene angaaer de Regjerede, den anden Regjeringen.

Hun bestaaer deri, at der ved National-Repræsentation vækkes en oplyst Patriotismus, som aldrig finder Sted, uden forsaavidt den støtter sig paa den Overbevisning, at man regjeres efter virkelig gode Love. Saadan som denne Holesse ytrer sig i de absolute Monarkier, d. e. i de Statsforfatninger, hvor Lovgivnings-Værket er mest centraliseret, er den i Ualmindelighed af en meget sammensat Natur, og idet mindste ligesaa nær beslægtet med Egoismus som med Patriotismus. Den naturlige Grund hertil er den, at man, i flige Forfatninger, betragter Loven som Noget, der mindre har Hensyn til Selstabets Fordeel, end til deres, der have givet den. Derfra skriver sig de Regjeredes Upathie i alle store Riger, hvor ingen National-Repræsentation finder Sted; derfra orientalske Folkeslags Fatalismus. Paa en langt anden Maade uddanner den selstabelige Holesse sig der, hvor man selv tager Deel i Lovens Udarbeis-

helse, hvor Provindserne vælge deres Repræsentanter, hvor disse samles til Debatter, hvor man seer Loven blive til, hvor alle Grunde, der gjøre den nødvendig, bekjendtgøres; fort, hvor man, saa at sige, ligesom sammenvoxer med den almindelige Willie, forend den bliver bragt i stand. I saadanne Riger er unægtselig Interessen for Personer mindre, end i dem hvor Loven bliver til under Hemmelighedens Elor; men denne Mangel om den saa kan faldes, forsvinder mod den store Fordeel, der udspringer fra Agtelse for Loven, som saadan; en Fordeel, som især da aabenbarer sig i sin hele Omsfang, naar Riget trues og alle Kræfter maae modvirke til dets Forsvar. I et saadant Tilfælde gjelder det Fædrenelandet i en ganske anden Betydning, en den sædbanlige.

Den Fordeel, som National-Repræsentationen støffer Regjeringen, bestaaer deri, at den bliver bekjent med alle Individer af fortrinlig Dualighed, og følgelig aldrig kan være forlegen, naar det gjelder om at besætte enkelte Dele af Administrationen med udmærkede Mænd. Hvor der ingen National-Repræsentation er, der blive mange Kræfter ikke udvirkede; der gaaer Cincinnatus bag sin Blov, uden nogentid at lægge sit store Feldtherre-Talent for Dagen — ikke fordi han jo virkelig har dette Talent, men fordi Ingen forudsætter det hos ham. Der, hvor Talen kun er om Administration, der er det paa en vis Maade umuligt, at

store og fortrinlige Hoveder, saadanne som de i
de højere Regjerings-Sphærer behøves, kunne ud-
dannes; thi Administrationen foreskriver enhver en
bestemt Virkefreds, udenfor hvilken det vilde være
formæstligt at gaae. Gives der nu i et Rige
ingen National-Repræsentation, saa folger deraf,
at der i dette Rige i Almindelighed heller ikke gives
udmærkede Statsmænd, eller Mænd, som man
kan stjænke en ubetinget Tillid, og som i kritiske
Stillinger nyde en stor Authoritet. Ogsaa Sjæl-
Evnerne uddannes efter bestemte Regler, som nod-
vendigen maa være i Harmonie med den almin-
deligste Naturlov, den om Virkning og Modvirk-
ning. Hvor en National-Repræsentation staaer
ved Siden af Administrationen, der hjelpe de hin-
anden genseidigen frem, som Træer, der opvoxe
med hinanden, og dette har da den lykkelige Folge,
at Staten i enhver Henseende regjeres bedre, is-
stedensfor at den isolerede Kraft let glemmer at
have den tilbørlige Agt paa sig selv, og bliver til
en blot Tyngde-Kraft.

Intet er vanskeligere at bedømme, end naar og
hvorfors en Ting er moden til Udførelse; thi da
Mennestet staaer saa at sige midt imellem den forbiz-
gangne og den tilkommende Tid, saa maa hans
Slutninger i saa Fald stedse blive usikre. Vi
maae altsaa overlade tilkommende Generationers
Tænkere at udfinde: hvorfors Ideen om en Natio-
nal-Repræsentation, den man i de ældre Tider kjendte

saa lidet til, netop ved Enden af det 18de og Besyndelsen af det 19de Aarhundrede, sandt en saa villig Modtagelse overalt. I midlertid maa det dog være os tilladt, derover at yttre en Formodning, som muligens kunde lede til Spørgsmaalets Besvarelse.

De europæiske Riger havde ikke til alle Tider den organiske Bestaffenhed, som ved Enden af det 18de Aarhundrede var dem, saa at sige, egen. Gjennem hele Middelalderen vare de et Aggregat af Stater, som stode i Forhold til hverandre, der grundede sig paa indførte Bedtægter, og hvis Overhoveder dannede den bestemteste Opposition mod den kongelige Magt. De Ulykker, som var en Folge af denne Tingenes Orden, kunde ikke afhjelpes paa anden Maade, end at den kongelige Authoritet seirede over de store Vasallers. Dette var Alarsagen til den almindelige Anstrengelse i det 14de Aarhundrede, for at seire i denne Kamp. I Spanien lykedes det, da Aragoniens og Kastiliens Kroner forenedes paa eet Hoved, da Mauerne for dreves fra den pyrenæiske Halvøe, og Amerika opdagedes; i Frankrike, da de store Vasallers Eiendomme efterhaanden forenedes mod Kronens Domainer, og da Kirke-Reformationen tillige virkede tilbage paa dette Rige; i England ved den Borgerkrig, som har facet Navn af Striden mellem den røde og hvide Rose; og ved Henrik den Ottendes Opposition imod Pavedommets; i Danmark og Sve-

rig, fornemmelig ved Reformationen. I Italien og Sydland lykkedes det ikke, fordi Ideen om den kongelige Authoritet, i begge Riger næsten var forsvunden; her gjorde de store Vasaller sig til Souverainer, og beholdt de gamle Forhold. Da nu Kampen mellem den kongelige Authoritet og de store Vasaller var afgjort til Fordeel for den Første, saa var det store Spørgsmaal: hvordan den ny selstabelige Tilsand skalde gives den forsonede Fasthed. Ved alle de Forsøg, som man i denne Anledning gjorde, viste det sig, at den Styrke, som man havde vundet ved Magtens Centralisation, ikke var stort mere end tilsyneladende, og at man altsaa endnu maatte tage sin Tilsflugt til noget Andet, naar man vilde vente at faae den forandret til en virkelig Styrke, til en Styrke, der stedse kunde være sig selv liig. Hele det 18de Aarhundrede kan ansees som den absolute Kongemagts egentlige Periode. Hvor denne finder Sted, der vil Frihed aldrig savnes, mindst der, hvor Kongemagten tillige er arvelig. Men denne Frihed vil mere være en naturlig Frihed, end en moralst. Forskjellen mellem begge liger deri, at den sidste begrundes ved Agtelse for Loven. Den naturlige Frihed ejender intet til saadan Agtelse; er Loven den i Veien, saa søger den at endre eller beseire den; den moralste Frihed derimod forener sit Væsen med Loven, existerer kun ved den. Ere Lovene altsaa saaledes bestafne, at

de begrunde den naturlige Frihed paa den moral-
stes Bekosing, saa kan dette i Liden's Lov ikke
have anden Folge, end at Selkabet enten gaarste
eller tildeels oplyses. Men saaledes maae de noe-
sten uden Undtagelse være bestaerne, naar Lovgiv-
nings: Værket er aldeles centraliseret; thi Folgen
af denne Centralisation vil næsten stedse være den,
at Loven, naar den udgives, har altsor paafaldens-
de Mangler, til at kunne gjøre Fordring paa ubes-
tinget Agtelse. Efter mange ubehagelige Erfaz-
ringer, har man altsaa seet sig nodt, foruden
Centralisations: Principet, det eneste man hidtil
havde fulgt, endnu at tage sin Tilslugt til et an-
det, nemlig Socialiserings: Principet.

Héri synes Bevoeggrundene til en National-
Repræsentations Indsærelse at ligge. Thi skjondt
det er langt fra os at troe, at man overalt, hvor
Talen har været eller er om at indføre en Natio-
nal-Repræsentation, skulde have rasonneret saale-
des om denne Gjenstand, som her er stæet, saa
soler man dog sikkert overalt, at ingen af alle den
menneskelige Aalands Forretninger er sværere og
vigtigere i sine Folger, end Lovgivnings: Forret-
ningen; og dette er allerede nok til at aple den
Tanke, at Love kun forsaavidt have nogen Værd,
som deres Deyte og Nodvendighed er indlysende
for dem; som skulle adlyde dem, og at denne Dey-
te og Nodvendighed kun derved bliver indlysende,
at Nationen selv deeltager i deres Udarbeidelse.

Herpaa heroer og, saasremt ikke alle de Bebreidelser, der gjøres det 18de Aarundrede, ere aldeles ugrundede, de europæiske Staters Nedning, især deres, hvis Folkemøngde stedse vil blive forholdsmaessig lidet. Der gives en physisk, og en moralisk Kraft; den sidste er, i de sidste uante Stater uomgjørelig nødvendig, naar de ville vente at kunne bestaae i Kamp med maegtigere Naboer. Men hvorved skulde vel denne Kraft erholdes, naar det ikke var ved Enthusiasmus for Constitutionen og Lovene, og ved at deeltage i begges Uddannelsse? Det er aldeles ikke vor Hensigt at overdrive, men, vil man ikke aldeles forkaste de sidste to Enfinde Aars Erfaring, saa gives der, for at tilveie bringe en varig Harmonie imellem Regent og Folk, fun eet Middel, og det er — National Repræsentation. Hvor dette Middel med Held anvendes, der forsvinder al privat Interesse i den almindelige; der finder man ikke mange, men gode Love; der bestaaer Frihed i Agtelse for Loven; der folger Velstand Friheden, som Skyggen Legemet; der ere store Anstrengelser mulige; der er Redelighed og Tillid; der trives hver menneskelig Dyd, medens Lasterne indsluttes i de snevreste Skranker.

Udbredelsen af Aviser eller Tidender.

I Tyksland udkommer aarlig omtrent 400 Tidender og Tidsskrifter af alle Slags.

I Aaret 1817 udgaves i Paris 16 egentlige Tidender, og mere end 100 lærde Journaler og andre Tidsskrifter. Frankerigs øvrige Provindser har omtrent tilsammen 120 Tidsskrifter af alle Slags. For Revolutionen havde de omtrent 30. Intet Land har heri drevet det saavidt som England; London alene har henved 50 egentlige Tidender, foruden en Mængde lærde Journaler og andre periodiske Skrifter. Hver Stad i Provindserne har een eller flere Tidender. Afsetningen, især i London, er mærkværdig. Det er ikke usædvanligt, at der afførtes 4 à 5000 Exemplarer af Blade, der udkomme daglig, og i meget stort Format.

I Italien, Avisernes egentlige Fodeland, lis gesom i Spanien og Portugal, have de havt lidet Fremgang. Lykken har ingen, men China skal allerede i lang Tid have forskjellige.

Allerede for 20 Aar siden havde de forenede Nordamericaniske Stater 84 forskjellige Tidender, og Antallet er nu meget forøget.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, R. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, Marts 8de.

Uste Hefte, No. 9—10

S u d s e n d s.

Imlem de Lærde der hypes en Strid,
Olympen og Hlidstjalf den gjelder;
Herr Torkel vil domme enhver fra sit Bid,
Som Hlidstjalfs Hørstfare ei felder.
Erværdige Odin, mandhaftige Thor,
Frue Frigge og Freia med samtlige Chor.

Med Gratier tie, og med Muserne ni,
Og Venus, den yndige Flane,
Der visselig vanked' ret stjønt Mastekpie, —

Hvo hænder ei Blindpogens Fane?
Og hvo vil ei lyde velgjorende Bud,
Som gives af Druernes lastede Gud?

Men Jupiter var ret en vidtøstig Fyr,
Mercurii Fingre var' lange,
Marts satte sin Hæder jo reent overstyr,
Da han sig i Nætter lod fange,
Minerva hun syntes at være for klog,
Apollo han talte jo reent som en Vog.

Saa til paa Olympen der var Assemblee,
Hoitidelig derhen man spanked',
Hvor yndige Hebe hun stjenkede The* —
See, dette var alt hvad der vanked'.
Man sluddred og prated paa kryds og paa tvers
Med Isierligt Alvor og alvorligt Skjerts.

Men Odin beværted' med Öl og med Mjød,
Og grønsaltet Flest af Serimer,
For Spas de Einherier sloge sig død,
Mens Brage sit Havamaal rimer,
Balkyrier, Valhals velsignede Ms'r,
Stjentte for Heltene, som det sig bor.

* Nektar kan efter Forfatterens Formening ikke have været andet end The, og Ambrossia maa have været en dyrebar Nøgelse.

Naar Nukathor kom med sin Hammer i Haand,
Han Jorden sit tit til at bæve;
Var der paa Olympen en Gud eller Aand
Med saadan en seenefuld Næve?
Al mulig Respect for Olympens Plaseer, lidetid
Valhallas var bedre, enhver jo indseer.

Med Venus vi sjæse, men kjæmpe med Thor,
Som Nordboers Sonner mon somme.
Med Braga vi stemme i kraftfulde Chor,
Og Guldhornet kjække udtomme,
I vennehuldt Lag omkring bugnende Bord,
Til Minde om afdsede Helte i Nord.

Men Strid er dog ellers en ærgerlig Ting,
Især blandt Personer af Vælde.
Thi hvordan end Sagerne vendes omkring,
Bi Smaafolk maa immer undgsælde.
Gid Fred mellem Guderne evigen boe,
At Smaafolk kan sidde og drikke i Hoe!

Tilegnet det Norske Selskab i Christiania
af Forfatteren,
saavel dette^s, som det ældre
Selskabs Ven og Medlem.

Literaturtidenden for Norge.

Enhver Fædrenelandets og Literaturens Ven har hidindtil ugerne savnet et Tidsskrift, der udelukkende bestjærtigede sig med at leve: Anmeldelser og Recensioner af nye udkomne Værker i Mordersmalet, Esterretninger om de vigtigste Phænomener i Udlændets nyere Literatur, Notitser &c. Det er derfor en glædelig Nyhed, i Rigstidenden, No. 8, 1821, at see et saadant Blad anmeldt, og det vilde være et sorgeligt Tidens Tegn, om Mangel paa Subscriberske skulde hindre Udførelsen af en Idee, hvorfra man med Grund tør vente sig de gavnligste Folger.

En Literaturtidende, udgiven af lærde, fornuftige, smagfulde og humane Mænd, er et af de vigtige Drivhjul i Literaturens Maskine, der bringer Liv og Sammenhæng i alle dens Dele. Uden Evang leder den de vakkende Domme og uvisse Anstuelser hen til et fast Standpunkt; den danner Forstanden, trænger til Tænkshed, forædler Smagen, vækker ødel Kappelyst, og rækker Skribenten den Ariadnetraad, uden hvilken han let forvilder sig i djærv Egoismes, eller øengstlig Frygtsheds vildsomme Labyrinter. Bistnok ere de fleste Literaturtidender langt fra dette Ideal; thi Mænd, der forene Lærdom, Skarpsind, Smag og Humanitet, findes ikke paa hver Bei. Dersor

see vi Eensidighed, Partisched og inhuman Bitterhed saa ofte at vanzire dette Slags Skrifter. Men, skulde vi end ikke turde haabe, at see vor forventende Literaturtidende aldeles fri for disse Pletter, saa ligger det dog i Tingens Natur, at et saadant Blad — endog med mange Ufuldkommeheder — kan og maa stille sand og almeen Nutte.

Indsenderen ønsker derfor alt Held til dette fortjensfulde, men vanselige Foretagende, og nærer tillige det Haab, at et skjonsomt og oplyst Publicum ikke vil lade det savne den fornødne Undersøttelse.

I Anledning af den bekjendtgjorte Titel og Plan for Skriftet tillader man sig at fremstille et Par Bemærkninger, der maastee ville findes værdige nærmere Overveielse.

1. Titelen: Litteraturtidende for Norge, synes at antyde en alt for snæver Virkefreds; thi enhver Literaturtidende bør, som alle Videnskabeligheds Frugter, være en almeen Eiendom for alle dannede Mennesker; altsaa bør vor ikke blot være for Norge, endstjondt den nærmest og hovedsaglig besatter sig med dette Lands Litteratur. Enhver, i eller udenfor Norge, vil af den funne hente Kundstab om vort Lands nyere Litteratur, folgesig er Skriftet ogsaa for ham. Rigtigheden af dette Raisionnement synes ogsaa at være erkjendt af alle

Udgivere af deslige Tidender; thi, saavidt vides,
har ingen Literaturtidende i sin Titel udtrykt
at være for noget vist Sted eller vist Land.
Saaledes hedder det, for dog at nævne et Par
Exempler: "Jena isch e, Leipziger, Wie-
ner ic. Literaturzeitung, ikke: Litera-
turzeitung für Jena, Leipzig, Wien ic.

I Betragtning af det her anførte, ansees
Titelen:

"Norsk Literaturtidende"
mere passende end den anmeldte.

2. Naar det i Bestemmelsen af Indholdet hedder:
"Recensioner af Skrifter, som udkomme i Norge,
eller hvis Forfattere ere Norske" fristes
man til at spørge: "hvorfor ikke Recensioner
af alle Skrifter, der udkomme i det for Norge
og Danmark fælleds Sprog?" Skrifter i dette
fælleds Modersmaal, de være af norske eller
danske Forfattere, læses i begge Riger med
lige Interesse, følgelig vil Recensioner af begge
Slags Skrifter have lige Interesse for Normænd,
og Tidenden selv mere for Danske, end naar den
kun besatter sig med norske Forfatteres Arbeider.
Herved vilde formodentlig ei alene vindes flere
Læsere, men ogsaa bevirkes en noiere Berorelse
mellem norsk og dansk Literatur. Danmarks Re-
censenter have heller ikke ophort at recensere nor-
ske Skrifter, forsaavidt saadanne Skrifter for-
maae at bane sig Bei derved, gjennem de tal-
rige Hindringer, der lægges i Beien for begge

Nigers aandelige Samqvem. Den tilsammen-
tagne Masse af norske og danske literaire Pro-
ducter er heller ikke saa stor, at Skrifters be-
største Arkeantal skulde kunne hindre Udførel-
sen heraf.

3. Endelig bemærkes, at, da der til Udarbeidel-
sen af en god Literaturtidende, som for er
berort, hører saa saare Meget, saa vilde
det sikkert ikke alene have været Publikum
meget behageligt, men ogsaa til stor Nutte for
Foretagendets Fremme, om de Mænd, der ville
besørge, eller tage virksom Deel i samme, hav-
de nævnet sig. Man er forvisset om, at til
et saa vigtigt og vanskeligt Arbeide kunne fun-
saadanne Mænd vove sig, hvis hæderlig be-
kjendte Navne allerede vare i stand til forud,
at vække en gunstig Formodning for dets hels-
dige Udførelse.

Det er ikke med Arrogancens ufeilbare Mine
at Indsenderen tillader sig disse saa og ubetydelige
Bemærninger, men, hvor Talen er om et vigtigt
Foretagende, — og det er den her — der er det
Pligt for enhver, der ei füler sig aldeles ukyndig
i samme, at yde sin Skjærv til, at det kan vorde
udført paa den hensigtsmæssigste Maade. Hertil
kan endogsaa det ubetydeligste Vink stundom være
tjenligt. Saaledes var det hin romerske Vand-
bærers Aqua, der hjalp at hæve det uhyre Kors
paa St. Peterkirkens stolte Ruppel.

J n d s e n d t.

Foruden de mange vorige Kilder, der hidstromme fra alle Verdens Lande, nedflyder nu ogsaa fra Storthings-Galleriet en ny og riig Bæk i Morgenbladets zirlige Bassin, for derfra i talrige Aflobsrender at ledes Landet rundt, til Trost og Lædstelse for enhver, der plages af Videlystens og Mysgjærighedens brændende Tørst. Nevneardigt af Livskraft og Fylde staar National Bladet som en dygtig Kamphane, rustet til Strid, og stuer, med skarpt Blik, trindt om sig, for strax at istemme et skingrende Hanegal, hvor det troer at opdage noget Fiendtligt. Budstikken iser vel ikke fra Grande til Grande, medens blussende Bauner lyse paa dens Bei, men kommer dog alt imellem gravtitisk fremkridende, isort en kamera-listisk statistisk økonomisk Rundparyk. Blandingerne lave deres Mixtur for østethiske Maver. Heen Morgan a, viser os imellem tryllende Syner; forstaae vi dem end ikke alle—nu vel, hvad skader det? Fata morgana fremkomme, som bekjendt, ved vandagtige Dunster, hvad Under da, at de stundom ere vanskelige at fortolke? Ved Siden af den sydlige Feedronning fremtraadte ogsaa iaar ganske besteden den hulde nordiske Dise Sn o tr a, men det var juist ikke alt Lillier, endmindre Evighedsblomster, hun havde i Krandsen; dog, slige Blomster voxe ei hel-

ser saa hyppen i vore Egne, at det skulde være en let Sag at binde en heel Krands af dem; er der nogle med iblandt, saa tage vi tiltakke og for smaae ei Krandsen. Snart kommer den driftige Hermoder med syldte Nyhedspøser fremravende paa sin ottesodede Gang, og vi glæde os alle til hans Komme, men beklage den uisomme Svend, naar han skal foretage sine Reiser paa de ordentlige Posters intetmindre end ottesodede Gangere. Endelig om en soie Tid hører sig, i den nye Literaturtidende, igjen paa vort lille Parnas det æresthiske Dommersøde — der ulykkeligvis faldt ned i Morgenbladet.

Hvo er den aandelig Slughals, der ikke skulde kunne mættes ved alt dette? Hvor den Rok, der formaaer at give sine Retter en saa piqvant Smag, at de paa et saa riigt besat Bord kunne nydes med Behag?

De, min Hr. Tilstuer, vil indsee Sandheden heraf, og De er for bestedten til at indbilde Dem at være hin vidunderlig Rok. Men hvad er der da for Dem at gjøre? De forekommer mig at staae som Digteren ved Jordens Deling, og De faaer, som han, troste Dem med, at kunne the til Jupiters Himmel saatit de lyster; for hernede seer jeg ikke der er mere for Dem at bestille.

Hjern fra de Kilder, hvorfra Dagens Almene Interesse udspringer, i en trang, taaget Dal, hvor Synskredsen er saare snoever, hvad Ryt skal De vel

funne meddele os, hvilke interessante Syner skal De
funne opdage og pege hen paa? Heroppe fore-
falder intet, som kan have den mindste Interesse
for den elegante Verden. Hvad gjøre vi? Vi
salte Sild, gaae paa Klub, klage over trykkende
Tider, dandse en Masque, og lade, til en Foran-
dring, Jordens rykte lidt under os altsomellem.
Heri finber jeg ikke det ringeste mærkværdigt eller
interessant.

Silden sende vi til Østersøen, og Godtsfolk
der ere de eneste, der — i alle Ordets Bemærk-
elser — finde nogen sand Interesse herved.

Paa Klub gaaer man overalt, ja Trangen
hertil er endog saa stor, at Christiania skal nu, paa
Grund af sin for Tiden forsgede Folkemængde,
have seet sig nødsaget til at oprette en ny. Tiden,
kjære Læser, er et dovent Æsel, der idelig vil dri-
ves, dersor maa man overalt have Klubber, der
ligesom ordentlige Æselsdrivere med tykke Pryggle
funne pidste det dovne Kræe fremad. Det var
dog at ønske, at man, især i Hovedstaden, ikke
vilde drive for sterk i nærværende Periode.

Over trykkende Tider flages ligeledes over-
alt; og dersom ikke total Pengemangel, og alle For-
nedenheders dobbelte Priis fremfor paa andre
Stæder i Norge, skal være Bevis paa vor Byes
blomstrende Lilstand, nu, saa er vore Klager heller
ikke aldeles ugrundede. Men hvad siger det saa

mere, saalænge vi endnu kunne forstrive Vine fra Bordeaux og Master fra Paris? I hine rulle Leches Bolger, og bag disse dækkes blege Kinder.

Hvad nu vore Jordrystelser angaaer, saa har de saa ganske lidt at betyde, at de ikke engang vække nogen Sjel op af sin sode Slummer. Det er ellers en Lykke, at Jorden blot ryster heroppe, hvor vi ikke haandtere med saa fine Ting som paa andre Steder.

De seer desuden heraf, min Ven, at det ikke alene er Begivenheden selv, men ogsaa Stedet, hvor den foregaaer, der gjor den interessant. Og heraf vil det da tillige være Dem dobbelt indlysende, at De ingensinde kan gjøre Dem Haab om, at blive interessant. Men, omendkjondt De nu vel ikke kan vente at føre andet end et sygeligt Liv, saa vil De sagtens dog gjerne leve saa længe De kan. Dette kan ingen tage Dem ilde op, men saa maae De ogsaa føre en saadan Levemaade som er passende for deres Stilling, fremfor Alt vogte Dem for Govesyge, gjøre Dem smaa Motitioner paa Satirens Kjephest, skye lange politiske Afhandlinger, ikke slappe Deres Mave med for mange vandige Poesier, flittigen the hen til de mange latterlige Scener, Menneskenes Daarstaber opføre paa det store Theater; endkjondt dette Emne er temmeligt sterkt benyttet, saa kan De dog være ganske rolig for, at det ikke bliver udtomt.

Fra det menneskelige Hjerte og Hoved sprin-
ge evindelig to mægtige Straaler, der gjøre Daar-
stabernes Kilde undtommelig. Enhver af Deres
gnistige Læsere kan med frelst Samvittighed love
Dem hyppige Bidrag, og jeg for min Deel skal
visnuok troligen yde min Skjærv, ligesom De seer,
jeg i dette Dieblit yder den, ved at begaae den
daarligste af alle Daarligheder, den — at skrive
Satirer.

M.

Om Aarsagerne
til
at de diplomatiske Forhandlinger nu af-
gjøres med langt større Hurtighed end før.
(Oversat.)

Strategie og Diplomatik, disse to
Parcer, der spinde paa de europæiske Nationers
Skjebnes-Traad, dreiede forhen deres Hjul med
en Langsomhed, som bare de nyilgen satte til Ar-
beidet; nu derimod med en saa overordentlig Hur-
tighed, at selv Guderne maae falde i Forundring
derover.

Strategien havde, i fordums Tider, Moie
nok med, i flere Maaneder, ofte i et heelt Aar,
at bringe Armeer af 30 til 40,000 Mand nogle
Mile frem; enhver nok saa ubetydeig Strom, en-
hver nok saa ussel Fæstning gav den fuldt op at
bestille; et velbesat Bjergpas var en uovervindelig
Hindring. Marlborough og Eugen, disse Stra-
tegiens Andlinge, bare flere Aar om at bane sig
Wei fra Maas til Schelde. Nutildags derimod
bringer Strategien med Lynsnarhed uhyre Masser
af flere Hundredetusinder, fra Po til Elben, fra

Rhin til Weichsel. Den berører blot med sin Aalande de berømteste, de størkeste Fæstninger, og de ligge der som Korthuse. De største Armeer passere de største Floder med saadan Lethed, at en ny Bernhard af Weimar ikke mere vilde kunne svare en Pater Joseph, naar han paa Kortet visste ham en Flod som han burde forcere: "Hr. Pater, Deres Finger er ingen Broe."

Som det har sig med Strategien, saa har det sig og med Diplomatiken. I Fordums Tider gik den den samme tunge Gang, som de Dyr, man i Bjerg-Egnene lægger saa meget paa, som de kunne bære. Skridt for Skridt gik den. Forst efter mange Maaneders, ja ofte først efter Aars Forløb, mærkede man at den kom af Stedet. Nu til Dags derimod, gjør Diplomatiken, som Homers Helte, tre Skridt — og den er ved Verdens Ende. Fordum lignede den et Barn, som i et heelt Aar knap kan stave sit ABC igennem; nu derimod ligner den en øvet Roman-Læserinde, som i et Par Dage læser en Roman i flere tykke Bind til Ende.

Vi ville ikke opholde os ved at anføre en Mængde Exempler paa den Hurtighed, hvormed diplomatiske Forhandlinger ere tilendebragte i de senere Tider, men blot tilføje nogle Bemærkninger over Aarsagerne til hin Fordums Langsomhed.

I. En Hovedaarsag var unøgteligen den, at man saae saa meget paa Ceremoniellet og Etiketten. Det var Etikettens Aarhundrede; der var ingen Gudinde, man da tilbad som den; dens ubetydeligste Forstifter iagttrøges med større Samvittighedsfuldhed og Punktualitet end selve Retsfærdighedens; endskjontt Lunkenhed i deunes Udvølse dog endnu ei var blevet saa moderne, som i de senere Tider. Hvo af to Gesandter,

der skulde gjøre hinanden den første Visit, hvor mange Skridt den ene skulde gaae den anden imøde, hvad for en Stol, enhver af dem skulde sidde paa, hvad Titel de skulde give hinanden, det var altsammen høitvigtige Anliggender, som paa det næste maatte afgjores, forend man kunde tage fat paa hvad der egentlig skulde være Gjenstand for Underhandlingerne, og som oftest medtoge de ligesaa lang, om ikke længere Tid, end Underhandlingerne selv. Megen Tid spildtes ogsaa paa de ny ankommede Gesandters høitidelige Indtog. Ved en saadan Leilighed troede en Gesandt at maatte opbyde Alt, for ret at sætte sin Souverains Magt og Rigdom i det klareste Lys. En af de tre franske Gesandter i Münster, Grev d'Abanc, skrev i Beretningen om sit Indtog til Dronningen af Frankrig, der da forte Regjeringen for den mindreaarige Ludvig den Hjortende, følgende: "Bud vor Ankunft til Byen losnedes Kanonerne; hele Garnisonen samt Borgerstaben var under Gevær og gjorde Honneurs; Gaderne primlede af Mennesker; Bindeuerne vare besatte med Damer, og selv Ambassadeurerne vare tilstæde, men de holdt sig i Baggrunden. Toget, Madam, varede vist en Time; imidlertid manglede jeg dog 30 Heste, som skulde komme fra Gronningen, og nogle andre Ting, for ret at legge for Dagen hvad Deres Majestets ringeste Ljenere kunne fremvise, og at Krigen aldeles ikke har udarmet os". Det eneste Prædikat: Excellents, som de kurfyrstelige Gesandter da først erholdt af Keiseren og de fremmede Magter, og som da de fyrstelige Gesandter derpaa ligeledes forlangte, men ikke fik, bragte Gemyutterne i en saadan Hede, at Un-

derhandlingerne om Hovedsagen længe gik reent i Staae. "Dersom ikke den fordomme Excellents var, sagde den brandenburgste Gesandt, saa kunde vi maastee endda faae Noget udrettet." Næstildags komme de største Monarker personligen sammen midt i de grusomste Krigsfortæller om de artadisse Hyrder: (Ecl. VII) Compulerantque greges Corydon & Thyrsis
in unum
*Ambo florentes æstatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, & respondere parati.*

2. En anden Marsag var den, at man blandede alt for meget Pedanterie i Underhandlingerne. Propositionerne, Lærd udviklede med alle deres rationes suasoriæ og justificatoriæ, overleves redes høitideligen som akademiske Disputationser. Efterat Kongressen var aabnet den 10de April 1645, overbragte først den 1ste Juni, en Legationssekretair, ledsgaget af sine Hofjunkere, i en Vogn med sex Heste for, den første svenske Proposition forseglet til de mæglende Magters, Pavens og Republikken Venedigs Gesandter.

3. En tredie Marsag var den, at Gesandterne enten selv havde studeret Lovkyndigheden, eller idetmindste havde Lovkyndige i Folge med sig. Den franske Gesandt Servien, og den spanske Le Brun havde været berømte Advokater og Parlamentslemmer. De tydste Rigsstænders Gesandter bare enten selv Doctores juris, eller idetmindste havde de saadanne i Folge med sig. Men dette var ogsaa den sidste Gang, at disse Chemis's Drakler bleve spurgte til Raads angaaende de nye Retsbe-

stemmelser, som Freden skulde indeholde. Af dem blev da, ved enhver Proposition alle quæstiones juris debatterede og droftede, som var det en civil Proces mellem private Personer. Hvordan man nu til Dags bærer sig ad ved Underhandliger, det veed Indsenderen egentlig ingen ret Beskeden om. Men naar man betrakter den overordentlige Hurtighed, hvormed man énes om de største, vigtigste og væsentligste Forandringer i Europa, saa har man i det mindste Grund til at slutte, at man har lagt alle hine Vedanterier paa Hylden.

4. En fjerde Aarsag endelig til de vestphalske Fredsgesandteres Langsomhed var maastke den alvorlige Hensigt, de havde, at slutte en virkelig varig Fred, hvorved alle muelige Kilder til kommende Krigs, forsakridt menneskelig Forsigtighed var i stand til at bevirke dette, kunne tilstoppes. Denne Formodning gaaer næsten over til Vished, naar man for det første betrakter den Hvid og Omsorg, som er anvendt paa Fredsartikernes Redaktion, og for det andet, faaer Dinene paa denne Freds Folger. Den vestphalske Fred blev anseet som en hellig, ubredelig Grundlos i Europa, lige fra 1648 til 1790, eller saa omrent. Ikke at der jo i dette Tidsrum førtes mange Krigs, men selv de meest urolige, meest ørgjerrige, meest uretfærdige blandt de Fyrster og Ministre, som for anledigede disse Krigs, vogtede sig dog meget noie for, at man ikke skulde kunne bestynde dem for noget aabenbare Brud paa den vestphalske Fred.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Gemte Mængde af Den
1821, Marts 29de. 1ste Hefte, No. II—IA

Bemærkninger

ved

M. B. Krogh's Bemærkninger over Grundlovsens § 100, og om hans Majestæts naadigste Proposition om et Additament til Rigsaften.

Overalt er Geimytsgjøringen, ligesom den physiske, sjeldent farlig der, hvor den ikke hindres fra at faae Lust.

Birkner.

Hvad Forfatteren af hiint Skrift siger om Trykkesfrihed i Almindelighed, er i det væsentlige

sagt og beviist af saamange skarpsindige Skribenter, at det neppe for Alvor falder Nogen ind at betvivle dets Vigtighed. Men, da en god Vise ikke kan quædes for tit, og erkendte Sandheder aldrig blive formeget udbredte, saa skylder man Forfatteren Tak for hans skarpsindige og behagelige Behandling af dette vigtige Emne.

I Forfatterens Anstuelser af hans Majestæts naadigste Proposition om et Additament til Rigssakten kan derimod Indsenderen heraf ingenlunde være enig med Ham. Hans Majestæts landsfaderlige Hensigt med hin Proposition vil neppe Nogen kunne miskjende. Bitterheder mod den Svenske Nation har vel enhver retsindig Normand sunnedom med Misnsie læst i vore offentlige Blade, og, saavidt vides, har ogsaa Svenske Blade stundom gjort sig skyldig i lignende Forærmerelser mod os. Men Ytringerne af dette Slags have dog været altfor saa og ubetydelige, til at nogen væsentlig Splyd og Uenighed mellem begge Nationer herved skulle kunne fremavles. Man forvegle ikke Bitterhed mod Sveomanie (Svenskhed iblandt os) med Bitterhed mod den Svenske Nation. Norge og Sverige staae, ved deres Grundlove, som tvede hver for sig selvstændige, stjøndt til gjensidig Hjælp forbundne Nationer. Vor Grundlov værner omhyggelig for enhver Sammenblanding. Dersom man altsaa, ved at omstøbe Meget i Svenske Formér, ved at indflette i vort Sprog halvsvenske

Ord og deslige, ligesom sogte at gjøre Grøndelsien mere ukjendelig, da, formener Indsenderen, havde Normænd Alarsag til Anke, og det var i det mindste undskydeligt, om varmt Fædrenelandsind her forlede til Bitterhed mod en Svenskhed, der kunde befrygtes at tilintetgiøre vor Norskethed. Hos enhver fornuftig og retsindig Event vil vor Iver og Omhue for at bevare vor Selvstændighed og Nationalitet reen og ublandet, snarere vække Hviagtelse end Had. Kun i den yderste Nød, naar hyppige og bittere Angreb af den ene Nation mod den Ander truede med at udstrøe den fordærveligste Uenigheds Sød mellem begge Broderfolk, vilde jeg maa ikke stemme for et Middel til at standse dette Onde, om endog noget Indstrækning i vor Frihed herved fandt Sted; men end ikke i dette Tilfælde kunde jeg, efter redelig Overbevisning, stemme for det Middel, der foreslaaes ved hinnaadigste Proposition. Thi om endstjordt jeg holder mig forvisset om Hans Majestets velgjorende Hensigt med samme, anseer jeg dog dens Folger, om den vorder Lov, saa yderst skadelige og farlige for vor Frihed, at ingen Betragtning burde være i stand til at bevirke dens Antagelse.

Forfatteren af Bemærkningerne ansører til Forsvar for Propositionen:

I., At den kun gaaer ud paa et enkelt Tilfælde,

der tillige er af den Bestaffenhed, at den sidigere Deel af Nationen uden Lovl onsker, at intet saadant skriftligt Produkt maatte se Lyset.

- 2., Den ideholder ingen særegen Indstrænkning af Norges Rettigheder. Denne Indstrænkning gjelder i lige Grad for Sverige med Hensyn paa os, som for os med Hensyn paa Sverige. Rettighederne ere her lige.
- 3., Om en Rettigheds virkelig Misbrug i et bestemt Tilfælde kan faldes Rettighed; om der altsaa handles imod Rettigheden i Almindelighed ved et Forbud imod denne dens bestemte og af enhver retskaffen Borger erkendte Misbrug? dette ere Spørgsmaal, som herved synes mig bor at komme nærmere i Betragtning.

Til første Punkt svares: Vel gaaer Propositionen far ud paa et enfelt Tilfælde, men, ved at forbyde Trykning af Alt, hvad der indeholder direkte eller indirekte Angreb eller Fornærmelser mod den Svenske Nation, lader Forbudet sig udstrække over en stor Deel Tilfælder. Af Grundloven kan, som Forsatteren selv anmærker senere, intet Forbud udledes mod hvilket som helst Skrifts Trykning, det være nok saa strafværdigt. Heller ikke kan Trykkesfrihed, i Ordets sande Betydning, finde Sted, hvor dette ei er tilladt; thi Forbud herimod kan ei finde Sted uden Censur: Indret;

ninger, og disses forhadte Folger ere noksom beskjendte. Indsenderen ønsker saa inderlig som No-
gen, at intet Produkt, der sigter til For nærmelse
for Brodersfolket, nogensinde maatte vancere vores
Presser, men han ønsker end inderligere, at Nor-
ges Trykkesfrihed maa bevares os reen og ubeskaa-
ren, som den hjemles os ved Grundloven.

Bed anden Punkt bemærkes: Propositionen
indholder, efter min Formening, en særegen
Indskrænkning af Norges Rettigheder. At Sve-
riga underkastes samme Indskrænkning, forandrer
ikke Tinget. Jeg sætter, at Trykkesfrihed afkasses
des i Norge og Sverige tillige, tabte da ikke Nor-
ge en af sine Rettigheder, uagtet Rettighederne
vedbleve at være lige for begge Riger? Kunde vi i
denne Lighed finde nogen Erstatning for det lidte
Tab?

Hvad tredie Punkt angaaer, da formener
Indsenderen, at naar en Rettigheds Misbrug ikke
kanne hæves uden ved Midler, der udsætte selve
Rettigheden for at tabes, saa bør man meget
vogte sig for disse Midlers Anvendelse; og at de
her foreslaade Midler virkelig give Anledning til
denne Frygt, erkjender Forfatteren selv.

I Hovedsagen, siger huin Forfatter, kan
man vel neppe andet end give Propositionen ube-
tinget Bisald. Dersom ved Hovedsagen her
skal forstaaes Hs. Majestæts velgjørende Hensigt,
at fremme Enighed og Samdrægtighed mellem

Norske og Svenske, er jeg aldeles enig med Forfatteren.

De Betænkelsigheder, der forekomme Forfatteren ved Propositionen i dens nærværende Form, og, som han bestedten ytrer den Tanke om, at de maastee ere mindre vigtige i sig selv, end de synes ham, forekomme derimod Indsenderen at være af langt større Vigtighed, end Forf. synes at anse dem for, og at fremlede flere end de fremsatte.

Denne Gjenstand er behandlet saa grundigt og udforsligt i Norske Tilstuers Aargang No. 25—26, at jeg maatte gjentage en stor Deel af hvad samme steds er sagt, om jeg vidtlostigere vilde indlade mig i denne Materie. Jeg henviser dersor enhver Læser, der maatte interessere sig for Gjenstanden, til hin Afhandling.

Kun om hvordigt den formeentlig tilsigtede Hensigt med H. Majestæts naadigste Proposition vilde kunne opnæaes ved de foreslaaede Midler, tilslader jeg mig endnu et Par Bemærkninger.

Hvo seer ikke gjerne, at det Venstlab og den Samdrægtighed, der grunder sig paa gjensidig Agtelse og Tillid, alt mere og mere maatte besættes mellem Normænd og Svenske? Men hvo twiler tillige om, at dette vil skee, saafremt den ene Nation stedse vedbliver at vise den tilbørlige Agtelse for den andens Selvstændighed og Rettigheder? Her see vi altsaa det eneste tilstrækkelige Middel

til hin Hensigts Opnaaelse. Intet Bud eller For-
bud kan vel nogensinde, direkte eller indirekte, fremme
sandt Venstebud. Naar vi see to Lever føengslede i
korte Eeeker at staae ligeoversor hinanden med gnis-
strende Dine, mon vi da indbilde os, at de ere de
ommesse Venner, fordi de ikke angribe hinanden? Er
der end, det jeg neppe troer, nogen Lebning til-
bage af det Had mellem Norske og Svenske, som
Aarhundreders Tvisstigheder kunne have fremavlet,
mon da Europa skal troe, at de ere faldne forso-
nede i hinandens Arme, fordi Magtbud hindre
dem fra at ytre fiendtlig Sindelag mod hinanden?
Heldigvis existerer heller ikke dette fiendtlige Sin-
delag, i det Hele taget, og der behoves altsaa hels-
ler intet Forbud for at hindre dets Yttringer. At
man i enkelte Bitterheder har troet at opdage det,
reiser sig vel, som for berort, af en Forverxling,
mellem Angreb mod den Svenske Nation og Ans-
greb mod de formeentlige Yttringer af en i Norge
sig indsnigende Sveomanie. Hvad er naturligere
end at vi frygte for denne, og at vi vise den tils-
bage med de Vaaben, vi lovligen have ihænde?
Heri ligger ingen For nærmelse for den Svenske
Nation, herved hædre vi fun vor egen National-
folelse og Borgeraand, og maae folgelig vinde, saas-
vel i vort ørekjøre og patriotiske Broderfolks, som
i hele Europas Dine.

Gjennemtrængte af gjenstidig Agtelse for hin-
andens nationale Værd, og vaersonne for at frenke

hinandens Rettigheder vil det Vensteb og den Enighed, der sommer sig for to selvstændige Broderfolk, ufeilbarligen trives imellem Norske og Svenske, og ingen enkelt Skriblers henslængte Bitterheder vil kunne forstyrre den Samdrægtighed, der er grundet paa Fornuft og Overbeviisning, ei paa vaklende Forbuds Flyvesand.

En Allegorie af J. J. Rousseau.

Ien Samtale mellem Rousseau og den aandige Fru von Epinay, faldt Talen paa Digteren Saint-Lambert, der betvivlede Guds Tilværelse. "O," raabte Rousseau, "undertiden naar jeg er ene paa mit Kammer og bedækker Minene med min Haand, eller naar jeg om Natten ikke kan sove, og Intet seer eller hører trindt om mig, da er jeg ogsaa af hans Mening. Men saasnart" — herved hævede han med begeistret Blik Haanden mod Himlen — "saasnart jeg skuer denne, da finder jeg min Tro og min Gud igjen; jeg føler mig

med nimonstaaelig Magt draget hen til ham, jeg heundrer, tilbeder ham, synker i Stovet for ham, og høver mig igjen fra Stovet op til ham".

"Raar Mænd som De" — svarede Frue von Epinay — "med en saa sicerf Tilbvielighed til Troen, desuagtet stundom kan twile, hvorledes skal det da gaae os Andre? — Tillad mig ogsaa den Bemærkning: at man heri mere bor tro Forstand og Overlæg, end de bedragelige Sandser. De, der saa ofte har gjennemtænkt, og er trængt saa dybt ind i Materien, siig De mig ret oprigtig, i hvilken Anskuelse de tydeligste Resultater, de meest overtydende Beviser for Guds Tilværelse liggger?" — Rousseau tænkte efter et Døeblik, derpaa svarede han: "Kjæreste Veninde, vor Forstands Die er saa kortsynet, vor Fornuft saa indskrænket, at det er mig umuligt at give noget bestemt og afgjørende Svar. Vil De istedet herfor tage tilstalte med et Eventyr?" —

"Med Eventyr vil De altsaa berolige mig? — Velan, jeg hører". Rousseau fortalte nu som folger:

En Dag blev en Reisende henfæstet til en fremmed Strand; han fandt Landet beboet af en Maengde Mennester af forskjellige Slags, i Danneelse, Farve, Kjen og Alder. Efterat han havde seet sig noget om, og den første Forbauselse havde givet Plads for Overlæg, sogte han at indhente Kundskab om det Land, han var kommen til; thi

det behagede ham, og han folte Lyst til at boe der. Han henvendte sig til tre langstjæggede gamle Mænd, der i nogen Afstand fra Mængden varer fordybede i Samtale. "Wilde De vel have den Godhed, mine Herrer, at underrette mig om hvor jeg er, og hvem dette Land tilhører? Dersom Søderne her tillands ligner den Wiisdom og Orden, jeg seer overalt i Jordens Dyrkelse og andre physiske Indretninger, saa har man sikkertigen den Lykke, her at leve under den meest ophoiede, visesse og bedste Monarks Regjering?" — "Vi kunne let tilfredsstille Deres Nygjerrighed" — svarede en af Oldingene — "De besinder Dem i hin velgjorende Lands Stater, der har sin Bolig paa hin Side Havet. Mod Deres Villie er De paa hans Befaling henkastet til denne Strand; thi det er hans Glæde, at lyksaliggjøre. For at vorde lykke lige maae de Søfarende strande her. De, der ikke drukne ved Skibbruddet, tager han i Beskyttelse, og de maae en Tid lang forblive i dette Land, der synes at have Deres fulde Bisald, og at vække Deres Beundring. Disse to Herrer og jeg ere hans Ministre; os paaligger det at forkynde Indvaanderne her hans Villie, og i hans Navn at

love Belønning og true med Straf". — "Men hvorfør boer da ikke Monarken selv i dette stjonne Land, midt iblandt sine Yndlinger? Hvorfor opholder han sig saa sfernt?" — "Hvad vi, paa hans Begne, foredrage, gjør det unødvendigt for ham at vise sig, vi ere gjennemtrængte af hans Aaland, selv har han sendt os hid." — Men vi maae gjøre Dem bekjendt med Betingelserne". — "Betingelser!" — raaabte den Fremmede forundret — "sagde De ikke nylig, at jeg mod min Billie, paa hans Besaling, var kastet herhid?" — "Saa er det" — svarede den Gamle. — "Nu, saa er det jo besynderligt at forestrive mig Betingelser, da jeg ikke har Frihed til at antage eller forkaste dem?" — "Ikke Frihed! De ikke fri! hvilken Formostelse! skynd Dem at bortkaste denne Bildsfarelse". — Den anden Olding hviskede mig i Dret: "De er ikke fri; Tanken om Frihed i et menneskeligt Bryst var fornermende for den store Aaland, hvis Algodhed vi erkjende*), lad Dem ikke forsøre ved min Med-

* Den Calviniske Lære om Prædestinationen.

broders Tale!" — "I Forbigaaende" — tilsviede den første Olding, med en Mine, der skulde an-
tyde ydmyg Beskedenhed — "maa jeg sige dem, at
man kalder mig Monsieur, Hoierver-
dighed *); saa vilde den store velgjorende Aaland,
der sendte mig hid til sin Villies Fuldbyrder og
Forkynder; i det hele Land er kun Een **), der
er større end vi. Den Fremmede vidste ikke hvad
han skulde tænke om alt dette; det forundrede ham
hviligt, at høre saamegen taabelig Forsængelighed
af en Olding, hvis hele Udseende, Alder og høie
Stilling indgjod den dybeste Erbodighed. Blid-
selig hørtes en stor Larm, Glædes- og Smertes-
Toner trængte mellem hverandre til den forbausede
Fremmedes Øre. Nysgjerrig spurgte han om Alar-
sagen, og nu tog den tredie Olding, der hidtil et
havde talt, Ordet, og svarede: "Hun store Aaland,
der hersker over os, finder undertiden for godt at
prove sine Undersaatter, og da tillader han, at
Mange, medens de tilbedende erkjende hans God-

*) Bisops Prædikater.

**) Paven.

hed; Mistkundhed og Retfærdighed, vorde ihjels
flagne og forfulgte af deres Brødre; kun dem,
han især ynder, bliver denne Ære til Deel. Tov-
rigt er det den helligste Pligt for alle hans Under-
saarter, uden Undtagelse, at erkjende ham for det
allerfuldkomneste Væsen; thi allerede i deres første
Sovn have de aflagt ham Trostabseben." — "Hvor-
ledes det, højerværdige Herre? Kan man i dette
Land sovende binde sig ved nogen Eed?" — "Ja",
svarede Oldingen — "saa staar der streven; De
selv har svoret denne Eed i det Dieblik, De kastes
des paa Land!" — "Teg, svoret en Eed! jeg vil
være Dodsens, om jeg veed det ringeste deraf!" —
"Kan vel være, imidlertid binder Eden Dem til
gefuslt; uden samme turde vi ikke ansee Dem for
vor Medborger. Saasnart vi erfare at en Frem-
med er landet paa vor Øe, modtage vi ham, og
medens han endnu sover, bliver han i Bidners
Nærvarelse adspurgt, om han vil være Statens
Borger og opfyldte Betingelserne. Bidnerne svørge
det i hans Navn; Eden er færdig, og han maa
holde den, og rette sig efter Landets Sæder og
Love." — "Og hvori bestaae da disse Sæder og
Love?" — "Det kan De kun med Tiden erfare,

naar De har gjennemlest disse 12 Folianter, som
ligge her for os; men forseiler De den rette Me-
ning af et eneste Sted i samme, saa er De, uden
Raade, straflyldig og ulykkelig". — De tre Ol-
dinge saae, under Samtalen, saa alvorlige og gra-
vitetiske ud, at den Fremmede tænkte ved sig selv:
enten have disse eller din tabte Forstander. Han
forlod dem og begav sig ind iblandt Mængden.
Flere, som han raadførte sig med, bekræftede hine
Oldinges Udsagn.

Umuligheden af at forlade Den paa noget:
somhelse sikkert. Bei bevægede den Fremmede til at
folge Mængdens Exempel, endskjondt han endnu
ikke fæstede nogen Tro til hvad Oldingene havde
sagt ham. Udmattet af en lang Vandring steeg
han en Aften i en lille Baad, der laae ved Strands-
bredden, og, overladende sig aldeles til Phanta-
siens Dromme, sagde han ved sig selv: "Nei, man
har kun villet indbilde mig alt dette; hist over-
gives intet Land, jeg seer jo intet, uden Vand og
Lust". Træt af Drommen og Grublen faldt han
i en dyb Slummer. En frisk Wind hævede sig,
drev Baaden fra Kysten og førte den Fremmede

sovende over til Kysten paa hin Side. Da han
vaagnede, og mørkede hoor han var, var hans
første Forretning at opsoe den store Aand. Om
han fandt ham eller ei, veed jeg ikke. Men jeg
formoder, at hvis han har fundet ham og beretter
hvad man paa Den tænkte, talte og læerte om ham,
vil huint høie Væsen med smilende Majestæt om-
trent have givet ham dette Svar:

Hvad Du og dine Lige tro om mig paa Den
hist er mig ganste ligegyldigt, men slige Væsener
som Du, maae først en Tid lang leve paa hin
De, derpaa komme til mig, for at gaae deres vi-
dere Bestemmelse imode. Nedvendighedens evige
Love herstek som her. Underkaster Eder, bero-
liger Eder, og lever forniede i eders trange Skran-
ker, saalænge det behager min Viisdom; men tro
ikke, at jeg har sat mig til Niemed, hvad I falde
Eders Underviisning og Dannelse! dette overlader
jeg ganste til Eders egen Onsorg.

Den Fremmede vil have overtænkt den store
Aands Ord, og maastee deraf uddraget følgende
Resultat: Jeg vidste det vel, at der var en stor,

evig Aaland til; jeg vidste, at han var uendelig god, mislundsfuld og velgjorende, at han intet vilde fördre af mig, hvad der oversteg mine Kræfter.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Det bedste Middel mod Vildfarelser og Selvbedrag, er, at være oprigtig mod sig selv og mod Andre.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tilsuer.

Femte Aargang.

1821, April 12te.

1ste Hefte, No. 13—14

Om Ridderordener i Norge.

Da Foreningen af de toende frie, selvstændige og af hinanden uafhængige Kongeriger, Norge og Sverige, under een Konge, er bygget paa den fuldkomneste, af H. M. Kongen selv ved saaz mange Leiligheder erkendte, Liighed i Rettigheder, saa er intet naturligere, end at enhver Foranstaltung, hvorved der ikke er taget det omhyggeligste Hensyn paa denne Liighed, og hvorved altz saa det ene Rige ligesom synes at ville give sig et superieurt Udsseende fremfor det andet, nødvendigvis

maa vække grundet og almindelig Misfornøjelse hos den Part, der ved saadan Fremgangsmaade troer sig tilstedesat.

Det er unægteligt: at der, siden Foreningen kom i stand, ved adskillige Regjeringsforanstaltninger synes taget saa lidet Hensyn herpaa, at man derved har givet en vist ikke ugrundet Anledning til den Frygt: at man bestrebede sig for at anvise Norge en underordnet Plads i Foreningen. At Norge virkelig staar i et saadant underordnet Forhold til Sverige, er en kun alt for meget udhredt vrang Idee i Udlændet, hvorom næsten hver Linie, Norge vedkommende, i udenrigste Aviser bærer Vidnesbyrd; en Idee, til hvis Berigtingelse der hidtil fra Regjerings Side ikke vides at være gjort det Mindste. Man kan tænke sig mange Marsager til en slig Idees Udbredelse, men de ubligstige maae vist ikke søges i saadanne Foranstaltninger, der, idetmindste hvad den udvortes Form angaaer, aabenbar synes at stride mod det Liighedsprincip, hvorpaa Foreningen er grundet.

Med Frimodighed at gjøre Regjeringen opmærksom paa de uudeblivelig skadelige Folger af enhver saadan Foranstaltung, der endog kun i fjernehede Maade synes at stride imod Foreningens Natur, og som letteligen kunde bevirke Uwillie og Kulde der, hvor kun af samstemmig Enighed og Kraft kan ventes noget Godt, det anseer jeg for Storthingets som for enhver Statsborgers helligste Pligt.

Er det end kun i Ting, der kunne synes mindre vigtige, man hidtil formeentlig har saaret Nationalfølelsen, saa bliver dog Sagen derved ikke bedre; thi det er Alanden, (Principet) ikke Unvendelsen paa dette eller huint, hvori det Stødende ligger. Det er næsten ubegribeligt, at Aarhundreders Erfaring ikke omviser har formaaet at lære Verdens Regjerende, at selve Diets fine Pupille ikke er saa omfindlig, som en fri, og altsaa ødel Nations Ære.

I de saa Aar Foreningen har varet, har her i Norge — det være sagt til Norges Hæder — været anket over adskillige Foranstaltninger, der formeentlig ere uoverensstemmende og uforenlig med en paa fuldkommen Liighed i Rang og Rettigheder, grundet Forening. Det skulle være et uforståndt Arbeide, og lede mig for vidt, her at recapitulere, hvad der maa være Enhver i friske Minde. Kun med Hensyn til

Uddelen af Svenske Ordener til
Norske Borgere, for Fortjenester af
Norge,

Tillader jeg mig her nogle Bemærkninger:

Under 4de October 1815 udfærdigede det første ordentlige Storthing en Adresse til Hans Majestæt, af følgende Indhold:

"Ifolge den Deres Majestæt ved Grundloven overdragne Ret, at uddele Ordener til Belønning for udmerkede Fortjenester, ere allerede flere Nors-

menud blevne becrede med saadanne Hæderstegit. Nationen har med særdeles Tilfredshed erfaret, at der blandt disse Hædrede findes Mange, som den offentlige Stemme allerede tilforn havde tildeest udmærket Agtelse. Imidlertid, da der paa den Lid Grundloven først blev given, ikke kunde være Spørgsmaal om andre Ordener's Uddeelse end Nørste, som i saa Fald maatte oprettes, troe vi os overbeviste om, at det vilde være Nationen særdeles kjært, om de Ordener, der tildeles Nørste Mænd for Fortjenester af deres Fædreneland, bleve Nørste. Det er dette Ønske, som Norges ordentlige Storthing, i fuld Erkjendelse af Deres Majestæts velmeente Hensigter med de allerede uddeelte Ordener, paa Nationens Begne tillader sig at frembrere for Deres Majestæts Trone. Det Nørste Folk higede aldrig efter forfængelig Ere, og Storthinget vor med Tryghed overlade sig til det Haab, at enhver brav Normand fremdeles, i Bevidstheden om, troeligen at have opfyldt sine Pligter imod sit Fædreland og sin Konge, vil finde den kjereste Løn for sine Bestræbelser; men vi sole os overbeviste om, at, saasremt det naadigst maatte behage Deres Majestæt, fremdeles at udvortes Hæderstegn, det vilde blive saavel de Fortjente selv som Nationen kjært, at disse Hæderstegn vare Nørste; og det er alene under denne Forudsætning, at Storthinget anholder om En Nørst Ridderordens Oprettelse.”

Da Hans Majestæt ikke behagede at tage Hensyn paa denne underdanigste Adresse, men ved blev at decorere Norske Mænd med Svenske Ordener, saa udførpdigede det andet ordentlige Storthing, den 20de April 1818, følgende underdanigste Adresse til Hans Majestæt:

"Under 4de October 1815 har det da forsamlede Storthing indgivet en underdanigst Adresse til Hans Majestæt Kongen, om en Norsk Ridderordens Oprættelse, under den Forudsætning, at det maatte behage Høiſſamme, fremdeles at udmærke Fortjenester i Norge med udvortes Hæderstegn. Hans Majestæt, den høisalige Kong Carl den Trettende, har ikke fundet for godt at meddele Storthinget Høiſſammens Beslutning i dette Anliggende.

Rigets nu forsamlede Storthing har paany taget denne Sag under Overveielse. Det kan ikke andet end træde den af det forrige ordentlige Storthing yttrede Formening, at da der, paa den 2id Grundloven først blev given, ikke kunde være Spørgsmaal om andre Ordeners Meddelelse, end Norske, som i saa Fald maatte oprettes, saa vilde det være Nationen meget kjert, om de Hæderstegn, som, overensstemmende med Grundlovens 23de §., maatte tildeles Nogen for særdeles Fortjenerster af Norge, bleve Norske. Storthinget, som holder sig overbevist om, at Deres Majestæt ikke ville kunne miskjende dette, et selvstændigt Folks

Hilige Ønste, anholder derfor tillidsfuld om, at saafremt Deres Majestæt skulde agte, med Ordener at hædre Fortjenester, som Nogen maatte have er hævet sig af Kongeriget Norge, hvilssamme da naadigst vilde behage at oprette en Norsk Ridderorden. De i denne Henseende fornødne og passende Udgifter, vil Storthinget være betenktaa på at bevilge."

Snart ere, siden denne Adresse indleveredes, atter tre Aar henrundne, men endnu er der paa samme ikke taget Hensyn; endnu vedblives der med Uddelen af Svenske Ordener til Norges Maend.

Efterat denne Sag paa 2de Storthing har været drøftet, efterat der om samme har været skrevet saameget offentligt, skulde man troe, at Materien maatte være udtomt; men det er saa langt fra at dette er Tilfældet, at der tvertimod synes at hvile et tykt Morke over Sammenhængen med det hele Ordensvæsen. Det gaaer endog saa vidt, at man fast nuomunder ikke længere veed, om Nordstjernen, Sværdordenen og Vasaordenen ere Svenske, eller om de tillige ere Norske Ordener. Selve medrette høitanseede og udmærkede Norske Borgere, der selv ere disse Ordeners Medlemmer, har jeg hørt ytre den Formening, at de Svenske Ordener nu tillige vare Norske. Daar man hører tale om Norske Ordenskantslere, Norske Ordenskancellister o. s. v., kunde man vel og for et Dieblik fristes til at gaae over til denne

Mening; thi da man ikke vel kan antage, at slige Embedsmænd ansættes, hvor ingen Orden eksisterer, saa skulde man troe, at de Svenske Ordener nu tillige ere Norske. Denne Tro kan man imidlertid ikke blive i ret længe; thi Spørgsmaalet: Hvorledes blevede det, og hvo gjorde, hvo havde Ret at gjøre dem dertil? vil strax opstaae hos enhver Tænkende. Bare desuden de Svenske Ordener virkelig, paa hvilken som helst Maade, forvandlede til Norsk-Svenske eller Svenske Norske, saa burde man vel ikke tvivle paa, at jo Hans Majestæt, overensstemmende med Grundlovens 23de §., vilde lade bekjendtgjøre de Fortjenester, for hvilke Ordenerne uddeles. At Ordret maae i hin §. kun skulde have en tilladende, ikke en bestemmede Bemærkelse, er en Idee, hvis Ugrund saa tilstrækkeligen er beviist, at jeg herved ikke behøver at opholde mig. Da nu Hans Majestæt uddeler Ordener, uden at lade bekjendtgjøre Bedkomnændes Fortjenester, saa synes Hans Majestæt derved at vise, at Hoistsamme selv anseer de Ordener, han naadigst uddeler, som Svenske.

Og betragter vi nu noget næiere hint fremfattede Spørgsmaal, saa bliver det end utvivlsommere, at de Ordener, hvormed Hans Majestæt har behaget at hædre et stort Antal Norske Borgere, virkelig ere blot Svenske Ordener, og at Hoistsamme, ved deres Uddelelse, har handlet i

Egenskab af Sveriges, ikke af Norges Konge.
Spørgsmaalet er:

Hvorledes kunne Svenske Ordener
blive til Norsk: Svenske eller Svenske
Norske?

og Svaret formenes ikke at kunne blive andet end
dette:

Alene ved den Svenske Rigsdays og
det Norske Storthings fælleds Sam-
tykke.

Man har seet offentlig opkastet den vist nok
heller ikke ugrundede Twyl, om Hans Majestæt,
ester Grundloven, er besviet til, uden Storthin-
gets Deeltagelse, selv at give Statuter for nye
Ordener i Norge. Hvormeget mindre maa da ikke
Hans Majestæt ansees besviet til at gjøre en
Svensk Orden tillige til Norsk? Grundloven søger
overalt med den største Omhyggelighed at lægge
Hindringer i Veien for en Almalgamation af begge
Riger, den Constituerterne. Itsaal ikke alene have
antaget, at der med Tiden kunde vorde stræbet
efter, men og anset for høist skadelig. Er det nu
klart, at en eller flere fælleds Ridderordener for
begge Riger, er et vigtigt Skridt fremad til en
saadan Almalgamation, saa bliver det vel ikke min-
dre klart, at en saadan Foranstaltning ikke kan
være stemmende med Nationens Ønske.

Der bliver saaledes intet andet tilbage, end
fremdeles at ansee Svenske Ordener for Svenske.

Ordener, og de Norske Borgere, som bære dem, for Mænd, dem Hans Majestæt, i Egenstak af Sveriges Konge, har fundet sig foranlediget til at benaade med en af dette Lands Ordener, og dem han med det samme, i Egenstak af Norges Konge, har tilladt at anlægge og bære disse Svenske Ordener.

Denne Anskuelse af Sagen troer jeg vil findes sand, skjondt den vist ikke afgiver noget behageligt Resultat for Normænd. Ikke vil jeg her indlade mig paa, hvorvidt Ordener — dette en svag Tidsalders ynddede Legetøj — kunne ansees hensigtsmessige i en Stat, eller ei; men jeg tillader mig dlot at ytre, hvad Tussinder ville være enige med mig i, at det i et frit og uafhængigt Rige er høist krænende for Nationalfolelsen, at see de Mænd, der erklares for udmærkede, prydet de kun med et andet Riges Ordenstegn. Sandelig! det maa vække Ideen om den yderste Armod, at Fædrenelandet end ikke skulde være i stand til at belonne sine udmærkede Sonner med et glimrende lille Metaltegn. Eller er Fædrenelandet saa overhaands rigt paa fortjente Mænd, at dets malmrighe Fjelde ikke skulde kunne yde et Par Lod Metal til hver af dets udmærkede Sonner!

Det er blevet sagt, at Alarsagen til, at Hans Majestæt ikke hidtil har behaget, naadigst at tage Hensyn paa de 2de foregaaende Storthings Andragender om en Norsk Ridderordens Oprættelse, er

den, at de dermed forbundne Omkostninger vilde blive for betydelige for Norge, under de nærværende Conjuncturer. Da imidlertid det sidste Storthing i sin underdanigst indgivne Adresse har erklæret, at ville være betenktaat bevilge de fornødne og passende Udgifter i denne Henseende, saa maa man, førend man videre kan dømme herom, oppebie den Tid, da det behager Hans Majestæt at forelægge Storthinget en Beregning over de til en Ordens Oprettelse nødvendig udfordrende Bekostninger. Muligt er det, at, efter de ved Hofferne almindelig antagne Formar i saa Henseende, Omkostningerne ved en nye Ridderordens Oprettelse vilde blive saa betydelige, at dens Tilveiebringelse vilde være trykende for Landet; men det er derhos ligesaa vist, at saadanne Formers Tagtagelse, spanske Ridderdragter o. s. v., ingenlunde ere nødvendige Betingelser for en Ordens Oprettelse, og at den, uden dem, kan stifte al den Nutte, der fornuftigvis kan være dens Hensigt.

Maar desuden, hvilket skal være Tilfældet med Svenske Ordener, Decorationerne betales af dem, der modtage dem, med en større Sum, end de, Metalværd og Arbeidslon tilsammantagne, kunne koste, saa lader det sig vanskeligen indse, hvorledes det skulde kunne overstige Norges pecuniaire Kræfter, at have en egen Orden.

Man venter med fast Tillid af Norges nu forsamlede Repræsentanter, at de ved en under-

danigst Adresse etter ville henvende sig til Hans Majestæt i denne Anledning.

Sagen er vigtig og fortjener i hoi Grad Storthingers Opmærksomhed. "Det Norske Folks Selvstændighed og National-Charakteer, skriver en af vore agtede Landsmænd, dets Vægt, om ikke i Europas, saa dog i Mordens Vægtskaal, vil vel heller ikke mindre ester, end for Foreningen bestemme Normændenes Konge til, for Fremtiden at besonne udmarkede Normænd ogsaa med Norske Ordener."

Et Par Ord
om
Bergens Realskole.

Lige indtil de senere Tider var Adgang til, at erhverve sig nyttige og nødvendige Kundskaber, her i Bergen, saagodt som aldeles spørret for den Ungdom, der ei var bestemt til de egentlige Studier. Kun den Formuende, der enten kunde holde private Lærere for sine Sønner, eller sende dem til Institutter udenlands, var i stand til at forståtte dem den Alandsdannelse og de Kundskaber, den fremstridende Kultur billigen fordrede hos dem. Oprettelsen af et Institut, der var i stand til at afhjelpe dette alt mere og mere følelige Savn, maatte altsaa være en glædelig Begivenhed for de Fædre, der ønskede at efterlade deres Barn en ædlere og paalideligere Aar, end syldte Ven geskrin.

Bed enkelte retstafne og oplyste Mænds uforkrodnne Virksomhed sik Bergen sin Realskole *), der hidtil har besaaet ved sig selv og sikkertigen haft en stor og velgjorende Indflydelse paa den opvoksende Ungdom. En ædel Borger — og det var en Mand, der selv ingen Børn havde — lege rede, under visse Betingelser, en betydelig Sum til en saadan Skoleindretning i Bergen. Herved vil Skolen med Tiden forhaabentlig erholde en betydelig Fond, men for nærværende Tid har Skolen lidet eller ingen Nutte af den patriotiske Tanks Legat. **)

Uden ringeste Opooffrelse have altsaa Bergens Borgere erholdt det store Gode: hjemme, under eget Opsyn, at kunne forskaffe deres Sonner den Dannelse, disse tilforn, ofte paa deres Moralsitets Bekostning, maatte søger paa fremmede Steder.

*) Denne Borgereskole har, med Hensyn til sin Indretning eller Organisation, haft faa eller ingen Lige i Niget. Den har i sin hele Tilværlestid (henved 15 Aar) stedse haft 6 Klasser; kun et indskrænket Antal Elever (aldrig over 15, og oftest mellem 12 og 8 i hver Klasse; 8 à 12 Lærere (nu 12) der give Undervisning i alle de for Unglingen, som Menneske va Borger, nyttigste og nødvendigste Videnskaber, Kunstdskaber og Færdigheder, hvoriblandt, i den sildigere Tid, ogsaa i det latinske Sprog.

**) Tank efterlod sig, som bekjendt, i Aaret 1804 en Sum af 45.000 Mdr.; denne skulde, ifolge hans Testament, vore til 60.000 Mdr., førend den maatte givres frugtbringende for en Borgereskole. For Tiden er Legates Beholdning 19.000 Spd.; det seer altsaa ikke ud til, at nærværende Generation, vil have sunderlig Nutte deraf.

At Bergens Realskole, ligesaavel som enhver anden Indretning, har sine Ufuldkommenheder og Mangler, vilde det være en Daarlighed at nægte; flere af disse Ufuldkommenheder formenes imidlertid at være af den Bestaffenhed, at de lettelig kunde afhjelpes. Men af disse tilfældige Ufuldkommenheder at drage den Slutning, at den hele Indretning lidet eller indtet duede, vilde kun robe en ligesaa høi Grad af Eensidighed, som af Uvidenhed i den Sag, man gav sig af med at bedomme. Det er med Skolesaget som med Politiken: Enhver troer sig i samme en kompetent Dommer; men man erindres herved kun om Digterens Ord:

"Den Ding, som alle og enhver vil kunne,

"Den kan de Fleste gjerne saare slet."

Skoledøreren vilde altsaa gjøre meget ilde i, at lytte til alle de kuriose Meninger, der yttres om Foredrag, Undervisningsmethode &c. Huler han sig sit Tag voren, veed han med sig selv, at han med utrættet Flid skræber at opfylde sine besværlige Pligter, da saaer han i sin egen roslige Bevidshed og Enkeltes sjønsomme Tæknemmelighed søge Erstarning for de mange sjæve og ublide Domme, der overalt ville møde ham. Det maa ikke fortryde ham, om man, uden at tage Hensyn paa Elevens indskräckede Hatteevne og Mangel paa Flid, fordrer at denne skal gaae fremad med Geniets Kjæmpeskridt, og tillægger ham al Skyld, naar dette, som naturligt, ikke skeer. At enkelte

Born, indtil en vis Alder, ere at ligne med Darnaidernes Sold, er en Sandhed, der sjeldent er
kjendes. Alt dette er Noget, der synes uadskil-
leligt fra Lærerens Kald. Men et Onde, som
sikkerligen burde være fjernet fra dette Kald, er de
Udsigter, deraabne sig for Læreren ved Bergens
Realskole, naar en ved nidkær og utrøttet Virksom-
hed fremstykndet svagelig Alderdom gjør ham us-
tilket til at rygte sis misommelige men hæderlige
Kald.

Pecuniære Niemed ere stedse stridende mod en
Skoles sande Tarb; derfor har der ved Bergens
Realskole aldrig været taget Hensyn paa flige.
Dette er en stor, stjondt lidet erkjendt Fuldkom-
menhed, der findes ved de særreste flige Ind-
retninger. At Skolen stedse har havt og frems-
deles har denne Fuldkommenhed, derom kan En-
hver overbevise sig, ved at lægge Mærke til Lære-
timernes Antal, Klassernes Inddeling og Elever-
nes Antal i hver. En klog beregnet, stjondt
med Elevernes Tarb uoverensstemmende Foran-
dring heri, vilde givet Stolekassen et berydeligt Os-
verstud, og maastee af Mange endog været anset
for en Forbedring ved Indretningen. Men Sko-
lens Direktion har ventelig, ligeaavel som Lærer-
ne, troet at burde forsmaae dette ikke usædvanlige
Kunstigreb. Derfor er Skolen fattig; derfor har
den intet Overstud, og derfor seer endelig den Læ-
rer, der i en lang Række af Aar har anvendt Tid
og Flid paa Skolen, en sorgelig Fremtid imode,
naar Alder og Svaghed nøde ham at forslade den.

Det er et oprørende Syn, at see det udslæb-
te Dyr, der ei længer formaarer at trække Plogen,
staae og hungre ved sin haarde Herres tomme
Krybbe; men langt mere oprørende er det, at see
Den brave, retskafne Lærer, efter mange Aars tro-
lige, misommelige Virksomhed, at maatte henleve

en sunnertfuld Alderdom midt i den Stad, hvis mange unge Mænd og Unglinge skylde ham den varmeste Tak for den Deel af deres første Dannelsse, der var ham anbetroet.

Lignelsen er maaskee haard, men den er ikke destomindre sand.

Nagtet — saavidt vides — endnu ingen Foranstaltung er truffet til at forebygge et saa sorgeligt Tilfælde, der vilde være til lidens Hæder for Bergen, haaber man dog med fast Tillid, at Bergens mange skjonsomme og hæderlige Borgere ville gjøre Alt, for at forebygge dets Mulighed.

En Foranstaltung, sigtende til dette Diemed, kan vistnok træffes paa flere Maader, hvoraf den vel maatte være at foretrække, der var mindst stedende mod den Mans Delicatesse, der skulde nyde godt af samme. Fremforalt, formener Indsideren, maatte man omhyggelig vogte sig for at give den ydende Pension — eller hvad man vil kalde det — det forhadte Uldseende af en Maadesold. Det er ikke paa vor Medlidenhed, men paa vor Billighed den hæderlige Skoleveteran har Krav.

At Udgivterne ved en saadan Foranstaltung ikke kunne blive betydelige, vil formodentlig være indlysende, naar man overveier:

1., At de fleste af Skolens Lærere tildeles ere Kongelige Embedsmænd, tildeles i den Stilling, at de sandsynligvis aldrig ville kunne gjøre Fordring paa at nyde Godt af Indretningen.

2., At fun den Lærer, der i en vis Tid, f. Ex. 10 a 15 Aar, havde været ved Skolen, maatte være berettiget til at fordre Pension, naar han, formedest Svagelighed og Alderdom afgik, og ellers ingen Understøttelse havde.

Tilfældet, at man behyrdes med denne Udgift, vil altsaa, efter al Sandsynlighed, indtræffe yderst sjeldent.

Indsenderen nærer det Haab, at man ikke en gang behovede at hente Grunde for Ideens Udforelse fra de ubetydelige Udgifter, der ere forbundne med samme. Man seer daglig hvorlidet endog betydelige Bekostninger formaae at lægge Hindringer i Veien for Indretninger, der sigte til Forlystelser; saamegetmindre kan der frygtes for, at man skulde holde sig tilbage, hvor Talen er om en velgjørende og Bergen hædrende Foranstaltung.

Litteratur.

Paa Undertegnedes Forlag udkommer, strax efter Paaske, en Norsk Bisebog, som indeholder norske Nationalsange, norske Samqvems- og Gildesange, forfattede af Normoend, med et Tillæg af en Deel hos os hndede danske Sange. Bogen vil udgiore 14 à 15 Ark og koste for de Udenbyes, der inden denne Maaneds Udgang tegne sig som Subscribers hos Boghandlerne i Kjøbstæderne, og for de Indenbyes, der inden Paaske melde sig i min Boghandling, indbunden i Spd. paa Trykpapir, og $1\frac{1}{2}$ Spd. paa Skrippapiir. For andre Kjøbere indtræder Bogladeprisen, der er een Femtedeel høiere.

Bergen den 12te April 1821.

Thorstein Hallager.

Bergen, 1821.
Trykt hos Chr. Dahl, N. C.

Den Norske Tilstuer.

Femte Aargang.

1821. Mai 1ode.

1ste Hefte. No. 15—16

Efter ringe Evne har jeg bestrebet mig for, at fremme Bibel-Selskabets Hensigt, den, at den Hellige Skrift, heel og holden funde komme i saa mange Almues-Mændes Hænder, som muligt; thi jeg troede, og troer stadeligen endda, at Bibelens Udbredelse, endog heel og holden, fremmer sand Guds frygt og Dyd. Med spændt Opmerksomhed læste jeg dersør den vistnok velmenende Anonyms Brev, i den Norske Tilstuer No. 5—6, 12te Febr. 1818. Jeg tænkte pro virili at ville svare Noget paa de ørede Spørgsmaal, men vor Bisshop forekom mig (See N. Tilst. No.

7—8 f. A.), og gjorde mit Svar i Hovedsagen overflodigt. Jeg vil kun her anmærke:

At uagter jeg er født, har levet som Barn, Ungling og Embedsmænd blandt Landalmuen min hele Tid, nu nær 62 Aar (2 Aar i Bergens Skole og $2\frac{1}{2}$ ved Academiet fradragne), og har nu nær 38 Aars Embeds-Erfaring, som Præst i 3de Præstegjelde, har jeg aldeles ikke mørket Noget, som lod mig befrygte: Bibelens Læsning gjorde Bonden "langt større Skade end Gavn", som Forfatteren formener. Jeg har tvertimod erfaret det Modsatte, at den Almues-Mand, som havde Bibelen og læste den, havde almindeligst Nygte i Bygden for retslaffen Vandet; dog tor jeg fra Erfaring i disse tre Præstegjelde, og det i 37 Aar, ikke slutte saa rask med Forfatteren til: "her i Landet". En saadan Almues-Erfarenhed har vel saare Faa, om Nogen har den. Formedelst min Embeds-Stilling og beständige Ophold i Sondres Bergenhus Amt, tor jeg paastaae at kjende Almuens Lænkemaade næsten i hele Amtet, dette er dog en Deel af "Landet". Slutter jeg hersra, da betvivler jeg, om Bonden staer "paa saa lavt Trin af Kultur, at Bibelens Læsning gjor ham Skade", give Gud! at dens Læsning ikke gjorde dem, som staae paa langt høiere Kulturens Trin, større Skade! Tilmed er det nok høistvansteligt at bevare, hvor hoi Bergens Kultur skal være, at han kan læse Bibelen

med Gavn. Maa ei selv den meest oplyste Theolog tilstaae, at han ei ganske kan bringe i det Nene alle Bibelens mørke Steder. Juristen, Lægen, begge ex professo, maae de ei tilstaae det samme om deres Videnskaber. Hvorlunde vil man da tænke at bibringe Bonden de mangfoldige Forkundskaber, som behøves at løse de forskjellige Twivl, der kunde opstaae under Bibelen's Læsning. Jeg vil her korteligen og sandfærdeligen nedskrive, hvorledes Bonden "her i Landet", det er: i den Deel af Landet jeg noie kjender, løser sig selv Dubia i den Hellige Skrift: Han troer i Almindelighed stadelig, at Bibelen er Guds eget Ord, et Avtos Ephæ, om hvad vi skulle tro og gjøre. Mangfoldige salder det ei engang ind, at betvivle dette (man falde nu dette Blindsight, eller med Riegels, Vanetro, som man behazger). Bonden siger: "det meget vi ei forstaae, maae vi ei gruble paa, vi ere ensfoldige Folk, tro vi og leve vi efter det vi forstaae af Bibelen, komme vi i Guds Rige". Dette er sandeligen Resultatet af mit Erfaring; saa hørde jeg af Bonden fra min Barnedom, og saa raisonnerede indbyrdes. Man vil indvende: Ja i Præstens Paahor tale de saa. Nei ikke da alene; i mine Drengeaar, da man ikke imponerer mere end Alminnens egne Born, i Borgerstue, af mine Forældres og Andres Tjenere.

I Bondens Lag og Samqvem, naar "Bolle n
gaaer ly stig om dug ede Bord", og Hjerte-
sproget kouner paa Læberne, og mangen Biisling
blandt dem vil brillere, gaaer dog Samtalen ud
fra dette Punkt: Bibelen er Guds eget Ord.
Paa mine mange Kirkereiser, inden Bingbaadens
Lukte Dore, hørte jeg saamangen Gang Roersfol-
kets Samtsnak udenfor om Bibelen. De adskillige
Samtaler, jeg har havt med Skydsfolk, naar jeg,
uden at sige at jeg var Præst, reiste flere Gange
haade i Aggershus og Christiansands Stifte.
Bidnesbyrd af de ikke faa Præster; jeg i de mange
Embedsaar har talt med om Bondens Tro til
Bibelen, og Virkningen af dens Læsen; endeligen
de mangfoldige fortrolige Samtaler med de fornus-
tigste Almues-Mænd om: Hvad troer Bon-
den om Bibelen og gjør dens Læsen Gavn?
Alt stemmer i det Hele — eet, at Bibelen gjør
største Nytte. At jeg ogsaa har hørt og spurgt
Sludder og tossede Spørgsmaal, nægtes ikke, thi
nulla regula sine exceptione, men selv under
disse, var dog Grundstenen hos de Fleste uroffet.
Hørte jeg om en eller anden Bibelforagter, var
det visseligen alt som oftest et Menneske, der ikke
førte det bedste moraliske Levnet. Denne Erfaring
bover jeg at sætte mod Forfatterens, uagtet hans
"flere forskjellige Stillinger"; han har
ret at domme efter sin, som jeg efter min. Har
denne kun været den Geistlige, om hans har været

eller er det, er mig ubekjendt; en vistnok til-
staer denne sand Guds frygt agtende Mand, at
ogsaa en Bondepræst kan have Kunstdæk om Ms-
muesmanden, Evne at bedomme den, og Ærlig-
hed til at tale efter bedste Overbeviisning.

At Bonden helst læser det gamle Testamente,
er neppe nogen "Skjondsgjerning", som Fors.
formener, idet mindste stemmer det ikke med min
Erfaring, lad det end synes saa a priori; men
disse aprioriske Slutninger holde ei altid Stik.
Jeg har for det visse 50 Aar, deels Vidnesbyrd,
deels egen Erfaring. Resultatet er, saavidt jeg
har hørt, seet og udspurgt: Bonden læser
begge Dele, baade i det gamle i og det ny Tes-
tamente; her i Præstegjeldet læses mest det nye
Testamente, det veed jeg bestemt. I det gamle Te-
stament læses mest Historierne; i disse lobprises
dog vel neppe Lasterne om de end fortelles. Pro-
pheterne læses heldnere, man kaster ofte op i dem
efter Citaterne i det ny Testament. Hvisangen
læses allersjeldnest; hvo den læser, tager alt op
in pia simplicitate, efter Kapiternes Overskrift,
siger man mig.

Overalt, den velmenende Forfatter nøgter vist
ikke, at de allerflestest Præster gjøre sine Confir-
mandere og øvrige Menigheds Lemmer opmærk-
somme paa, hvad de helst skulle læse af de hellige
Strifter.

Hvad Hr. Bisshop Pavels har skrevet, i hen-
seende til Forslaget, at lade trykke og uddele ud-
valgte Steder af Bibelen, troer jeg enhver Sag-
kyndig istemmer med ham. For Missionairerne
paa Øerne i Sydhavet var Forsatterens Forlag
belærende, hvor Christi Kirke nu stiftes. Difstnok
var det: "Udvalg af de kraftigste og skjønnest
Bibelssteder", som foreslaaes uddeleste
blandt Mennesken, saa hoist gavnligt, som det var
yderst vanskeligt, at gjøre det Alle til Nøie; thi
Smagen er forskellig, om den bor man ei at fives,
dog gjør man det. Hvilke ere de "Kraftigste",
hvilke de "Skjønneste"? — Hvo der i et Aart
kaldes oplyste Theologer, hedde et andet:
formørkede. Vi behøve kun at tænke os 20 à
30 Aar tilbage. Men posito, vi finge en saadan
Chrestomathie, da maatte et Exemplar følge med
enhver Bibel eller ny Testament, som uddelethes,
eller i enhver Bibel kunde trykkes foran en For-
tegnelse paa de Kapitler, som især onskedes læste
og en fort Anbefalelse dertil. Forrigt er jeg for
min Deel Hr. Forsatteren ret takflyldig, for det
han skrevet haver, thi det gav mig Paamindelse
om, i disse fra den Tib forlobne nær $2\frac{1}{2}$ Aar, end
noiere at undersege, om det forholdt sig saa, som
han troede at have erfaret "her i Landet" o:
i hans Kreds, og jeg fandt min Erfaring aldeles
bekræftet, at: den Hellige Skrifts Læsning
er saa langt fra at gjøre Vonden Skade,

at den derimod gjør ham velsignet Gavn,
og at han ikke staaer paa saa lavt, eller
om man vil, under alle Trin, at han draa-
ger Gift af den. Altsaa jo mere Bibelen
heel og holden udbredes, jo bedre, og
var det godt, om en Anvisning af de
for Bonden meest passende Steder af
den medfulte.

Ullensvangs Præstegaard 1821.

N. Hertzberg.

Bed Etatsraad Thunboes Jordfærd,
den 26de Januar 1821. *)

Oldingen, vi her ledsgage til Graven, har
hæderligen og vel fuldendt sin lange Bane. Hans

*) En af den afgaarde Mødes Venner, har snillet
nærværende Stykke indrykket i dette Blad. Da sal.
Etatsraad Thunboe er født i Bergen, og saavel

forklarede Land er vendt til Gud igjen, som gav den, og efterat Dagværket er udført, har Ejeneren hørt sin Dom: Du var tro over Lidet, jeg vil sætte Dig over Mere. Han behøver ikke vort Vidnessbyrd; thi hans Gjerninger vidne om ham, og et godt Rygte var hans Løn i Livet, hans Erftermæle i Graven. Men det er en Trang for vort Hjerte, at lægge en Mindebloomst paa hans Kiste, og inden Jorden omhyller den, ytre Kjeligheds og Taknemmeligheds usfrømmede Følelser. Enhver, som kjendte den Hensfarne, veed, at der om ham var kun een Mening — og den var: at han var sin Gud og Konge tro, at han i ethvert Statens Ærende ham blev givet, i enhver Embedets Gjerning, den større og den mindre, viste den stadigste Virksomhed, den meest utrættede Flid, den noialgtigste Orden, den strængeste samvittigheds fuldeste Redelighed. Han levede for sit Råd, og fortjente der sin Konges og sine Medborgeres Tillid og Agtelse, der og har fulgt ham paa hans hele Bane. Enhver, som kjendte ham noiere, veed,

her som flere Steder i Norge har mange Venner, saa har vi saameget mindre taget i Betækning, i et Blad, der udkommer i den fortjente Afsødes Fødeby, at give Plads for en Mindebloomst paa hans Grav.

Udgv.

at han var, ikke alene den duelige og redelige Em-
bedsmann, men at han var en trofast Ven, en
kjerlig Hunsfader, en ædel Velgjører mod de Træn-
gende. Sindig, rolig, kjerlig, var han under alle
Arbeider, under alle Sorger, selv under langvarige
legemlige Lidelser. Derfor var stedse Venilghed i
hans Mine, Godmodighed i hans hele Aldfaerd, der-
for var han og funde han være deeltagende,
redebøn til Raad og Trost. Hans Styrke blev
svækket under Arbride, og i flere Aar var han
nedbøjet under Alderdommens Byrder, og følede
at Oplossningens Time nærmede sig. Han drog
sig da tilbage fra sin vante Virksomhed, levede i
fine elskedes Kreds, plejet, styrket, opmuntrer ved
deres Kjerlighed, og Tro til Gud, som havde
fulgt ham hans hele Liv igjennem, lettede nu Alder-
dommens Byrde, lindrede hans Smertær; han
elskede Sine og var elsket af dem til det sidste, de
vilde endnu saa gjerne længe beholdt ham, under
deres Tak og Velsignelse, sov han i Fred, hen i
deres Arme. Sørgende! Eders kjerlige Fader
er vel farende. Han er gaaet bort fra Eder til sin
og Eders Fader, der hvor ingen Byrde trykker, in-
gen Smerte plager mere, hen at lønnes for sin
Kjerlighed. Det er Eders, Trost at J har hans hæ-
derlige Eftermøle og hans ypperlige Exempel, og
at J have forsødet hans sidste Dage. Nu er han
hos dem af sine Dyrebare, som gif forud ham
til en bedre Verden, og ved at efterfolge hans

Tro og Kjærlighed, skulle I være værdige til der at samles med ham, for aldrig mere at adfølles. Far da vel — Du Fuldendte! Du skal ikke glemmes. Hvad Du virkede i vor Kreds og for denne Kirke,*) hvis trofaste Værge, Du var i mange Aar, og hvorledes Du har vandret iblandt os, det skulle vi bevare i erkjendtlig Minde. Vi ledsage Dig til Graven, og mindes om, at som Skyggen svinder Livet bort, tung er den Vei, vi træde — deraf ville vi stræbe at være Dyden tro, som Du, at vi og kunne sove hen i Fred, at vort Navn kan blive i Belsignelse, vor Død være til Livet.

A p h o r i s m e r:

(Originale og oversatte.)

I.

Enhver Handling i et Menneskes Liv ledsages af tusinde Omstændigheder, der aldrig komme til Verdens Kundskab, og som denne dog burde kjende og overveie, førend den fældte Dom. Den Hand-

*) Holmens Kirke i Kjøbenhavn.

lende kan have Anstuelser, der ere aldeles afvisende fra deres, der opførte sig til hans Dommere; hvad han veed, hvad han sører, hvad der foregaaer i hans Sjels Indersse, er som oftest dybt skulde Hemmeligheder, som de letindige Dommere end ikke ændse at spørge om, nogen de ere aldeles nødvendige Dokumenter i Sagen der skal dommes.

2.

Man klager almindelig over den offentlige Rettergangs Langsomhed, men disse Klager ere meget ofte ugrundede og uretfærdige. Meget, saare Meget bør undersøges og overvejes, førend endog den mindst indviklede Sag kan afgjøres. Hvor det sorgeligste Barbarie hersker, hvor Trælle sjælve under Despotismens Blysescepter, der pleier Rettergangen at være særlig hurtig.

3.

Hvor Authoritet, Partiskes Beretninger, løse Udsagn, Sandhedslyghed &c., ere de eneste Dokumenter, der fordres fremlagte i Retten, der forbarme Gud sig over — Dommeren!

4.

Vi gjennemrystes af Uvillie, naar vi see en østerlandsk Despot at sende den uskyldig anklagede Embedsmænd hin fatal Silkesnor, men daglig

see vi ligegyldigen Bagvæskelsen at sende sige
Snore omkring, for at qvæle vore Medmenneskers
gode Navn og Rygte. Idag dommes Pengetryven til
Kagen; imorgen frasjæler Dommeren en Aanden
det kostbareste han eier udenfor sig, Medmenneskers
Agtelse og Kjærlighed.

5.

Jeg troer aldrig en Mand saa god eller saa
slet, som Rygetet maler ham. Naar alle Men-
nesker ere enige i at rose en Mand, kan jeg ikke
andet end fatte Misstanke, om hans Dyder ogsaa
virkeligt ere saa priisværdige; thi Verden maatte
være særdeles god og usordervet, om ædel Van-
del, sand Oprigtighed og Retskaffenhed skulde funne
vinde saamegen Undest. Kun den, for hvem
Klogstab er det Høieste, formaaer, som en flibrig
Slange, at vinde sig uantastet igjennem Verden.
Men det ikke skulde være større Skam, ikke at
have Fiender, end ikke at have Venner?

6.

Ikke alle, der tale ilde om en Mand, eller
med Bisaldssmil høre hans Fordommelsesdom,
troe at han fortjener den. Egennytte, Feighed,
skændig Mennestefrygt ere Drivefjedrene til Mæng-
dens Omtale, Skuldertræk og Smil. Der hører
ogsaa virkelig Mod til, i sige Tilfælder at være
af en anden Menig end Mængden. Det hele

laget udfordres der langt mere Mod til at handle
hvad Verden kalder u klogt, end der ufordres
Forstand til at handle klogt.

7.

Den, der i alle Ting er enig med mig, kan
umulig være min Ven. Naturkyndige paastaae,
at Naturen i al sin Simplicitet er saa uendelig
riig paa Usværling, at i en heel Skov af samme
Træsort findes ikke to Blade, der fuldkommen
ere hinanden lige; hvor usandsynligt altsaa, at to
Sjæle skulde kunne være saa aldeles lige!

8.

Sandheden er en sund men bitter Urt; den
hør dersor siedse rækkes den Syge i Humanitetens
mildnende Omslag.

9.

I gode velsgjørende Naturer er Fremstodet til
Medslidenhed saa pludseligt, at — ligesom musikalske
Instrumenter villigen adlyde den sagtesie Berørelse
— saaledes frembringe Gjenstande, der ere skikkede
til at gjøre slige Indtryk, en saa momentan Virk-
ning, at man skulle troe Villien neppe vidste no-
get derom, og at Sjælen var aldeles passiv i den
Sympathie dens egen Godhed har oppaakt. Dette
kommer deraf, at Sjælen almindelig i slige Tilfæl-
der er saa ivrigen bestjærtiget, saa aldeles opfyldt

af Gjenstanden for Medlidenhed, at den ikke lægger Mærke til sine egne Operationer, ikke giver sig Tid til at undersøge Principerne hvorefter den handler.

10.

Min Sjæl har været en Tumleplads for mange Evidenskaber. Ved Hjælp af Stoltheden, vel ogsaa undertiden kun ved Hjælp af Tilfældet, har Fornuftens for det meste seiret. Kun Hævn, Had og Foragt har aldrig fundet Vej til min Sjæl; derfor er jeg tilbørlig til at ansee disse Tørelser for nphilosophiske.

11.

Mange Mennesker ere vel i Besiddelse af megen Fornuft; men Mod til at udtales den eie saare faa. Man løber ogsaa virkelig lang mindre Fare ved at udtales sin Usornuft.

12.

Den, der ikke har set en Mand i Kollision med en eller anden Yndlingslidenskab, maa ikke domme om hans Charakter. Uden Kollision at handle slet, var aabenbar Galstak eller reen Ondstak. Denne sidste er forhaabentlig ikke til Naturen.

13.

Mais vous vous ennuyés, sagde en Gjæk til den gamle kaustiske Raunitz, der saae fortrædelig

ud ved hans Sladder. Je ne m'ennuye jamais,
mais l'eon m'ennuye, svarede den Gamle.

14.

Stolthed er Folelsen af sit eget bestemte Værd,
og stedse roessværdig. Hvor man dadler den, lig-
ger Feilen i Folelsens Bildfarelse. Naar alle Men-
nesser kun vare fornuftig stolte, vilde man træffe
langt færre Nederdrægtigheder i Verden. Alt for
øste for vexler man Stolthed med Feil og Laster,
der have et Slags Liighed med den: Pompeius
var forfængelig, Cæsar ørgjerrig og Cato
var stolt.

Subscriptionsplan.

Biskop Johan Nordahl Bruns hellige
Taler: Præfener over alle Evangelier, Ordinatis-
ons-, Indsættelses-, Confirmations-, Brude- og
Liigtaler, saavelsom hans Tale den Dag, da han
blev indviet til Biskop, samit flere ved forskjellige
Anledninger holdte Taler, vil, saasnart et tilstræk-
keligt Antal Subscribers erholdes, udgives paa
Undertegnedes Forlag, i stort Octav Format, og
hvert Bind bestaae af idetmindste tredive Ark, paa
Trykpapiir, for 2 Spd.

De, som maatte eie J. N. Bruns Værgang af hellige Taler, kan her subscribere paa hans Leilighedstaler, sc: Ordinations-, Indsættelses-, Confirmations-, Brude- og Liigtaler, samt Taler ved forskjellige Leiligheder, hvilke ville udgjøre de første Bind.

Da Førfatterens Søn, Sognepræst til Domkirken, Hr. C. Brun, er af Aldskillige, saavel i Stockholm som i Christiania, og paa sidste nævnte Sted af et Medlem i Central-Committeeen for Bibelselskabet, opfordret at besørge dette Værk udgivet; nører jeg det Haab, at det med Glæde modtages, og at jeg ved et tilstrækkeligt Antal Subscribers, vil for Udgivelsen blive skadeslos; men da bemeldte Hr. Brun har afgivet det Lovste, ei selv nogensinde mere at være Forlægger, og han har overdraget mig Forlaget: er det jeg herved giver mig den Være at indbyde til Subscription paa bemeldte Værk.

De Udenbyes, der ville have den Godhed at samle Subscribers herpaa, tilstaaes de sædvanlige Fordele.

Bergen den 8de Mai 1821.

Chr. Dahl, R. S.,
Bogtrykker.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, R. S.

OCT

Den Norske Tilsfuer.

Gemte Margang.

1821, Mai 3ite. 1ste Hefte, No. 17—18

Indsendt.

Beed I hvori Feilen ligger? I have sat Eder et falskt Begreb om Frihed i Hovedet. Eders Børn paa 3 eller 4 Aar have rigtignok samme Begreb; men herved bliver det ingenlunde rigtigere. "Vi ere et frit Folk, sige I; og nu tro I, at Hornusten ikke maa komme med nogen Indsigelse." Hvorfor skulle vi ikke turde tænke, som det behager os? Elste og hatte, beundre eller foragte, som vi finde for godt? Hvo har Ret til at gjøre os Modsigelser, eller at fordrye vor Smag og vore Tilbrieligheder for sin Domstoeil?" — Nu da, mine

Hjære Landsmænd, saa tænker og famler, elster og
 hader, beundrer og foragter, alt efter Hjertens
 Lyk! Begaaer Daarligheder, saa ofte og saamange
 I lykte! Gjører Eder latterlige saameget I behage!
 der er dog i Grunden ingen som ørgrer sig der-
 over. Saalænge det kun angaaer Bagateller, Duk-
 ker og Kjepheste, var det ubilligt at forstyrre Eder
 i Besiddelsen af den Rest, at pynte Hine og ride
 disse efter Behag. Sæt endog, at Eders Dukker
 vare høslige Karrikaturer, at Eders Kjepheste
 havde vel mogen Lighed med Wesler, hvad siger
 det saa mere? Naar Eders Daarligheder gjøre
 Eder lykkelige og ingen ulykkelig, hvad kommer
 det saa andre Folk ved, at det er Daarligheder?
 Hvorfor skulde ikke det hoivise Raad, ved en eller
 anden hoitidelig Procesion, kunne behænge sig
 med Bjælder eller gaae paa Fire, naar det saa
 ledes behagede hoibemeldte Raad og Folket tillige?
 Hvorfor skulle de Kyndige iblandt Eder ikke kunne
 udtasie store Planer til ypperlige Indretninger, som
 Lazareth, Vallaier, Neptuni-Templer, uagtet I
 skulle under Armodens Byrder? Hvorfor skulle
 Eders Tropper ikke glimre i gyldne Harnisker, uags-
 tet Eders Bjerghærter snarere ere Guldgrave end
 Guldbrygger? Hvorfor skulle Eders Pragtbygnin-
 ger ikke staae i smudsige Aftroge, omringede af
 faldefærdige Hytter, og Eders lille nydelige Venus
 paa en go God hvi Obelisk? Hvorfor skulle ikke
 de Embeder, der fordre de færreste Kunstdaber og

Opoſſrelſer, være de første i Raang og Indkomſter? — Men, hvore Landsmænd, ikke alle Eders Daarſigheder ere ſaa uſkyldige ſom diſſe. Naar jeg ſeet, at I ved Eders Griller, Lidenſkaber og Oprebrusninger ſkade og vanøre Eder ſelv, da maaatte jeg ikke være Eders Ven, om jeg kunde tie dertil. Det er en Ulykke, at det hører til et Grundtræk i Eders Nationalcharakter, at være meeft ſtolte af de Fortrin, I ikke beſidde. Naar I derfor prale af ſamme for Fremmede, maae diſſe lettelig indſee det Tomme og Latterlige heri, og da nu ingen, der ikke er Eders Landsmand, falder paa at tro, at I ſkulde netop vølge det Gode, I ikke har, til Gjenſtanden for Eders Stolthed, og ders imod fortie, ja endog nedrive og foragte det, I virkelig beſidde, ſaa maae hine Fremmede fatte et ſaare ſlet Begreb om Eder og Eders Stat."

For itide at forebygge Misforſtaaelſer, da mange hidſige Hoveder blandt Læſerne, kunde falde paa, at tiltroe Forfatteren heraf den Uforſtaam menhed, at tale i denne Tone til ſine ærede norske Landsmænd, maa jeg gjøre opmærksom paa, at det Hele er en Scene, førefaldet, for mange mange Aarhundreder siden, imellem en Mand ved Navn Demokritus og hans Landsmænd i — Abdera.

Det er fun for den hidſige Læſers Skyld, at jeg finder denne Bemærkning nødvendig; thi

den phlegmatiske Læser bryder sig lidet om hvem Tælen gjelder, og den skarpsindige Læser vil strax have indseet, at det Omtalte ikke passer sig paa noget andet Sted i Verden, end Abdera, og allermindst paa vort kjære Norge.

"Hvor Frihed trygt hos Netfærd boer og bygger,
 Hvor Kraft og Viisdom vandre Haand i Haand,
 Hvor procederes ei om Welsstygger,
 Hvor Borgerkronen rækkes Borgeraand,
 Hvor kun Fortjenesten kan Beien bane
 Til Folkeyndest og til Fyrstegunst,
 Hvor ei, for Almeenaand, en ublue Flane
 Fremtræder gjoglende med Svulst og Dunst;
 Hvor nedrig Grovhed ei for Bid man tager,
 Og Skraaleren ei for en Patriot;
 Hvor Vælden ei, Hornuſt til Trods, fremdrager
 Til største Værdighed storſt Idiot.
 Hvor ei paa Aphrons *) Hoved, uden Hjerne,
 Feldtherrens Hjelmbuſt vaier prægtigen

*) Aphron valgtes til Anſører for den abberitiske Hær, fordi Damerne i Abdera sandt ham i sin nye Rustning skjøn som Paris (vide Gesch. der Abderiten Ister Theil, pag. 102). Forfatteren haaber ved denne Note især at forbinde sig de kritiske Læsere, da disse herved gives Anledning til at opdage, at han har gjort sig skyldig i Plagiat; og hvilken Opdagelse kunde værs behageligere for kritiske Læsere?

Hvor hver en stor, og hver en lidet Stjerne
Betegner kun en Fædrelandets Ven;
Hvor Themis selv, og uden Bind for Die,
Uddeler sine Gaver til enhver,
Hvor Statens Krav og Lov afveies ude,
Og Armodss tunge Byrde den ei bær,
Af hvem den blot ei Kraft og Kunstdæk kræver,
Men, om det gjaldt, endog hans Herteblood;
Hvor ei Talent og Elid for Mangel bøver,
Mens Dumhed nædster sig i Overflod;
Kort hvor det Alt er saare, saare godt,
Og til Elysium der mangler — Smaaating bloe.

Undskyld, hære Læser! at min glødende Fædrelandsstjærnhed lod mig, over Morges Lyksalighed for et Dieblit glemtme Abberas Abberisme, hvormed det dog egentlig var min Hensigt at underholde Publicum.

"Og hvorsor opvarte med slige ældganile, hun-drede Gange opfogte Retter? Brimler ikke vort eget Land af Mærkværdigheder? Have vi ikke endnu mange gjensidige Hoveder, der, til Trods for den offentlige Stemme, soedriste sig til kun at handle efter indvortes Overbevisning? Hænger der ikke ved disse endnu marjen Psalm af Ere og Agtelse, hvilke man hidtil forgjøves har skrebet at aarive? Mængden finder Forvielse i at bivaane Exekutioner, de gjelde nu Medmenneskers Hals, Haand eller Ere; hvorsor da ikke opvarte med slige?"

Tys, min Herre! man maa være forsiktig; Verden er ikke andet end et stort hulst Lotteries hjul, hvori de faa Gevinster ligge hulter til bulter imellem Nitternes Hundredetusinder — en Om dreining, og hvad der nylig skjulte sig ydmugt paa Bunden, ligger pludselig overst. Desuden, min Herre! ligger det Nærværende os altfor nær, til at være dets upartiske Dommere. Jeg holder mig derfor helst til det længst Hensvundne, hvor jeg ikke behøver at frygte for, at Lidenstaberne skulle blande sig med i Spillet. Den, der ikke bencægter Historiens gavnlige Indflydelse i Verden, vil helst ikke kunne erkære det for et unyttigt Arbeide, at sanke Træk af Fortidens Daarligheder, og fremstille dem for en fornuftigere Nutid. Hvor behagligt maa det ikke være, ved en Sammenligning at erfare de store Fremstridt, Oplysning, Nætsærighed og sund Fornuft har gjort siden hine Tider?

Det har ikke kostet liden Moie at overkomme følgende Brudstykker af abberitist Litteratur, hvori ved det kun er at beklage, at Tidens Land har over sin sædvanlige Vandalsisme, og maastee netop tilintetgjort det bedste og interessanteste. Ventelig gaaer det flere af Læserne som det er gaaet mig, at der ved Brudstykkernes Gjennemlesning opstaar nogen Tvivl om deres Elde, da de i Tone synes at have adskilligt tilfælleds med vore Tider; men, dersom det ellers er et ubedrageligt Kjendetegn paa ægte Antiquiteter, at der kleber en anselig Hoben

Uhumskeder ved dem, saa tor jeg forsikre mine
ærede Læsere om Manuscripternes Egthed.

Første Brudstykke.

(Aldentvivl af en Sang, stillet mod dem, der høvigen vtrede
sig med ublue Snak om det lille Raad.)

I Mangel af Rids Havelse,
Og alstens Alands Begavelse,
Af Galde en Tillavelse
Omroerer Eders Dolk.

I bede: "tag til Tøkkelse!"
Men viid, at fast til Vøkkelse,
Ja stundom indtil Brøkkelse,
Den er Abderas Folk.

Vi ønske ei blot Balkelse,
Men tønk dog! — bare Hakkelse,
Og Gammelstrands Tilrakkelse,
Hvem kan det gjøre fro?

Abdera maa med Græmmelße
See Gratiernes Væmmelße
Og Musernes Bortstræmmelße
For føle Skriblerklo.

En Dands, kaldt hist den valssiske,
Men her den bestialsiske

Bl v spillet af Genialfiske —
— En føl uhumle Rehraus.
Forstaan os for det Volevand,
Hvis Stank kun I ei sole kan,
Og hvori kun sig sole kan
Geschmeis, som elsker Snaus.

Vi hade Dos og Svækelse,
Vi ynde ei Forstækkelse,
Vi elste mandig Vækelse,
Om nogen blandt os sov.
Men gammel Ildrods Hyppelse,
Og Dolks i Galde Dyppelse,
Og Kivs og Tvedragts Yppelse
Gjor Land til Fienders Nov.

Undet Brudstykke.

(Af det store Raads Protokol.)

iste Medlem. Staten er i Fare; jeg foreslaer, at Raadet, paa $\frac{1}{2}$ Aar, overdrager sin hele Myndighed til vor ophiede Romophylax, hvis bekjendte Patriotisme er os Borgen for, at han ikke vil misbruge vor Tillid, men tvertimod med Kraft og Værdighed anvende den ansfortroede Magt til at afa

Vende den truende Fare, der svæver over
Statens Sagen er i saa hoi Grad pres-
serende, at jeg, i det ellerske Fædrelands
Mavn, opfordrer den hederlige Forsamling
til strax at tage den under Overveielse, for
at en Beslutning kunde tages endnu i den
halve Time, vi i dette Mode ere samlede.

2det Medlem. Høgter jeg i det Væsentlige hører:
den ærede Taler. Forslag, maa det
tillades mig at foreslæe en Forandring i
samme, saaledes at istedet for "paa $\frac{1}{2}$ Aar"
sættes "for 6 Maaneder".

1ste Medlem. Da jeg ikke er saa heldig at besidde
den Grad af Skarpsindighed, der udfor-
dres til at trænge ind i den vistnok dyb-
sindige Menighed af min ærede Hr. Collegas
foreslaaede Forandring i mit Forslag, er
jeg saa fri, at udbede mig en Forklaring
over de for mig skjulte Motiver til samme.

2det Medlem. Selv maatte jeg besidde en saare
ringe Grad af Skarpsindighed, om jeg for-
udsætter denne Egenstæd i nogen hoi Grad
hos den meget ærede Taler, imidlertid hav-
de jeg haabet, at her i denne hederlige
Forsamling ikke fandtes Nogen, der labo-
rerede af en saa total Mangel paa Skarpe
sind, at han ikke mægtede at begribe, at
 $\frac{1}{2}$ Aar er det Halve af et Heelt, og at
365 Dage 5 Timer 49 Minuter ikke lade

ved sig dele i to lige Dele, uden at faae Brok
 af Minuter. Da nu, som os alle bekjendt,
 omdrømt mig mine Landsmænds over hele Græken-
 land, noksom bekjendte mekaniske Genie,
 og alihverne i vor elskede Stad, til lidet Ere
 i ufor Bedkommende, have en ligesaa irregu-
 lar Gang, som visse Taleres Tanker, ja
 ved at de endog, ligesom disse, ikke sjælens
 aldeles stille, saa vil det forhaabentlig være
 indlysende, at Statens Vel udsættes for
 uberegnelige Farer, ved at fastsætte en saa
 vigtig Termin som den her omhandlede i
 Brok af Minuter. ~~ost nD~~
 4de Medlem. Mine Herre! da Abderas hæder:
 lige Kunstner-Laug bererede mig med det
 vigtige Hverv, at fremtræde i denne oplys-
 ste Forsamling, for at repræsentere deres
 Corporation og hævde deres fundamentale
 Privilegier og Rettigheder, var jeg langt
 fra at ahne, at det var fra dette Sted
 Medborgeres Ere og gode Navn og Rygte
 ustraffet skulde kunne trædes under Fodder.
 Det er skeet; eet af de hæderlige Haandts-
 værks-Laug, jeg har den Ere at repræsen-
 tere, er af min Forgjænger som Taler, paa
 en skammelig og ærefrænkle Maade an-
 grebet. Raadets Ere, og det elskede Fæ-
 drenelands Vel opfordrer mig i lige Grad
 til at fræve hin Taler draget til strængeste

Ansvar for hans utidige og skammelige Udladelser. Kun exemplarisk Straf kan afstøe denne Plet af vort Lands Aarbøger. Sa-
gen er af yderste Vigtighed, jeg forlanger
den siebliklig foretaget. Sørgsmaalet er
intet mindre end dette: er der endnu en
Skygge af Ret og borgerlig Fri-
hed tilbage i Abdera?

iste Medlem. Sikkertigen er der ingen i denne
Forsamling, der mere end jeg afflyer en
Fremfærd som den her paaankede. Man
maa have lidet Agtelse for denne oplyste
Forsamling, lidet Begreb om sine Pligter
og sin Værdighed som Repræsentant, for
at lade sig henribe af smudsige Lidenskaber
og personligt Mag til at fremfore krenken-
de og utidige Udladelser, der ikke i ringe-
ste Maade høre til den under Debat væ-
rende Sag. Efter min Overbeviisning,
maa jeg altsaa understøtte den nylig frem-
satte Fordring. Dog maa det tillades mig
at bemærke, at jeg anseer det aldeles nods-
vendigt, at der, forend denne Sag tages
under nærmere Behandling, nedsetses en
Committee for at give Betænkning om,
enten hūnt formeentlig fornærmede Lang
under Sagens Debatteren, skal bencernes
Kunstner-Lang, eller Haandtværks-
Lang, da Klageren har brugt begge Be-

adis vil nærvælser, og det ufeilbarlig vilde lede til
 mange Vidtlostigheder og medtage altfor-
 meget af Raadets kostbare Tid; om disse
 Venævnælser bruges i Flæng.

Hvad mig angaaer, da maa jeg fore-
 tænke lobigen erklaere, at jeg troer at burde stem-
 me for den sidste Venævnelse, og det af
 følgende 36 Grunde:

enmed 1. Fordi Langenes ærede Talsmand
 unægtelig synes selv at være i Be-
 siddelse af mindre Kunst end —

Tredie Brudstykke.

(Synes at være Levning af en Sang, forfattet omtrent
 paa den Tid da hele Abdera, i Anledning af en vis famos
 Proces, havde deelt sig i 2 Partier: Wæler og
Slygger.)

Abdera! du Grækenlands stolteste Stad!

Til din Hæder

I stemmer din Son sit begeistrede Kvad!

— Men — du græder?

Hvad er det for Fagter? Er blind for dit Held

Du da ene?

Med dig jo forsvinder, som Tue for Fjeld,

Selv Athense.

Dit Raad jo i Viisdom fordunkler haint A-
reopagus,

Før dig strider tappert, med Ne i og med Ja,
Philo — vagus.

See Stjernerne lyse paa din Horizont —

Næsten gratis !

Har nogle end Haler — de spaae dog ei onde.
— Vanitatis!

Cenitidens

Hvit paa dit det takkeromtopte Parnas

Der jo vrimler

Af sindrige Alander, med Klogt og med Spas;

Om de svimler

Innellem — sligt hændes den bedste jo kan —

Slidder — Sladder!

Lavt trives i Lavhed, i stinkende Vand

Trives Padder.

See Ondskab og Grovhed at jages paa Dør !

Spark for N —

Men yndigen quække Latonas Frø'r*)

Udi Sumpen.

*) Latona var Moder til Kvællingerne Apollo og Diana.

Forsøgt af den skinsyge Juno kom hun til Lyden,

Kun fremføres kan af en gal Demokrit dertil n.

Saadan Sludder:

At Tonerne synes at lugte heel tide neden til og

Udaf Mudder.

Tjerdé Brudstyke,

(Maaskee en Stamp af Abderiternes mest yndede Skribent
Hyperbolus.)

Sp. Hvorpaas kjenedes den ægte, abberitiske Patriot?

Sv. Skue Strophylus, naar han treder frem
paa Talerstolen, for at bestride et Forslag af
sin — folgelig og Abderas Fiende —
Hesphæstion. Dinene rusle ham i Hovedet som
to gnistrende Ildhjul; som et stormvort Hav
henrusler hans patriotiske Tale; som den ene
Bolge knuser den anden, forend den endnu

og da her nogle Bønder nægtede hende Tilladelse at
drikke af en Væk, forvandlede hun dem til Frør.
Til denne Gudindes Ere, underholdt Abderitterne en
Mængde Frør i Sumpene omkring hendes Tempel;
disse Frør tiltog omsider saaledes i Mængde, at Bor-
gerne til sidst maatte komme Staden for dem, Gud
beware enhver Stat for saadan Skjøgne!

ret har udviklet sig, saaledes strømmer den ene Sætning fraadende over den anden, og hver river med frugtelig Vælde en Planke af hans Modstanders omstumlede Brag. Vel faaer man intet klart Begreb om det Enkelte, men det Hele gør et stort Totalindtryk, og henrykt raaber Aldderas Folk: Denne er Fædrenelandets øgte Ven! bort med Forræderen Hephaestion!

Sp. I hvilket Tilfælde tor man folge sin Overbeviisning?

Sv. I Intet; thi, dersom den leder dig til at stemme for det store Parti, vil det mindre udraabe dig for en Terrorist, der kun angler efter Vobelyndest, og fører den dig til modsæt Side, vil Hoben afmale dig som en ussel Kryber, der kun skræber efter Gyrlsegunst, og opstimle dig med sit lydelige Korsfæst! Korsfæst! Tænk ikke at kunne høde for dig med Hornustens Skold; ingen af Partierne forstaaer at læse Hieroglypherne om dets Rand, derfor kan det ikke, som en mægtig Talismann, give dig noget Værn mod dem. Ifor dig Klogstabens skjællede Vandser, og sæt en Kapsel paa Munden af din Overbeviisning!

Sp. Hvilken er Statens farligste Fiende?

Sv. Allderiternes glødende Patriotisme.

Mere har jeg for Tiden ikke oprusset af de
ældgamle Papyrus-Ruller fra Abdera. Jeg maa
desværre selv erkjende, at hvad jeg her har med-
deelt af samme er saare lidet interessant, og jeg
skulde neppe vovet at komme frem dermed, om
jeg ikke vidste, at Aelden alene er tilstrækkelig til
at give endog den største Ubetydelighed, en hoi
Grad af Interesse. I vore patriotiske Dage sig-
ter jo alt, hvad der skrives og tales, ene til Fæ-
drelandets Held og Hæder, saaledes ogsaa dette
Product, endskjoudt det har den Egenkab tilfølleds
med mange flere, at man ikke let indseer i hvad
Forbindelse det staarer med Landets Vel. Det maa
derfor tillades mig at afhjelpe denne Mangel, ved
at gjøre opmærksom paa, hvilken ødel patrotisk
Stolthed det maa vække i hver Normands Barm,
at sammenligne vor nærværende Litteratur med
disse Prover af et Folks, der var et af det hellige
Grækenlands fineste, vittigste, og meest oplyste.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, R. G.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, Juni 14de.

1ste Hefte, No. 19—20.

Blik paa Naturen.

(Af Krummacher.)

Naturen viser i alle sine Fremstillelser overkast Nodvendighedens Lov, som den er undergivet, — forsaavidt som vi ialmindelighed give Naturens Frembringelser Navnet af Skabende. Men adskille vi det Skabende fra det Skabte, ved Phantasien, som giver det Dode Liv, Materien Aland — tænke vi os Naturen som et Væsen, der frems bringer Alt, opdrager og beliver Alt: saa see vi i alle dens Fremstillelser Friheden ved Siden af

Nødvendigheden. Naturen viser denne Frihed stundum paa saadan Maade, at det kunde synes som om det gif for vidt, som om det var Vilkaarliged — eller det er meget mere end Kamp mod — og en Triumph over Nødvendigheden, som søger at holde den i sine Lænker. Maar vi sammenligne Blomster, Frugter og Blade, saa see vi, at Naturen ikke blot forener det meest Uliggeartede, men endog frembringer det af hinanden. Af den tornede Rosenbusk, mellem de taggede Bladde vover Rosen; af den hvide Blomst det røde Jordbær; mellem Fyrrehs glatte Maale de strumpne Fyrrekopper. Hvis vi ikke daglig saae denne evig tilbagevendende Lov af Nødvendigheden, saa vilde vi studse over denne Frihed.

Sirach har Det, naar han siger: der er stedse et mod et, og to mod to. I Naturen er en uophorlig Strid — de modstræbende Kroester frembringe et Tredie. Det er Kamp imellem Nødvendighed og Frihed — den hoiere Udvikling kan kun skee ved Magt. Dette viser sig alderede i Planternes Spire, som gjennembryder Skallen, stundum holder den i Veiret som en Exuvie, og stedse tilintetgjor den. Hvert Blads Dannelse er en nye Seier over den modstræbende Centripetalraft af den jordiske Plante; Knoppens og Blomstens Dannelse en Triumph over Plantelivet. Hvor mange Kroester maa inden og udenfra være virksomme, for den seirer! Saaledes ogsaa med Mennesket.

Førend det kan hæve sig til det hvieste paa Jord
den, til moralst Værdighed og Frihed, maa Na-
turen have bestaaet sin Kamp; — den maa ved
en forunderlig Strid af Livssafter have medbragt
Mandbarhedens Periode. Det bruser og gærer
i Mnglingen, selv Stemmen svæver snart højt, snart
lavt, — to Stemmer kjæmpe med hinanden, ind-
til den alvorligere vinder Seier. Hvor der er
Kamp, der er ogsaa Frihed, og Frihed uden Kamp,
er ikke tønklig hos jordiske Dæsner.

Denne Naturens Frihed — et Analogon af
den moralste — viser sig ogsaa deri, at Naturen
ofte, ligesom legende og spøgende, afviger fra sine
tilsyneladende: bestemte Love, blot for at afvige
fra dem. Saaledes gjør den det ved nogle Plans-
ter umuligt, at Blomsterstøvet kan næae til Bissili-
len. Men den behøver, for at næae dithen, Hjælp
og Tjeneste af visse Insecter, som maae befördre
den derhen, de maae ville eller ikke ville. Ligesaa
maa enhver Fugl bygge sin eiendommelige Rede,
som om den gamle hulde Moders mangfoldige
Kunstfærdighed derved skulle kundgjores.

Saaledes er i Naturen Friheden ved Siden
af Nødvendigheden, og disse i Følleddsstab frem-
bringe det Hensigtspassende for den ydre
Form af deres Frembringelser eller deres Eien-
dommelighed. Jordens og Himmelens og Mors
genrodens Farve beroer paa ligesaas evige og usors-

anderlige aandige Løye, som det harmoniske og dis-
harmoniske Forhold af visse Toner. Og som i
det Store, saa ogsaa i Naturens mindre og en-
kelte Dele. Overalt et afmaalt og rigtigt Tone-
forhold i Farver og Gestalter. Mennestets Skjou-
hedsfolelse har til alle Tider erkendt Rosen, som
en af de skønneste Natursrembringelser i Planteris-
get. Men ikke blot Blomsten er skøn, ogsaa den
hele Bust har en vis Overeensstemmelse med Blom-
sten, just den Charakteer, som den maa have. Just
det morke Grønne hos Gladene passer sig bedst til
Blomstens fine Rødme, saaledes som den mere bleg-
farvede Rose har lysere og ligesom fernisserede
Bustblade. Det hist og her fremgående matte
og græsartede Røde paa Grenene og Tornene, for-
kynder, lig en Morgenrøde, det opblomstrende Liv
hos Blomsten. Den fintaggede Rand og den hele
Form af Gladet, kontrasterer blidt med den runde
Form af Blomsterbladene, og de spidse, skjonsfar-
vede Torne med Blomstens Ustyld. Man betoen-
ke, om noget lod sig forstionne derved, og spørge
da, om ikke dens Charakteer vilde lide derunder?
Og saaledes er det med alle Blomster. Saaledes
staar ogsaa Blomstens Dust sikkerlig i et eget
Forhold til dens Charakteer — Dusten er for man-
gen Blomst, hvad Sangen er for Fuglene.

I Planterne og ligesaa fordetmeste i Dyreris-
get, taler Naturen igjennem formerne. Denne
er stedse sand, passende og charakteristisk. Saales

des have Giftplanterne en paafaldende Dannelse. Windsvinssknoppens *) tykke Stamme har en smudsig Staalsfarve, som en Slangebug; Hyosciamusen i sine haarede Blade og i Blomsten et bedragerst, lysslye Udseende. Egetræet forsmåaer et paafaldende Blomst, dens Frugt har en skjøn, ligesom støbt djærv Form. Viinstokkens Blomst taber sig under de store Blade og forraader sig blot ved den fine, behagelige Duft. Den favre og hulde Frugt er det Store, som den svage Stamme i Stilhed vil frembringe. Derfor skjuler den Blomsten. Saaledes ogsaa i Dyreriget. Hvis Phantasien skulde tænke sig en Konge i Dyreriget, den vilde da danne en Love med Man og Hale. Tigeren og Pantheren klæde Pletterne vel, og Ilderen og Maaren den lange krybende Skikkelse.

Paa en anden Maade gav Naturen sine Skabninger et besynderligt Præg ved Tonerne, som den lader dem frembringe. En simpel, uartikuleret Lyd opvækker allerede en dunkel Foresilling om det Væsens Charakteer, fra hvilken den kommer. Selv Planteverdenen har i denne Henseende et Slags Sprog. Den zittrende Susen af Poppeslen eller Espen, har noget egent, som det latinske populus og det danske Poppel antyder ved

*) Datura stramonium.

Lyden. Hvad der gjelder om Folket — mobilis turba — lader sig ogsaa anvende paa Træet af samme Navn, ligesom i det Lydste Wolke og Volk har en lignende Lyd, hvori ligger Betydning. Hvor skjont passer Grantræets eenstonede Suse til dette Træes melancholiske Gestalt. Et øvet Øre vilde kjende de fleste Træer paa Blas denes Suse.

Men endnu mere charakteristisk er de følgende Skabningers, Dyrenes Lyd. Froernes Kvækken er aldeles passende til disse Dyrs Opholsssted og Døsen. Og med hvilken Anstrengelse bliver deres Vandpoesie frembragt! Naturen lader dem, ligesom til Spot, oppuste to store Blærer, ligesom Destilleerkolbe, af Munden, for derved at frembringe den noksom bekjendte Lyd. Til saadan Slags Kjærlighed passer rigtignok saadan Sang. Fra mugne Sumper og Huller toner Paddens Stonnen, en jammerlig, bange Lyd. Blandt Amphibierne udmerker sig paa en besynderlig Maade Slangerne ved deres Hvislen. Dette egne Dyr er fra Arilds Tid blevet anseet for et Symbol paa List, Klogskab og Falskhed, og mere frygter end øret. Naturen gav den til den følssomme Bevægelse — som i Bugens Volgelinie og i Hovedets Fremragen antyder List, forenet med Kraft — den spidse piildannede Tunge, som den bevæger hid og dit, zittrende som en Flamme, og derved den hvislende Lyd. I denne Hvislelyd ligger no-

get paafaldende significativt, Spot og Haan — Charakteren af listig Ondskab, som er vis paa sit Dies med. Forunderlig er Naturens Lune deri, at den endog gav Klapperslangen den raslende, klapprende Udvæxt ved Halen. Overhovedet er Amphibiernes Slægt en hæslig, pralede den endog med noksaa brogede Farver — og var det Naturens Hensigt, blot at frembringe det Skjonne, saa fristes man til at istemme hvad Linné forekastede den, at den ikke har synderlig at rose sig af disse Skabninger. Men den vilde ventelig fremstille alle Arter af Liv og Charakterer.

Insecterne ere for det meste stumme Dyr. De ere og for første Delen af Naturens laveste Tjenere; de arbeide meest paa Tilintetgørelsen. Saaledes sommer dem det stumme Arbeid. Kun nogle ere Undtagelser herfra. Sommersuglene — et skjont Symbol paa den forædlende Natur — ere synkede med herlige Farver. De ere altfor aandige Væsner til at en Lyd var passende for dem. Arbeiderne i Træværk (Termiterne) gav Naturen en Lyd til deres Arbeide, med afmaalt Rythmus, hvorfor ogsaa Allmuen aner Spaadomsaand i dem. Mærkeligt er det, at Naturen gav de Insecter, som danne Vox og Honning af Blomsterne og leve i et beundringsværdigt Statssamfund, forskellige egne Lyd, som antyde de egne Begivenheder i deres Stat. Det er bekjendt, at Bierne, naar de s. Ex. ville sværme, eller naar en Krig begynder,

forkynde dette ved eiendommelige Lyd. Ufeilbarlig have de endnu flere Lyd, som tiene dem i deres Samlis ifstedetfor Sprog, eller meget mere, udgjor deres virkelige Modersmaal. Deres Surren, f. Ex. i et blomstrende Lindetræe, er som et roligt tilfreds Vaan, der giver Arbeidet Vinger.

I varmere Egne lever et Insect, som Græs-
keroe kalde Tettix, en Cicadeart, som, skjult i
Træernes Løv, giver en behagelig Lyd fra sig. Una-
føren falder den Musernes og Apollos Yndling,
og næsten Guderne lig. Den lever af Dug, siger
de Gamle, er en Ven af Landmanden, der ikke
tilfører den Skade, denne venlige Sommerens Pro-
phetinde. Homer ligner Nestors lislige Stemme
med Cicadernes. Naturen gav dette lille Dyr i
den kjælne Stemme, som den uden Egennytte la-
der tone til Menneskets Glæde og for sin egen
Styld, noget Guddommeligt og Idealst, som
Oldtidens barnlige Mennesker forstode.

Fremfor alle mærkværdige, med Hensyn til
Tonerne, som Naturen skjænkede Dydrene, ere Fug-
lene. Hvilke uendelige Grader imellem Ravnens
høje Krig indtil Nattergalens Sang! Rovfuglene
have et modbydeligt, ofte frygteligt Krig. Det
er blinde Lidenskabers Stemme. Uglen, denne
selsomme, gravitetiske Nattegestalt, har til sit hy-
lende, pibende Krig, endnu faaet den underlige
Stønnen, hvorved den ikke uden Gru forkynder
sin ensomme Folig i forfaldne Mure. Det passi-

ser til den hele Figur af Minervas Undling. Kra-
gen, Alliken, Skaden og deres Lige, charakterise-
re sig ved deres høje Lyd og Tjaddren, som Dyr af
en lavere Art, hvorfør de ogsaa fra umindelige
Tider ere blevne anseete. Hvilken Forskjel imellem
Turtelduens Kurren og den utugtige Spurvs Viben
og Andens dumme Snadren! Tusindfoldige ere
Lydene i dette Gebet af Dyreriget, overalt talende
og betydningsfulde for den, der forstaaer Dyrenes
Sprog.

Tremfor alle har Naturen forædlet Sangfug-
lenes Stemme til skjøn Sang. Ogsaa her ere
mange Grader. Nogle gav den kun en enestie me-
lodisk Lyd, eller en simpel musikalisk Sats, som
de uophørlig recitere, f. Ex. Meisen, som derved
forkynder Vaaren og tillsige sit eget muntre, flyg-
tige Væsen; andre gav den en fro underordnet
Sladdren; Solsorten, den kraftige Skovsang; Ler-
ken den besynderlige Kraft, himmelstræbende i
Skherne at synge en Jubelsang. Og hvilke Under-
melodier betroede den Nattergalens omme Bryst?
Ingen anden Fugl skjønkede den saa meget af det
Guddommelige. Dens Stemme er som Toner fra
en anden Verden. Derfor iforte Naturen denne
lille Fugl ingen Prydelse — dens Form og Farve
ere de simpleste og dens Opholdsssted det dunkle
Krat. Det er som om Naturen havde det bestemte
Forsøt eller Egensind, her i den rene Stemme,
den fineste af dens Trembringelser næst Lyset, at

udtale det Guddommelige uden al Medvirkning. Besynderligt er det og, at Naturen gav den mindste af vores nordiske Fugle, Gjerdekongen, en meget klartlydende Sang, som den i Regn og Storm, ja i sterkeste Frost og Sneefog lader høre, hvor ved den dreier sig, med sin lille Stjert i Beiret, lystig omkring i Treernes Toppe og paa Husenes Spidser. Det skal antyde Mod i lidet Bryst, hvorfor ogsaa det ældgamle Folkesagn gaaer, at den strider med Ørnen. Den lille Fugls Stemme er modig og uforfærdet og saerdeles passende til dens Væsen. Og saaledes er det med alle Fuglestemer. Hvorledes skulde det være anderledes? Naturen skabte intet uden besynderlige Hensigter, og der er siedse i dens Frembringelser og Gaver en velberegnet Sammenhæng, om endog det menneskelige Die af Uagtsomhed eller Svaghed ikke overalt eller strax kan erkjende den.

Overhovedet, ethvert Dyr har sin bestemte Charakteer, eller et og andet Charakteertræk, som vi udelukkende og fortrinligen tillægge det. Ja, dette Træk er ofte saa bestemt, at alle Folkeslag fra Urildstid ikke troede at kunne udtrykke sig kortere, end naar de betegnede et Menneske med et Dyreravn. Saa hed Nero en Tiger, Herodes en Næv. Bencønlsen Hund og Hundesjæs var lis gesaavel i de homeriske Heltes, som i vor Almues Mund. Loven var selv i Propheternes Spaadomme Billedet paa største Kraft og Hoimodighed.

Tornemmelig giv Pattedyrenes Form og Væsen et fremstikkende Charakteertræk tilhjende, s. Ex. Lovens Kraft, med Driftighed og Hoomod, Elesanten Kraft, med Blidhed og Viisdom, Hesten Kraft, med Hurtighed og edel Anstand og Mod, Tigreren Kraft, med Grusomhed, Tyren Kraft, øgget ved Raserie uden Besindighed, Ulven Kraft, hmed lav Egennytte og Lyst o. s. v. Hertil tænke man sig Skikkelsen, Blæket og Alashnet, Manen og Halen hos Loven, Brystet og Halsen hos Hesten, det scribede eller plettede Skind hos Tigeren og Leoparden, lige til den smidige og smygende Slangesfigur hos Jæderen og Maaren. Det Enkelte forener sig med det Hele, for at fuldende hūnt bestemte Udtryksfulde, som Enhver let fatter og forler, omendskjondt han ikke veed at udtrykke det med Ord.

Men at nu Naturen ikke har udelukket Stemmen fra disse den indre Characteer betegnende Træk, lader sig formode. Man kan ikke kalde Lyden af et eneste Landdyr skjøn, hvilket er Tilfældet med Luftdyrene — af den Grund, som Plato anfører i Timæus, fordi nemlig Landdyrene ere af en uødeligere Slægt, hvis Sjele engang bare jordisk findes de, hvorfor de ogsaa boie deres Hoveder ned mod Jorden og ere mangefodede. Saaledes kan man ikke kalde et eneste Landdrys Stemme skjøn eller behagelig, men vel er den passende til ethvert Dyrss Naturel. Lovens rykende Brøl forkynner Dyre-

nes Konge. Hvorledes skulde af den kłodsede Masse, som udgjør den sortblodige Bjorns Legeme, noget andet frembringes end den dumpe Brummen? Hestens Brinsken, denne Lyd af det ødlesse blandt Dydrene, hører til de meest talende og kraftigste Stemmer fra det dyriske Bryst. Den tilkjendegiver det freidigste Mod og en kraftig Livsfolelse. Den begynder med en Jubileren i det Heie, og ender med en rystende dyb Lyd fra Brystsrets Indre. Det er en egen Fornemmelse for Mennesket, bag ved den kneisende Hals, at føle hvorledes dens Brinsken zitter gjennem alle Lemmer! — Ved Svinen af Hesten skabte Naturen, ligesom til Spot, eller Hesten til Øre — det foragtelige Øsel, vel et meget nyttigt, men i alle Legemsforhold yderst misdannet, og af Gemyt dovent og egent Dyr. Til Figurens Hæslichkeit gav Naturen det endnu det hæslige Skrig, som, frempresset med Moje og Anstrengelse, saarer hvermands Øre, og hvorpaa der ingen Ende er. Saaledes begavede den derimod det ureenlige graadvige Svin — hvis Gestalt og Dannelse i Begyndelse af enkelte Ledemod lover noget, men i Fuldestændelsen intet opfylder — med den gryntende Snosten og det skingrende Skrig. Den godmodige Ko uttaler sin phlegmatiske Naturel i det dybe følesløse Brøl, og Faarets flagende Brægen antyder dens Svagelighed, ligesom Gedebukkens Stemme passer vel til dens underlige Skjelmsthed. Kort,

man vil finde overalt, at Naturen ikke handlede uden Hensyn i disse Toners Valg, men at den altid vel og viselig lod dem passe til det Instrument, fra hvilket de komme.

Og saaledes har da Naturen fremstillet den højeste af alle Ideer, nemlig Friheden, symbolisk i Væsner, som ikke vare begvemme til at modtage den, men som staae under Tvang af en ubegivelig Nodvendighed. Og saaledes ere disse symboliske Væsner nu stikkede til at fremtræde som handlende Personer og spille deres Roller i Phantasiens Verden. Men rigtignok kun i Phantasiens Verden. Thi denne, ikke mindre Skaberinde end Naturen selv, identificerer sig i de apologiske Digtninger med Naturen, som med et lignende aandigt og guddommeligt Væsen, — og betragter (for at sige den Forstandige det fort) Formen som en Solvskaal, der nødvendig maa indeholde det gyldne Væble og slutte sig fast til det.

— 2 —

Det er dog ikke alt, hvad der er ved med om at få et godt Indtryk af den dengang i mot dengang gjo mig at
ja ved hvad vigtig medvirkende gjo mig vigtig
gjø ja ga tæd

Af den græske Anthologies.

Krandsen.

Heliodora! de visne de Blomster, hvormed Du
Dig krandsed'
Men Du blomstrer dog selv, Blomsternes Blomst
i min Krands!

Zeus og Eros.

Zeus tiltalede Eros: "Jeg Dig dine Pile frøtager."
"Jeg", saa svarede han, "gør Dig til Svane igjen".

Diogenes.

Da den vise Diogenes kom i Skyggernes Rige,
Saae han paa Strandbredden staae ham, der af
Guds og af Guld

Havde en skækkelig Hob — huin Kræsos de Ly-
diers Konge,
"Gak af Beien for mig!" sagde Diogenes døærø;
"Her den første er jeg, thi alt mit bringer jeg
med mig,
"Men du Stakkel jo har Intet, slet Intet af Dit".

Haaret,
som en Ulveunge pattede.

Ulven giver jeg Die, fordi saa Hyrden det vilde,
O! den Daare! det var ei med min Billie skeet;
Naar den Næring har faaet og Kræfter den vil-
mig antaste —
Aldrig Godhed og Kunst ændrer den Ondes Natur.

Dadel og Noes.

Naar jeg ei herer derpaa, bagvæst mig saa meget
du lyster!
I min Nærværelse tie! Skam har jeg kun af din
Noes.

Misunderen.

Den, som Guderne elskte, ham hader den frække
Misunder;
Af den skjønneste Blomst suger den Daare Forgift.

Den skjønneste Gave.

Cypris! jeg helliger dig det allerkjønneste Skjonne,
Billedet af dig selv — findes et Skjønnere vel?

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tilsfuer.

Semte Aargang.

1821, Juni 21de.

1ste Hefte, No. 21—22.

F r a g m e n t

af en Efterligning af Stjernstolpes svenske Oversættelse af Blumauers travesterte Æneide,

"**B**ed Læsningen af Virgils Æneis, travestert af Blumauer, overtydes man lettelig om, at Blumauers hele Poem egentlig er en Satire mod Tidsalderens Vanter, Overtro og Daarligheder, hvortil blot den ydre Form er saant af Virgil, og at Hensigten aldrig har været at ned sætte denne store romeriske Skald, hvis klassiske Ære i al Fald lis gesaalidet kunde fordunkles ved et saadant Fore-

lagende, som ethvert stort Genie ved Skriblerens Angreb. Ved at sammenligne Originalen med den svenske Oversættelse, kunne maaske Afsigelserne synes altfor store; men Aarsagen hertil bør suges i selve Arbeidets Bestaffenhed; thi en mere noigting Oversættelse vilde, med Hensyn til Lokalomstœns dighederne, ofte paa mange Steder blive uforstaærlig, og i denne Henseende har man ei villet være moderne”.

Hvad den svenske Oversætter her ansører, son't Undskyldning for hans Afsigelser fra Originalen, måa ogsaa tjene denibrste Oversætter af Stjerns stolpe til Undskyldning for hans Afsigelser fra denne. Man kunde spørge: Hvorfor oversætte en Oversættelse, og ikke Originalen? Hertil svares: 1mo. Fordi Originalen er skrevet for mere end 30 Aar siden, og den svenske Oversættelse kun for 8 Aar siden. 2do., fordi Norge i det Lokale har langt mere tilfælleds med Sverige end med Tydskland. I Haab om at disse Svar ere tilfredsstilende, meddeles Publikum herved en Prøve af 2den Bogs 6te Afdeling.

Det er en af de vigtigste og mest interessante, men desværre jo også den svært mest nærmest mangelstædig af den viden vidende oversættelse, der er udført paa denne, en højt ansete og meget kendt i landet, og hvilket nu også ved at udgives i et nyt bind, i et stort værk, som skal få et stort udstrækning over landet, og hvilket dermed vil gøre en stor del til at gøre den svenska sprogens vidende i landet mere velkendt og respektabelt.

Heltens mærkværdige Eventyr paa hans
Reise til Underverdenen, samt hvad han
der saae og hørte.

Eneas noled' lønger ei,

Men ved Sibyllas Side

Hant, ad en trang og froget Wei,

Til Maalet saaes skride.

Hu! der var mørkt som i en Saek;

Thi Matten der i al sin Skræk

For evig hoer og bygger.

Nu lange Skridt de begge tog,

Saameget de formaa'de,

Men først omsider silde dog

De Plutos Forgaard naa'de.

Oplysningen var sparsom her,

Lig de publique Lygters Skjær

I visse store Støder.

En Tjenerstok i Stadslivree

I blandt hverandre rendte;

Her fremmerst Krig'en var at see,

Man af hans Blit ham kjendte,

Og Alderdommen, kold og seen,

I Matadorens Fodspor treen,

Af feie Hoffets Trapper.

Og tusind Sorger saaes der
Som Plutos Hof: Drabanter;
Af Sygdomme en rædsom Hær,
Som Kammer-Musikanter.

Skjonde Fraadsieret, blandt en Flok
Af Kjøkkenlæng, ageerte Kok,
Var Hunger dog Hofmester.

Og Hædet skink, som Hof: Fourer,

Var sin Bestalning værdig;

Og rast, som Kabinets: Fourer,

Stod Døden altid færdig;

Og Løgnen lob, som Hof: Friseur;

Men Smigren, Jordens Parfumeur,

Var ansat her som Hofnar.

Et Træ i Gaardens Midte stod,

Og vidt sin Krone strækfed';

Der alle Narres Overmod

Sin Yngel trygt udklækfed';

Og under hvert et Blad man saae

En Orm, som halv i Skallen laae,

Og kaldtes Hofmodss: Larven.

I Skyggen laae en før Person,

Et Monstrum uden Lige,

Halv Dvinde, halv Kamæleon,

Med begges Førde tillige.

Det skistede hvert Dieblif,

Snart Mine, Farve, Dragt og Skif,
Blev kaldt; den nye Møde.

Et andet Udyr rakte op
Et Hoved, frandsomslrynged';
Paa dets uhyre, føle Krop
Bel tusind Haler grynged';
Om een af dem man end affar,
Der strax en ny istedet var —
Og Dyret nævntes Daarstab.

Og udi dette Udyrs Skjød
Sig af det Yver næred'
Et Kæ, som al dets Omhu nod,
Men dog sig selv fortærer';
Det var en Ildorm, ved hvis Glands
M Verden taber Sind og Sands;
Man kaldte Krybet Luxus.

Dernæst Kong Geryon, en Mand
Som trende Kroppe eied',
Dog sagdes, at han i Forstand
Jest ikke meget veied'.
Han er berømt i Skjaldens Sang
Fordi han kunde paa engang
Tre vakkre Piger kysse.

I Brimlen gif en Kjempe svar —
En Struds iblandt Bogfinken —

Giganterne — saa lang de var —

Mod ham kun vare Sinker.

Selv Zeus udi en Trætte sit

Af ham, udi et Dieblik

Hundred' Dast paa Dret.

Harphyerne ret syntes her

I Mag sit Ros fortære;

Paa Fransk med Navn af Douaniers

Man pleier dembecere.

Tre grimme Hexe, riig paa Aar,

Der ginge om med Oglehaar,

Og dandsed' Fakkeldandsen.

Bor Helt sin Spaa Madame Iob

Sig videre led sage,

Og snart ved Acheron de stod,

Før Færgebaad at tage.

En Gysen Floden dem indgjod;

Thi sort og stinkende den floss,

Som Blæk fra visse Penne.

En gammel Knark udi en Bram,

I Haanden en Baadshage,

Sans compliments, og uden Bram

Mod Stranden faaes at stage;

Hans Skjæg og Dragt og vrantne Aar

Beviste han i Slægt var nær

Med Asiens Baschkirer.

Som Silden nu, Tak være Gud! sagde som nogen
Til Norges Bugter, simler, der gav sig mod
Og tomme Hænder strækkes ud,
Dg Østersøen vræmmer; minde om den Fred,
Saa simled' Skygger, Hob paa Hob, med osse
Til Stranden under høie Daab: dem is nogen
"Hid, Gondolier! med Baaden!" til land og

Front spurgte da vor Helt paa Strand en nogen
"Siiig hvad betyder dette? — du — j — du?"
"Jeg troer for sandt, at alle Mand
"Vil over Polen flette? — ingen is to døde
"Af! hvilken Stank! jeg troer jeg dover krod ved
"Her nær en Feldt-Leverandør dem mættes
"Sit Magazin vist haver? — du vil is på land

Holdt, raabte Gubbem, Iær, min Ven? — nogen
At holde smuk i Ære — almindeligst er den
Den Flod i Underverdenen,
Beg hvilken Guder svære.
Det her ei, som hos Jer, er Skif, et godt ord
Med Eder hvort et Dieblik galosse i nummer ved
Sig Fanden at forskrive.

See hist af en Accisebom — den vil ligeså disse
Den hele Flod tilspærres! — nu intet ord behjælper
Inventionen er fra Rom,
Og Hensigten — som sterres — lojne også sonnig
At holde ude Contrebant,

Og nære Døgenikten — han,
Som hilst ved Bredden snørker.

Heel mange Slags Afgifter man
Ved Bommen maa klarere;
Man ei med tomme Lommer kan
Og Snak sig excusere;
Thi uden Penge, som du veed,
Man færdes ei med Sikkerhed
Ind — i — og ud af Verden.

Midt at ei nogen Sjel er fri
For her at maatte tolde,
Saafremt med Herveds Politii
Han sig ei Riv vil volde,
Og den er slem; — thi det ei har
Den Stik, der ei hos Fer er rar,
At lade sig bestikke.

Hver Skygge, som er blank og bár,
Maa lade sig behage,
At her man i Beslag ham ta'er
Og la'er ham stjælde, klage,
Saalænge til en Samarit
Med Penge, eller god Credit
Wil hjelpe Staklen over.

Blandt slige insolvente Mænd,
Sa's Palinur at hæste,

Og for Sibyllas gode Ven
Sig ydmyg at nedkaste,
Han jamred': "Hav Barnhertighed!
Og lad mig følge gratis med,
Maar over Styx du tager".

Sibylla svarede: "Dit Faar!
Som saadant kan begjøre;
"Rid, at i Skæbnens Bog det staaer,
"At du din Straf skal bære,
"Til engang dine smuldne Been
"Blier dækket af en Marmorsteen,
"Og du faaer Ereminde".

Da Charon saas de Reisende,
Han hørtes bande, sværge:
"Alt Pak man her skal fainlet see
"Omkring min gamle Førge.
"Hvad vil J? sig — Hø! mener J.
"Man gjøre kan et Lysspærtie
"Paa Stygis mørke Bolge!

"Hvert Dieblik man en Patron
"Til vore Lande sender,
"Og naar han, som en Hoffspion,
"Har speidet alle Ender,
"Og gjort en Tour i storste Jil,
"Flux atter han tilbage vil,
"At lyve og fortælle.

"Vi Ufgrundsaander digtes paa
"Da mangeslags Grimasser;
"Man maler os som sorte, graae,
"Med Skæg og med Plumager,
"Med Tigerkloe og Røttesvands
"Ja byder os end op til Dands
"I dumme Operetter.

Saa synsed' Charon som en Kat —
Dog snart han Seilet minked',
Da af vor Heltes gyldne Slat
Et Par Dukater blinked'.
"Tag, sagde Helten, til en Dram,
"Og lad os i din gamle Bram
"Nu snart henover komme,

Smor lun, saa ruller Bognen fort,
Ihvor du dig begiver!
Vor Helt knapt havde dette gjort,
For Charon, fuld af Iver,
Hjalp alle over Baadens Rand,
Der raadden var, og fuged' Vand,
Net som en gammel Stovvel.

Men Baaden, som var dygtig løf,
Snart gjorde Synknings Minen,
Da raabte Helten, fuld af Skræk:
"Hjem forestacer Marinen?"
Og Charon svared: "Aar for Aar

"Forbedringer man foreslaer,
"Men derved og det bliver.
"Dog, lykkes det begyndte værk,
"Da vil vor Glaade hæves;
"Kun Skade, at man et er stærk
"J hvad dertil udkræves.
"Hvis det ei var, jeg vedder at
"Jeg næste Aar sik en Fregat
"For dette Drug at føre.

Den drukner ei, der hænges af.
Man kom til Plutos Rige.
En Hund — Af Gud! om den blev gal! —
Man saae foruden Lige.
Af trende Gab den fra sig gab
En Ross, der rysted' Jord og Hav —
Det løb En koldt ad Ryggen.
Eneas raabte ræd: "Mon Dieu!
"Det væst os vil opæde!"
"Marsch, rordnede vor Spaadoms: Moe,
"Du alle Heltes Glæde!
"Teg har et Middel, hvorved man
"Kan slove allerstærkest Land,
"Og alle Gab tilstoppe".

Nu fæstede Eibylla did
En guldguul Honningtage,

Og Hunden tog, og logred' blid,
Og stamsuld frøb tilbage.
Teg troer han fandt den noget seig —
Den ølted var af samme Deig,
Hvoraf man Stjerner bager.

Der gives Perioder, i hvilke man let fristes til at udraabe med Psalmisten: "Alle ere afvigede, de stinkte tilhobe; Godt gjør ingen, end ikke Een". Ligesom enhver Maaned har sine førstkalte Urter, saaledes har ogsaa hver Periode sine eiendommelige litteraire Produkter. Jo sorgeligere Tidens Legn ere, jo mere Usselhed og Fordærvelse tage Overhaand, desto frodigere prange Parodiens brogede Blomster i Literaturens Have; det er ikke muligt for de ædlere Blomster at trives og komme til Førlichkeit, og, ligesom tvungne ved Instinkt, give de alle mere og mindre Slip paa deres eindommelige Egenheder, og søge at paataage sig hines. Vel staar Jordens og Himlen, og alle sunde Tidsalde aabne for Digterens Blit,

"De ældste Tiders længe lægte Skrammer
 "End bløde friskt for ham med røde Saar";
 men desto mere trykkes og tynges han af det Nær-
 værende; Erfarenhed hænger sig blytung ved Phan-
 tasiens Vinge og gjør den afmægtig til lange og
 lystelige Reiser; han søger om Stof i Omgivelsen,
 og denne har kun Stof til Parodier at hyde ham.
 Dette maa han da tage til Tække med; thi, lige
 som Sangfuglen, twinges han ved sin egen Natur
 til at synde, uden anden Bevæggrund end egen
 indvortes Drift. Men det er kun med Hensyn til
 de oprindelige Marsager, at det er sorgeligt at
 see Parodiens Blomster i fremstikkende Mængde og
 Forlighed! thi Blomsterne kunne i sig selv være ret
 smukke og behagelige. Saaledes bør, i et smags-
 fuldt Blomsterbed, ogsaa Tulipanerne indrømmes
 deres Plads, men hvor disse Pralhalse optage
 Rummet for den bestedne Viol, den rene Lillie, den
 duftende Hyacinth, der behager det os ikke. Salt
 og Peber ere behagelige Kryderier, men hvo vilde
 finde Behag i et Bord, hvor disse vare Hoved-
 retterne? Jeg finder heller ikke Behag i Dagens
 Anretning, og længes ofte ret inderlig efter bedre
 Retter,

"Men har man en fulsten Mave,
 "Og ei anden Mad kan have,
 "Gaaer den torre Thye ned".

Saaledes stiller jeg Dieblifikets Krav til Nodtorske,
 og maa idetmindste tilstaae at Dagens Caffel

frembyder de for Aarstiden naturligste Produkter:
At Aarstiden nu engang er saadan, at den ei
frembringer bedre, det er en Steen, som jeg ikke
kan løfte, og derfor lader jeg den ligge.

"Esopus strev sig jo Nyggen krum

"Og Verden blev dog ei mere lige.

Det er derfor mit faste Forsæt, at lade Ver-
den gaae som den gader. Den gaaer godt som den
gaaer, og nuomstunder ganske fortræffelig, paas-
staader min rige dovne Onkel, der forrige Aar fik
formelig Bestalning som præstiligeret Statsblodigle.
Denne min Onkel er en klog og habil Mand, en
Pragtudgave af Diderots: Rameaus Fætter *).
I flere Aar har han uophørlig dresseret og
adresseret sig til sin Post, frobet og logret, og
i hvert Hanegåls trende Gange fornægtet sin gamle
Fader, fordi denne vulgære Olding ikke syntes yns-
det af hans Patroner. Min Onkel har altsaa
gjort sig fuldkommen værdig sin Post, uagtet Bag-
væstere gjerne ville ned sætte hans Fortjenester,
som Skik og Brug er, og paastaae at Tusinde
paa samme Maade har erhvervet sig langt større
Fortjenester end han. Men det er den store Mands
Skjæbne at forsviges af de smaae Mænd;

"Eiden Hund napper i Øret en stor,

"Døergene kjæmpe med Alsathor."

(* See Goethe's Werke, 1819, 20ster Band.)

Men den store Hund og Ufathor bryder sig ikke
det om Smaahundene og Smaadværgene. Det
gør heller ikke min Onkel, han ryger sin Pipe,
drikker sin Vin, gør de behørige Buk og lever
i Noe og Fred.

Jeg vil ikke vanslægte fra min værdige On-
kel, men stræbe at træde i hans lysende Godspor.
Midlerne har jeg allerede udteinkt. Jeg har en
gammel Moder, der, skjøndt en stolt Skoldmoe,
dog erat og kjærlijen har vugget mig i sit Skjod
og givet mig Næring ved sit Bryst, nu er hun
gammel og har endnu den Inpertinence at ville
være Skoldmoe, og det kan man naturligvis ikke
lide. Kjerlingen gav mig en god Opdragelse og
lod mig blandt andet ogsaa lære at tegne. Dette
Pund skal blive et Trin i min Ophøjelsesslige.
Jeg vil forestille den gamle Hex ret latterlig i en
findrig Karikatur. Hun skal sidde paa en Mat-
stol og Hjelmten skal være falden af hende, og
den skal min yngste Broder bruge som et Bar-
beerbækken, hvorfaf hon lyftigen indseaber hende, og
saal jeg komme med en Nagekniv og paa mine
Patroners Begne afrage hende det altfor mandhaftigt
ladende Skjæg, og imidlertid skal mine andre Brudre
staae bagved den Gamle og gjøre allehaande Gris-
masser ad hende, og føste Marrelapper rundt om
paa hende. Det vil blive et inderlig lyssigt Schyfe,
og slasse Publikum uendelig megen Mørkstab.
Saa har jeg ogsaa en ung Søster, der vel er

saare deiligt, men som Moderens Skjoldmø : Nytsker ogsaa stikker i ; hun hedder *Liberta* og er ilde lidt blandt Folk af bon ton. Da jeg endnu var et Barn, var jeg ganste forelsket i hende og skrev engang en høist smigrende *Adresse* til hende, at sige paa Vers. See, paa denne min Lovsang vil jeg nu skrive en ret bidende Parodie, der skal sætte hende i det latterligste Lys af Verden.

Hvad mener du, kære Læser ! mon ikke min Lykke skulde være gjort ? Vel vil en eller anden vandrende Ridder af den bedrøvelige Skikkelse tage min Moders og Søsters Partie, og udøsse mig til Kamp, men hvad bryder jeg mig derom ! Sidder jeg først ret fast i Sadlen, saa skal jeg nok faae de Karle supprimeret, og saa fæster jeg et lille blankt Skjold paa Brystet, og saa kan de skyde paa mig saalænge de lysser. Naar nu andre fornustige Folk see hvorledes jeg har gjort min Lykke, saa skal de kappes om at følge mit Exempel, og Parodier og Karikaturer paa alt hvad indskrænkede Hoveder ansee for helligt og ærværdigt skal regne ned fra alle Kanter. Hvør jeg da skal føre et herligt Liv, og gørte mig over mine forrige barnagtige Ideers lyttelige Udrydelse !

Bergen, 1821.
Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, Juli 19de. Iste Hefte, No. 23—24.

Indsendt.

Om Kongens Veto.

Grundlovens 77de §., indeholder følgende Bestemmelse:

"Når en af Odelsstinget foreslaet Beslutning er biefaldet af Lagtinget, eller af det samlede Storting, sendes den ved en Deputation fra begge Stortingets Afdelinger til Kongen, om Han er tilstede, eller i andet Fald til Vicekongen eller den Norske Regjering med Anmodning om at erholde Kongens Sanktion".

Den 78de §. lyder saa:

"Billiger Kongen Beslutningen, forsyner Han den med sin Underskrift, hvorved den vorder Lov. Billiger han den ikke, sender han den tilbage til Dødelsthinget med den Erklæring, at Han ikke for Tiden finder det tjenligt at sanktionere Beslutningen".

Fremdeles hedder det i den 79de §.

"Beslutningen maa i dette tilfælde ikke mere af det da forsamlede Storthing forelægges Kongen, som paa samme Maade kan forholde sig, om næste ordentlige Storthing paany foreslaaeer samme Beslutning. Men bliver den ogsaa af det tredie ordentlige Storthing, efter igjen at være droftet, etter paa begge Thing uforandret antagen, og den da forelægges Kongen med Begjering, at Hans Majestæt ikke vil nægte en Beslutning sin Sanktion, som Storthinget, efter det modneste O-verlæg, anseer som gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanktion ikke paafølger inden Storthinget adskilles".

Det er med Hensyn til det Kongen saaledes tilstaaede suspensive Veto Indsenderen agter her noget nærmere at betragte Bestemmelsen i den 79de §. Skulde den kunne blive Staten til Gavn, saa maatte Grundloven fastsætte Maaden, hvorpaa en Kongen trende Gange forelagt, men ikke af Ham antagen Beslutning skulde erholde Lovskraft. Men Grundloven indeholder i saa Hald

nu ingen Rettesnor. Den 79de §. siger blot: "saa vor der den Lov", men den gide §. viser igjen, at det er den eksekutive Magt, det tilskommer at publicere alle Love. Naar nu en Beslutning tre Gange efter hverandre er bleven Kongen forelagt, men ikke sanktioneret, saa maa vel det Storthing, der sidst har foreslaet Beslutningen, under Ansvar paalægge Statsraadet at lade den publicere, men en saadan Handling kan dog vel dette ikke foretage, uden først at referere Saagen for Kongen. Forbyder Han da Lovens Publikation, saa funne Statsraaderne protestere, og derved have de befriet sig for Ansvar, men imidlertid bliver dog Loven ikke publiceres. Saaledes som Grundloven altsaa nu er, indeholder den vel, at en Kongen trende Gange forelagt Beslutning, endog uden Sanktion, vor der Lov, men den angis ger, som sagt, ikke Maaden, hvorpaa dette skal skee. Bestemmelsen er altsaa unyttig. Men Beslutningen er ei alene unyttig, den er endog skadelig.

Betrakter man med Opmærksomhed den Aand, som heeltigjennem udtaler sig i Grundloven, saa overbevises man let om, at den har villet tilstaae Kongen saantegen Magt, som med Statens Bel nogenlunde kunde bestaae, for at Han med for norden Kraft skulde kunne styre Statens Noer. His storien fremviser altfor mange sorgelige Beviser paa hvad Ulykker, der kunne følge af formeget at inde

skrænke den Kongelige Myndighed, til at man ikke skulde omhyggeligen have søgt at undgaae, ved Grundlovens Forfattelse at gjøre sig skyldig i saadant Misgreb. Grundloven har saaledes blot for beholdt Folket den Ret, ved dets valgte Repræsentanter at give Lov og bestemme Statens Udgifter, hvorhos den, for at sætte en Skranke for Misbruget af den Kongelige Myndighed, har gjort Kongens Raad ansvarligt for de af Kongens Beslutninger, hvorimod det ikke har protesteret. Her er altsaa den grundlovsmæssige Grændse mellem den eksekutive og lovgivende Magt. Vil Kongen, uden Hensyn paa Statsraadets Advarsel og Protest, uden Hensyn paa den offentlige Stemme, sætte sin individuelle Mening igennem, saa har Han derfor til, efter Grundlovens 3ote §., uimodsigelig Ret, og denne Ret kunde man heller ikke nægte Ham, uden at gjøre ham til en Skyggekonge. Det er saaledes i Grundten fun den offentlige Mening, som indskräner Kongen i en repræsentativ Stat, og denne offentlige Mening har ingen Regjering hidtil i Længden ustraffet funnet foragte. Men er dette saa, hvortil da det indskränkede Veto? Derfor ved frembringes fun en Strid mellem Kongen og den lovgivende Forsamling, som Klogstab byder at forekomme i ethvert muligt Tilfælde. Foreslaaer det ene Storthing efter det andet en Lov, som den offentlige Mening bestemt erklærer sig for, saa vil Kongen om sider for sin egen Skyld sanktis-

onere den, om den end ikke stemmer med Hans individuelle Ønske. Exempler nok herpaa viser os England, hvor Kongen har ubetinget Veto, og hvor man kun saare sjeldent vil finde at en Parlamentsbill ikke er blevet sanktioneret af Kongen. Skulde derimod Tilfældet være — og hvo nægter dets Mulighed? — at tre ordentlige Storthing efter hvert andet forelagde Kongen en Lov, som den offentlige Stemme ikke billigede, vilde da ikke Kongen faae Almoenstemmen for sig, naar han desvagtet forhindrede dens Publikation, og vilde ikke netop da Konstitutionen geraade i den største Fare!

Endnu en Grund forekommer mig stærkt at tale for, at Kongens Veto bør være uindskrænket. Man ansører det ialmindelighed som en af de slempende Folger af repræsentativ Forfatning, at den aabner Aldgang til Rabaler og Bestikkeler, og at den saaledes i Loengden beforderer Immoralitet blandt Folket. Er dette saa, saa byder Klogskab, saameget muligt, at foreomme Grunden til slige Rabaler, og dertil hører da, at man omhyggeligen forsørger at bortrydde Alt, hvad der kan sætte Regent og Folk i en unaturlig Strid med hinanden. Er Kongens Veto indskrænket til tvende Storthing, og det Tredie tager den omtvistede, Han ubehagelige, Gjenstand under Overveielse, saa kunde det vel hænde, at Kongen, for at forebygge den Ubehagelighed, det maatte volde Han at see sig en Lov paatvungen, som Han ikke syntes om, sogte at virke

paa Nationalforsamlingens Medlemmer; er Hans Veto derimod uindskrænket, saa vilde al Grund til saadan Paavirken i dette Tilfælde bortfalde.

Indsenderen vilde saaledes ansee det gavnligt, om §. 78 af Grundloven erholdt følgende Tillæg:

"Beslutningen maa i dette Tilfælde ikke mere af det da samlede Storthing forelægges Kongen," og at da §. 79 aldeles udgik, saamt at, som en Folge heraf, i §. 81 de Ord: "de i § 79 undtagne", ligeledes udgik.

Indsendt.

Noget om Trykkesfrihed
 (af Chateaubriants Skrift de la monarchie selon la charte).

Cap. 17.

Uden Trykkesfrihed ingen repræsentativ Regeringsform. Grunden er denne:

Den repræsentative Regeringsform oplyses ved den offentlige Mening, og er støttet paa den. Kamrene (Nationalrepræsentationen) kunne ikke kjende denne Mening, dersom den ingen Organer har, hvorigennem den kan utale sig.

Ten repræsentativ Stat er der to Tribunaler: Nationalforsamlingens, hvor Ratio-

nens partikulaire Interesser afgøres; Nationen's, der igjen bedommer Nationalforsamlingen.

Hvorledes skulde Publikum i de Diskussioner, som nødvendigen måae finde Sted mellem Ministerne og Nationalforsamlingen, komme til Kundsæk om hvad der var Sandt og Ret, dersom Journalerne var under Ministrenes Censur; det vil sige, under en af de interesserede Parters Indflydelse? Hvorledes skulde Ministeriet og Nationalforsamlingen kere at fående den offentlige Mening, som danner Allmænwillen, dersom denne Mening ikke frit funde udtrykke sig?

Cap. 18.

I et constitutionelt Monarkie maa Nationalforsamlingens og Ministeriets Magt være i Harmonie med hinanden. Men dersom man gjør Ministeriet til Herre over Pressen, saa giver man det Midlerne ihænde til at stemme den offentlige Mening for sig, og at betjene sig af den mod Nationalforsamlingen; Konstitutionen stedes derved i Fare.

Cap. 19.

Hvad bliver Folgen, naar Journalerne ved Censur gjores afhængige af Ministeriet? Ministerne lade i de offentlige Blaade, som tilhøre dem, nedstrive Lovtaler over alt hvad de gør, alt hvad de sige, alt hvad deres Partie gør og siger intra & extra muros. Kunne de end ikke bringe det

saavidt med de Journaler, som ikke ere aldeles ofz
hængige af dem, saa kunne de dog idetmidste twinz
ge Niedakterne til at tie.

Det er derfor aldeles stridende mod et repre
sentativt Monarkies Grundprinciper, at overgive
Pressen udelukkende til Ministeriet, at give det
Ret til at disponere over den til sin Fordeel, es
ter sine Kapricer og Lidenstaber, at aabne det Leis
lighed til at skjule sine Fejl og lægge Dølgsmaal
paa Sandheden. Havde Pressen været fri, saa
vilde de, som saa haardt have angrebet Nationalz
forsamlingen være blevet fremtrukne for den ofz
sentlige Menings Domstol, og man vilde da faae
at see, hvo der havde Dueleghed, Fornuft og Ret
færdighed paa sin Side.

Lader os være konseqvente: enten lader os
renoncere paa repræsentativ Regjerings
form, eller lader os holde fast paa Trykke
frihed; ingen fri Forfatning kan eksistere med
de Missbrug, som jeg har berort.

Cap. 20.

Men Trykkesfrihed kan være farlig. Hvo veed
ikke det? Heller ikke kan den finde Sted, uden
at have i Ryggen en stræng Lov, (immanis lex)
som forekommer Praevarication ved Ødelæggelse,
Erestjaenderie ved Infamie, oprørste Skrifter ved
Faengsel, Landsforviisning, undertiden selv ved
Ødden. Det er paa Skribentens egen Risiko, at

jeg begjører ham tilstaaet Trykkesfrihed ; men denne Frihed maa gives , eller , jeg siger det atten , Konstitutionen er kun en tom Lyd .

Hvad Journalerne angaaer , som ere de farligste Maaben ; saa er det let at formindsker deres Misbrug , ved at forpligte deres Udgivere til at stille Kaution . Denne Kaution skulde være til Sikkerhed for Boder , den retsordigste Straf , og tillige den letteste at anvende .

Bed dette simple Middel vilde man befries for at oversvømmes med altfor mange offentlige Blade . De saa Journalister , der kunde staffe Kaution , vilde , truede af en stræng Lov og udsatte for at tage den Sum , Kautionen Isd paa , lære at veie deres Ord . Den reelle Fare vilde forsvinde ; Nationalforsamlingens , Ministeriets , Nationens Menning vilde blive noigtig og sand fremstillet .

Cap. 21.

Ministrene ville blive angrebne , foruroligede ved Trykkesfriheden ; Enhver vil sige dem sin Mening . Mellem alle de Lovtaler , Raad og Forhaanelser vil det til sidst ikke være dem muligt at vide hvad Dei de skulle gaae .

Ere de saa engstlig omfindlige for ethvert Indtryk , saa er det bedst at de nedlægge deres Post . Minister , som , i Ordets sande Mening , ere konstitutionelle , ville aldrig fordre , at man skal udsætte Konstitutionen for Fare , for at staane dem

for nogle Ubehageligheder; aldrig ville de ønske opoffret den meistelige Naturs Værdighed, for deres Egenkjerligheds usle Fordeel; ikke ville de overfore Aristokratiet's letopæggelige Aland (irascibilitet) til Monarkiet. "I Aristokratiet, siger Montesquieu, ere Ovrighedspersonerne smaa Souverainer, som ikke ere store nok for at foragte For nærmelser. Slynges der i Monarkiet nogen Pil mod Monarken, han staer saa høit at Pilen ikke nåaer ham; Aristokrat-Herren derimod borer den tværtigjennem".

Ministrene bør for Alting ikke glemme, at de ikke ere saadanne aristokratiske Herrer. De ere en konstitutionel Konges Agenter i et repræsentativt Monarkie. De duelige Ministre frygte ikke Trykkesfriheden; man attaqverer dem, men de staae ligefuld; der et intet Ondt i, at denne Frihed skaffer os af med det Maadelige og Slette.

Uppaativbivlestigen ville Ministrene have mod sig Journaler, som gjøre dem Livet surt; men de ville ogsaa have Journaler for sig; de ville blive an grebne og forsvarede, som Tilfældet er i London. Har man nogensinde seet det engelske Ministerium sat i Forlegenhed ved Oppositionens Raillerier i Morning Chronicle? Hvad har man ikke sagt, hvad har man ikke skrevet mod en Pitt? Leed hans Magt noget derved, fordunkledes hans Ere derved? Ere Ministrene talentfulde Mænd, fors

staae de at bringe Publikum og Nationalforsamlingens Minoritet paa deres Side saa ville de gode Skribenter tage deres Partie, og de bedste og meest sogte Journaler ville da soutinere dem. De ville da være hundrede Gange sterkere; thi de ville have Almene enstemmen paa deres Side, og de ville da intet have at frygte af slette Skribenters Ansæd. Jeg tilfojer: Alt er ikke indrettet for Ministerenes Bequemmelighed; man maa ikke modsette sig Foranstaltninger der ere uadskillelige fra den Regjeringss forms Natur, man lever under; vil man have Konstitutionel Frihed, saa maa man tillade Trykkesfrihed.

A d e I.

(Frit Oversat.)

Die Freiheiten sind das Grab der Freiheit.

Krigen var Nælens Fader; Krigen var dens Bestemmelse; Tapperhed dens første Dyd; Gods, Hæder og Forrettigheder dens Belønning. Belønningerne, der først være personlige, udartede til arvelige. Ved Krudtets Opsindelse forandrede Krigsvæsenet sin hele Form. Personlig Tapperhed og legemlig Styrke ophørte at være de vigtigste og væsentlige Hornodenheder, Slagenes Udsald var

nu afhængig af de Stridendes Masse, Kunst, og Anførernes Duelighed. Krigsgudinden var nu den sande Pallas Athene, Videnskabernes Hæbneude Gudinde. Adelens første Grund bortfaldt, men dens nedarvede Forrettigheder og Indsynshjælpe vidste at holde sig vedlige bag Rigdommens og den høiere Dannelses Brystværn. Anførerposterne ved Hærene blev den til Deel, og det med Rette; thi ingen Stand havde endnu den Dannelse, at den kunde rivalisere med den; den fandt her en glimrende Løbebane, hvorpaa den længe med Held og Hæder tumlede sig. Imidlertid hævede sig Borgerstanden til en større nærdelig og moralst Høide. Bogtrykkerkonsten gav den Midlet til sin Dannelse, Amerikas Opdagelse, og den derved udvidede Handel, aabnede den talrige Kilder til Rigdom. Jo mere Alandsdannelse og Rigdom tiltog hos Borgerstanden, destomere forsvandt Grændselinien — at sige den sande — mellem Adel og Borger. Naturen havde nedlagt lige Evner og Anlæg hos begge Stænder, og da nu Aldgangen til disses Udvikling var lige for begge, saa var der ingen Grund længere for nogen Aldskillelse. Men Fordom, List og Bælde vidste at holde den kun ved sin Alder værdige Skillevæg vedlige, endstjondt den nu kun var sammenflirket af Ahner, og arvede Forrettigheder. En Bygning af saa slette Materialier kan imidlertid ikke staae længe urokket, med mindre politiske Hensyn give den vældige Støtter. Saal

snart Staten finder den unødvendig eller skadelig for sin Interesse, maa den hensynke til sit Intet. En Tidsalder, som den nærværende, der fordrer og aabner Adgang til alle Aandskræsters og Talenterst Udvikling, maa den forдум grundede Skilslevæg aldeles nedsynke.

Den allerede tidlig udtalte Sandhed, at et hvert Statens Medlem bør, i Forhold til sine personiaire Kræfter, bidrage til at bære Statsbyrderne, og at det Heles Fordeel fordrer, at Embeder og Værdigheder tildeles de Dueligste og Værdigste, er nu almindelig erkjendt og antaget som Princip. Fra Frankrig, hvor Revolutionen aldeles tilintetgjorde Adelen, udgik denne Reform; dog næiedes de Stater, som antog den, med Inddragelse af dens vigtigste Privilegier, uden at afstaffe Standen selv. Man underkastede den lige Byrder og Afgifter med de øvrige Statsborgere, og lode de Borgerlige konkurrere med dem om ethvert Embede, saavel i Civil- som Militair-Etaten. Unægtelig er saadan Anordning meest overeensstemmende med Tidsalderens herstende Begreber. Napoleon, der i Frankrig oprettede en nye Adel, gik ogsaa ud fra samme. Over Massen af Mennesker høver man sig kun ved sjeldent Aandsevne, eller ved Fortjenester af Staten i de høiere Embeder, eller ved Rigdom af Besiddelse. Talentet kan erhverve sig Magt og Rigdom; Magt kan vinde sig Besiddelse; Rig-

Dom har aaben Vej til Magt. Kun disse tre Fortræn opførie hos alle Nationer over den store Hob.

Over Adelens Nyte i politisk Henseende har der været sagt meget for og imod. Montesquiens i lang Tid som Axiom antagne Mening, at Adelen holder Livsvægten imellem Regenten og Folket, modsættes Hennings: "Nationernes Historie løerer det Modsatte og fremstiller os Adelen som en Skillevæg mellem Nationen og Regenten. Maast ikke have begge disse Forfattere været alt for rast i, af enkelte Kjendsgjerninger at uddrage almindelige Grundsætninger. Det er vist nok ligesaa lidet noget Væsentligt ved Adelen, at være en Skillevæg, som en Formur mellem Regenten og Folket; for begge Dele haves hyppige Kjendsgjerninger. Enhver Stand kan være tjenlig til at vedligeholde eller gjenbringe Ligevægten mellem andre; alt kommer kun anpaa hvor Ligevægten virkelig er forstyrret. I de forbipangne Dage have Regenterne hyppigen benyttet sig af Folket, imod Adelens Anmasselser; stundom har vel ogsaa Adelen bidraget til Udbvidelsen af Regentens Magt, forsaavidt dens egen Interesse har været med i Spillet. Spørgsmaalet kan ikke være om Adelens absolute Gavnlighed, men kun om hvors vidt den i sin nærværende Form er overeensstemmende med vor Tidsalders Aand og Charakteer. I Besvarelsen af dette Spørgsmaal vil neppe herste

megen Venighed; thi et Blik paa dens Oprindelse, fordums og nærværende Form lægger En Svaret i Munden. Hvorledes Adel skulde være et mindsgaelig nødvendigt Institut i en monarkisk Stat i vore Dage, er noget jeg ikke formaer at begribe, og, indtil jeg faaer Troen i Hænderne, twivler jeg om at Nogen formaer at bevise det.

Indbydelse til Subskription
paa
Bergens Beskrivelse.

Bergen, den største og, i flere Henseender, vigtigste Stad i Norge, har ikke savnet sin Beskrivelse; vor udødelige Holberg har, efter Rjenderes Dom, endog forsøgt sine store litterære Fortjenester ved at udgive en Beskrivelse over sin mærkværdige Fødeby. Men deels har denne allerede i mere end et halvt Aarhundrede været ude af Boghandelen, deels har den adskillige Mangler, og forbigaer med Taushed flere Gjenstande, som ikke bør savnes i en fuldstændig Beskrivelse — ikke at tale om, at Bergen siden 1737, da Bogen først udkom, har undergaaet betydelige Forandringer. Undertegnede have derfor troet, at en nye Beskrivelse over denne vor fælleds Fødeby, vilde blive kjerkommen, ikke alene for Bergensere, men for vore Landsmænd i almindelighed. Bergens Navnkundighed over den hele handlende Verden,

som et af Hansestædernes 4 store udenlandstte Contoirer, som blomstrende Handelsstad, som Skueplads for vigtige historiske Begivenheder &c., er os Bergen for, at dens Beskrivelse vil interessere endog flere end Normænd. Næppe er nogen By i Norge forsynet med saa mange og gode Hjælpemidler til sin Beskrivelse, som Bergen. Foruden Mag. Absalon Beyers og Edvardssens Manuskripter (fra 1575 og 1674), hvilke Holberg har benyttet, ere vi i Besiddelse af Hastings hældne Manuskript fra 1722, hvilket Holberg ikke har hjændt; desuden er os velvilligen givet Adgang til de bekjendte meieriske voluminøse og indholdsrike Samlinger Bergen vedkommende, saavel som ogsaa til andre Kilder. Vi see os saaledes i stand til at kunne leve en temmelig fuldstændig Beskrivelse, hvortil vi herved indbyde til Subskription.

Bogen, der vil blive vedføjet en Grundtegning over Bergen og nærmeste Omegn, vil udgøre omtrent 30 Ark og koste 7 à 8 kr. pr. Ark, efter Subskribenternes Antal. Paa Trykningen begyndes saasnart Trykkeomkostningerne sees dækede ved Subskriptionen. Subskribentsamlere nyde de sædvanlige Fordele.

Subskriptionsplaner vil blive omsendt saavel til Dhr. Boghandlere, som til de Kongelige Postkontoirer, af hvem vi herved udbede os den Godhed, at de ville være uleilige med, i sin Tid at tilbagesende de erholtde Planer.

Bergen, den 6te Juli 1821.

Lyder Sagen,
Overlører ved Bergens
Kathedralskole.

Herman Foss,
Premierlieutenant i den Kongl.
norske Artilleribrigade.

Bergen, 1821.
Trykt hos Chr. Dahl, R. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang

1821, Juli 26de. 1ste Heftet, No. 25—26

Sendt.

T Hamburger Correspondent No. 93, 1821, findes, under Øverskrift: "Aus einem Schreiben aus Stockholm vom 1sten Juni", følgende Stykke:

"Da det ikke kan feile, at de nærværende Tidsskrifter i Norge udlegges paa forskjellige Maader, saa gør jeg mig en Fornuftige af at meddele Dem de nærmere Efterretninger, som jeg har erholdt herom.

Da Kongen ved Kieler Traktatens Afslutning, formedelst Souverainens*) Afstaelse, havde erholdt i dens hele Omfang al den Magt, som denne Souverain besad over Norge, hvilket Land, som Provinds, tilhørte hans Rige, raadspurgte Hans Majestæt ligesaameget sit Hjerte som sin Tornust, idet Han strax bevilgede Normændene en konstitutionel Forfatning. Hans Majestæt dulgte ikke for sig selv de Usuldkommenheder, som Konstitutionen indeholdt. Men paa den ene Side troede Han, at denne Grundlov bifaldtes af Pluraliteten blandt Borgerne, og paa den anden Side haabede Han, at Tiden efterhaanden og uden Ulystelse vilde afs hjelpe de forhaandenværende Mangler. Nagtet de Nationalfordomme, der ikke lettelig lade sig udrydde hos twende Folk, som ved Opdragelsen ere blevne vante til at betragte hinanden som Fiender, og det trods deres fælleds Oprindelse, Sprog og geographiske Beliggenhed, indgik dog Sverige frimodig og redelig den nye Pagt, som dets Konge havde kontraheret med det Norske Folk. Disse smaa Betragtninger, som en troe og redelig Hensigt formaaer at udsmykke med Tilnavnet Nationalære, nedværdigede aldrig den Norske Omfindtlighed i de Transaktioner, som fandt Sted mellem begge Nationer. Kongen, sin Grundsetning troe, at

* Herved maa forstaaes Kongen af Danmark.

tilintetgjøre enhver Spire til Misundelse og Mis-
tro ved sin Hovmodigheds Magt og et frimodigt
Vensteb, og i Overeensstemmelse med den Svens-
ke Nation, har i de stekte Afgivelser, som den
lovgivende Forsamling, eller Pressen i Norge har
funnet tillade sig, kun fundet Feiltagelser at be-
rigtige, ikke Fornærmelser at straffe. Ifølge denne
samme Grundsætning har Hans Majestæt, med
Hensyn til Storthinget, som nu er forsamlet i
Christiania, gaaet frem med Taalmodighed. De
to vigtigste Spørgsmaal, som det havde at afgjor-
re: om Adelen og om den Norske Gjeld til
Danmark, hvilke begge gave Sletsindede og Exal-
terede tilshyneladende Paaskud, fordrede derfor en
særdeles Opmærksomhed. Kongen appellerede i
denne Hensigt ved alle nødvendige Anvñsninger og
alle faderlige Advarslcr til Storthingets Retsfær-
dighed og Fornuft. I Adelssagen kronedes imidz-
lertid ikke Hans Bestræbelser med noget heldigt
Udfald. Det havde dog været overeensstemmende
med Konstitutionens Aand, at bevilge den Klasse
af Borgere, som man hersvede dens Forrettighes-
der, Erstatning. Ihvad end derom er at sige,
saa er Kongen, saalænge Resultaterne kun gaae
ud paa Lokal-Interesser, bestemt at iagttagte selv
Manglerne i Grundloven, som have frembragt hine.
Men, naar de i Europa almindeligen erkjendte og
antagne Grundsætninger, naar Helligheden af de

paa det høitideligste afsluttede Traktater, naat
Vægtstaalen for Magt og alle konstitutionelle For-
mer ikke længere skulde respekteres af den lovgiv-
vende Forsamling, saa vilde Kongen troe sig ret-
færdiggjort for sin Samvittighed og for Europa,
naar han tog den langt større Deel Borgeres Vel-
færd og Interesse i Beskyttelse mod nogle Indi-
viders Vildelser.

Hans Majestæt har aldrig nøret det Ønske,
at sammenmelte Norge med Sverige. Allerhøist:
samme har sat og sætter endnu sin høieste Ære i
at opretholde den Uafhængighed, som Han bevis-
gede den Norske Nation. Idet Hans Majestæt
fremdeles vil gaae frem paa denne Maade, efter
de Grundsætninger Han stedse har befjendt sig
til, vil Allerhøistsamme dog vide at undertrykke
alle de nye Planer, som maatte kunne forsyre
den øffentlige Roe. Kun den allerhøieste Nødvend-
ighed kunde formaae Kongen hertil. Inter kon-
stitutionelt Middel vil blive sparet, for at undgaae
at bruge Magten. I alle Tilsælde kan jeg for-
sikre Dem, at de sande Nationalfriheder ville
komme til at bestaae med den samme Reciproicitet i
Rettigheder med Sverige, og at Norge anden
Gang vil føle den samme Monarks høimodige
Indslydelse, som det maa takke for den Rang
det indtager blandt Europas Nationer."

Denne Artikel, der fremstiller Norges Stor-
thing i et meget usfordeelagtigt Lys for Europas

Dine, har i høieste Grad vakt Indsenderens Opmærksomhed. Ved at gjennemløse samme maa Enhver, som ikke er desto noiere underrettet om Sagernes Stilling i Norge, falde paa at troe, at det Norske Storthing hylder revolutionære Grundfætninger, at det lægger an paa at omstyrte Traktater, at nedrive Grændselinien mellem den executive og lovgivende Magt o. s. v., og at desaarsag Hans Majestet lettelig kunde fee sig sat i den ubehagelige Nødvendighed at maatte bruge Magten, for at undertrykke Planer, der kunde vorde farlige for den offentlige Rolighed.

Det vilde være høist sorgeligt, om en saadan Forestilling om Sagernes Gang i Norge var den rette, eller nærmindende til den. Det synes derfor ikke alene nyttigt, men jeg tor næsten sige nødvendigt, noget nærmere at belyse ovenstaende Afskrift, for at komme til Kundskab om, hvorvidt dens Indhold maatte være grundet eller ikke.

Naar der strax i Begyndelsen af Stykket tas les om, at Kieler-Traktaten havde sat Kongen af Sverige i Besiddelse af al den Mage, Kongen af Danmark havde over Norge, siden dette Rige var en Provinds af Danmark, saa er dette vel ikke et Sprog, som er os nyt, men det er dersor ikke mindre frækende for den Norske Nation, ved alle Lejligheder at høre gjentaget ea Paastand, som ikke alene er uden al Grund, men som baade af

Norges Storthing til alle Tider har været mod-
sagt, og i offentlige Bladet til Evidents har været
afbevist. Kongen af Sverige erholdt ved Kieler-
Traktaten ingen Magt over Norge, fordi Kongen
af Danmark, efter Kongeloven, ingen kunde over-
drage ham, thi Norge var ingen Provinds af
Danmark, — en saadan Paastand kan kun skee,
naar man forsaetlig lukker Dinene for alle histori-
ske Fakta, saavel som for Foreningens Nature —
men et med Danmark forenet Rige. Behandledes
det end stundom som Provinds, saa begrunder dog
en uretsærdig Behandling intet Retsforhold i saa
Henseende. Men, spørger man, hvad vandt da
Sverige ved Kieler-Traktaten? Hertil kunde det
formeentlig for Norges Vedkommende være Svar
nok: at det, om end Sverige intet havde vundet
ved denne Traktat, dog vel ikke blev Norges Sag
at holde det skadeslost. Men Sveriges Fordeel
ved Kieler-Traktaten var virkelig ikke ubetydelig.
Det vandt, at Norge lossgaves fra Forhindelsen
med Danmark; det vandt, at det nu, uhindret
fra Danmarks Side, kunde arbeide paa at see den,
muligen gjennem Sefler, attraaede Forening med
Norge bragt til Virkelighed. Hvad Maade denne
Forening kom i stand paa, er ventelig endnu i alt-
for frist Minde til at man her behovede omstæn-
delig at fortælle det. Konventionen til Moss af
14de August 1814 endte Fiendtlighederne mellem
Norge og Sverige. Kieler-Traktaten nævntes i

denne Konvention ikke med et eneste Ord; derimod lovede Kongen af Sverige at anerkjende Eidsvoldss- Grundloven, med de i Anledning af Rigernes Forening nødvendige Modifikationer. Den 4de Novbr. 1814 valgtes Sveriges Konge tillige til Norges, efterat Grundloven, som den nu er, var antagen. Ingen, der ikke er aldeles uvidende om Begivenhedernes Gang i Norge siden Begyndelsen af Året 1814, kan være i Tivl om, hvad der bevirkeade Foreningen, og hvem Norge har at takke for de Vilkaar, under hvilke den sandt Sted. Der er vist Ingen, som miskjender Hans Majestæts, vor nærværende Konges, da Svensk Kronprinds, sædlig og moderate Fremgangsmaade, idet Han foretrak en paa frivillig Overenskomst grundet Forening, for en ved Baabens Magt bevirket Underkastelse, som alle Omstændigheder syntes at love Ham udfort om fortære eller længere Tid. Men skulle man ikke kunne antage, at Klogstab ogsaa bidrog til at bestemme Hans Majestæts Handelsmaade i denne Henseende? Maatte ikke Hans Majestæt med sit skarpe Blik, sin omfattende Bedommelseseyne, let forudsee, at Foreningen ikke strax vilde være færdig, fordi en Deel af Landet erobredes, og at det altsaa var bedre at møde Gemyterne ved flogt Maadehold, end at opirre dem end mere ved streng Udvælelse af den Stærkeres Net! at det i al Fald var klogere at bygge Foreningen paa fælleds Overenskomst, og derved betrygge

dens Vartighed, end at fremtvinge ved Vaabens Magt en Underkastelse, der neppe vilde varet løn gere, end til de Undertvungne fandt Leilighed til at afsætte Slaget!

At vor Grundlov har Mangler, hvo nøgter det? Og hvorledes skulde den, et Wærk af Mens neskehænder, kunne være blevet uden Fejl? Men selv anviser den Maaden, hvorpaa Feilene kunne rettes, naar Erfaring maatte vise, hvori de ligge. At Pressen, paa engang losgivet fra alle Vaand, i Norge har frembragt meget, som man funde on ske aldrig hande seet Dagens Lys, det er vist; men det er et urigtigt Begreb, som en stor Deel Mennesker i Norge gjore sig om den ved Grunds loven tilstaaede Trykkefrihed, at den skulde være uindskrænket. Grundloven selv viser paa det tydeligste at den ikke er det. I enhver Stat begrændses enhver Frihed nødvendigen ved det Hele og de enkelte Deles Ret til Frihed og Beskyttelse. Kan saaledes nu for Tiden enhver Skribler hos os ustraffet skrive og lade trykke alt, hvad Had, Ondskab og Galstab indgiver ham, saa er Skyl den ikke Grundlovens, men enten de specielle Loves, der ikke noie nok bestemme Straffene for Misbrug, eller Øvrighedens, der ikke paataler dem, eller endelig Domstolenes, der ikke kunne, eller ikke ville anvende Lovene paa forekommende Fakta.

Pressens Misbrug maae imidlertid være saa store de ville, saa kan dog intet være mere uret:

færdigt, end at ville lægge Storthinget samme til Last. Det er dessværre en Idee, der er blevet temmelig gjeldende i Udlændet, at den upassende Tone, der altfor ofte har yttret sig gennem Pressen hos os, skulde være Gjenlyd af Almeimestermen i Norge. Skulde det end være muligt, at lignende Ytringer, hørte i selve Storthinget, kunde have bidraget til at bestyrke denne Troe, saa vilde det dog, om saadant end var Tilfældet, ikke destominstre være høist uretfærdigt, heraf at drage almindelige Slutninger over det hele Storthing, at gjøre den hele agtsværdige Forsamling af Nationens Repræsentanter ansvarlig for enhelt Medlems Overlevelse og Forvildelse.

Storthinget har, efter Indsiderens Anstuelser, Net til at fordre, at hverken Hans Majestæt eller Nationen tager Hensyn paa Ytringer, som der kunne forekomme, saalænge de ikke ere af aabenbar forbryderisk Natur, og saalænge de ikke myde Pluralitetens Bisald. Paa Resultaterne er det man bor første sin Opmærksomhed, ikke paa enkelte Individuers Udladelser, der ofte kunne være fremforte i Overlevelse, ofte og indberettes paa vedkommende Steder i forandret Udseende, hvad enten saa dette skeer ved Veiltagelse, Skjodesleshed, Egennytte eller ond Villie.

Er dette rigtigt, og holder man sig til Resultaterne, saa maa jeg igjen spørge: Hvad er det da, hvori nærværende Storthing saa groveligen

har forseet sig, og hvorved det har paadraget sig saa haarde og gjentagne Beskyldninger? Jo, svarer man mig hist og her, det er Beslutningen om Adelen, hvorved Storthinget har lagt antimonarkiske Grundsatninger for Dagen, Grundsatninger, som ere farlige for Norges, for Europas Rolighed. Man kunde fristes til at blive stolt herover. At det Norske Storthing defreterer Ophævelsen af nogle ubetydelige Adelsprivilegier, det skulde kunne forstyrre Norges, ja Europas Rolighed! I Sandhed, den maatte da enten staae paa svage Fodder, eller ogsaa maatte de Europæiske Magter for nærværende Tid have sqare lidet at tage vaere paa, siden de kunne henpendederes Opmærksomhed i saa hoi Grad, til en saa ubetydlig Gjenstand.

Jeg er ikke blandt dem, som bifalde Storthingets Beslutning om Adelen. Efter den aabne og moderate Maade, hvorpaa Hans Majestæt indledede denne Sag og oplyste om de Farer, en Beslutning, som den tagne, vilde frembringe, forekommer det mig at være en overilet Stivhed, ikke at ville give efter og derved at resikere Tabet af Hans Majestæts Velvillie — og hvorfor? For at hindre et Par Individer fra at vorde — Funkere; thi deri bestod da vel omrent den hele Fare, som en Udsættelse vilde have voldet. Men paa den anden Side er jeg heller ikke blandt dem, som finde Storthingets Beslutning heri konstitu-

ti ongsstridig; som gjore en Myg til en Elefant, og røre Himmel og Jord sammen, fordi Storthingsgets Pluralitet dengang stod i den Formening, at Statens Bel fordrede, at der ikke skulde blive flere Junkere og adelige Frøkner end der allerede var. Uden at indlade mig paa at bedomme enkelte Repræsentanters rimelige Bevæggrunde for deres Stemme i denne Sag, tor jeg dog med fuldkommen Visshed paastaae, at der gaves Mænd, som blot fulgte deres Overbevisning, og stemmede for Adelens Ophævelse alene fordi de ansaae en saadan Beslutning overeensstemmende med Landets Bel, fordi de troede at det maatte saa være efter Grundlovens Bestemmelser, saameget mere, som ellers den da i Norge eksisterende Adel vilde blevet til en privilegert Kaste, som der neppe vilde findes Mage til i noget Land.

Det er mig saaledes umuligt, i denne Storthings Beslutning, at se noget Konstitutionsstridigt, Noget, som skulde kunne foranledige Frygt for revolutionære, antimonarkiske Grundfætninger. Ligesaadigt finder jeg Spor til saadant i Storthingsgets øvrige Foretagender. Man erindre, at jeg kun tager Hensyn paa Resultaterne.

Betrugter man den Lid, Storthinget har været samlet i, og holder man dette Storthings År: beider ved Siden af de twende forriges, saa vil det formodentlig være indlysende, at man ikke uden Ubillighed kan forefaste det, at have været

forsommeligt eller uvirkomt; thi der er vel paa dette Storthing idet mindste udrettet ligesaa meget som paa de foregaaende. At fordre af Storthinget — hvor man blandt de 77 Medlemmer vist nok kan antage de tre Fjerdepartier for mindre øvede i og skifte til de der forefaldende Forretninger — at det i kortere Tid skulde afgjort de allerede expederede Sager, det vilde, efter min Formening, være det samme som at fordre Umuligheder.

Forsaavidt altsaa ingen anden Frygt er for Haanden, end den, at Storthinget skulde nære revolutionære eller antimonarkiske Grundsætninger, og Hans Majestæt deraf, som det ansorte Brev om taler, see sig nedsaget at anvende Magten mod samme, da kan vist den Norske Nation være fuldkommen rolig. Hans Majestæt ved at stjelne mellem Skinnet og Virkeligheden, og vil saaledes let opdage det Falske og Fordreiede i saadaune Personers Beretninger, der søger at afmale ham Nørnændene som Revolutionærer. Selv ellers vor ophoiede Monark Norge og konstitutionel Frihed for høit, til at han skulde ville noget Skridt, der i sjernes Maade kunde sigte til at omstyrte eller indskrænke vor Konstitution. Troer Hans Majestæt, ledet ved Erfaring, at Norges Konstitution trænger til Forandringer, saa vil Høfssamme sikkertigen vide at foreslæe disse paa den Maade, Grundlovens §. 112 bestemmer. Nationen bør man tiltroee saameget Fædrelandssind

eller idesmindste saamegen Selvopholdsesdrift, at den, indseende de Ulykker, ildesindede eller uduelige Repræsentanter kunne afstedkomme, vil træffe sic Valg af disse med største Varlighed, og ikke betroe Repræsentantens høist vigtige Hverv til Men-nesker, som ikke have det fjernehedte Bered om hvilke Pligter, der med samme ere forbundne.

Under disse Forudsætninger funne vi med Rolighed see Fremtiden imode, og med dyb For-
agt betragte alle hine Mørkets Førsøg paa at ned sætte Nationens Charakter i Europas Øine,
og at udstroe Mistillids og Ubillis Sæd mellem
en høimodig, frihedelstændende Monark og et trofast,
redeligfindet Folk.

Blandinge & Litteratur

Skal et nedbriet qvindeligt Hoved ikke rose os, fordi det støtter sig paa et Bord af Mahogni,
og store Laarer ikke, fordi de falde i Gilde?

Naar Mennestet ikke mere er sin egen Ven,
saar gaaer han til sin Broder, som endnu er det,
at denne blidt kan tiltale og atter beskyde ham.

Oste mishager Sandhedens Gudinde, fordi
hun bliver fremledet af en Skurk.

Den, som altid er fornoiet med sig selv, er
det sjeldent med Andre, og Andre er det sjeldent
med ham.

Thronen er den svage Fyrstes Grav, hans
Undlinger nedgrave ham der; den er den Bellysis-
ges Seng, hans Mætresser bedække ham der med
Blomster; for en god og virksom Fyrste er den
Athletens Øvelsesplads.

Mange Menneskers Dre har Lighed med Af-
ledere for giftige Dunster, hvilke sluge Alt hvad
der er fordærvet og skadeligt.

Tilboieligheden er allerede vanskelig at over-
vinde; men kommer Vanen til, er den fast uovers-
vindelig.

Hvilket Hovmod, hvilken sorgelig Modsigelse i Menneskets moralste Grundsætninger! man straffer den, som har begaaet en Forbrydelse for at undgaae Fattigdom, med Døden, og den, som har Mod at blive fattig, med Foragt.

Den, som indbilder sig, at være fri for alle Fordomme, fortjener ikke, at man skal betage ham denne Indbildung.

Dersom der ikke gaves andre end redelige Mennesker, saa vilde det gaae bedre i Verden, end det gaaer; men hvis alle Mennesker var oplyste, vilde det gaae meget slettere; saa meget er Redelighed at foretrække for Videnslab.

Skatter, som Fyrsten tager af sine Undersaats-
ter, skulle være som de Dunster, Solen trækker op
af Jorden, og hvilke vende tilbage som frugtbart
Regn.

Mal dig hver Morgenstund de rimelige Om-
stændigheder, hvori du om Dagen kan komme;
du vil da forholde dig bedre, thi man er sjeldent i
en gjenkommende Situation andengang klar.

Er din Ven vred paa dig, saa gib ham Leis
lighed til at vise dig en stor Tjeneste; hans Hjerte
maa derved smelte hen, og han vil atten elste dig.

Sandelig, Mennesket har næsten ligesaa me-
get at bebreide sig, naar han er misfornøjet, som
når han er ligestfuld; og da det børver paa ham
selv, om han af sit Tankeocean vil oploste det næ-
derste Helvede eller den tredie Himmel som De,
saa fortjener han alt det, som han slaber.

A v e r t i s s e m e n t

Med nærværende №. sluttet denne Aargangs 1ste
Heste. Præis og Arkeantal bliver for næste Heste uforan-
dret som for dette. (13 Ark. i Syd.) De Abonnenter,
der ikke have frasagt sig Bladet, inden 1ste №. af næste
Heste udkommer, ansees som vedblivende.

Bidrag, der ere frie for Personligheder, og affattede i
en passende og anstændig Form, med eller uden Navn,
modtages med Forbevisse, naar de i portofrie Breve til-
stilles Udgiverne.

Udgv.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, August 16de. adet Heste, No. 1—2

Friheden's Spire.

(Ester Krummacher.)

"A! hvor dybt det smørter mig,
"Canaan, min Son! for dig."
Saa lod gamle Noah's Klage;
Sem og Japhet hos ham stod,
Da tog Sem til Ords saa sage:
Wil dig ei, o Fader, god!
Et frimodigt Ord mishage?

"Tael! — saa svared' Oldingen —
"Sandhed egner Friheds Ven;
"Tael, om det end gaaer mig nær;
"Sandhed Friheds Spire er."

Og besteden Søm monn' sige:
"Unker du Ulykkelige,
Ei forstaaer jeg da, min Fa'er!
Hvi du over Hjertet bar,
Ei min arme Bro er at staane,
Skjondt han bittert dig monn' haane;
Hvi forbanded' din ham vel:
"Han skal være Trælles Træl?"

"Ei var det mit Faderhjerte
"Som udtalte disse Ord,"
Svared' Oldingen med Smerte,
"Sandhed, Retfærd, som paa Jord
"Mod sit Himmel: Udspring stræber,
"Talede med mine Læber."

Spurgte Japhet: "vil vor Gud,
Den Barmhjertige, dog ilde
Slægten, som nys spired' ud? —
Nei — her staaer Fornuftens stille."

"Jehova — var Gubbens Svar —
"Ei min Son forbanded har.
"Canaaans egen bitre Haan
"Bortjog Huusfryds blide Engel,

"Sønderres dens hulde Baand,
"Knækked' Omheds Blomsterstengel; ma
"Død er Friheds Spire nu,
"Roden har han traadt itu.—"

"Ak! hvor dybt det Smerte mig,
"Canaan, min Son! for dig,"
Sukked' Noahs ørste Hjerte,
Alanden, folte han med Smerte,
Over ham kom brat igjen,
Altter lød Forbandelsen:
"Træsles Træl skal Canaan være!"
Kredsel Kredsen overfaldt,
Thi nu twivled' de ei mere,
Herrens Ord han havde talt.

Om Evnen til at tale og til at høre.

(Af Herder.)

Oste forekom det mig besynderligt, at vi sae
aldeles synes at miskjende Vigtigheden af hvad
en Nations Sprog er. Saasnart Talen er
14*

om Sprog, troer den store Hob, at man taler om det som en Grammatiker. At betragte det som Organet for vor Fornuft og vor selskabelige Virksomhed, som Værktøjet for enhver Cultur og Undervisning, som Baandet for Selvstabelighed og gode Glæder, som det øgte Mobil til Humanitets Befordring i enhver Menneskeklasse, derfra ere vi langt borte.

Og dog lære vi kun ved Sprog at tænke fornuftigt, kun ved Sprog at meddele Andre vores Fornuft og Følelser, vores Tænkemaade og Erfaringer. Sproget er Gjælenes Baand, Opdragelsens Værktøi, og et Medium for vore bedste Glæder, ja for al selvkabelig Underholdning. Det forbinder Forældre med Born, Stænder med Stænder, Læreren med sine Læringe, Venner, Borgere, Staldbrodre, Mennester. At uddanne det i alle disse Sammenssininger og Boindinger, at anvende det rigtigt; denne Opgave indeholder ikke Lidet.

Hagedorn siger: den som først tænke frit, tænker vel; skulde man ikke med lige Ret sige: "den som kan og først tale rigtigt, reent, hensigtspassende, kraftfuldt, hjerteligt, han kan ikke tænke andet end vel?" Er et Menneskes, et menneskligt Samfunds Sprog flæbende, haardt, forvirret, kraftløst, ubestemt, udannet; saa er tilvisse

ogsaa disse Mennesters Aand det: thi de tænke jo
kun i og med Sproget.

Hvis altsaa Opdragelse skal danne vor Aand,
saa lære Lærlingen talende at tænke! Fra hans
Læber tage man Laasen, som indelukker Sjælen;
ellers bliver der et Gjemmested for forvirrede, raae,
forsulende Tanker.

"Har du ingen Ven, siger Young, at med-
dele dine Tanker, vil den sunde Fornuft blive sont
en stillestaende Sump. Indsperrerede Tanker maae
have Lust, eller de fordærves, ligesom Bareballer,
der ikke aabnes for Solen. Havde Tanke voret
nok, saa var den liflige Tale ikke givet os; Tales
Tankens Canal! Tales ogsaa Tankens Provesteen!
Tanker, som ligge i Gruben, kunne komme for
Dagen enten som Guld, eller som Skum; naar
de præges i Ord, saa kjende vi deres virkelige
Værd. Dersom de ere ægte, da bevar dem til
din tilkommende Brug; de kunne forstaffe dig Nytte,
maaßee, ogsaa Verommeesse. Ja, jo mere vi med-
dele vore Tanker, destomere besidde vi dem; vi
lære selv, idet vi lære Andre; og idet vi give
Verden dem, beholde vi vor Forstands Fostere,—
ere de stumme, saa forglemmes de. Ved Tales
opvistes Forstandens Ild; ved Tales bliver Sjæ-
lens Rustkammer poleret; slebet til Ziirlighed, og
hvæsset til Nytte. Hvilken Mængde af Tanker,

indsluttet i Lærdoms Skede, ligger nedgravet indtil Fæstet i ørværdige Bind og forrustes! Tanker, som maatte have lignet Lynet i Styrke og Glands, dersom de havde været fodte til at udtales; dersom de havde været fodte lykkelige Arvinger til Hålvæsen af deres Moders Veltalenhed! Det er Tankernes indbyrdes Meddeelse, der, lig sammenstodende Bolgers afvexlende Sling, bryder det læerde Skum, og renser de grublende Philosophers stillostaaende Sump?

Og denne Opdragelse gaaer igjennem hele Lisvet. Et Folk, som taler godt, som søger at tale om enhver Gjenstand bestemt, fornuftigt, klart, overbevisende eller overtalende, erhverver sig just derved en stor Rigdom, en nem Brug af sine Tanker.

Men for at lære at tale, maa man kunne høre og turde høre. Mange Mennester forsøgte slet ikke denne Kunst at høre; mange Folk bliver den, hvad visse Gjenstande angaaer, ikke forundt; deres Sjæle maae altsaa fra disse Sider blive uslebne og eenfaldige. Deraf see vi overalt, at Mænd, som folte en stor Drift til at kjende Sandheden fra alle Sider, ogsaa paa affides Venne sogte Omgang med Mennester, der boede at tale fri. De blandede sig, kjendt eller ukjendt, i alstens Selstabber, og hørte. Saaledes vands

Swist (en ualmindelig Aaland) i Tilfælde, hvor han vilde anvende det, sit indlysende, overbevisende Foredrag, sit seldne Almuesprog. Enhver Mand af Eiendommelighed i menneskelige Tanker gik paa denne Vej; ja ethvert Menneske, som vil erholde en virkelig og fleersidig Dannesse, kjenner ingen anden. De Stænder, som ei have Omgang, med frittalende Mennesker, og saadanne, som ei kunne høre paa og ikke gidde høre paa desslige Mennesker, blive indstrænkede i deres Tankefreds, uordentlige i deres Forestillingsmaade; de blive mistænksomme, liggende, tyranniske, feige. Kun ved Sprog bliver et Folk, kun ved fællesskab Sprog blive Mennesker humaniserede.

Hvad der har bragt mig paa disse Tanker, er Manuscriptet af en Reise gjennem Tydskland, som en Udlænding, uden politisk Partiaand, havde sortaget blot i det Niemed, at erfare, hvorledes man talte og hørte i Tydskland. Jeg vilde, efter Analogien med den engang saa hundrede Espion Turc, kalde den Sprog og Hørforskeren; men jeg tor intet Enkelt meddele af den. Den humane Reisende fandt Egne, hvor man talede bedre, fordi man turde tale, fordi man forstod at høre uden Harme; andre, over hvilke en frugtlig Mistanke, en dobbelt Tilbageholdenhed slog deres sorte Vinger, og hvor en ordsky, forsagt, ligesom famlende Tænkemaade herskede. Af

begge tegnede han Folgerne. Ligesom Egne, saa ledes udmarkede sig Mennesker; ogsaa her var Folger viensynlige. Mennesker, siger han, som ikke tor meddele sig indbyrdes, hvem Sproget selv paalægger en Evang., en Ceremoniel, saa at den fri Sandhed, den, som ikke vil og kan tale ansyndes end umiddelbar fra Sjæl til Sjæl, fra Hjerte til Hjertet, stedse maa tage Omveie, og krybe igjennem under lave Slagbomme, Mennesker, hvem der hænger falds; og standsmessigt en Laas for Munden, ja hos hvem endog Tungen kæber fast til Ganen; de kjende ingen anden end en Sinesist Etiquette-Sandhed. Folgerne heraf, saabel for den, der ikke tor tale som for den, der ikke kan høre, viser min phisosophiske Reisende i Exempler, og kommer tilbage til den simple Sætning: "Hvo der skal virke med en Anden eller endog for ham, maa vel ogsaa turde tale med ham."

"Hvoraf kommer det, siger han, at en Nabonation har opnaaet den Hurtighed i Tanke, den Lethed og Smidighed, som, endstjondt nu slet anvendt, dog alligevel udelukkende udmarkter den? Blandt andet ogsaa deraf, at denne Nation har gjort sig sit Sprog let, og allerede i dets stjønneste Tid har udjaget af det mange ceremonielle Uri-meligheder; tildeels ogsaa deraf, at den taler meget, taler over allehaande Ting, og beslitter sig

paa at tale om enhver af dem bestemt, flart, ans-
stændigt og reent; tildeels ogsaa deraf, at Men-
nestene blandede sig lettere, selvstabeligere i det, og
at En ikke forsmaaede at modtage Ideer af en Ans-
den; hvorved da flere Tanker kom i hurtigere,
mangehaande Omlob, og ingen Stand maaatte
blive barbarisk. Hvilken Nation, vedbliver han,
har saa mange behagelige og belærende Memoires,
som den, hvorom jeg taler? Mennester i alle Stoen-
der, og hvor langt oppe i Tiden, have strevet
dem! Derimod spurgte jeg efter tydste Mærkværs-
digheder om enkelte berømte Mænd; og, naar jeg
undtager nogle ørlige Riddereventyrer, naar jeg
undtager Dagbøger af arme Piltegrime til det hel-
lige Land, vidste man fra øldre Tider næsten intet
at vise mig. Af Alt sluttede jeg, at Talen fra
Urildstid maa have falder Tydsterne svær?

Saaledes min Autor. Hvad altsaa? Om-
vi ofte, og meget, og tilmeld offentlig, i fri Oms-
gang, hvor Tale folger paa Tiltale og hvor det
ene Ord er det andet værd, fort, om vi allevegne
taalede med Lyst; vilde vi ikke og lettere lære at
skrive? Vore Bøger, troer jeg, vilde blive
Afttryk af den sunde Forstand, der
herrske i Livet, Foredrag i den gode
Selbstabstone; da nuomstunder de meest
gjennemtænkte, de vittigste, aand- og misiefuldeste
tydste Skrifter undertiden hverken lader sig høre

eller læse. De trætte; vort Mandedret udholder ikke deres Perioder, vore Dren ikke deres Fremstilling; eller Høfsfatteren over endog at skrive, hvad han neppe havde træstet sig til at sige saaledes i et anstrengt Selskab; og bringer også den Foreløsende at tie og rodme. Maaslee strev vi, også mindre, naar vi talte mere; Andre hjalp os iderhingste paa denne Maade at lænke og skrive idet vi lærte af, med og ved dem i mundlig Samtale! Kort, det er sandt, hvad etter Young siger: "Gør man sin folte Uflugt i stille Dybsindighed? O! denne er ligeså fattig, som stolt, dersom den ikke underholdes ved Omgang. Den raa Tanke løber vildt omkring paa Betragtningens Mark; Omgangens Skole tæmmer den først, og vænner den at tale den tilbørlige Twangs Bidsel; og Kappelystens Spore giver den en anstændig Lever, der holdes i Abe af Ribaker." Det er Omgang, der gør os frikede til Gensomhed, ligesom Bevægelse bereder os en vederværgende Sovn. Dersom Dybsindigheden ikke har Omgang til Læser, saa raser den som en Vandvittig, der troer sig Reiser i Maanen, eller doer af Hunger som en Staader; og den visse Var er større, end den naturlige." — Ikke at tale om andre Belgerninger, som have deres Udspring af selkabelig Tale. "Glæde er indfort Vare! Glæde faaes ved Enghandel; den flyer dem, som drive Monopos;

I u m — den vil s̄ges af To — en rig Frugt,
en Plante fra Himmelens, aldrig plukket af En!
Vore Venner ere uundværlige Medhjelpere, for at
give det selstabelige Menneste sandt Behag i sig
selv. Naar Fornsielsens klare Straale falder i
en lige Linie paa os, saa er den svag; den vor-
der stærk, naar den reflecterer — ja, forst naar Glæ-
dens Straaler kastes tilbage, antændende Hjertet.”

Ønsker De ikke ogsaa, at min Autor vilde
offentliggjøre sin Tale: og Høre: Reise

Indsendt.

Et Par Bemærkninger ved Stykket:

”Om Kongens Veto”

(See Norske Tidsskrift No. 23—24, 1ste H. 1821.)

Naar Grundlovens §. 79 indskrænker Kongens suspensive Veto til tvende paa hinanden fol-
gende ordentlige Storthing ved denne Bestemmelse:
”Men bliver den (en togange foreslaaet Beslut-

ning) ogsaa af det tredie ordentlige Storthing, efter igjen at være drøftet etter paa begge Thinge, uforandret antagen, og den da forelægges Kongen, med Begjæring at Hans Majestæt ikke vil nægte en Beslutning sin Sanktion, som Storthinget, efter det modneste Overlæg, anser for gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanktion ikke paafolger inden Storthinget adskilles", saa forekommer det mig, at netop herved er draget den rette Grøndselinie mellem den øxekutive og lovgivende Magt. Man har billet forebygge den lovgivende Magts Indgreb i den øxekutives Myndighed, ved at give Kongen Ret til i 6 Aar at funne hindre en Storthingsbeslutning fra at vorde Lov. Men paa den anden Side burde man ogsaa sørge for, at den Kongelige Myndighed ikke skulde kunne misbruges til for stedse at hindre en gavnlig Lovs Tilværelse. Begge Dele synes opnaaede, og Ligevægten mellem begge Magter tilstrækkelig haandsævet ved hin Bestemmelse i Grundloven. Ved Kongens suspensive Veto sikkres vi for umodne eller ikke nok overveiede Love, og ved Indstrenkelsen af dette Veto til to ordentlige Storthing, betrygges vi for at see den øxekutive Magt gjøre Indgreb i den lovgivende Magts Rettigheder. Tiden, til hvilken Hans Majestæts suspensive Veto er indstrenket (6 Aar), synes ogsaa at være passende; thi jeg antager, med flere oplyste Mænd, som have yttret sig herom, for afgjort, at en Be-

slutning, som tre paa hinanden følgende ordentlige Storthing, efter gjentagen nsiagtig Droftelse, ere enige om at forelægge Kongen aldeles usforandret, med Sikkerhed maa ansees for at være overeensstemmende med Statens Lov og Almoeenstemmen.

Naar Forfatteren af hūnt Stykke om Kongens Veto siger om denne Grundlovens Bestemmelse, at, "skulde den kunne blive Staten til Gavn, saa maatte Grundloven fastsætte Maaden, hvorpaa en Kongen trende Gange forelagt, men ikke af Ham antagen Beslutning skulde erholde Lovskraft", og antager fremdeles, at ingen Rettes finor herfor indeholdes i Grundloven, saa kan jeg ingenlunde være enig med ham i denne Anstuelse. Vel siger §. 79 blot: "sa a v o r d e r d e n L o v", men mere behøver den, efter min Formening, heller ikke at sige; thi Lovskraft har den allerede ved selve Grundloven, og naar § 81 bestemmer, at alle Love — de i § 79 undtagne — udfærdiges i Kongens Navn ic., saa viser netop denne Undtagelse, at der maa kunne existere Love, som ikke ere udfærdigede i Kongens Navn, folgelig heller ikke ved den eksekutive Magt, men ved en anden Authoritet i Staten, som da rimeligt synes at være Storthinget. Maaden hvorpaa en saadan Beslutning v o r d e r L o v, synes altsaa tydelig nok at antydes i Grundlovens §. 81, endstjøndt den ikke bogstavelig er udtrykt.

At dette var skeet, var vel onskeligt, og vilde forebygge mulige Misforstaaelser, men da dette ikke er skeet, maaske fordi man har antaget at Hans Majestæts aldrig vilde nægte sin Sanktion til en Beslutning, der paa denne Maade havde udtalt sig som et Almeensnske, saa faaer man at behjelpe sig med Fornuftslutninger, som her neppe kunne lede vildt.

Indtræffer det Tilfælde, at en saadan trenende Gange forelagt Beslutning ikke nyder Kongens Sanktion, inden Storthingets Slutning, saa indseer jeg ikke andet, end at den maa betragtes som en af de i § 82 omhandlede Beslutninger, hvortil ikke behøves Kongelig Sanktion, og folgelig blive til Lov paa samme Maade som de.

Er den offentlige Mening tilstrækkelig til at sætte Skranker for Misbrugen af den Kongelige Myndighed, og er denne Mening i Grunden virkelig den eneste Indskrænkning der existerer, saa formaaer jeg ikke at indsee Nyttet af en Konstitution; en konstitutionel Konge er paa denne Maade ligesaa lidt indskrænket som en Souverain; thi en offentlig Mening er tilstede under alle Re-

gjerdingsformer, hvad enten den gaaer med Presses
tvangens Mundkurv, eller friit og aabeylyst tor
ytte sig.

Forsatterens sidst anførte Grund for at Kongens suspensive Veto bør være uindstrænket, nemlig: at derved vilde forebygges al Grund til en unaturlig Opposition imellem Regent og Folk, forekommer mig ikke at være af nogen Vigtighed. Ved at ophæve alle Indstrænkninger for den Kongelige Myndighed, ved at nedrive alle Skranker, som Grundloven har sat for dens tønkelige Missbrug, fort sagt ved Souverainitet vilde denne Hensigt langt sikrere opnaaes. Men mon den derfor var tilraadelig? Mon Gevinsten stod i noget Forhold til det Opoffrede?

Efter disse Anskuelser kan jeg ikke andet end ansee Grundlovens Bestemmelse i § 79, for en af Konstitutionens væsentlige Stotter, der ikke kan roffes, uden at give det Hele en forandret Natur.

Det er uadskilleligt fra Statens sande Tarv, at ligelsaaldt som Kongens Myndighed bør være indstrænket uden Fornødenhed, og den Kongelige

Myndighed være blot en Skygge af Magt, ligesaaledt bør Nationalforsamlingen være en magtlos Skygge, der ikke har andet at gjøre, end at bisfalde alle den executive Magts Foranstaltninger og Forslag, og anvise den Midlerne til dens Hensigters Udførelse. Slikt kan ikke besætte med Statsmagternes nødvendige Ligevægt i en konstitusional Stat, og uden denne Ligevægt er ingen borgerlig Lykke tænkelig i en saadan Stat.

A v e r t i s s e m e n t.

Paa nærværende Heste af Mørste Tilskuer, hvis Pris og Afteantal er lige med foregaaende Hestes, kunne tiltrædende Abonnenter melde sig paa vedkommende Postkontoir.

Udgv.

B e r g e n , 1 8 2 1 .

E r y k t h o s C h r . D a h l , N . G .

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang:

1821, August 30e.

2det Hefte, No. 3-4

Indsendt.

Jene Menschen sind toll, so sagt ihr von heftigen
Sprechern,
Die wir in Frankreich laut hören auf Straßen und
Markt.
Mir auch scheinen sie toll; doch redet ein Loller
in Freiheit
Weise Sprüche, wenn, ach! Weisheit im Sklaven
verstummt.

Goethe.

Naar jeg har hørt svage og timide Personer
med et fornemt, medlidende Skuldertræk tale om

en eller anden djærv Ytring, et eller andet altså
lydeligt Udbrud af overspændt Frihedsfølelse, eller
naragtigt Selvstændighedsførmerie, — vi ville ikke
trættes om Bencevnelsen — ere stedse ovenstaende
Goethes Ord rundne mig i Lankerne. Ikke hol-
der jeg for øgte Guld al den Usands og Logn,
Eværmere og Ildefindede præge med Sandhedens
Stempel, men heller ikke erklærer jeg Mynten for
falst, fordi dens Præg er skarpt og kantet, fordi
den fulle Egennytte ikke har beklippet dens Rand;
til Spillepenge paa Hofmandens polerede Borde
duer den vistnok ikke, han funde let saare de fine
Fingre paa dem, men vi andre, simple Folk have,
Gud stee Lov! ikke saa sin Hud; hvorfør skulle
den da ikke kunne roullere blandt os? Vel var det
herligt, om man stedse i jevn Skridtgang funde
folge den gyldne Middelvei; thi, findes Sandheden
skjult noget Sted paa Jorden, saa ligger den der;
men den usle Middelmaadighed har ogsaa traadt
sig en Gangstie, og den er blevet jevn og bred,
thi der gaaes meget paa den, og enhver, som hin-
ker hen ad den, vil gjerne indbilde os, at han
gaaer paa den gyldne Middelvei. Vi ville imidler-
tid ikke lade os binde noget paa Ørmet. Om-
endstjondt man ikke kan nægte, at Middelmaadig-
hedens Vej i visse Henseender ogsaa er gylden, ja
at der endog ofte falder Skylregn af Guld paa
den, saa er der dog en himmelvid Forstjel imel-
lem denne og Middelveien. Paa den sidste groet

der Græs og Tornet, saa man neppe kan skjælne den, og du træffer paa 100 Mile neppe en Vandrer, der kan vise dig tilrette, om du er i Wildes rede; Vertshuse med dækkede Borde og redte Senge træffer du heller ikke, thi de kunne ikke holde sig der, af Mangel paa Sogning; den slynger sig over Egoismens steile Klippetinder, og ofte staar du raadvild ved Lidenstabernes brusende Hjeldstromme, uden at kunne finde en Broe til at komme over paa. Hvad Under da, at den er saare lidet besøgt? Og hvo kan fortørke mig i, at jeg ryster twivlsomt med Hovedet, naar A og B og C og D ville indhilde mig, at deres magelige, halvsovende Henscændren gjennem Livet er en viis Vandring paa Middelveien, hvorfra de haanlien see hen paa Phantastens og Skrigerens halsbrækkende Omstreisen paa Sværmeriets og Begeistringens farlige Sveitseralper. "Hvad vil han der, den indbildste Daare? veed han ikke, at et usorsigtigt Godtrin, blot en rystante Lyd, er nok til at vække den slumrende Lavine, der, vækket, skyrter knusende frem over ham og tusinde af hans uskyldige Brødre?" Stille, mine Herrer! ingen Pathos — De resikere at vaagne af Deres sode Sjælesovn! Manden der oppe, der synes Dem saa usigelig lidet — maastee fordi han staar saa høit over Dem — gaaer paa Jagt; han opsporer Rovdyrenes Yngel i Hulerne, for at Eders Faarestier skulle være sikre; alt imellem staaer

er han Eders Vorde herligt Vildt, og fremsfor-
alt — han gjør sig en Motion, for ei at falde i
Søvn i Eders ørede Selskab. Han kjender af
Erfaring Faren, som I kun kjende af Romaner.
Er han u forsigtig — nu vel — saa ligger han paa
sin Gjerning.

Hr. A og B og C og D maae dersor undskyld-
de, at jeg finder deres fornemme Skuldertræk en
Smule flauæ og latterlige.

Ogsaa jeg seer mangen kaad og u forsigtig Tæ-
ger deroppe, hvem rimeligvis Egoisme og smud-
sige Lidenstaber, men ikke sand Kraft og Gavnelyst
drive om. Enhver saadan ønskede jeg ret inderlig
at kunne vinke ned i Dalen; thi han er ikke stukt
for Hoiden; imidlertid veed jeg dog ikke ret hvad
jeg skal ansee for farligst, Eders Slummer, mine
Herrer A og B og C og D! eller Hans Fusentas-
terie. Begge lede til Fordærvelse. Forraadnelsen
er den gjærende Livskrafts sidste Pulsslag.

Det Had og den Foragt, som det ene Partie,
— ved Partier forstaar jeg kun Mennester af mod-
satte Anskuelser i en vis Sag, ikke dersor altid af
modsat Tænkemaade — viser imod det andet, er
et sorgeligt Bevis paa, at vore Dage ikke kunne
rose sig af aamegen Tolerance, som man alminder-
lig troer. At man i Religionsanliggender viser

sig temmelig tolerant, beviser maastee snarere Fr:
religiositet, og Ligegyldighed for Gjenstanden, end
den af sand Oplysning og ægte Humanitet ud-
springende ødle Tolerance. Denne udbreder, liig
en skjon Dags haabbebudende Morgenröde, over
alle menneskelige Anliggender sit blide Helgen-
skin. Kun oplyst af dette kunne vi indsee og
erkjende ethvert Menneskes Frihed, til i sin Un-
dersøgelse og Dom over det Sande, Gode
og Skjonne at folge sin egen Overbeviisning.
Men fra denne Tolerance ere vi endnu langt borte,
saalænge Had og Forsøgelse slynge deres Banstraa-
ler mod Enhver, der bekjender sig til en anden po-
litisk Troe. Alle — saa paastaae de, hver for
sig — ville Frihed; men kan da denne bestaae, hvor
jeg ei har Ret til at følge min egen indvortes Dom
om dens Væsen, og Maaden hvorpaa den opret-
holdes? I vor Statsforfatning hersker ægte Tole-
rance, og kun ved denne kan den bestaae; paa den
passer fuldkommen Schillers Besvarelse af Spørgs-
maalet: *Hvilken er den bedste Statsfor-
fatning?*

"Diese nur kan ich dafür erkennen, die Jedem
erleichtert

"Gut zu denken, doch nie, daß er so denke
bedarf".

Hr. Tilstuer!

Dersom jeg vilde udbede mig Oplysning om alt det, der er mig uforstaaeligt i Dagens Faerd og Begivenheder, saa blev der ingen Ende paa mine Spørgsmaal; thi Listen paa slige Uforstaaeligheder forøger sig daglig for mig. Stundom forekommer det mig vel, som om der gik et Lys op for min Aland, og viste den tydlig Sammenhængen og Overeensstemmelsen imellem alle menskelige tilsyneladende Inkonseqventer, Ubegribeligheder og Urimeligheder, men dette Lys forsvinder igjen saa hurtig som lynet, og jeg er, sandt at sige, glad ved det; thi det faste en hæslig Beslysnings over Gjenstandene, omtrent som Luen af Spiritus, der forbandler et blomstrende, muntert, Selskab til en Kreds af blege Gjensærd. Jeg foretrækker derfor selve Mørket for et saadant Lys, og har besluttet at tilskrive enhver mødende Uforstaaelighed min egen tiltagende Stupiditet. Hvad der fremdeles maatte forekomme mig urimeligt, vil jeg betragte som hoi Poesie af den nyere Skoles, fuld af dyb Aland og Betydning, men i riimfrie Vers. Rimelighed og Forstaaelighed ere maaskee ligesaa ubæsentlige Egenskaber i Livet som i Poesien

Men med al min Resignation er der dog især een Ting som jeg ikke kan andet end ønske at see bragt ganske i det Rene, fordi den er af særdeles

Vigtighed for mig og Konsorter, der ikke kunne
afslade den slemme Vane, stundom at ville snakke
et Ord med. Mit Spørgsmaal klinger heel
simpelt, men er maastee desvagtet ikke saa ganske
let besvaret; det lyder saaledes: Hvad er det,
efter de gjeldende Love, tilladt at skrive
og lade trykke i Norge?

Troer Mogen at have besvaret dette Spørgs-
maal fuldestgjørende ved at henvise til Grundlo-
vens §. 100 og Forordningen af 27de September
1799, saa troer jeg han tager Feil. Grundlovens
§. 100 skal unøgtelig være Grundvolden for vor
Trykkesfrihed; men hvorledes kan en Grundvold,
lagt nyligen, og indrettet til en let, lys Bygning,
et græst Frihedstempel, passe til en, allerede et
Snees Alar iforveien opført stor og tung Straß-
borger Münster? Mig forekommer det at maatte
være sørdeles vanskeligt, om ikke umuligt at faae
disse til at passe sammen, og vil jeg endog ans-
tage det for muligt at faae hin svære Masse
over paa den lette Grundvold, saa maatte
det dog med Grund befrygtes, at denne tilstdt
vilde bukke under for det uhyre Tryk. Saaledes
synes det mig ogsaa høist vanskeligt, at bringe vor
Grundlov og hin Forordning i behørig Harmonie.
I hvormeget man end, som stridende direkte mod
Grundloven, afslapper den nævnte Forordning, saa
kan man dog ikke derved dræbe eller omstabe den
Aland, som utdaler sig heelt igjennem den, og som

unægtelig er aldeles forskellig fra den, der svæver over vor Grundlov. Arbeidet at bringe to saa heterogene Materier i Harmonie, forekommer mig yderst vanskeligt, og det synes mig meget bænkeligt, at see dette herkuliske Arbeide henlagt paa enhver Underrettsdommers Skuldre, at vide det afhængigt af dennes Duelighed til at skille sig ved dette Arbeide, hvorvidt en krænkle Dom og de med samme følgende Uleiligheder skulle blive Følgerne af de frimodige Ytringer om Statsstyrelsen, som Grundloven selv synes at opmunstre til, og Skribenten altsaa troede at turde udtale frit, under en formuftig Trykkesfriheds lovlige Værn.

Er min Ansluelse heraf rigtig, og befinde vi os virkelig i en saa prefair Stilling, saa er ogsaa en fyldestgjørende Besvarelse af mit her fremsatte Spørgsmaal af største Vigtighed og høist ønskeligt, saavel for Skribenten, som for dem, hvis Embedspligt det er, at paasee at Trykkesfriheden bliver inden de lovlige Grændser.

At ikke Mænd, hvis Kundskaber og Skarpsindighed sætte dem i stand dertil, have stræbet at bringe Lys i dette Mørke, ved at meddele offentlig deres Meninger herom, maatte være paafaldende, om man ikke havde gjort den sorgelige Bemærkning, at det synes at være en af Dagens Grundætnin:

ger, ikke at gjøre mere, end man ved positive
Love er nødsaget til. Naar Professoren har holdt
sine visse bestemte Forelæsninger, Dommeren føl-
det sin Dom, Præsten sagt sit Ammen, og de der-
ved indbilde sig at have gjort Alt, og nu fun at
have tilbage, hver for sig at mele sin egen Rage
med behørig Konduite, saa lader der sig lidet vente.
Onskeligt var det om den uroffelige Sandhed
kunde faae mere Indpas: At Staten har retmæs-
sigt Krav paa alle vore Vener og Talenter, saa-
vel i som udenfor vor egentlige Embedskreds, og
at dette Krav ingenlunde er afbetaalt ved tjenst-
mæssigen:

"At dømme, præke og kurere."

Hvor denne Sandhed ikke erkendes i Ord og
Gjerning, der vil aldrig noget Lys vorde pudset,
medmindre der er sat en lønnet Lysepudser ved
dets Side.

Uagtet jeg fun har lidet Haab om, at see
mit opkastede Spørgsmaal offentlig besvaret, saa
vilde jeg dog ikke — da lidet Haab altid er be-
dre end intet — derfor tilbageholde det. Jeg
ledsager mit Spørgsmaal med Bon til alle lærde
Philosopher og Jurister og alle fordomsfrie Mænd
af sund Menneskeforstand, ved deres Meningers
offentlige Tilkjendegivelse at hjelpe mig og andre
svagnæmme Skribenter og Skriblere ud af denne
Labyrinth, og betage os vor øengstlige Frygt for,

os uafvidende, at falde i Frue Themis's lange Arme, hvis Omfavnelse vi have en uovervindelig Antipathie imod.

Det er ikke mere end billigt, at jeg fortæller Dem Gründene hvorfor jeg netop adresserer mit Brev til Dem, og ikke til nogen af Deres Kollegør. Rigstidenden var mig for officiel, og fordrer desuden kontant Betaling; i Morgenbladet var der mig for trængt; Budstiften løber ikke om med slige Breve; Hermoder vilde neppe befordret en saa stor og treven Passageer paa sin Sleipner; Nationalbladet synes at have hævet sin Flugt altfor dødalisk, og derved brændt sine Binger, saa det nu ikke flyver mig frit nok. Der var altsaa ingen uden De tilbage, som jeg kunde henvende mig til, og jeg henvender mig gjerne til Dem; thi de forekommer mig at være en sindig, fredeligsindet Mand, undertiden noget tor, men det siger intet; De har desuden haft den Lykke, hidtil at gaae uansøgtet Deres stille Vei, uagtet De stundom har haft Rum for et Alvorssord. Jeg ønsker Dem fremdeles denne Lykke og dette Rum, og anbetroer Dem tillidsfuld mit Brev, haabende at De vil bidrage alt hvad der staar i Deres Magt til at jeg kan høste de forventede Frugter deraf. Isandhed, jeg befinder mig i stor Forlegenhed, min Land har aldrig været saa frugtbart som just nu, og det synes mig ret er i Utide.

Hvad skal jeg gjøre med alle mine utidige Føstre,
der alle straale for at komme ud i en Verden,
hvis Piinagtighed de Taaber ikke har nogen
Ahnelse om? Ingen af dem tor jeg slippe ud,
da jeg ikke ret veed om jeg tor erkjende dem
for mine Born. Vil De have en ret anstuelig
Idée om min Forfatning, saa tænk dem Eolus
omringet af sine 32 Windseække, alle bugnende og
bristefærdige; i den ene tuder og rumsterer en
grov Boreas for at slippe ud, i den anden synger
en Hoben Zephyrer med flingrende Distantstem-
mer den samme Vise, og saa fremdeles. Men
den gode Eolus har nylig haft en rystende
Samtale med Gudinden Avind, og hans ophid-
sedte Phantasie seer nu overalt skækkende Skygger.
H ist truer en Jupiter med Lynknippet, her
en Juno med et unaadigt Blik, der en Venus
med sin Drengs Pike — fort sagt, Eolus tor
ikke slippe en Wind.

Deres beredvillige

P. Drangsal.

I n d s e n d t.

D m og af Skriftet: Der Europâische Bund.

For et Par Maaneder siden er i Kjøbenhavn udkommet et høist interessant Skrift med ovenstaende Titel, hvis Forfatter er den hæderlig beskjendte Dr. og Etatsraad Schmidt-Phiseldk. Det er Indsenderens Hensigt, idet han giver sig den Frihed at gjøre opmærksom paa et Skrift, der for enhver tænkende Mand maa have særdeles Interesse, tillige at antyde dette Skrifts væsentlige Indhold, og meddele en lidet Prøve af samme.

Først giver Forfatteren en klar og findrig Udsigt over Menneskets Fremstriden fra den vilde Frihed til Sædelighed og Lovlighed, hvorunder herlige Anskuelser og Forklaringer: over den faste Einddoms Indflydelse, hvorledes den blev Moder til Sædelighed, Lovgivning, Kunst og Videnskab, Krisgens Oprindelse, Væsen og velgjørende Folger, Christendommens store Indflydelse, Virkningen af det geistlige Verdensherredommes Undergang, Fryskevældens Udvigelse, Finantsvæsenet, staaende Hære, det politiske Livs fordums Drivhjul og desres Standsen, Stræben efter Frihedens Beskyttelse ved politiske former, de nyeste europæiske Revolutioner, Napoleons Stræben efter at danne et euro-

paaest Autokratie, Europas forenede Modstand, og deraf udspringende Almoeeninteresse, Forberedelsene til en almindelig Retstilstand. Dernæst udvikler Forf. Ideen om en Foderalforening af de europæiske Stater, viser dens praktiske Muelighed, dens uhyre Hindringer og disses theoretisk mulige og sandsynlige Hensvinden med Tiden; afhandler derpaa det europæiske Forbunds Oprættelse, de deraf flydende nødvendige Reformer i Finants- Skattevesenet og en Mængde andre Statsindretninger, overveier Europas og dets Kolloniers gjensidige Forhold, de Midler som ved et saadant europæisk Forbund vilde være nødvendige, for at sikre enhver Statsborger for Magtens vilkaarlige Brug. Til Slutning handles udførlig om et saadant Forbunds Organisation, om dets Medlemmer, og Repræsentationen i dets Kongres, om Forbunds-Domstole og disses Dekreter, om dets bevæbnede Magt til Lands og Vand.

Dette er et usfuldkomment Omrids af Skriflets Indhold. Alle dets Dele ere saa noie forbundne, og gribet saa dybt ind i hverandre, at det er vanskeligt at meddele et eller andet Udtog af det, uden at blive uforstaaelig. Imidlertid haaber jeg dog, at følgende lille Prove ikke vil læses uden Interesse af tønsomme Læsere.

Efterat have talt om Staternes Pengesorgenhed og Mangel paa Resourcer til at vedligeholde de store Kraftanstrengelser, ytrer Forf. sig

omtrent saaledes: "Naar der hidtil ved Budgetterne ikke har funnet være tænkt paa gjennemgribende Forholdsregler til Besparelse i de omtalte Gjenstande, — Militairvæsenet og Statsgjælden — saa har man derimod bragt i Tale en Mængde, forholdsvis, ubetydelige Gjenstande, der ere behandlede med en pompeus Ostentation, som om Staternes Bee eller Vel var afhængig af samme. De Reformer, man sædvanlig underholder os med, ere Formindstelse i Udgifterne ved Hofholdningen, offentlige Indretninger og udvortes Statspragt, i Embedsmændenes Antal, Aftorninger i Gager og Pensioner, Inddragelse af alle Slags Sinecurer.

Der kan ikke være to Meniuger om, at det Overslødige og Unyttige, eller til Statens Kræfter forholdsmaessig altfor Kostbare, bør bortfalde. Men hvor et vist Formeget begynder, hvor det Passende, Anstændige og Værdige har sin Grænde, er maaskee ikke saa let at udfinde."

Forsatteren godtgjør nu Nødvendigheden af at en vis Slæds, ogsaa i det Udvortes, bør omringe Høfset. "Thi Høfset skal fremstille et levende Billed af Nationens Slæds og Værdighed, og ligesom være det hele Folks Mikrokosmus."

Offentlige Indretninger til direkte Gavn og Nationalhæder, vil Forfatteren ikke vide af nogen Indskrænkning.

"Er der saaledes snarere at ønske Forøgelse end Formindstelse i Udgifterne for National-Interessen, saa vil derimod det nye Administrations-system kunne hjelpe sig med et langt ringere Antal Betjente." I Told- og Konsumtionsvæsenets, Skatte- og Politivæsenets Personale troer Forfatteren at der kunde skee betydelige Indskrænkninger, især naar Kommunerne, i Bestyrelsen af deres egne Unliggender, erholde et friere Spillerum.

"Derimod existerer vel neppe nogen Stat i Europa, ihvilken man, uden Ubillighed og uden ved Armod at ned sætte Embedsmandens Værdighed og skade Tjenesten, kan tænke sig Formindstelse i Gager og Lønninger, som en Besparelseß Kilde; snarere maatte det være nødvendigt, ved Simplifikation af Forretningsformerne, at forhøie de virkelig Tjenendes Gager, og de med Hæder Afskedigedes Pensioner. Ogsaa i denne Henseende burde man vel tage Hensyn paa en hellig Mands gyldne Lære, som for Folkets Tjenere foreskriver en værdig Behandling, "paa det at de funne

udføre deres Gjerning med Glæde
og ikke med Sukke." Af de samme Grunde
måskede vi ogsaa at tale et Ord til Bedste for de
saukaldte Sinecurer, naar de ikke anvendes til at
formere allerede rigelig lønnede Embedsmænds eller
unyttige Favoriters Yppighed, men som Belo-
ning for udmerkede Fortjenester."

For at undgaae en altfor stor Vidtløftighed,
har jeg tilladt mig adskillige Forkortninger og Uds-
ladelser ved Oversættelsen, hvilke jeg dog haaber
ikke have forandret eller forvansket Forfatterens
Menning. Lykkes det, ved disse usfuldkomne Med-
delelser om og af Skriften, at vække tænkende
Landsmænds Opmærksomhed for samme, da er
Indsenderens Hensigt fuldkommen opnaaet.

Bergen, 1821.
Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tilstuer.

Femte Margang:

1821, September 6te. 2det Heste, No. 5—6.

Til den Norske Tilstuer!

I Morgenbladet No. 235 d. A. findes en Epistel til Morgenbladets Udgiver fra en saare vel-tilfreds Mand, ved Navn Halvtildreds, der gjør en Tour i og om Christiania, for at søger om den megen Utilfredshed, som en anden Forfatter vil at skulle finde Sted iblandt os. En Berekening om denne Excursion er Hovedindholden af Brevet, der saaledes er et interessant Bidrag til Dagens Skilderie. Ved at meddele et lignende fra denne Kant af Landet, ønskede jeg at komplettere samme; og da jeg nu troer at slige Skildringer have det meest passende Sted i en Tilstuer, og at alle Bidrag

Hertil helst hør være samlede paa eet Sted, saa
beder jeg Dem, at unde mig Plads saavel for
den herhen hørende Deel af Hr. Halvtildreds's
Brev, som for min Epistel, hvori jeg har indklaedt
mit ringe Bidrag til Dagens Malerie, og stræbet
at give Hr. Halvtildred nogle Vink med Hensyn
til hans Undersøgelse.

H.

Af Hr. Halvtildreds's Skrivelse til
Morgenbladets Udgiver*)

Da Indsenderen, Gud være Lov, har saa
temmelig Fred med sig selv, og Fred i sit eget
Hus, og da han ikke er af dem, der vanke me-
get videnom, saa tilstaaer han i al Eensoldighed,
at han ikke har mærket Noget til al den megen
Utilfredshed, som huin Forfatter debiterer at
finde Sted i denne Tid. Han troede imidlertid,
at hans nævne Synskreds kunde være Aarsag deri,
og da han ligesaalidt er ligeegyldig ved sine Med-
mennesters Bee, som ved deres Welstand, saa so-

*) Udgiverne haabe, at de Læsere, der iforveien have læst
dette Brev, letteligen tilgive dem, at have fyldt et Par
Sider med samme, for at have begge Breve samlede.

retog han sig adskillige Excursioner i og udenfor Staden, for noiere at støffe sig Lys i Sagen. Hvad Frugten har været af hans Undersogelser, det vil han oprigtig meddele Dem, Hr. Udgiver!

Bed Indsenderens første Udvandring i Gader og Straeder, i Boutiquer og private Circler, viste han, efter hin Forfatters Forsikring, at finde Folk i Sæk og Aste, eller idetmindste med høengende Hoveder og sure Miner at liste sig "som Sorg paa Sokker" (vide Sahls Forvanskning af Horats) ene og stille igjennem Gaderne. Evertimod. Han saae den ene Carosse og Voiture større og smukkere end den anden, opfyldte med pyntede Damer og velklædte Herrer, hvis glade Ansigter og lystige Gebærder lode Intet mindre formode end Utilfredshed og Græmmelse. Han mødte altsævige hele Flokke af Spadserende af begge Kjøn, hvis festlige Dragt og muntre Adfærd ingenlunde lignede Titelen af en Begrædelernes Bog. Og dette var ikke blot af de Classer, som undertiden, formedelst et vist antaget Ceremoniel, maae lege glade, enten de ere det, eller ikke, og smykke sig, om det end skal knibe for dem i det daglige Liv. Nei, han fandt Venner og Bekjendte i Skoketal, der vare af ligesaas simpel Extraction, som Indsenderen er det selv: Han havde den Fornsielse at gjenfinde den største Mængde af ældre og nyere Bekjendtskaber fra Provindserne, som han nogens-

finde veed at have stadt sammen med paa eengang.
Alle saae de for al Verden ud, som vare de hver-
ken komme hid for at ennuere sig, eller havde her
fundet nogen Anledning dertil. — Indsenderen be-
søgte nogle Kramboder. I Sorgens, Utilfredshe-
dens og Mangelens Dage har han ofte seet den
staae tomme for Kjøbere, og Kræmmeren enten
med Haand under Kind, eller stottende sig paa
den ubrugte Allen, der tjente ham blot til Spads-
serestok paa hans philosophiske Vandringer inden-
for Disken. Nu kunde Indsenderen derimod neppe
saae Plads ved Doren, end sige henne ved Disken,
saa brimlede det af Kjøbere, indenrigste og uden-
rigste, der kappedes om at tomme Kræmmerens
Hylder for de fineste og kostbareste Varesorter.
Ingen anden Utilfredshed sporedes, end den, hos
Kjøberen, at dette eller huunt Stykke allerede var
udsolgt, hos Kjøbmanden, at han ikke endnu havde
10 eller 20 Stykker i Forraad, for dermed at
kunne — glæde sine Venner. — Her mærkede da Ind-
senderen tydeligen, at han ikke fandt hvad han
søgte, og tyede derfor til Husenes Indre, til bors-
gerlige Familiers Skjød. Fast allevegne fandt han
kjærtomme Besøg af Slægtninge og Bekjendtere af
Huset. Man spise og drak godt, og morede sig
ved Sang, Musik og ustyldigt Spøg, men ingen
Bitterhed syntes at ligge paa Bunden af Bæge-
ret, ingen af de sure Miner, ikke en Smule af
den nationale Forsatters "megen Utilfredshed"

kunde Indsenderen opdage. Gaa alvorlig stemt og bekymringsfuld han end havde tiltraadt sin Vandring, blev han dog snart fristet til at glæde sig med de Glade, da han ingen Grædende fandt at græde med. Imidlertid — thi Sandheden maae man stedse hylde — tor Indsenderen ikke negte, at han ikke sjeldent saae de milde Miner at blive alvorlige, og en Skye at omtaage mangt et smilens de Pigeansigt, fordi — Himlen blev mørk og det begyndte at regne. Af, de Stakler! tænkte Indsenderen; her har vi det; her kommer Udbruddet af de qvalte Sorger, af den hidtil saa vel for dulgte Utilsredshed; de ere bekymrede for den mislige Høbjergning, for den usikre Udsigt til modent Korn. Indsenderen samlede i sine Tanker alle fornuftige Trostegrunde for at berolige Gemyutterne. Han vilde foresuelle dem, at den samme velgjærende Haand, der stundom revser, forstaar at læge; han vilde gjøre opmærksom paa, at alt Haab endnu ikke var tabt, at vi idetmindste kunde saae Korn og Halm, der mægtigen boder paa Mangel af hoe; han giennemløb i en Hast et heelt Katalog af Surrogater, og vilde tilraade, i Tide at indkjøbe Vinsterforraad..... da en Lieutenant med en vedmodig Mine spurgte ham: "Mener De, at denne Byge snart gaaer over? Jeg har en Baad liggede, for at føre 12 elsværdige Damer ombord paa Fregatten". Nejpe sit Indsenderen Tid til at gætte sit Ansigt, der var blevet en Smule langt,

Lave til et Svar, for en Pige med et halv melancholiskt Engleansigt venligt klappede ham paa Armen, og med en Tone, som maatte røre en Steen, end sige Indsenderens Smorhjerte, spurgte ham: "Troer De ikke, at vi faae godt Veir i Aften? Min Uncle har lovet at kjere os op i Lystleiren, hvor vi skal faae høre den Kalmarske Musik og den harmoniske Sang ved Bonnen, og hvor vi ventе at faae see Kongen ganske nær ved.... Veed De det ikke, Kongen kommer bestemt i Leiren i Aften, og man siger, han vil gaae til Gods rundt omkring; saa Enhver kan faae see ham, og han skal være saa blid imod Alle". Og derpaa smilede hun og tilfoiede triumpherende: "Ja, vi faae sikkert godt Veir", — og uden at vente Indsenderens Svar, dandsede hun glad og syngende fra ham, og væk var den Utilfredshed, han nu endelig troede at have fanget.

Enden paa Indsenderens Vandring blev, at han fulgte med til Leiren, faae tusinde glade Ansigter omringe Kongen, som var tilfreds med Tropperne, og udentvist er tilfreds med den hele Norske Nation.

Da Indsenderen nu har været saa uheldig med sin Undersogelse, saa ther han til Dem, Hr. Udgiver! og beder Dem at hjælpe ham at opsoege den "megen Utilfredshed, som hersker i denne Lid"; — thi De er en Uviisskriver, og man veed, at dette Slags Folk har Sharpe Dine, ellers maaskee

endog Briller, hvormed de ofte opdage det, som
ingen Anden har drømt om.

I Haab om tilfredsstillende Svar angaaende
Utilfredsheden er jeg Deres
Halvtilfreds.

Epistel til Hr. Halvtilfreds i Christiania,
fra Hr. Heeltilfreds i Bergen.

Hvistærede!

Det er et tungt Arbeide at gaae paa Tagt
efter Utilfredshed, men det er desto mere beløn-
nende, når man, istedet for Utilfredshedens hy-
lende Dobendyr, skrydende Væsler og hungrige
Hvæner, kun træffer paa Glædens hoppende Egern,
Komiske Åber og prægtfulde Papagsier. Det faldt
i Deres Lod at være saa heldig. Jeg kan dersør
ikke begribe, hvorledes De, midt i den pyntede,
glade Brimmel, mellem de glimrende Voiturer, i
de prægtfulde med beau monde opfyldte Boutiqver,
ved de velforsynede Familieborde, under den Kals-
marske Musiks henrivende Toner og Bonnens smel-
tende Harmonie, hvoledes De, midt i al denne und-
sigelige Glæde og Jubel, endnu kan beholde Deres
misanthropiske Navn. Det er neppe muligt, at
en let Regnstrye paa Himlen og en endnu lettere Ve-
modsstrye paa en Lieutenants Pande kan have gjort

et saa varigt Indtryk paa Deres Smørhjerte. Jeg har dersor en lille Mistanke om, at De lægger Dølgsmaal paa en Deel af Deres Opdagelser, at De muligen har fastet et dybt Blik i en eller anden travæl Kremmers Hovedbog, og gjort der en sorgelig bemærkning; at De har hørt en eller anden elegant Herres blanke Støvler knirke ubarmhjertigen, som et sikret Kjendetegn til, at der ei engang var betalt Drikkepenge for dem; at de har seet en Halvsnes Kreditorer gaae ind i det Huus, hvor de nylig, glad og tilfreds, sad ved det bugnende Bord i en jublende Kreds; at de paa et eller andet Restaurationssted har seet en Møngde Bejendtgjørelser om Auktioner over udvantede Gasger eller Opuds Goers Eiendomme. Er dette ikke tilfældet, saa kan jeg, som sagt, ikke forstaae mig paa Deres Halvtildredshed. Da det imidlertid heller ikke er nødvendigt at jeg skal forstaae mig paa Dem, saa vil jeg ikke opholde mig længere herved, men stride til at meddele Dem mine Bemærkninger paa en lignende Excursion i denne Deel af Landet. Vel ville disse i Interesse staae langt tilbage for Deres, deels fordi min Fremstillingsscenne er mindre, deels fordi min Excursion steer paa et for interessante Gjenstande saare færtigt Sted, hvor vi hverken have Orlogsfregatter, eller Kalmarst Musik eller Lystleire, men derimod stor Overflod paa slige Regnster, hvorfra een eneste var nok til at gjøre Dem lang i Ansigtet.

Jeg valgte en klar smuk Dag — thi og
saa her gives flige — til min Vandring. Da
Bergensernes Spadserelyst maaskee endog overgaaer
Christianiensernes, kunde det ikke feile at jeg jo
maatte træffe en Mængde pyntede og veltklaedte
Mennester i Bevægelse. Om jeg end ikke havde
lagt Merke til Kramboderne, kunde jeg dog af
de Spadserendes elegante Paaklædning, let have
sluttet mig til, at Kjøbmanden ikke stod ledig bag
sin Disk. At Kramboderne, skjondt prangende
med alle Tydklands, Frankriges og Englands til-
lokkende Luxusartikler, dog ikke vare saa opfyldte
med Kjøbere som De fandt dem i Hovedstaden,
kan ikke tilstrives mindre Tilfredshed, Luxus eller
Kjøbelyst, men har adskillige andre Grunde. Disse
ere: Krambodernes forholdsmaessig større Antal,
en langt mindre Conflux af Reisende, Indretningen
med priviligerede saakaldte Sælgekoncer, der, som
et Slags Krambodmcglerster, forstasse den ele-
gante Verden alle dens talrige Fornudsenheder,
uden at den selv behover at uleilige sig til Bour-
tikerne. Hist og her i Byen hørte jeg den jub-
lende Lyd af muntre Selskaber. Udvortes Tegn
til Utilfredshed fandt jeg ingensieds, medmindre
jeg dertil vilde regne en stor Mængde pjaltede Tig-
gere, der modte mig overalt, men især havde om-
ringet Kirkedorene (det var Fredag), og en
Deel astaklede Skibe i Havnien. Men iblande
Tiggerne, der under selve Gudstjenesten havde

Ferie, herstede megen Munterhed, og paa mange af de tildeels astaklede Skibe vaiede blaa gule og røde Flag. Saaledes kunde heller ikke disse Gjenstande beroeve mig min Tilfredshed over den almindelige Glæde og Tilfredshed i min kjære Hødeby. En Ven, som ledsagede mig, rystede vel betenklig med Hovedet, og talede adskilligt om falkede Grave, om et Gyngebret, hvor Handel og Velstand sad paa den ene Ende og Overdaadighed og Belleynet paa den anden, og hvorledes hin Ende sank i samme Forhold som denne stieeg i Veiret; fremdeles vroblede han vidt og bredt om Dyrhed og trykkende Skatter, om Opgjørelsen af Bodoe-Affairen og andre Opgjørelser ic., og jeg havde staet Fare for at tage mit gode Lune, om ikke en rystende Skoggerlatter og Dampen af Punsch fra en nærliggende Klub havde med eet revet ham Seiren af Hænderne. Vi begav os nu ud paa Landeveien, hvor jeg med en thriumpferende Mine pegede paa den glade stadselige Brimmel, paa de mange nydelige Voiturer, hvors fra Blomster, Fjedre og kostelige Schable flagrede i Vinden, paa de pyntede Herrer paa glindsende, trinde Heste. Selve Leiehestenes og Bognenes afbenyttede Udseende stemte mig til Glæde; thi ogsaa heri saae jeg et umiskjendeligt Tegn til Tilfredshed og glad Livsnydelse. Min Ven var imidlertid ikke at formaae til at dese mine Anskuelser heraf, men besvarede mine varme Glædesudbrud

med et koldt forfædeligt: "O ja, det er altsam-
men ret herligt! — Kun maa De lægge Mærke
til, at forдум gik man Fallit, nu derimod har
man opfundet den Kunst, at ride og kjøre
Fallit."

"Nu vel", raahte jeg i min overgivne Glæde,
"desto hurtigere og lystigere gaaer det."

Et Par Kanonstud og en fjern Musik afbrød
vor Samtale. Vel før jeg ikke væntede at denne
Musik var saa skøn som den Kalmarske, imidlertid
ytrede den dog en særdeles tiltrækende Kraft
paa en stor Mængde Mennesker, der nu ilede
muntre og stiende til det begyndte Vauxhal. Vi
fulgte Strommen, som Skif og Brug er, og kom
til et Sted, hvor der vel ikke var nogen synderlig
Stimmel af den finere Verden, men destostørre af
den mere fordringsfrie Mængde. Selve den maa-
delige Oplysning af en Deel matskinnende Lamper
formaaede ikke at kaste nogen mørk Skygge ind i
den muntre Brimmel, idet mindste funde jeg ikke
opdage nogen saadan. I en glad Stemning gik
jeg derfor hjem, nynnende, til min Bens Ærgrelse,
af Goethes herlige Sang: Vanitas! Vanitatum!
Vanitas!

"Ich hab' mein Sache auf nichts gestellt.

Tuchhe!

Drum ist's sowohl mir in der Welt.

Tuchhe!"

Hoistærede Hr. Halvtilsfeds! De vil altsaa
indsee, at det hverken er af nogen medfødt Afsky
for Broktilfredshed, eller af nogen arrogant Un-
masselse, at jeg i al Oprigtighed undertegner mig.

Deres hengivne
Heeltilsfeds.

Delicatesse og Klogskab:

(Oversat.)

Da Grev Gherbini, Kammerherre ved det
**** Hof, idet han stod op, fik en Billede fra den
tjenstgjørende Kammerjunker ligefra Fyrstens For-
gemak med den overraskende Efterretning, at hans
Ven, den første Minister, var falden i Unaade,
en Efterretning, hvis Paalidelighed han af adskil-
lige Omstændigheder ikke kunde drage i Twivl, gik
han, indhylende sig i sin Silke Slaaprob, med
Armenes overkors, op og ned i sit Kammer og holdt
følgende Monolog:

"Hvilken uventet Omværling! Igaar endnu i
Naadens klare Solskin! søgt, øret, frygtet, mis-
undt! og idag—Intet! — mindre end Intet! Thi
hvad er en i Unaade afstediget Minister? Og dog
talte Fyrsten endnu igaar saa fortroligt med ham
ved vinduet, og klappede ham ved Afskeden saa

naadigt paa Skulderen! O sikkerlig var Afskedigelsen da besluttet, men Fyrsten vilde kun indhylle den bittere Pille i sin Maades Guld!

Og hvor herligt virkede det! Hvor Alt omgav den Begunstigede med dyb Arefrygt! Af, han folte sig selv saa lykkelig, og anede ikke at han var det for sidste Gang! Da jeg ledsgagede ham ned ad Trapperne lige til hans Vogn, sagde han ganske vort: Hans Durchlauchtighed var idag overmaade naadig og over al Bestrivelse elskværdig! — Derpaa trykte han mig i Haanden, og svingede sig, oploftet af Glæde, i sin Vogn, med en Lethed, som gjorde hans Alder Aref.

Stakkels Ven, vedblev nu Kammerherren med dæmpet Stemme, idet han saae omkring sig i det ensomme Børrelse; stakkels Ven, hvordan maa du nu være tilmode? — derpaa tang han nogle Dies blikke, saae smidstende lige for sig, og vedblev med større Fatning: Underligt nok, at det først nu brod lost! Hvor ofte har han opirret Fyrsten ved sin Modsigelse! Hvor ofte søgt at sætte Skranker for hans Tilbanieligheder! — Skal ikke Ministeren være den fyrstelige Villies Ejener og dens Værktøi? og for Værktøiet sætte sig op imod Mesteren, som med sine Hænder stvær det? Sandelig, det lønnede ikke UImagen at være Fyrste og Herre, naar man af en Minister skulde tilbetle sig, eller tilsmigre sig, eller tiltrodse sig Opfyldelsen af ethvert Ønske, der gik uden for det daglige Kredslob! naar man, hvor

det gjaldt Nydelse, stedse skulde høre den evige
Præk om Pligt, om Ansvarlighed, om Statens
Vel — litter Omstøb af egensindig Vægring. —

En saa elstværdig, saa godmodig Herre, havde
og fortjent en elstværdig, godmodig Minister. —

Men hvad nu foretage sig? vedblev Kammer-
herren efter en kort Pause, og svobte Slaaprosken
paanye om sig. Hvilke Forholdsregler skal her ta-
ges? Hvorledes her forene Belanständighed med
Klogstab, Venstabsfølelse med Ejenerpligt?

Maastee venter den Afskedigede, at jeg, som
en gammel Ven af Huset, vil vise min Deeltagel-
se, vil troste ham. — Maastee. — Og i Sandhed,
jeg kjender Venstabs hellige Pligter for noie til at
jeg et Dieblik skulde betænke mig paa at opfylde
samme. Men er jeg ogsaa overbevist om deres
Bud? Bliver ikke her den almindelige Plights torre
Bud ophævet ved Indvendinger af en hoiere Des-
sicatesse? Vilde det ikke see ud som Nygjerrighed
om jeg besøgte ham? Kunde den Ulykkelige ikke for-
vælle mig med dem, som glæde sig over hans For-
nedring, ja maastee fryde sig ved Synet af hans
udentvivl usigelige Smerte? Maatte det ikke krænke
ham dobbelt, at see dem igjen, som igaar vare
Bidner til hans Lykke? dem, han — ligesom mig
— havde meddeelt sin glade Følelse? dem — og
det turde lettelig være det bitterste — dem, han
endnu seer i Besiddelse af en Naade, som han er
hersket? — Sandelig, jo mere jeg betænker dette,
destominstre delicate, desto raaere maatte jeg fo-
reforumne mig selv, om jeg vilde følge mit, ak! alt-
for folsomme Hjertes Tilbvielighed, og en formeents-
lig Plights Stemme. Nei, her gjælder det at un-
derkue de dyrebareste Tilbvieligheder, og at opfylde
en Pligt ved dens tilsyneladende Overtrædelse.

Mere beroliget vedblev han nu: Ja, min faldne Ven! Eensomhed vil være dig mere velgjorende, end lykkeligere og mere yndede Venners Besøg. I dens Stilhed vil du anstille gavnlige Betragtninger, hvortil forhen Forretningers Møengde og Eli-enters Tilstrommen i dit Forgemak ikke levnede dig Lid. Velan, såg at læge dine Saar, og, saa-vidt muligt, at lindre deres Smerter! Hvor umenneskeligt vilde det være af mig, at for-stryre den Sorgende i denne edle Bestrebelse, og at misbruge Venstabs Kettigheder paa en saa uben-lig Maade!

Og hvor herligt stemmer ikke her med, hvad Delicatesse og Medlidenhed fordrer, den højere Pligt overeens, som jeg er min Herre skyldig? Han har utalt sin Dom. Sommer det sig for mig, at prøve denne Dom? eller kan den, hvem Dommen træffer, være uskyldig? Her er Pligtens Bud simpelt og klart. Lydighed er den første Lov. Hvorledes skulde det nu rime sig med denne ubedragelige Lov, at sætte til Skue en Deeltagelse, som ikke var stort ringere end — Oprør? At føle Medlidenhed med den Ulykkelige, er mig derfor ikke forbudet; men at bekjende den høit og lyde-ligt, var neppe mindre ubesindigt, end Majestæts-forbrydelse. Jeg vilde ikke tilgive mig det, om jeg kunde forglemme alle de Ejenerster, som jeg mod-tog af ham i hans lykkelige Dage, og alle vore gjensidige Høfligheds-Beviisninger; men jeg maatte afflyte mig selv, om jeg ved denne subordinerte Taknemmelighed lod mig bevæge til formastelig Modstand mod Den, i hvis Haand min Lykke hviler.

Efterat den philosophiske Kammerherre med saa sin Haand havde afvejet dette For og Imod; havde bragt Tinget i det Røne, og endnu engang

ved at holde Grunde mod Grunde, gjort sig fast i sin Beslutning, kaldte han paa sin Kammertjener, lod sig paaklaede, ilte assted for at bringe den nye Minister sin Lykonskning. Gaden, hvori den Afskedigede boede, undgik han af Delicatesse, og lod sig det derfor behage at tage en Omvei. Men hvor stor var hans Forstraekelse, da han bemærkede at Vogn efter Vogn allerede trængte sig frem til Estermandens Dor, og at Mange vendte tilbage, som, medens han med altfor stor Samvittighed afveide sine Pligter, allerede havde opfyldt deres. Hvad der var forsømt med Hensyn til Lid, maatte nu ersettes ved Varmie i Talen, og ved det levende Udttryk af Glæde over et saa fortæsleligt Valg. Greven havde Alarsag til at være fornaltet med sig selv, og den nye Minister udbad sig hans Venstebog og trykkede ham til det bestjernede Bryst.

Men, ak! hvor fort varer ofte den menneskelige Klogstabs Beregninger! Neppe var Kammerherren kommen hjem igjen, neppe havde han haft Lid til at overtænke hvad han havde seet og hørt, og til at lykonste sig selv med det heldige Udfald af sin Rolle, førend en allerhøieste Befaling bød ham, formedelst hans notoriske Forbindelse med den i høieste Unaade afskedigede Minister, at forlade Residenten inden 24 Timer og at vente nærmere Ordre paa sit Gods Gherbinis-Roe.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, September 20de. 2det Hefte, No. 7—8.

Nous avons une si grande idée de l'ame de l'homme, que nous ne pouvons souffrir d'en être méprisés, de n'être pas dans l'estime d'une ame: et toute la félicité de l'homme consiste dans cette estime.

Pascal.

Sæt vi et Blif ind i Verden, i Menneskelivets travle Norelse, saa see vi en uhyre stor og sammensat Maskine, tusinde i hinanden gribende Hjul, Drev og Vergtscænger, forbundne paa de forskjelligste og forunderligste Maader; men Blifket forvildes ved den evige i alle Retninger krydæ

sende Bevægelse af Maskinen's enkelte Dede, og vi mistvible om, at opdage den egentlig virkende Hovedkraft, det store Alt bevægende Drivhjul, hvis Kraft hilst bevæger uhyre Masser, her holder en let Stav i en zittrende Bevægelse. Ved rolig og vedholdende Opmærksomhed indseer man imidlertid om sider den hele Mekanisme, og begris her Muligheden af, at alle disse hilst forskellige Bevægelser og Funktioner udgaae fra et eneste Hovedhjul.

Jeg anseer *Ergjerrighed*^{*)} for dette Hovedhjul, for den første Bevæggrund til alle menskelige Handlinger. At bevise at den er det mægtige Agens i de større Bevægelser, om Tronerne og paa Valpladsen, er lettere, end at gjenfinde den i de små, i de borgerlige Kredse, i Armodens Hytter.

Albenlyst og pralende gaaer den foran en Alex anders Hære, løfter en Cæsar mod Himlen, og sidder Dølken i hans Barm, folger Romernes sejrende Legioner til Hæderens glimrende Tempel, og

^{*)} Ved *Ergjerrighed* forståes her: Dragten efter at udmerke sig, og erhverve sig Agtelse i en større eller mindre Kreds. Jeg anseer det ikke fornødent, at give spidsfindige Definitioner paa *Ergjerrighed*, *Eresvige* og *Forsøngelighed*, men indbefatter dem alle under eet Navn.

tilintetgjor dem igjen ved Cheruskernes vældige
Aarm i Hermansslaget. Den rækker en Horostras-
tus Mordbrandsfakkelen, styrter en Empedokles i
Etnas Ildgab. Der gives neppe en Plet paa
Jordkloden, hvor ikke dampende Blodoffre ere
faldne til denne mægtige Alfguds Ere. Den hæ-
ver Landene og deres Beboere til den største Lykke,
og nedstyrter dem i den dybeste Elendighed. Her
bedækker den nogene Klipper med gyldne Agre, laa-
ner Vindstibeligheden Geniets og Konstens Vinger,
hilst skrider den igennem Blodstromme over Mar-
kene, som en hærjende Mordengel. Det er den,
som opflammer Folketribunens Taler, som staal-
sætter Fædrelandsvennens Aarm, men det er ogsaa
den, der hvisler igennem Smigrerens Læber, der
kaster ham ydmygen i Stovet for Verden, der
slukker Fædrelandskjerligheds sidste Blus i Egen-
nyttens sinkende Sump.

Men vi ville ogsaa sege den i lavere Sphære.
Betragte vi Middelstanden og de ringere
Stænder, saa synes det som om Tragten efter
Rigdom eller Velstand og den derved ene mulige
friere Livsnydelse, var den fornemste Drivesæder.
Men dette synes kun saa; thi Ergjerrighed er
ogsaa her Hovedhjulet, i hvor dybt den end skjuler
sig. Menneskets naturlige Træghed vilde ikke ganz
ste kunne overvindes ved den medfødte Tilbojselig-
hed til Velstand og Bellevnet, om ikke andre Men-

nesters Agtelse, et Slags udvortes Hæder, som
bandt sig med Besiddelsen og Nydelsen af samme.
Den virkelige physiske Nydelse, som bedre Spiser,
skønnere Bolig, finere Klæder kunne yde os, er
saa højt ubetydelig, at Gaa eller Ingen vilde
gjøre sig synderlig Umage for at erhverve dem, om
ikke Verdens Dom flettede en, vel falst, men dog
forsørende nok Glorie om dem. Det er ofte ikke
Manden selv, men hans Kjole, hans Huus, hans
Equipage, vi hilse. Hele Verden spørger i Gjer-
ningen hvad Engelstmanden spørger ligefrem med
Ord: how much is he worth? (hvor meget er
han værd?), naar Talen er om en Mands For-
mue; og overalt stiger vor Agtelse og Ærbodighed
med Nullerne, der lægges til Summen, man svær-
rer med. Saaledes bliver Ærgjerrighed — falst
eller sand — ogsaa her den første Aarsag til al
det daglige Livs travle Nørelse og Virksomhed.
Chestersjeld bemærker endog, at den er mægtig nok
at forlede Mennester af højere Dannelse og Evner
til at finde Behag i det laveste, udannede Selskab,
fordi de, idet mindste her, let erholde Frihed til
at angive Tonen og være de Første. Udmærkede
Mennester, der forfaldt til Laster, synke i alminder-
sighed dybres, end middelmaadige Subjecter; thi
Ærgjerrighedsfolelsen, som er stærkere hos dem
end andre, driver dem stedse til at ville være de
Første, og saaledes erhverve sig deres Selskabs-
brødres højere Agtelse. See vi det ikke endnu i

vore Dage, selv i de bedre Selskaber, at betrags tes som en Eressag, at kunne taale ret mange Flasker? Den største Vagabond, den bundlooseste Drunker, den listigste Bedrager og Thy nyde stedse høiest Agtelse blandt deres Lige.

Daglonneren arbeider ofte Dag og Nat, for at kunne tilfredsstille det Onste at eie et Uhr, hvis Tal han ikke engang forstaer at læse; den romerske Gladiator *) gaaer frivillig en rødselsfuld Dod imode; den engelske Boxer udsetter sig dristig for sin Modstanders frygtelige Stod; den norske Fjeldbonde spønder sig i Besle med sin Modstander, fors agtende hans starpe Dolk. Og hvad er Bevæg grunden til alt dette? Det samme, der ledede Alex ander til Asien, det samme, der hævede og øde lagde verxelviis Jordens Niger, og frembragte Handlinger, som Saatid og Efterverden beundre eller affsyne — Ærgjerrighed.

Søge vi end denne overalt tilbedede Guddom eller Dæmon blandt Naturens raaeste Barn, paa Sydhavets Øer, ved Nilens, Mississipis eller Orinokos Kilder, vil vor Søgen dog være ligesaaldt forgjøves der, som i Europas stolte Stæder.

Vi see her Mennesket at underkaste sig de smerteligste Operationer, for ved et imponerende

*) Ikke blot Trølle, men ogsaa fribaarne Mænd, toge frivillig Deel i disse romerske Kamplege.

Udvortes at skaffe sig Ærefrygt og Unseelse. Ingen Besværlighed, ingen Fare synes for at skaffe sig brogede Fjædre til Kronen eller Skjortet. Et Bøger af en dræbt Fiendes Hjernestal faste her, og maastee ikke med Uret, ligesaamegen Glands paa Besidderen, som hos os den med Diamanter og et syrsteligt Navnetræt prydede Gulddaase. Et Armbaand af Menneskeknoekler er der en ligesaa vanskelig Skat, som blandt os et Ordenstegn.

Meningen (Opinionen) bestemmer enhver Tings Værd.

Yttrer Ærgjerrigheden en saa stor og udbredt Indflydelse paa Mennesket, saa ligger det ogsaa i den Alvises Plan, at den bør have dette Herredomme. Var det en Følelse, der blot drev Mennesket til at hige efter den virkelige sande Ære, der uadskillelig er forbunden med ophsiede, store og gode Handlinger, saa vilde kun meget saa Mennesker ved den drives til gavnlig Virksomhed. Af de saa, hvis Sjels Reenhed lod dem betragte denne sande Ære, som det skjonneste Maal, vilde dog de fleste, mistvivlende om deres egne Ævner, og afstrukkede ved Vansteligheden at naae det, snart trættes i deres Bestræbelser, og give slip paa et Arbeide, der maatte synes dem forgjæves. Saaledes vilde hele Menneskeslægten lidt efter lidt nedsynke i en dyb Lethargie, der ikke kunde bestaae med Livet og dets Niemed. For at dette ikke skulde ske, maatte Ærgjerrigheden blive

en Følelse, tilgjængelig for enhver menneskelig
Barm.

Den maa være almægtig, siger Addison, paa:
detat Lande kunne erobres og civiliseres, Geniet
undersøtte og hæve Fliden, Boger strives og ud:
brede Dannelse og Oplysning.

Uagtet alle de sorgelige, oprørende og Mens:
nesket nedværdigende Handlinger, vi see Vergjers:
righeden at frembringe, funne vi desuagtet ikke
onske nogen Indskränkning i dens Magt. Men
vi kunne ønske, at stigende Oplysning og Moraz:
litet mægtede at lede den bort fra dens fordærves:
lige Afveie. Man maatte haabe at Tidsalderens
klarere Lys formaaede at vise os den store For:
stjæl paa sand og falsof Ere; men Erfaring
synes dessværre, til Trods for alle Hornuftslutninger,
at berove os dette Haab. Idet man theoritisk
erkjender den sande Eres Fortrin, stræber man
praktisk kun efter den falsof e. Paa Papiret flyn:
ger man en Straalekrands om hiins Hoved, medens
man i det virkelige Liv pryder den med en Torne:
krone og en Narrefappe. Man betragter den, som
en længst hensovet Helgen, hvilken det var en Daar:
lighed nu at soge paa Jordens; Broen, der førek
til dens Tempel, anseer man som en nedstyrtet
Ruin, som kun Dagerne kunne bøve sig ud paa.
I den falsof e Troe siimler Mængden hovedkulds til
den falsof e Eres Tempel, paffer til hoire og ven:
stre, til Ven og Fiende, til Retskaffenhed og Fæ:

brelandskjerlighed, for kun snart at naae til dets
brogede Helligdom og hente sig — Narrebjelder.

P a r a b l e r.

(Oversatte.)

T a a l m o d i g h e d.

Engang kom Verdens tre Kunstdommere sammen. Den første var den Klynkende, hvem Mennestets hele Forfatning syntes Plage og Elen-dighed. Den anden var den Urolige, som alle vegne satte sig op imod det Onde, og syntes at vilde binde an med Verdens store Aand selv. Den tredie var den Leende, hvem alle Gang-chorene om Baggateller, Loier og Spas, staffede megen Fornsielse.

Oste pleiede disse Tre at raadslaae om hvor-ledes det Onde skulde haemmes; men det kom

Helden til noget Resultat imellem dem; thi deres Meninger vare alt for forskjellige.

Endelig indbød de ogsaa Sokrates og Epiktor, som fremfor alt tilraade dem Taalmodighed. Taalmodighed, sagde de, er det bedste, det eneste Læges middel til at helbrede eller lindre et saadant Onde. Taalmodighed, sagde de, som, rolig i Gud, behandler Medmennester med Sindighed og Medlidenhed, vogter sig omhyggelig for Ondt, unddrafger sig fra Forsængelighed, erholder dog ider ringeste det, "at den troer kun det Bisse, kun uds over det Gode, forsager det Forsængelige, foragtter Sminke, viger for Overmagten og hvad det Øvrige angaaer — fordrager det."

Eenfold og Sandhed.

Fortiden i dens eenfoldige Dragt træf sin Datterdatter, en fræk, letsindig Pige.

Hun forundrede sig over Yppigheden i hendes Klædedragt, over hendes letfærdige Gebærder og

begyndte at knurre. Men denne, drabelig i Sqvalder, forekastede Bedstemoderen Dumhed og Plump hed, og hævede derimod sin Tænkemaade, sin Velkahlenhed, sine Hænder og Fedder, og sin Lethed og Glinthed, og sin Cultur hvil i Skye.

Den Gamle funde ikke begribe hvad det var for noget Sublimt, Besynderligt og Udsøgt, som hun manglede og Efterverdenen havde. Da frembragte den Sidste, en saa sjæv, fordreiet, broget Tingest, at man neppe vidste at give den Navn, endlige Berommelse.

Uvorlig, men ogsaa med Haan, kastede den Gamle et Blif paa dette Væsen, og sagde: Skam dig, Letsindige! Er dette din Tidsalders Lykke? er dette en Virkning af din forroeste Huinhet? Som om jeg ikke havde kjendt denne Ting eller rettere Utting! Jeg forsikrer dig: hundrede, ja tusinde Gange var dette ogsaa udtenkt i min Tid, men strax igjen forkastet; tusind' Gange forsøgt, men strax igjen besundet tomt og sad og unyttigt; det vilde indsnige sig og blev forskudt, indtil jeg endelig ved lang Øvelse og den paalideligste Erfaring lærte: "Intet er saa sikker, saa varagtigt,

saa behageligt, saa fordeelagtigt for dette og haint
Liv, som Enfold og Sandhed."

H e r k u l e s.

Da Herkules igjen besogte Jorden, fandt han der tre vilde, fordærvelige Uhyrer: Tyrannie, Sophisterie og Hyblerie.

Det første regjerede istedet for Magt, det andet istedet for Videnslab, det tredie istedet for Kjærlighed.

Han vidste, at han skulle overvinde dem; Liv og Blod agtede han intet derimod. Nogle Smaa-
trold, som haint tredobbelte Uhyre havde frembragt,
laae allerede henstrakte for hans God; men Ma-
drene selv funde han paa ingen Maade saae ud
af deres Hule, eller bringe til at kjæmpe med sig;
thi Uvidenhed havde forstandet denne Ogle-
rede. Alt hvad Herkules udtenkte og foretog,
var forgjæves.

Da tog Helt en Medhjælper i Stri-
ben, den Wise nemlig; thi, sagde han, saa lange

Uvidenhed hersker ubehindret, kunne vi ikke haabe at overvinde hine Afskyelige. Men er denne først roddet af Veien, saa er "intet i Verden svægere, end Boldsomhedens og Lægnens og Hykleriets Regimenter."

Meget og Lidet.

En ædel Yngling vilde op til Lykkens Kon-
gestad; og hvor han hørte om En eller Aanden,
der vidste Besked om Veien, til dem henvendte han
sig for at faae Underretning.

Det forstaer sig selv, at han traf Mange,
som med stor Indbildung gav ham Reiseroutter;
Philosopher, Politikere, Munke, Eremitter, ja endog
Troldmænd, som alle entusiastisk drømte om en
Forsmag paa det Guddommelige.

Fra alle Kanter Reisefort nok; men efter
deres Anvisninger at begynde Reisen! — Hvor
ofte traf han Aanstødsstene! hvor ofte kom han
paa Afveie! hvor ofte kom han til en uoverkom-
melig Groft, til et ubestigeligt Bjerg. Han harme-

des over alle disse Stueveivisere, som i deres Hoveder indbilde sig at have fundet Veie og Stier paa Himlen og paa Jorden.

Endelig blev han paa Veien vaer en simpelt klædt, jævn Mand, som han med megen Anstrengelse ilede imode. Aandelos fortalte han ham sit Uheld; og den fremmede Mand forundrede sig ikke lidet over alle disse forvovne Reiseplaner.

Hidtil har du vandret som i blinde, ja endog tilbage, sagde han; men vil du følge mig, min Ven! saa vær velkommen, og læg Mærke til disse to Ord paa vor Reise: Meget og Lidet.

See meget, beundre lidet. Hør meget; troe lidet. Viid meget; tael lidet. Løs meget; skriv lidet. Undersøg meget; husk lidet. Taal meget; bisald lidet. Skye meget; frygt lidet. Vent meget; haab lidet. Betenk meget; had og angre lidet. Overlæg meget; beslut lidet. Arbeid meget; besaf lidet!

Ynglingen adlod og reiste lykkelig.

Hjertet og Tuningen.

Da Lykken, da gunstige Constellationer regjerede, snakkede Tuningen ietvæk, tillod sig Alt, og vilde indslægge sig et Navn som en modig Forvarerinde for Frihed og Ret:

Der manglede ikke Smigrere, som Isfede høit i Skye hendes Frækhed at tale om Alt og om Alle.

Saaledes talede Tuningen engang frit og frækt, da lykkelige Tider syntes at begunstige den; men den, som ikke kunde lide denne Frækhed, var — Hjertet.

Det mandhaftige Hjerte havde oplevet andre, danskeligere Tider, og havde holdt sig tappert under Tyranniets Skrækscener. Det havde oplevet Tider, da Religionen var foragtet og Fortjenester traadte under Fodder. Talenter hungrede, Rettskaffenhed rodmede, Bestedenhed blev landsforvist.

"Fortræffeligt! raabte Hjertet nu til Tuningen, da du engang er begyndt at løbe, saa tael! Men erindre, hvorledes du til andre Tider hyklede, smig-

vede, løs, frob, og gjorde dig paa den stjændigste
Maade til en Slavinde. Da bad jeg dig, være
min Tolk, og du blev forskrækket. Nu er du en
hjertelos Qvindeunge, som ikke af Iver for det
Gode, men fordi det dig saa synes, misbruger de
Godes Øren. Heiler jeg ikke, saa vil snart Vin-
teren komme igjen, da du paanye vil forstunime
med de andre Frøer".

Tungen tiede, og sagte for Eftertiden at
undvige Hjertets Sprog.

Indbydelse til Subscription

paa

S u o k r a, Nytaarsgave for 1822.

Bed Fleres velvillige Understøttelse seer jeg
mig i stand til at levere en Nytaarsgave for 1822
under ovenstaende Titel, saafremt jeg ved Subs-
cription nogenledes maatte sikres for Tab ved
dette Foretagende

Hvad man har at vente af Snotra for 1822, vil man omtrent kunne bedømme af hens des ældre Søster. Foruden poetiske Stykker vil denne Samling indeholde en eller flere prosaiske Fortællinger.

Jeg har gjort mig Umage for at kunne pryde Bogen med Kobbere; men formedelst Hjernheden fra det Sted, hvor disse ere bestilte, kan jeg ei med Vished love dem. Den vil bestaae, som forrige Aar, af 8 à 10 Ark og koste indbunden paa Trykpapiir i Spdler., medmindre Kobberne skulde erholdes og volde nogen Forhvielse i Prisen.

Subscription modtages her i Byen i min Boglade. I de øvrige Staeder bedes D.Hrr. Postmestere, Boghandlere og mine øvrige Commissioneerer velvilligen at antegne de Subscribentere, som for dem maatte melde sig. Udenbyes Subscribentfamiliere nyde de sædvanlige Fordeler.

Bergen den 5te September 1821.

Thorstein Hallager.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Gemte Aargang.

1821, October 25de.

2det Hefte, No. 9—10.

Om Aarsagerne, der have foranlediget,
at Republiker ere forsvundne af de
europæiske Staters Tal.

(Oversat.)

Tet Tidsrum af omrent 20 Aar ere es-
terhaanden næsten alle Republiker i Europa for-
svundne; først Polen, saa Venedig, saa Lucca, ders-
paa Holland, til sidst, efter en viebliklig Gjenops-
rettelse, ogsaa Genua. Kun to ere blevne tilbage,
Schweitz og St. Marino, og disse ville sikkert
bedvare.

Mange ere bekymrede over denne Forsvindelse, og deres Frygt grunder sig paa de Fordomme, som indprentes os med den første lærde Undervisning i Skolerne, om vi end ikke indsuge dem med Modermelken. Thi, forend man gør os bekjendt med det Eiendommelige i vort Fædrenelands Forfatning, lærer man os at beundre Athens og Rom's; og, idet denne Beundring vedvarer, satte vi for alt, hvad der hedder Republik, en Forkjelighed, der bringer os til at troe, at Frihed, Bestand, Patriotismus, og alt, hvad vi ellers agte, kun hører hjemme i RepUBLIKER. Vi ere saa meget mere tilbøjelige til at give den republicanste Forfatning Fortinet for enhver anden, som Menneskene ere vante til at ansee det Fuldstændiggjorende tillige for det Saliggjorende; og desuden kun en lidet Deel af dem kommer saavidt, at de lære at kjende det Mangelagtige i denne Forfatning, hvad enten ved umiddelbar Anstuelse, eller af de bedste gamle Skrifter. Aristoteles's Politik vilde være tilstrækkelig til at befrie enhver estertænksom Læser for denne Forkjelighed for RepUBLIKER, men, hvor mange læse vel Aristoteles's Politik?

Ordet: Republik selv er meget vel skiftet til at forvirre de fleste Mennesker i deres Dom over den omhandlede Gjenstand. Forstaar man derved et Allmenvæsen, der sammenholdes ved Love, saa er Republik, og Stat eet; thi ogsaa denne, man betragte Sagen fra hvad Side man vil, er

et ved Love sammenholdt Almeenvæsen. Men, denne Betydning tages Ordet Republik ikke. Man forstaaer derimod ved Republik et, ved blot gode Love sammenholdt Almeenvæsen, og tilskriber alt saa den republikanske Forfatning den Kraft, at kunne frembringe litter gode Love. Heri ligger Hovedfeiltagelsen, og for tilfulde at blive helbredet for den, er det nødvendigt, at man gjor sig et tydeligt Begreb om de forskjellige Maader, som man i de forlobne Aartusinder har valgt, for at opnaae den hoistmulige Grad af borgerlig Frihed.

Saameget er vist, at da et Selskab kun ved Orden kan bestaae, og denne Orden kun kan bevirkes ved Love, saa har man til alle Tider fast Krang til at adlyde gode Love; thi hvad de slette angaaer, da folger det af sig selv, at de ikke kunne have den tilsigtede Virkning. Men, hvorledes er holdes disse gode Love? Sagen var stedse saa meget vanskeligere, jo større og mere sammensat Selskabet var. For at gaae nogenlunde methodisk til værks, burde man fremfor alt have søgt at komme efter, først, hvad en Regjerings evige Bestemmelser er, dernæst, paa hvad Maade dens Bestemmelser ene kan opfyldes. Man vilde da have indseet, at en Regjering, som har haade Enheds- og Selskabeligheds-Charakteren, opfylder sin Bestemmelser med uundgaaelig Nødvendighed. Men, idet man mere fulgte sine Evidensstaber, end en tydelig

Indsigt i Tingenes Natur, ravede man gjerne fra et Extrem til et andet. Snart troede man, at alle de Ulykker, som vare en Folge af Mangel paa gode Love, maatte tilskrives den Omstændighed, at en Eneste havde den Forret at frembringe Loven, og, i dette Tilfælde, forvandlede man Monarkiet, som man hidtil havde levet under, til en Republik, d. e. et Antimonarkie, hvorved man stedse gik ud fra den Forudsætning, at en Corporation ikke kan statuere mod sig selv. Snart fandt man igjen de stærke Nykster, som den nye Skabning forte med sig, utaalelige, og for ikke at blive aldeles udmattet og ødelagt, faste de man sig igjen i en Enestes Arme; i dette Tilfælde forvandledes Antimonarkiet paa nye til Monarkie, og man gik da igjen ud fra den Forudsætning, at den Entetle idet mindste vil tilstaae Hvilepunkter. I intet af disse Tilfælde blev det omhandlende Problem fuldkommen oplost. Det kom an paa at straffe Regjeringen den dobbelte Charakteer: Enhed og Selbstabelighed. Men i det Sted gav man den snart den ene, snart den anden af disse Charakterer, og den naturlige Folge deraf var da den, at man vel fik noget andet istedenfor det forrige, men ikke noget bedre. For at erholde gode borgerlige Love, skulde man have begyndt med at udfinde de bedste organiske Love; thi udi disse skulle, for at bruge denne Lignelse, gode borgerlige Love indpodes. Men idet man

forsomte dette Arbeide, funde man aldrig komme til Malet, forend man endelig med Tiden lærte at indsee og overbevistes om, at Republik og Monarkie, i ethvert godt Regjeringssystem, bør være forenede, og det saaledes, at blot Magten til at exeqvere Love, er centraliseret, men ingenlunde Magten at give Love.

Dette forudstikket, saa er Republikens Væsen, i Modsetning med Monarkiets, ei længere twivsomt. Vil man altsaa bestemme dette Væsen noiere end man sædvanliggen pleier, saa maa man sige: at Republik er den Regjeringsform, hvor ved Selstabielighedens Charakteer fixeres i Regjeringen paa Enheds: Charakterens Bekostning. Paa dette Tegn er det let at kjende Republiker, hvor og naar de end have eksisteret. Egentlig vilde de aldeles forbise Enheds: Charakteren, ligesom det strenge Monarkie søger at forbise Selstabieligheds: Charakteren; men da ingen af dem fuldkommen lade sige forbise, saa lod man sig i Republiker noie med, at nedværdige Enheds: Charakteren til Afhængighed og Slaverie. Polen afgiver Exempel paa, at Republik end ikke udelukker selve Kongetitelen. Men Polen var desformedelst ligefuld Republik, forsaavidt nemlig et politisk System Charakteer bestemmes efter den Maade, hvorpaa Almeenvillien frembringes. Skulde Polen ikke have været Republik, saa maatte heller ikke Forfatningen have givet enhver Deputeret paa

Landdagen Ret til, at afdryde de vigtigste Dels-
berationer ved et vilkaarligt, ofte aldeles ugrun-
det Veto; i en saadan indrettet Stat er den første
den bedste Deputerede paa Landdagen langt mere
Konge, end den, der har Kongenavn, og Regje-
ringens første Charakteer, Enhed, fornørmedes der-
ved i hoi Grad. Paa samme Maade var Benedig
en Republik, omendskjondt der i dennes Stat var
en Hertug, som valgtes paa Livstid; thi Fren-
bringelsen af den almindelige Villie var udeluk-
kende overdraget til Senatet, og Dogen var hver-
ken mere eller mindre, end den første Executor af
hun Villie i alle Dele af det venetianiske Gebeet,
d. e. Redstabet for en fremmed Villie. Paa
samme Maade forholdt det sig, skjondt med visse
Modifikationer, med Dogen i Genua, med Gon-
falonieren i Lucca, fort med alle Depositarierne
for Enheden i de italienske Republiker. De
Combinationer, som i denne Henseende lade sig
gjøre, ere mangfoldige; men de gaae dog alle ud
paa et og det samme, nemlig, saameget muligt,
at tilintetgjøre Enheden i Regjeringen. Republi-
ker adskille sig indbyrdes derved, at de enten ere Arist-
okratier eller Demokratier; men da Demokratiet i
Grunden ikke er andet, end at uddivet Aristokratie,
og dette igjen ikke andet, end et concentreret Demos-
kratie, og det uden at man egentlig bestemt kan
anvise den Punkt, hvor det ene ophører, og det
andet begynder; saa kan man gjerne betragte For-

skjellen mellem dem som ligegyldig, og det eneste
Væsentlige i Forfatninger af denne Art bestaaer
da deri, at de begge, saavidt det staar til dem,
udelukke Enheds-Charakteren af Regjeringen. Et
Aristokratie lykkes dette endnu bedre, end i et
Demokratie, fordi det er hinct end lettere at aftale
og holde paa Grundsatninger; men derimod har
igen Demokratiet det Fortrin, at Enheds-Charak-
teren i samme, trods alle de Love der proscriberer
den, lettere genvinder sin Plads og paa ny fixerer sig.

Men, hvilke Virkninger have de republikanske
Forfatninger frembragt, hvor og naar de end have
existeret?

For at kunne med Upartisshed domme herom,
maa man omhyggelig skjene mellem de Republikker,
der meest nærmede sig en fuldkommen Regjerings-
Væsen, og de, som meest fjernede sig fra samme.
Hinct var Tilfældet, hvor der i det republikanske
System gaves en vedvarende Depositair for En-
heden, som i Venet, Genua o. s. v.; dette, hvor
Frembringelsen af en Depositair for Enheden var
overladt til Tingens Natur, d. e. Tilfældet. De
Republikker af første Slags vil man fiedse finde en
stor Fasthed i Lovgivningen, og hertil maa man
ei, som Mogle have gjort, sege Aarsagen i en klog
Fordeling af Magterne, endnu mindre i Statse-
embedernes Rotation, *) — thi begge disse Om-

*) Rotation d. e. Omdreining, Urværling.

Stændigheder maatte, efter Tingens Natur, snarere
Have bevirket det Modsatte — men i den særegne
Interesse, som det maatte have for det lovgivende
Corps at lade Alt, saavidt muligt, blive ved det
Gamle. Anderledes forholdt det sig i Republiker
af sidste Slags. Maar hine havde en unaturlig
Frygt for Impulsionskraften, saa kan man om
disse sige, at de bleve Offere for samme. Ideen
var rigtig nok stedse den, at undgaae Despotismus,
ved at beroeve Regjeringen Enheds-Charakteren;
men man var saa langt fra, ved dette Middel at
naae Maalet, at man tvertimod var saa meget
mere utsat for Despotismus. Saasnart nemlig
enhver Borger har Ret til at fremsette Lovforslag,
og, saavidt som det staer til ham, at gjøre dem
gjeldende, maa man naturligvis blive over-
væmmet af saadanne Lovforslag, og den naturlige
Folge heraf er den, at Selfstabet kommer af den
ene Krisis i den anden. Herpaa kan ethvert
Demokratie tjene til Exempel. Man søger nu at
stræmme dem, der stige i Veiret, med hvad man
vil, med Ostracismus, med den tarpeiske Klippe,
med Guillotinen; den charakteerfulde Mand baner
sig Vei, og i hvor mange der end falde under
Forsøget, saa træde altid Andre i deres Fodspor,
og dette varer saalænge, til Enheden igjen har til-
kämpet sig sin tabte Plads. Heri ligger den
stjulte Grund til den Glands, som Republiker
vise sig i; jo mere demokratiske de ere, jo større er

den. Men, man vogte sig vel, at man ikke blen-
des af denne Glands. Den kjøbes kun ved Op-
offrelsen af hele Selskabets Roe, og aldrig veed
dette, hvordan dets Tilstand egentlig er. De meest
indsigtsfulde gamle Skribenter have fuldkommen
gjennemskuet dette, og en af dem siger med rene
Ord : "man skulde tilstaae Folket en negativ
"Stemme, eller Ret til at forkaste Magistratsper-
"sonernes Forlag, men ikke en affirmativ, eller
"Ret til at gjøre ondre eller nye Bestemmelser.
"Blev et Forlag forkastet, skulde Sagen atter hen-
"vises til Magistrats-Collegierne. Men i de fleste
"Stater gaaer man, desværre ! netop frem paa
"den modsatte Maade. Det mindre Antal, Ma-
"gistratspersonerne, har Ret til at forkaste og
"cassere hvad Folket foreslaaer, men de have ikke
"Ret til, positivt at bestemme noget andet; Sagen
"maa, i et saadant Tilfælde, paa ny forelægges
"Folket *)." Det Unaturlige i slige Forfatninger
viser sig især da tydeligen, naar man bemærker,
at de Statsborgere, som leve under dem, ikke for-
erholde den mindste Roe eller Rydelse, forend det
Modsatte indtreffer af hvad de forestrive. Althen
naaede sin høieste Flor i Pericles's Periode ; men
Pericles existerede til Trods for alle Statslove,
og hans hele Administration havde Monarkiets Char-

* See Aristoteles's Politik, 4de Bog, 14de Cap.

Rakteer, skjondt ei et Lovmæssigts, men et saadants, som maae snoe og dreie sig, for at kunne soutenere sig. I Rom vare Folketribunerne endnu langt mere Enhedens Depositarier, end selve Consulerne; og naar den romerste Stat, som altfor ofte var Ulfeldet, ved de forstjellige Williers Kamp, der segte at giore sig gjeldende paa hverandres Bekostning, truedes med Undergang, saa udraabtes, efter de samme Love, som proscriberede Kongemage og den dermed forbundne Enhed, en Dictator, der havde Ret til at sætte sig ud over alle Love. I Florentz traadte den saakaldte Balia i Dictators Sted, saa længe det var en Republik. Alt dette beviser da, at Enheds-Charakteren er ligesaa nødvendig for en Regjering, som Selstabelligheds-Charakteren, og at i enhver Stat, hvor hin mangler, der indvikes Borgerne i Uroligheder, der tilintetgjøre alle det selstabellige Livs Fordelse, og gjøre alle indvortes Forhold usikre. Endnu langt farligere er det, med Hensyn til Behandlingen af de udvortes Forhold, at forbise Enheds-Charakteren af Regjerings-Systemet. Hvad Europa i de sidste tyve Aar har maattet dzie af Frankerige, var kun en Gjentagelse af hvad Historien lærer os om alle Republikkers Tænke og Fremgangsmaade, der have været til, og man tvinges saaledes til at erkjende: at organiske Love, de maae være gode eller slette, virke med en saa uimostaaelig Nødvendighed, at man kan sætte

bem ved Siden af Naturlovene. Alle
sande Republiker ere krigerske, og alle ere det af een
og samme Grund. Da nemlig de Negjerede ikke
kunne have nogen Tiltroe til Regjeringen, netop
fordi den mangler Enhed, saa er denne nødt
til at aflede Virkningerne af denne Mistroe fra
sig selv, ved at henlede dem paa Nabostaterne.
Erobringssyge og Novgerrighed komme til, hün
hos de Negjerede, der ville sikres, denne hos de Re-
gjerede, der ville berige sig. Man maa have hvad
Paaskud til Krig man vil, saa er Krigens selv, fra Re-
publikers Side, altid en Angrebskrig, og den er dette
saameget meget mere, jo mindre Nod de have. De
kunne ikke undvære de Fordele, som ere forbundne med
Angrebet. Dertil kommer og, at deres Forsvars-Kraft,
i Almindelighed, kun er maadelig. Vant til at føre
Krig med en Souverains Eidenstab, der kæmper
for egen Regning, kommer den republikanske Soldat
ganske ud af sit Element, saashart man sæt-
ter ham paa Defensiven; og denne Mangel paa
Energie formeres ikke lidet derved, at efter et
tabt Slag, Factionerne steds begynde at hæve
deres Hoveder. Der gives derfor mod Republiker
intet bedre Forsvarsmiddel, end at forbandle For-
varskrigen til den bestemteste Angrebskrig. Kun
maa man i sin Dom over Republiker ikke lade sig
vildlede deraf, at der altid har været Stater, som
bare dette Navn, uden at derfor det her Ansnee
passer paa dem. Saadanne Stater kunde, ifolge

deres Stilling, aldrig give det republikanske Princip den fernodne Udvikling, og de saae sig desaa sag tvungne til at forvise det fra deres Forfatning, som ellers vilde have fremskyndet deres Undergang. Evig mærkværdigt bliver det Svar, Themistokles gav dem, der opfordrede ham til at spille paa Lire: "at derpaa forstod han sig ikke, men kom det der imod an paa at forvandle en lidet Stat til en stor, saa var han Manden". Og saa er det. Denne Konst, som meget vel kan bringes til en ordentlig Theorie, trænger, for at udtøves, mere til en Lovgiver, end til en Helt. Helte fremstaae af sig selv, saasnart den organiske Lovgivning gjør deres Tilværelse nødvendig, og en Republik erhols der kun sin Glands og sin hele Noes ved de Aarsrængelser, som den forviste Enheds-Charakter gjør, for igjen, trods alle Love, at tilbagevinde sin Plads.

Haf man behørigen overvejet alt dette, saa vil man ikke længer finde det forunderligt, at Republikker ere forsvundne af de europæiske Staters Tal. Man kan i Almindelighed sige: at Republikker ikke have funnet existere længere i den europæiske Verden, end til de kom ud af den Uvished, hvori de havde sovret med Hensyn til gode organiske Love. En stor, en ubegribelig Fordeel har det 19de Aarhundrede den franske Republik, saa fort den end varede, at takke for, den nemlig, at

Ideerne om hvad der hører til en god Forfatning, nu ere langt mere udviklede end tilforn; og jo mere den nærværende Generation abstraherer det blot Personlige fra de sidste 20 Aars Phænomener, for destobedre at almindeliggjøre Erfaringerne, desto større vil Nutten være, man høster deraf. Saas fremt nu det nærværende Aarhundredes Tendents, som det synes, gaaer ud paa at støtte Monarkierne, hvad der hidtil har manglet dem for at udgøre et fuldkomment Regjerings: System; hvor kunde da denne Tendents harmonere med Republikers Vedvarenhed, eller endog Gjenoprettelse? Hvad Godt der fandtes ved dem, overføres ved Repræsentativ: Systemet paa de hidtilværende Monarkier; det Slette eller Farlige forsvinder. Den Rousse, de, i de sidste Tider, have spillet, kan vel synes uskyldig, men den har ikke været det. De Franske vilde i 1796 ikke have gjort saa store Fremstridt i Italien, og folgelig heller ikke erholdt en saa decideret Overmagt, hvis de ikke hos de italienske Republiker havde fundet en Underskottelser, der, trods Modpartiets Anstrengelser, bragte FordeLEN paa deres Side. Hvor meget skylder ikke Frankrigs alene Genuesernes Bistand? De, som endnu stedse bejanire Polens sidste Deling, glemme idetmindste, hvormeget Landets Forfatning selv opfordrede dertil; en Forfatning, der, i og for sig ulægelig, var saa meget mere foruroligende for

Nabomagterne ved den National : Charakteer, som den alene havde dannet. Holland er paa nye bleven oprettet, men ikke som Republik, derimod som Monarkie. Det behovede en forbedret Forstning, og denne var let, da National-Charakteren ikke lagde nogen betydelig Hindring i vejen. Schweitz og St. Marino vare ved, begge for deres Uskadeligheds Skyld, som, hvad den første angader, grunder sig paa Cantonernes affondrede Beliggenshed, med Hensyn til hverandre; hvad den sidste angaaer, paa dens ubetydelige Omfang.

Tovrigt er det vist ingen Ulykke for Europa, om enkelte Riger forstørre eller arrondere sig paa dets forrige selflæbelige Tilstands Bekostning. Enkelte Familiers Interesse kan vel derved tildeels lide; men den store Families, Menneskeslægtens Wel maae vinde. Der gives overalt en naturlig Orden, som blot behøver at blive fjendt, for at gjøre sig gjeldende, trods alle Hindringer. Hvad man falder Retstilstand, kan kun fortjene Agtelse, forsaaadt den stemmer med Naturlovene, og Naturen foreskriver kun forsaaadt Rigerne deres Omfang, som den vil, at Kraft og Modkraft i dem

skal paa en let Maade være forenede. Heraf følger, at de fleste europæiske Riger endnu kunne anseligen forsøges. Regjeringsmidlerne, forsaavidt de skyldes Opfindelsen af Kompasset, Bogtrykkerkosten, Postvæsenet, Krudtet og Telegraphien, ere følleds for alle, og kunne anvendes i en langt større Udstrekning end hidtil i Almindelighed skeet er. Hvad der virker herimod, kan kun kaldes Fordom; men Fordommene ville forsvinde i samme Grad, som Menneskene oplyses om Regjeringens Natur og overbevises om, først, at den Regjering, hvis Organismus er den bedste, ogsaa maa i Virkningen være den bedste; dernæst, at ingen Regjering i vor Tid kan ville noget, som strider mod Folkets sande Interesse. Det er dersor en behagelig Tanke, at Dieblikkets Antipathier snart ville tabe sig. Andre ville vist nok træde i deres Sted; men, de nærværende være af hvad Beskaffenhed de ville, saa borge dog de Fremskridt, som Regjeringerne i de tre sidste Århundreder, med Hensyn til deres Udvikling, have gjort, for at deres Charakter vil være sædlere og større. Det er endnu langt fra, at de, i den europæiske Verden, have

naæt deres hvieste Spidse, og hvad man nu skal
der Magtens Ligevægt, vil, om 50 eller 100 Aar,
vise sig i en ganste anden Skikkelse, og, hvad enten
det da er bestemt eller ikke, vække ganste andre
Idee.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Aargang.

1821, November 1ste. med det Hefte, No. 11—12.

Seg har aldrig ret funnet forklare mig Narsagen til, at der i England skulde hersté mere Hædrenelandskærighed, mere Almeenaand (public spirit), end i de øvrige Europas Stater. Naar man har villet overbevise mig om, at en fri Forsfatning, ifolge sin Natur, stedse maa blive Moder til Almeenaand, saa har saavel Historie, som egen Erfaring, stedse haft saamange Evid og Indvendinger, at jeg ikke har vidst hvad jeg skulde

troe. Resultatet af ethvert saadant Grublerie, har da stedse været, at jeg, ørgerlig over ikke at kunne løse Problemets, här slaaet den Materie af sans ferne.

Men medeet er der gaaet et Lys op for mig, og henrykt raaber jeg nu som Archimedes: jeg har det! jeg har det! Hvor jeg mindst havde ventet det, oprandt dette Lys (der isandhed ikke er noget Irlys, men et paalideligt, Lys), nemlig i den Norske Rigstidende. De saakaldte Døvne Embeder, som der omtales i No. 83, d. A., er Røglen til det Hele.

Sinekurer (af sine : uden, og cura : Om-sorg), som Rigstidenden, temmelig frit og uphilosophist, oversætter med døvne Embeder, er, efter Johnson, Embeder, der have Indtægter, uden at have Forretninger. En herligere Statsopfindelse vil man neppe kunne nævne, hvor frugtbare den senere Tids diplomatiske Genier end have været. Embeder uden Forretninger, Embeder med store Indtægter og anseelig Rang! Hvo vilde ikke ønske den Stat til Lykke, der kunde bringe det der til, at alle dens Embeder blev forvandlede til Sinekurer? Og hvo kan undre sig over, at et Land, der aarlig giver sine udvalgte Sonner 360,000 Pd. St. for — Intet, medrette kan rose sig af Patriotisme og Almoechaand, fremfor de øvrige Europas Stater?

Al! raaber X og Y og Z og Ø; gør os til
Clerks of the pipe; gamle Fatter Nor; saa skal
du først erfare hvad Sonner du har! da skal du
se, hvor vi skulle arbeide og kæmpe for din Fri-
hed og din Hæder; thi først da kunne vi indsee
Betydningen af at stride pro aris & focis! Intet
vilde være Fader Nor behageligere, end at kunne
opfyldte mine gode Herreys billige Forlangende, men
Manden er gammel, og i Tidernes Lob har der
voret lidt altformange Huller paa hans Lommer,
til at han endnu skulle kunne være pr. Cassa.
Ere mine Herrer altsaa ikke at formage til at gjøre
et betydeligt Aflag i deres Betingelser, saa faaer
Gamlingen renoncere paa deres Bistand, og maas-
ke er Tabet endda ikke saa stort.

Men Tabet voere nu stort eller lidet, saa
bliver det dog en uroffelig Sandhed, at den, der
har lidt mange og store Tab, til sidst føler ogsaa
de Smaa med Siner. Paa Grund heraf ønske-
de jeg, at Norge intet skulle have, end ikke sin
ubetydeligste Sons Bistand og Kærlighed, og, da
nu det ene Ønske fiedse avler det andet, saa on-
sker jeg tillige, at Norge maatte kunne udfinde en
Metode til at oprette en saa stor Mængde Sine-
karer som muligt. Disse skulle baa være et Re-
servoir for Faedrenelandskærlighed og Almeenaand,
hvoraf det ved føresaldende Lejligheder kunde

efter Behag, og vel ogsaa deri drukne Adskilligt som ikke er godt.

Men har da Norge slet ingen doyne Embeder?

Jo vist har det, men de forslaae formodentlig ikke. Overalt i Verden gives Sinekurer: Statsraader uden Departementer, Admiraler uden Flaader, Generaler uden Armeer, Commandeerer uden Eskadrer, Capitainer uden Compagnier, Casserere uden Casser, Archwarier uden Archiver. Som en naturlig Folge heraf, findes ogsaa en Portion Fædrelandskjerlighed i hvert Land, ihvor fin den end er, og endstjondt man ofte behover et Herschels Kjæmpelestop for at vine den. Men denne fine Portion er ikke altid nok, og deraf ønsker jeg ogsaa mit Fædreneland mere heraf. Det er naturligt, at den, som vil Hensigten, maa ogsaa ville de ene mulige Midler til dens Optaaelse. Da jeg nu ingen andre Midler veed til at understøtte og opfriske den indslimrende Allmeenaand, end hine doyne Embeders Forøgelse iblandt os, saa kan jeg ikke undlade paa det varmeste at anbefale denne patriotiske Idee til alle Publicisters Overveielse. Skulde, hvad der dog lader sig tænke, alle Planer til Udførelsen heraf strandte paa Norges Uformuenhed, saa giver jeg endnu ikke Slip paa min Idee, men forbeholder mig at indkomme med et Forslag til at indføre det engelske fuldkomne Sinekursystem iblandt os, med den Forstjel, at vi

Iønnede Vedkommende med Titler istedetfor Pund Sterling.

Jeg mistvivler ikke ganske om Muligheden af at realisere denne Plan, aldenstund jeg seer med hvilken uimodstaaelig Tryllekraft, Rang og Titler virke paa den menneskelige Aaand.

"Vist nok, min gode Ven! lader din Plan vSig realisere, saasnart den Kunst er opfunden — 'at leve af Vind'."

Tys, min Hr. Satyrikus! ikke saa bitter! Veed De vel, at jeg har grundet Haab om, at denne Kunst allerede forlængst er opfunden, og at den kun mangler en systematisk Udvikling, for at blive almindelig! Jeg kunde opregne Dem en heel Snees af mine Bekjendtere, der i mange Aar har levet herligt, af litter Vind, deels egen, deels andres.

Dersom man ikke kunde leve af andet end Pund Sterling, saa maatte idet mindste en talrig Klasse af Embedsmænd forlængesiden være aldeles uddød. At de ikke ere det, giver mig det bedste Haab om min Plans Mulighed, og ingen ung Autor har nogensinde med større Suffisance anbefalet den litteraire Verden sin sygelige Forstefodte, end jeg anbefaler denne geniale Idee til det ørede patriotiske Publikum.

Om Regentens Hellighed og Ufrænkelig-

hed. (Inviolabilité, Unverleßbarkeit.)

Det nævnges ikke i noget af de tidligere Tidsskrifter om hvilket Lovet der er vedtaget, men det er dog vist, at det er et af de vigtigste Loves artikler.

Unægteligen vil der komme en Tid, da Læven om Regentens Hellighed og Ufrænkelighed vil blive betragtet i et ganske andet Lys end hidtil. Man vil da undres over, hvorledes samme har funnet erholde Plads i nogen Grundlov som en sørskilt Lov. "Det var jo noge get som fulgte af sig selv, vil man sige. Thi, er det vist, at intet Selskab kan bestaae uden Regjering, at Enhed, (Monarkie) og Selskabelighed (Republik) ere nødvendige Egenskaber (Charakterer) hos denne, og at Enheds-Idéen funsader sig realisere forsaavidt som alt hvad der kalsdes Magt, centraliseres i en Enestes Person; saa stylder denne Eneste ikke den selskabelige, men den naturlige eller guddommelige Lov sin Tilværelse, og hans Person er hellig og ufrænkelig, ikke fordi Mennesker have gjort den dertil, men fordi Naturloven hyder det. Har der da været en Tid, da man forstod sig saa lidt paa denne Lov, at man troede at maatte formue den til Hjelp ved positive Bestemmelser?"

Lager man derpaa Historien til Hjelp og gaaer tilbage i samme, saa vil man endnu faae Anledning til at undre sig over to Ting: først

over de frygtelige Majestætsloves Tilværelse, hvor:
med de nuværende Lovbøger ere opfyldte; der næst
over at Majestætsforbrydelser ikke destominstre have
været lige hyppige. "Solon, vil man sige, gav
"ingen Lov angaaende Fadermord, fordi han
"holdt det bedre, slet ikke at forudsætte Mulighe:
"den deraf. Hvortil altsaa alle disse Majestæts:
"love, da Regenterne dog ikke vare andet end Fæ:
"dre for deres Folk? eller vare de maaстee ikke
"dette? og hvoraf kom det, at de ikke vare det,
"og at man fristedes til at forgribe sig paa deres
"Personer?"

Det er altid behageligt, at kunne sætte sig ind
i en Fremtid, hvor Nutidens Gaader oploses.
Da vi nu ansee denne Fremtid for at være tem:
melig nær, saa ville vi forsøge at op löse det Pro:
blem, som den almindelig erkendte, men derhos,
som Historien viser, sjeldent besulgte. Være om Die:
gentens Hellighed indeholder. Naar en Idee ved:
ligeholder sig gjennem Martsinder, saa kan man
med temmelig Sikkerhed paastaae, at den er rigtig;
men det stager da endnu tilbage, at give den en
saadan Evidents, at den ikke længere skal sættes i
Classe med de Sandheder, som man plejer at kalde
gavnlige Fordomme. Historien skal være
vor Ledfagerinde.

Alle Majestætslove, som den europæiske Ver:
den til denne Tid har hert at hænde, have deres
Opriindelse fra hine Domernes Tider, da den re:

publikanske Forsatning omhyttes med den monarkiske. Saalænge hin varede, gaves der vel Love, som værnede om den; men disse Love havde ikke Hensyn paa nogen bestemt Person, de var kun stilede mod dem, som turde vove at legge Raad op mod, eller angribe Constitutionen. Dette kunde ikke vel være anderledes; thi, da en Republiks Væsen bestaaer deri, at den, af de toende Charakterer, som constituere en Regjering, enten ganste eller for en Deel udelukker Enheden, saa maa der, i en saa unaturlig Tilstand, nødvendig eksistere Love mod dem, som gjore sig mistænkte for at ville føre denne Charakteer tilbage, og disse Love ere saa meget mere nødvendige, jo større Tilførfelsen er til at overtræde dem. Heri ligger Aarsagen til den Roulle, den tarpeiske Klippe spillede i den romerste Republiks Dage. Aldrig vil en upartisk Efterslægt kunne fordømme dem, der nedstyrtes fra samme som Forbrydere; de var kun dette med Hensyn paa en høist ufuldkommen Lovgivning, der gif ud paa at organisere Selstabeligheden paa Enheds-Charakterens Bestilling, og dersor kaldtes, hvad der i Grunden kun var Forbrydelse mod Senatets individuelle Fordeel, Forbrydelse mod det romerske Folk. Alt dette forandredes, da Monarkiet fortrængte Republikken. Det, som før havde været Forbrydelse mod Senatet, det blev nu Forbrydelse mod Fyrsten og hans Majestæt. Ogsaa dette laae i Tingenes Natur,

thi da de romerske Imperatorers Stilling forte det med sig, at intet kunde være dem frigjærigere, end Republikens Gjenoprettelse, saa maatte der gives Love, som værnede om Monarkiet, Love, som vare stilede mod Enhver, der, med eller uden For-
sæt, lagde an paa at slæsse Regjeringen den tabte Selstabeligheds: Charakteer tilbage. Heri ligger Oprindelsen til alle Majestætslove. Hvad enten
de, som i Republike er Tilfældet, have Hensyn til Folket eller Senatet, eller de, som i Monar-
kierne, blot hegne om Monarkens Person, saa have
de altid deres Grund i Regjeringens organiske
Ufuldkommenhed. Forenede Republikken Enheds-
Charakteren med Selstabelighedens, saa vilde der
i samme aldrig være Spørgsmaal om Majestæts-
forbrydelser, og det samme vilde være Tilfældet,
naar Monarkiet forenede Selstabeligheds: Charak-
teren med Enhedens.

Trods de strenge Majestætslove, som Tiberius
lod udgaae, og trods den endnu strengere Brug,
som Senatet gjorde deraf, manglede der ei alene
ikke paa Majestætsforbrydelser, men samme lod
til ret at høre hjemme i det romerske Rige. Tibe-
rius undgik dem kun, ved at indslutte sig paa den
utilgjængelige De Caprea. De sex følgende Im-
peratorer døde alle en voldsom Død. Aldrig var
nogen romersk Imperators Liv saa sikkert, som vor
Lids Hyrsters. Her, som overalt, fremlyste den
Sandhed, at man ikke hindrer Forbrydelser ved

Straffe, i hvor grusomme de end ere, men kun ved at tilstoppe deres Kilde. Den romerske Stats-lovgivnings første Grundsetning var: voluntas principis legis habet vigorem. Behovedes der vel mere end denne Grundsetning, for at frembringe den fuldkomneste Despotismus; og kunde man vente, at Folgerne vilde udeblive? Harde Octavian villet blive Stifter for et Dynastie, havde han villet indføre en regelmæssig Arvesølge, saa havde han fremforalt maatte afslaae den farlige Foræring, som gjordes ham, da Senatet overdrog ham hele den lovgivende Magt, og berettigede ham til at udgive sin individuelle Willie for det hele Folks. Selv naar man indrommer, at Octavian og hans Efterfølgere, i den Stilling, de stode, ikke vel kunde handle anderledes, (og der er virkelig noget som taler hersør) saa vilde dog deraf ikke følge, at hvad der hændte de fleste Imperatorer, ikke skulde have hændt dem; thi naar dette var en naturlig Folge af deres Handle-maade, saa kunde det ikke afværges ved nogen positiv Lov. Vilde man derimod paastaae, at Monarkernes Liv i de nyere Riger ikke har været ud-sat for nogen Fate, uagtet de samme Grundsætninger fandt Sted der, som i den romerske Stats-lovgivning, saa maatte Svaret herpaa blive, at Paastanden kun var rigtig, forsaavidt som visse, for Publikums Dine usynlige Midler, blevne brugte for at skaffe Loven den høieste Grad af Fuldkom-

menhed. Vil man lade Sandhed gylde, saa er Fyrstens Frihed for Ansvar aldrig garanteret, uden forsaavidt der udfindes Midler til at bringe hans Willie i Harmonie med Allineenvillien. Hvor disse Midler mangle, der er det at beklege, at man skriver paa Fyrstens Regning, hvad der egentlig burde skrives paa hans Forgængeres eller Maad-giveres, men Udaaden vil desvagter ei udeblive, og den vil da have sin Grund deri, at man holder sig til den, som har paataget sig at staae inde for Alle. Maaskee vilde vi have seet en Tiberius, en Caligula, en Claudius og flere, i et ganske andet Lys, maaskee vilde alle disse Imperatorer have haft en langt anden Skjebne, naar Tilføldet, istedenfor at gjore dem til absolute Monarker i Romerriget, havde sat dem paa en Throne, som den britiske. Visnot fortjene de i hoi Grad vor Afstye, men beklage dem maa man dog derhos, at Omstændighederne vare dem saa ganske imod; beklage maa man, at Roms organiske Lovgivning ikke duede, idet den af Regjeringens Grundcharak- teer snart udelukkede Enhed, snart Selstabelighed, og at man overalt i hine Tider ikke endnu havde erholdt den fornodne Indsigt til at faste, hvorlunde enhver Kraft kun betinges ved Modkraft.

Da man endelig overbeviste sig om, at alle Majestætslove vare utilstrækkelige til at sikre Monarkens Frihed for Ansvar, (Ansvarlosched, Nicht-verantwortlichkeit) faldt man esterhaanden paa den

Tanke, at omgive denne med bydende Former, for
ret at gjore dens Vigtighed indlysende og, saa at
sige, indpræge den i alle Gemyutter. Videst har
dette altid været drevet i Orienten, hvor Riger-
nes Omfang gjorde det strenge Monarkie nødven-
digt. Imperatoren Diocletian var den første, der
forplantede Orientens Sædvaner til Occidenten,
hvor de snart rodfæstede sig. Men, om man end
ikke vil nægte deres Nytté, saa bliver det dog der-
for lige vist, at selve disse Sædvaners Magt, som
i Almindelighed er større end Lovenes, ikke har for-
saaet til at sikre Monarkens Liv, eller til at frem-
bringe den Ansvarløshed, paa hvilken dette berører.
Hvormange Monarker ere ikke, siden Diocletians
Tider, faldne som Offere for egne og andres Li-
denskaber, snart i Kamp med et overmodigt Ari-
stokratie, snart i Strid med en ligesaa overmodig
Geistlighed, i de sidste Aarhundreder saagar i Strid
med deres eget opbragte Folk! Sandelig! der gives
fun faa Riger i Europa, hvor ikke Arvesolgen,
trods alle Majestætslove og alle Bedtægter til Re-
genternes Sikkerhed, er i Aarhundreders Løb ble-
ven paa voldsom Maade afbrudt, og det er en
Lykke at høre til et af disse faa Riger, fordi man
ikke behøver mere end Vissheden om denne uafbrudte
Arvesolge, for med Sikkerhed at kunne slutte der-
fra til den store Omhu, der maa have været ans-
vendt paa Lovgivningen, for at bringe Monarkens
Willie i Harmonie med Folkets. Uden denne Om-

hu, havde Overreksens og Despotismens sædvanlige Folger umulig funnet udeblive.

Middelet, at støtte Regentens Person denne Ansvarløshed og (hvad paa det næste dermed er forenet) Ukrænkelighed og Hellighed, er kun eet. Det bestaaer deri, at man ikke alene praktisk, men tillige theoretisk giver Slip paa den romerske Statsgrundlægning: voluntas principis legis habet vigorem, begge Dele i den Overbevisning, at af alt, hvad vi Mennesker tage fat paa, er Intet, fra hvad Kant man end betragter Sagen, saa vanskeligt og tillige saa farligt, som det, at give Love. Englænderne, som blandt alle Europas Nationer med meest Bestemthed have forkastet hin Grundsætning, have derved bragt det saavidt, at det ikke hos dem falder Nogen ind at beklage sig over Kongen, og en Englænder, der faldt paa at ville hælte Ansvoaret, for hvad det end var, paa Kongen, vilde derved udsette sig for at blive anseet for sindssvag eller forrykt. Englænderne have, som andre Nationer, deres Majestætslove; men disse skrive sig alle fra Tider, da deres Forfatning endnu var langt fra at være hvad den nu er, og i mere end et Aarhundrede har været. Deres Kongers store Sikkerhed grunder sig paa den Andeel, som Nationen gjennem sine Repræsentanter har i den lovgivende Magt. Det er og aldeles klart, at der, hvor den lovgivende Magt er deelt mellem Monarken og Folket, der kan intet Ansvar for den

første tænkes. Thi, alt hvad der kan eller bør falde i hans Lod, er Ret til at foreslæae Love. Men et Forlag er ikke andet end en Mening eller Tanke, og for den kan man ikke drages til Ansvar. Enten bliver Forslaget antaget eller forkastet. I første Tilfælde gjer den hele Nation Monarkens Tanke til sin, og idet den saaledes selv indestaaer for Udsaldet, falder alt Ansvar tilbage paa den selv. I sidste Fald bliver Monarkens Tanke uden Folge, og netop deraf uden Ansvar. Ligesom nu i et saadant Regjeringsystem Despotismus selv bliver til en Uting, saa bliver Ansvarligheden det og. Selv Monarkens nærmeste Raad erholder, ved en saadan Tingenes Indretning, en stor Sikkerhed; først, fordi de blot behøve at bevidne, at Loven, der skal eregveres, er Nationens egen Billie, og dernæst, fordi Fuldbyrden af denne Nationens Billie, efter den gamle Regel; volenti non fit injuria, maa være saa megen mindre Banskelighed underkastet. Den hele Regjering erholder paa denne Maade en misundelsesværdig Ustyld; og Omstændighederne maae være saa mislige som de ville, saa kan dog ingen betydelig eller vedholdende Misforstaelse opstaae mellem Nationen og Monarken. Det er deraf høist sandsynligt, at, dersom Selbstabeligheds-Charakteren overalt og til alle Eider havde været tilborligen uddannet, saa vilde Majestætslove og alt hvad dermed staaer i Forbindelse, aldrig være komme for Lyset. Det sorhols-

der sig med de menneskelige Lidenskaber omtrent som med Lyngstraalen. Ligesom man ikke kan hindre denne fra at slæge ned, saaledes kan man heller ikke undertrykke hine; og ligesom man gjor hin uskadelig derved, at man afdeler den, saa maa man og for disse grave Canaler, hvori de uden hinder kunne bevæge sig. Paa en for vidt dreven Compression folger, i den physiske som i den moralste Verden, Explosion.

Regentens Ansvarlosshed, følgelig og personlige Ukrænkelighed og Hellighed, beroer altsaa i sidste Instants paa et Regjeringssystem, hvori hverken Enheds-Charakteren udelukker Selkabelighedens, eller denne hin; og da et saadant Regjeringssystem kun er tænkligt, forsaavidt som Nationen, gjennem sin Repræsentanter, tager Deel i den lovgivende Magt, saa støtter den sig altsaa til sidst paa Repræsentativ: Systemet. Det vilde vist nok være uretfærdigt at nægte Regenten, med Hensyn til det ham overdragne særdeles Hverv; en Frihed, som ethvert andet Medlem i Selkabet, med Hensyn til sine Forretninger, anseer nødvendig og gjor Fordring paa; men, da Lovgivnings: væsenet nu engang er forenet med saa mange Banskeligheder, at det ikke, uden ved de meest indsigtsfulde og retsklare Mænds Deeltagelse, kan frem bringe gode Frugter, saa kan denne Folsets Deels tagelse ikke betragtes som en Indskräckning i Regentens Magt, men kun som et Middel, der leder

til Malet, som den sikreste Grundvold for Regentens Frihed. Af Majestetslove maa man intet vente; de have aldrig udrettet det Mindste, og de kunne heller ikke udrette noget, fordi man ved dem forsvarer et System, som strider mod Tingenes Natur, nemlig det absolute Monarkie, hvori en Enestes Willie skal træde isteden for Loven, hvor altsaa Regjeringen mangler Selvstabelighedens Charakter. I mangen Henseende vil det maaske være nødvendigt, endog i det bedre System, at benytte sig af Bedtægters Magt, for at give Monarkens Willie den fornødne Vægt; kun inda man aldrig af Bedtægter ventet, hvad kun en forbedret organist Lovgivning kan udrette. At sige mere om denne Øjenstand, vilde være overslodigt; kun den eneste Bemærkning ville vi tilføje:
 "at næst alt, hvad der fortjener at kaldes Oplysning og Civilisation, indbefattes i den reneste Auskuelse af den almindeligste Naturlov, saa er det hoi lid at gjøre en Ende paa tidlige Maahundreders Barbarie, selv om man derved skulde nedes til at sætte sædvanlige Hensyn til side mod de Authoriteter, som maatte ville legge an paa, endnu længere at blive i Besiddelse af de Fordele, som en falsk Interpretation af hin Naturlov forstaaer dem".

Bergen, 1821.
 Trykt hos Chr. Dahl. R. S.

— 30 —

Den Norske Tidsskrift.

Sextte Aargang.

1821, November 22de. 2det Hefte, No. 13—16.

Om den Britiske Stats: Deconomies
Sammenhæng med den Britiske
Statsforfatning.

(Oversat.)

Thvor vanskelig en saadan Undersøgelse end er, saa have vi dog indladt os paa samme, fordi Ing-
tet kan være lærerigere, end at se et Problem op-
lost, hvori paa en vis Maade alle Nutidens Pro-
blemer indeholdes. Upaatvivleligen ville vi, der-
som vort Forsøet lykkes, fremstille meget af det,
som Pluraliteten finder beundringsværdigt og usor-

klarligt ved Storbritannien, i et Lys, der gjør det begribeligere; men netop dette udgjør og, efter vor Formening, det Fortjenstlige i vort Arbeide. Ere vi ikke ifstand til at overbevise, saa vil Skylden mindre være vor end deres, som naar de eengang have antaget en Mening, aldrig lade sig overbevise om dens Urigtighed. Forsvrigt er Intet mindre vor Hensigt, end at ned sætte Storbritannien i dens Eiendommelighed. Denne maa for os have hvad Værd den vil; kun tænke man aldrig paa, at ville forplante en Lovgivning, der har uddanned sig under seregne, kun for det britiske Statsliv eiendommelige, Omstændigheder, som en der for tjener at blive almindelig. Til Sagen.

De fiesste Personer, som domme om Phœnemenerne i det storbritanniske Rige, synes at staae i den Formening, at det til alle Tider har været hvad det nu er, og at det i sin nuværende Eiendommelighed vil gennemleve en Evighed. Er nu den første af disse Forudsætninger urigtig, er den nærværende Eiendommelighed Produktet af en Udvikling, som har varet flere Aarhundreder; saa kan man neppe gjøre nogen Regning paa, at denne Eiendommelighed skulde være evig, siden alt i Naturen er Forandring underkastet. At den virkelig er urigtig, er let at bevise. Hvad har vel hūnt Britannien, som tildeels erobredes af Cæsar, og i den senere Tid ganske stod under romerst Herres domme, tilfælleds med det nærværende? Hvo som

gjennemgaaer Begivenhederne fra Dronning Elizabeths Tid til Georg den Tredies og den nuværende Prinds: Regents Regjering*), han maa tilstaae, at Storbritannien, siden det blev bekjendt i Historien, har været de mangfoldigste Forandringer underkastet, og at den Forfatning, som nu er det egen, ikke har den fjernehed Lighed med nogen af dem, det før har haft. Gaves der ikke en Tid, da Konger af England, for at udpresso nogle tusinde Mark Solv, lod spænde Jøder paa Pines hænken, og brække Tænder ud af Munden paa dem? **). Gaves der ikke en Tid, da de samme Konger, for at sætte deres Planer igennem, bemægtigede sig hele Landets Uld: Provenie og solgte det for hvad pris de kunde faae, til Nederlandene? ***). Have ikke, i de store Baromers Tid, de afskyeligeste Borgerkrige ødelagt England? Og hvad blev, efter Kampen mellem den hvide og røde Rose, de stuartiske Kongers Skjebne, og hvad foranledigede denne Skjebne?

Man har opkastet det Spørgsmaal, om Storbritannien har sin Insular: Beliggenhed eller sin Lovgivning meest at takke for sin nærværende Velstand? Dette Spørgsmaal er, i hvor vanskeligt

*) Afhandlingen er skrevet 1815.

**) Johan og Henrik den Tredie.

***) Edvard den Første.

det maatte synes, meget let at besvare, naar man sammenligner de britiske Vers Historie med andre Staters. Hvor god, eller hvor slet en Stats geographiske Beliggenhed er, det beroer paa Borgerne selv. Hvor i bestod vel de Fordele, som Rom Beliggenhed stassede dens Beboere? og hvormeget benyttede desuagtet disse ikke denne Beliggenhed, idet de lidt efter lidt gjorde Rom til Middelpunkt for et uhyre Rige? Englands Beliggenhed har stedse voeret den samme *); men flere Aarhundres der benyttedes den ikke, fordi dets Beboere manglede alt det, der udfordres for at sætte sig i den Forbindelse med Verden; der for nærværende Tid udgjør dens Stolthed. Storbritanniens Beliggenhed kan altsaa ikke komme synderlig i Betragtning, naar Talen er om dets nærværende Velstand, men desmere derimod dets Lovgivning, der har bevirket al den Nytte, det har høstet af sin Stilling. Med alle de Fordele, som Storbritanniens Beliggenhed virkelig har, kan dette Rige, om dets Lovgivning **) nogensinde skulde ophøre, let synke ned til ligesaa ussel en Forsfatning, som den det var i paa Cœfars Tid, da det neppe ansaaes værdt at erobre.

*) Idet mindste saalænge vi kjende det.

**) Det sees let, at Talen her og i det følgende er om organist Lovgivning eller Statsforsfatning.

Naar Talen nu er om den Lovgivning, som
 i nærværende Dieblik udmærker Storbritannien,
 saa maa man gaae tilbage til de Tider, da Vil-
 helm Erobreren (the Conqueror, Conquestor) lan-
 dede paa denne Øe, og seirede over Harald i
 Slaget ved Hastings. Der er i Grunden ingen
 Twivl om, at alle de Fortrin og Mangler, som
 denne Lovgivning har, skyldes det strengere Feudal-
 System, som Wilhelm indførte i England, sin
 Oprindelse. Af dette har, som i alle øvrige Eu-
 ropas Stater, saa og i England, den modvirken-
 de Kraft, som vi kjenner under Navn af Over- og
 Underhuus i det britiske Parlament, udviklet sig
 paa en Tid, da Statshuusholdningen ikke besty-
 redes med Penge, men med Produkter. Imidler-
 tid var det langt fra at denne Udvikling var forud-
 beregnet. Den laae saa aldeles uden for Calculen,
 at Wilhelm og hans næste Efterfolgere sikkert vilde
 sat alt i Bevægelse for at forekomme den, om
 dette havde været muligt; thi disse Konger havde
 ingen Idee om Nodvendigheden af en Indstrengh-
 ning. De vilde være absolute paa den simpleste
 Maade af Verden; d. e. de vilde regjere aldeles
 vilkaarlig. Men i denne Henseende vare dem
 især 2de Omsændigheder i Vejen; den ene, at
 de store Baroner, dem de vilde bruge som lydige
 Niedslaber, samtlige vare udskyrede med Gods og
 Folk, hvilket igjen forårsagede, at deres Inter-
 resse var at unddragte sig fra den kongelige Ære

ße, der ikke bragte dem andet end Skade; den anden, at England, som Rige betragtet, ikke havde det Omfang som Spanien, Frankrike eller Tydskland. Især bidrog den sidste Omstændighed til at danne et Regjerings: System, saadant som vi nu finde det i Storbritannien. Thi da det Spillerum, hvori de moralste Kræfter bevægede sig, i England var meget mindre end i de øvrige europæiske Riger i Middelalderen, saa maatte Fric-
tionerne der blive heftigere end her; og af samme Grund maatte der altsaa udkomme et ganske andet Resultat end i de øvrige Riger. I England nød-
sagedes først de af de store Baroner forladte Konger, at søge en Støttepunkt i de saakaldte Com-
mons (Stædernes og Grevskaberne Deputerede); og idet de maatte bevilge disse Commons politiske
Rettigheder paa de Stores Bekostning, kom de allerede i det 14de Aarhundrede i den Stilling re-
lativ til Selstabets, som adskiller dem fra alle øv-
rige Konger. Grundvolden til den britiske Stats-
forsatning er, som bekjendt, det store Frihedsbrev
(magna charta), som Kong Johan uden Land
gav 1215; dets Indhold beviser noksom, at det
havde et ganske andet Formaal end den gyldne
Bulle, som den tydste Keiser Carl den Fjerde lod
udgaae. 50 Aar senere sikkede Grevskaberne og Stæ-
dernes Deputerede Sæde i det engelske Parlament,
og fra dette Dieblik gaves der en National: In-
teresse, der ikke længere lod sig ved nogen Wilkaars-

lighed bestemme. Kampen mellem den hvide og
røde Rose var det, som meest bidrog til at fjerne
de Elementer, som vare Folkets Udvikling i Veien;
og da Henrik den Syvende, efter Slaget ved Bos-
worth, med velberaad hu forhindrede store Bes-
siddelsers Sammendyngning paanhe derved, at
han udstykkede de faldne Baroners Godser, saa gav
han den engelske Stat en fastere Grundvold end
den tilforn havde haft. Frannaf viser Historien
os en stedse stigende glimrende Udvikling, uden
shnderlig Modstand. Under Henrik den Ottende
losrives England fra Pavens Authoritet; under
Elisabeth udføres store Handelsforetagender; under
de Uroligheder, som følge paa Carl den Førstes
Regjering, udvikles Colonial: Systemet mere og
mere; alle de Hindringer, som de sidste Konger af
Huset Stuart lægge i Veien, formaae ikke at
standse Nationens høie Sving. Thi, naar den mod-
virkende Kraft engang er sat i Bevægelse, saa
lader den sig ikke igjen tilintetgjøre.

Man kan om Stuarterne sige, at de falde
som Offere for deres Uduelighed, siden de ikke vare
istand til at give den britiske Stat den Udvikling,
som den i Aarhundreder forberedede Overgang fra
en Huusholdning med Produkter til en mere fuld-
kommen Huusholdning med Venge fordrede. De
havde i denne Henseende samme Skjebne som Bour-
bonerne i Frankrig, kun med den Forskjel, at
de Sidstes indtraf et Aarhundrede senere, og endnu

ikke kan betragtes som afgjort. Hume fortæller i sine Forsøg om Jacob den Anden, at denne spurgte en Geistlig: "om han ikke troede, at alle Englæn-
dernes Penge tilhørte ham som deres Konge?" og efter Hume var den Geistliges Svar: "at han ikke forstod sig paa saadanne politiske Problemer". Spørgsmåal og Svar vise, at Jacob den Anden var ligesaa slet underrettet om Penges Natur, som hans geistlige Fortrolige. Thi havde dette ikke været Tilfældet, saa maatte den Geistlige, idet han lod sit Blik svøve ud over Englands Fremtid, have svaret: "ei alene de Penge (vi forstaae derved Guld og Sølv), som nu ere i England, men og en sex ja ottedobbelts Sum tilhører Deres Majestæt, og det hvert Aar, Gud skaber; forudsat blot, at De forstaaer den Konst, at tilegne Dem samme, og at De ikke foretager Noget som er National-Interesten imod; thi over den kan og skal De aldrig blive Herre". I hvor sælsomt dette end kan klinge, saa er det dog Intet mod det Factum, at den samme Regjering, som, under de stuartiske Kon-
ger, bestred alle Statsudgifter med 2 à 3 Milli-
oner Pund Sterling, i Året 1813 ikke brugte hverken meer eller mindre end 112 Millioner til samme Hensigt, og det uden mindste Modsigelse fra Nationens eller dens Repræsentanters Side.

Paa hvad Maade har man funnet bringe det dertil?

Hvad der især har udmerket den engelske Na-
tion fremfor alle nye europæiske, det er den Be-
stemthed, hvormed den i de sidste 5 Aarhundreder
af vor Tidsregning har forkastet den Grundfæt-
ning i den senere romerske Statsret: quod prin-
cipi placuit, legis habet vigorem. Den hele
britiske Forfatning, saadan som den nu er, styr-
der Frygt for Kongernes Despotismus sin Oprin-
delse. Havde man ikke haft denne Frygt, saa
vilde man aldrig have funnet falde paa, at stille
Repræsentation og Administration fra hinanden,
og tillægge Parlamentet Initiativet, Kongen Sanc-
tionen. Den Theorie, som ligger til Grund for
denne Anordning, fortjener langt fra ikke det Bis-
fald, som den har fundet; imidlertid kan man dog
ikke nægte, at denne feilagtige Theorie har frem-
bragt noget overordentligt i England. Feilen i
Theorien laae egentlig deri, at man ikke noie nok
distingverede mellem Lov og Magt, og at man
vilde oversøre den Indskænking, som var nod-
vendig med Hensyn til den første, ogsaa paa den
sidste. I det man nemlig gif ud fra den Grund-
fætning: "at de tvende Kamre, som danne Parla-
mentet, have tilsammenvirkende og udelukkende
"Ret til at foreslaae Love, og tilsammenvirkende
"ogsaa Ret til at antage eller forkaste hinandens
"respective Beslutninger; men naar begge Kamre
"have forenet sig om at antage en Beslutning, saa
"har Kongen endnu Ret til at tilintetgjøre den

"ved sit Veto, eller at give den Lovskraft ved sin "Sanction" — idet man, siger jeg, gik ud fra denne Grundsætning, tilintetgjorde man ei alene den kongelige Villies Frihed, men man gjorde endog Kongen til Nedskab for en fremmed Villie, der var ganste forskjellig fra hans. Var man blevet staaende herved, saa havde der i England ikke kunnet eksistere nogen Konge. Men man holdt sig ikke til Lovens Bogstav; man holdt sig saa lidt dertil, at netop det modsatte stede af hvad Loven forlangte. Storbritanniens Konger betjente sig, siden Wilhelm den Tredies Tronbestigelse, af det Konstgreb at vælge deres Ministre blandt Parlamentets Medlemmer, at lade Love foreslaae af dem, og saaledes, saa at sige, tilbageerobre Initiativet, som ved Loven var dem beroet. Herved var meget vundet.

Med alt det vare de dog ikke i Stand til at undvige to Love, som stod i den noeste Forbindelse med hin Grundsætning: den ene var den, der forbød Kongerne, det være sig under hvilken somhelst Prætext, at hæve Penge uden Parlamentets Samtykke; den anden den, som stadfæstede Pressefriheden. Ved den første af disse Love havde Parlamentet villet sikre sin Authoritet, og Hensigten dermed var i Grunden ingen anden end, ved at beroeve den kongelige Magt Executions-Midlerne, at reducere den til minimum af det, der kunde stade den almindelige Frihed; ved den sidste

vilde man, ved Hjelp af Offentligheden, holde sig i Forbindelse med den hele Nation. Vilde de britiske Monarker være og blive Konger, saa stod dem kun een Udvei aaben, den nemlig: ved Behandlingen af de udvortes Forhold at gjenvinde den Frihed, man, med Hensyn til det Indre, havde berovet dem; thi med Hensyn til de første havde man givet dem al mulig Frihed. Hvad gjorde de nu? Det storbritanniske Niges Historie siden Wilhelm den Tredie, giver herom den bedste Opslysning, idet den underretter os om, hvormange Fredsaar England i denne Periode har at oppise.

Her er det nu, at den britiske Statshuusholdning, saaledes som vi i mere end et Aarhundrede have lært den at kjende, slutter sig til den britiske Forfatning, saa at den førstes Eiendommelighed bestemmes ved den sidste.

Uden Skat, uden Domainer, indskrænkede til en maadelig Civilliste, uden anden Unvisning end deres Undersatters Erhvervs: Dygtighed, og afhængige af Parlamentets Bevillinger, kan man juist ikke sige, at Storbritanniens Konger befandt dem i nogen brillant Stilling efterat Stuarterne vare fordrevne. Deres Stilling var thvertimod saa usfordeelagtig, at Wilhelm den Tredie, i en Tale han holdt til det samlede Parliament, ikke tog i Betænkning at sige: "at han hverken var meer eller mindre end en Statue, og blandt alle Regjeringer funde ingen slettere tønkes, end den, i

"Spidsen for hvilken stod en Konge uden Skat". Efter denne Bekjendelse at domme, synes Wilhelm endnu ikke at have vidst, hvilken uudtommelig Skat han besad i den britiske Nation. Naar et Folks Lovgivning indeholder Eiendommeligheder, hvor ved den adskiller sig fra andre Folks, saa kan man med Sikkerhed regne paa, at en ved denne Lovgivning dannet National: Charakteer vil forsvere og vedligeholde sig under alle Omstændigheder; thi ved en eiendommelig Lovgivning skabes National: Antipathier, og disse ere igjen det første Udspring til National: Stolthed og alle de Lidenskaber, som gjøre at man er beredvillig til store Offere. Paa en saadan Standpunkt vidste Wilhelm den Tredie endnu at redde sig derved, at han indførte det Laane: System, der, eftersom det Tid efter anden uddannedes, har givet den britiske Statshuusholdning sin nærværende Charakteer; et System, der fra Begyndelsen af ikke havde andet Formaal end at lette Parlamentets Bevillinger. Ved at vælge sine Ministre blandt Parlamentslemmerne, havde Kongerne gjenbundet den væsentlige Deel af Lovgivningen (Forslagsretten); ved Frembringelsen af Laane: Systemet blev Kongens Authoritet endnu mere uafhængig, idet dette System høvede alle Vanskelighederne ved Executionen.

Imidlertid maae man langts fra ikke troe, at alt dette var overseet med eet Dækast, eller at man greb Værket an uden en vis Frygtagtighed.

I sin første Begyndelse havde Laane: Systemet langt fra ikke den Fuldkommenhed, som nu er det egen. Det var i Forstningen intet mindre end et System. Man laante ikke, uden hvad man tænkte at kunne betale, og Freds: Perioden tænkte man sig som Betalingstid; at saadan Indretning netop maatte foranledige, at en Krig udbilledes af den anden, det tænkte man ikke paa. Man var i Begyndelsen nødt til saamegen mere Forsigtighed, som man kuns kunde laane til meget høie Procenter, hvorved igjen al Fordeel af Laanet bortfaldt. Ideen var nemlig, at laane de til Krigen udfordrende Capitaler af bemidlede Individuer, og at bestride disse Capitalers Renter ved Bidrag fra Nationen; men denne Idee kunde ikke længe holde sig; thi naar der uafbrudt skulde betales høie Renter, saa maatte Nationen paa denne Maade inden fort Tid komme i saadan Stilling, som om den selv havde slæfft de til Krigen udfordrende Capitaler. Til Lykke for Laane: Systemet stillede den af Paterson og Godfrey oprettede Bank sig imellem Regjeringen og Nationen; og idet den, som alle Statsbanker, hvis Grundsætninger endnu ikke ere fordærvede, bevirkede en lav Rentesod, gjorde den det muligt, at Laane: Systemet og de dermed forbundne Kriege kunde fortsættes med mindre Fare.

Det kan ikke være Hensigten med denne Afhandling, at leve en fuldstændig Historie om det britiske Laane: System; thi denne maatte meer

eller mindre blive en Historie om Storbritannien. Vi indskrænke os dersør, efter at have paapeget den Sammenhæng, hvori dette Laane: System staaer med Statsforsatningen, til nogle Hovedbemærkninger, der angaae samme; og det alene for at gjøre Læserne opmærksomme paa de Virkninger, som dette System har frembragt og efter al Analoge ogsaa fremdeles vil frembringe.

1., Den hele engelske Statsgjeld, som Produk af Laan, beløb sig den Tid, da Wilhelm af Oranien og Marie, Jacob den Andens Datter, beseg den britiskerone, til 1,054,925 Pund Sterling. Fra denne Tid er den, i Tidsrummet fra 1689 til 1815, steget, efter Mogles Beregning til 777,460,000, efter Andres til 906,939,389 Pund.

2., Hvilken af disse Beregninger man end vil antage for sand, saa seer man let, at det ikke nyter at tænke paa at realisere denne Statsgjeld, forsaavidt denne Realisering skulde ske ved klingende Mynt. Den hele Statsgjeld eksisterer i Virkeligheden blot ved de Renter, som betales dersør, og selv Betalingen af disse Renter beroer paa et Penge: System, hvor Talen ikke kan være om klingende Mynt, uden forsaavidt man laaner dens Navn.

3., At antage den hele Statsgjeld for en blot Idee, vilde være en Forudsætning, som i og for sig var uden Grund. Dens Realitet garanteres

ved de Renter, som betales dersor; og denne Reas
litet maa vedvare, saalænge Renternes Betaling
ikke standser. Man kan altsaa regne den hele
Statsgjeld til Englands Capital: Formue, og lis-
gefrem paastaae, at den er Penge, siden den ans-
sees dersor af enhver Thændehaver af en Statsfor-
strivelse.

4., Men naar hine 777,460,000 eller 906,939,389
Pund Sterling ere Penge, og Storbritannien alt-
saa udmerker sig fremfor alle europæiske Stater
ved sin Penge: Rigdom — hvad er da naturligere,
end at Pengene i Storbritannien have den mindste
Værd, og at altsaa alting der er forholdsmaessig
dyrere end i andre Riger? Var Penge: Rigdom
og Velstand eensbetydende Ord, saa maatte der
altsaa og i England være meest Velstand. Men
dette er ikke Tilføldet. Englænderen bruger, naar
han skal tilfredsstille sine Fornødenheder, fem Daler
istedenfor een, uden at hans Værdelse berved
bliver storre; han vilde altsaa, naar Forholdet
mellem Penge og brugelige Ting var fordelagtigt
for de første, være ligesaa rig med een Daler,
som nu med fem.

5., Dette Forhold mellem Penge og Produk-
ter kan ikke andet end skade dem, der maae leve
af deres Capitaler; thi naar disse Capitaler ikke er
re meget betydelige, saa give de intet Udkomme.
Selv de, som erhverve deres Underholdning ved et
eller andet Arbeide, ere ilde farne; thi da ved et

naturligere Forhold mellem Penge og Produkter, een Dater er lettere at fortjene end fem, saa ere de, trods alle deres Anstrengelser, aldrig i stand til at erhverve saameget, at de kunne tilfredsstille deres Fornødenheder. Man kan altsaa ikke undres over, at de Trængendes Antal hvert Aar tiltager i Storbritannien; endnu mindre vilde man kunne undre sig, om et stort Antal mindre Forminende vendte deres Fædreneland Ryggen, for at leve bequemmere i Udlændet.

6., Summen af de aarlige Renter, som maa betales af Statsgjelden, kan nu antages at udgjøre 40 Millioner £. Sterling. Den britiske Nation har altsaa, i Tidens Lob, Intet sparet ved Laane-Systemet. Uden dette System, vilde den haft færre Krige at føre; med dette System er den kommet paa det Punkt, at den aarlig maa betale 40 Millioner for de Krige, som ere overstaaede; imidertid fortsætter Statsmaskinen sin sædvanlige Gang, som aarligen maa vedligeholdes ved en ligesaa stor, om ikke større Sum. Unægteligen vilde Storbritannien, uden sit Anticipations-System, ikke have naaet den Storhed og Magt, som nu udmaarker det blandt alle Verdens Staeter; men hvad Værd kan denne Storhed og denne Magt have, naar dens Opretholdelse er forsynet med saa overordentlige Anstrengelser og Oppoffrelser, at enhver Engländer vist føler dem i sit Indersie?

7., Det frøgteligste Virkning af de Anticipationser, som man kalder Laahesystem, er følgende:

Man ansaae nu den britiske Statsgjeld til 777,460,000 eller 906,939,389 Pund Sterling, saa er dog denne uhyre Sum kun under meget bestemte Betingelser, Penge; og den første af disse Betingelser er den, at den kan anvendes som Penge. Da nu den britiske Handel, hvor udstrakt den end er, ikke dertil forslaaer, saa maa Krig, som et andet Middel, slutte sig til Handelen, for at skaffe Englænderne Brug for deres Kapital: Formue. Man kan altsaa ligefrem paastaae, at den britiske Nationalgjeld; saadan som den nu er, er blevet en Aarsag til Krig. Den var det ikke, saalænge de holdt sig inden visse Grænser; den blev det, da den overtraadte disse Grænser, og blev det fornemmelig derved, at dens Realitet aftog i samme Forhold, som dens Størrelse tiltog. Thi skal Papir være og blive Penge; saa maa det virke som Penge; og en saadan Virken betinges alene ved Mangfoldigheder af Foranledninger, som Krigsen maa frembringe, naar Handelen alene ei dertil er i stand. Uden at lade sig forblinde af Mistanke, kan man paastaae, at den britiske Regjering ved Nationalgjelden er kommet i et saadant Forhold til Nationen, at den ikke kan lade Kriget undse, og hvad saa Fremtiden end vil tilstække, saa maa dette blive som det er, saalænge Ideen om

en i det uendelige vopende Nationalgjeld vedvarer i England, og ikke fortrænges af Naturen, der seent eller tidlig straffer enhver Overtrædelse af dens Love.

8., Den britiske Regjerings Tanke kan ikke være anden end den, stedse at skaffe denne Nationalgjeld friere Spillerum, og dette kan kun skee derved, at Handel og Krig gjensidigen understøtte hinanden. Just derfor ere Forstørrelser paa andre Magters Bekostning heller ikke den britiske Regjering saa uvelkomne, som mange have troet og endnu troe. Hvor store Fordele har ikke den britiske Regjering vidst at forstaffe Storbritannien ved Freden til Paris og paa Congressen i Wien! Og vil den ikke endnu mere forsøge dem, dersom Foieligheden mod Storbritannien vedvarer!

9., Men, vil man indvende, naar den britiske Statshuusholdning er saa udmattende for Storbritannien selv, hvoraf kommer det da, at Anticipations-Systemet endnu stedse vedvarer? Hertil gives mange Uarsager. Er Papir først blevet Penge, saa retter fordet første Papirpengeenes Formerelse sig efter de samme Love, som Solsvets og Guldets, For det andet kan det, i et System, som nødvendigen er forenet med Erbringer, ikke feile, at der jo maa være Personer, som hastigen komme til Rigdom, og som, mod god Sikkerhed, eller hvad de ansee herfor, søger at blive af med denne dem besværlige Rigdom. For det

trede beriger Krigen selv et ikke ubetydeligt Antal Personer, som ikke vide at anlægge deres Formue bedre end i Stats:Effecter. Saaledes understøttet, kan Anticipations:Systemet endnu længe holde sig. Det eneste Middel til at gjøre Ende derpaa i en Hast, vilde være, at man bandt den britiske Regjerings Hænder, med Hensyn til dens Magt at føre Krig. Men da dette ikke kan skee paa anden Maade, end at hele Europas organiske Lovgivning forbedrede sig, og Staterne i denne Verdensdeel kom i ganske andre Forhold, end de hidtilværende, saa lader den Tidspunkt sig neppe bestemme, da Tingene i England ville faae en Vending, der er mere gunstig for Freden i Europa.

Ere de her fremsatte Bemærkninger ikke urigtige, saa er den Udvikling, som er blevet Storbritannien til Deel siden Wilhelmi den Tredies Regjering, fornemmelig et Resultat af dette Riges Lovgivning, hvis første Grundsætninger deraf og trænge til en nærmere Undersøgelse, end den, som hidtil har fundet Sted. Men heraf følger og, at man aldrig skulde forsøge paa, at forplante til andre Riger, hvad der er Storbritannien alene eiendommeligt. Et saadant Forsøg maa altid mislykkes, fordi Virkningerne ei lade sig skille fra Marsagerne, og disse ere af en saa eiendommelig Bestaffenhed, at deres Forplantelse er en Operas
20*

tion, som hører hjemme i Umuelsighedernes Rige. Vilde man f. Ex. stille Anticipations : Systemet fra den britiske Forfatning, saa vilde Folgen inden saa Aar vise hvor ugyrligt dette var. Hr. Say bemærker i sit Udkast om England og Englandsænderne: "at dette Riges største Ulykke er, at det i mange Aar har havt Administrationer, som, skjondt de begik alle mulige Fejl, dog aldrig ere blevne Regjeringens Forpligtelser utro". Man kunde talde dette den britiske Administrations Triumph; thi hvad kan vel gjøre en Administration mere Ere, end et heelt Aarhundrede at retfærdiggjøre den Tillid, man viser den? Imidlertid siger Hr. Says Feiltagelse deri, at han tænker sig et britisk Ministerium omtrent som Ministeriet i den første den bedste Continental : Stat, hvor med det dog, formodelst sit Forhold til Parliamentet, aldeles Inter har tilfølleds. Vilde man undersøge Sagen noiere, saa vilde man finde, at det aldrig har staaret i den britiske Administrations Magt, at blive Regjerings : Forpligtelserne utro. Den Opgave, den havde at løse, var ikke den, at fremskaffe en anden, bedre eller slettere Selskabs : Tilstand, men blot at beskytte den eengang eksisterende ved alle optenkelige Midler; og da den, ved Oplossningen af denne Opgave, paa den ene Side understøttedes af Parliamentet, paa den anden af hele Storbritanniens Stilling, saa måtte denne Oplossning naturligvis forekomme den lettere, end

den for Continental: Beboernes Nine saae ud. I dens Sted vilde alle Continentens Minstre have handlet ligedan, og folgelig er det uden Grund, at man gjør saa meget Væsen af den Blisdom og Dyd, som den ved sin Fremgangsmaade skal have lagt for Dagen.

Man har i vore Dage drevet Ussindigheden saa vidt, at man, uden at tage mindste Hensyn paa Sammenhængen mellem Phænomenerne og Aarsagerne vertil, har antaget det storbritanniske Riges Ejendommelighed for noget absolut, og paa dette absolute grundet de dristigste Maximer i Statsøeconomien. Saaledes har man, blandt andet, antaget, at da Forbrug (Consumtion) er det virksomste Middel til at forøge Productionen, saa kan den ikke drives for vidt. I Storbritannien ere Regjeringens store Hornsdenheder vistnok Hoved-Drivesfædren til den Virksomhed, som ikke styr nogen Anstrengelse; men, om man end tilstaaer, at Consumption og Production forholde sig til hinanden som Aarsag og Virkning, saa følger dog deraf ikke, at man skal overspænde dette Forhold saaledes, at Productionen neppe kan følge Consumptionen. Pgsaa heri, som i alle menigelelige Ting, er der et vist Maal, som man ikke bor overstride; *)

*) Est modus in rebus, sunt certi denig fines,

Quos ultra & citra nequit consistere
rectum.

og vil man gaae fornuftigen frem, saa maa man, forend man fælder Dommen, oppebie Udsaldet paa en Fremgangsmaade, i Folge hvilken man ei en gang kan lade sig noje med at bemægtige sig Nationens halve Indkomster. "Alt, svarer man her paa, kommer an paa Opgjorelsen, og hertil er Penge-Middelet." Godtnok; men for at bevirke denne Opgjorelse, maa man aldeles abstrahere fra Pengenes intensive Værd, og idet man sætter Papir istedenfor Metal, foranlediger man en Baklen i alle selskabelige Forhold og dræber til sidst Erhvervs-Flid ved Mangel paa Opmuntring; og dette er den største Forbrydelse, man kan begaae mod Sel-skabet, da Arbeide er Grundvolden til al Moralitet, og dette kun kan finde Sted saalænge, som der gives et reelt Nenumérations-Middel, hvorved man er i stand til at tilegne sig Productionen af Andres Arbeider. Langtfra at ville fordomme Papir-penge som absolut skadelige, maae vi staae fast paa den Paastand, at de kun forsaavidt have noget Værd, som de ere en Anviisning paa Metal (Solv eller Guld) ligesom dette igjen aldrig skal være andet, end en Anviisning paa Producter, hvorfor og Oplossning af alle selskabelige Forhold og ved den alstens Fordærvelse uundgaaelig ind-treffer, saasnart det mister denne Charakteer. Ikke om hvad Storbritannien i dette Dieblik er, kan Tales være, men vel om Resultatet af dets politiske Liv, som endnu er langt fra Maaslet.

Ustridigen vil det om 25 eller 50 Aar have udviklet sig i en langt høiere Grad, og da vil det vise sig, hvad Troe de foranførte Theorier fortjene.

Bort med disse falske Theorier, som blot beroe paa Forudsætninger, der aldeles ingen fast Grund have. Hvad Skjebnen har bestemt med det storbritanniske Rige, det vide vi ikke; kun saa meget er vist, at det, efter den Udvikling, det har faaet i det sidste Aarhundrede, ikke kan blive staende paa den Punkt, det er. National-Gjelden, der allerede har naaet en saa umaaeligt Høide, maa fremdeles vope; og i det Regjeringens Forudsætninger formeres i samme Grad, som huun tillager, saa kan man paa ingen Maade bestemme, i hvad Grad denne vil bemægtige sig National-Industrien. Storbritanniens nærværende Statsliv er omgjerdet ved den britiske Nations gode Willie til at bære de den paalagde Byrder. Om den altid bliver den samme, er et Spørgsmaal, som, naar man stiller sig den hele Fremtid for Øje, ikke vel lader sig besvare uden med Nei. Saavidt er det alle rede kommet, at Nationens Repræsentanter, endog uden Hensyn til enhver privat Interesse, der kunde bestemme den til at understøtte det nuværende System, maa blindt hen billige alle de Forholdsregler, hvorved Administrationen søger at formere National-Gjelden; thi dennes Størrelse gjor dette til en mundgaaelig Nødvendighed. Alt det øvrige kan man rolig oppebie som Noget, der kommer

af sig selv. Sikkert ville vi endnu opleve maerk-verdige Tildragelser i Storbritannien; men i hvordan disse end ville blive, og i hvor stor end Rejgeringens og Nationens Klogskab er, saa vil det vise sig, at der existerer en Tingenes Natur, som ikke usstraffet kan overtrædes, og naar Overtrædelsen har naaet den høieste Spids, saa vil Intet kunne hindre Bygningen fra at styrte sammen. Da — men først da — vil det opklares, hvad der er efterlignelsesverdig i Englands Forfatning — hvad ikke.

Til Nørste Tilstuer!

Før fort Tid siden erholdt jeg de udkomne No. af det nye Blad, Den Nørste Nationen. Jeg fandt i samme adskillige ret interessante Smaastykker, og i det Hele en Tone, som lader mig haabe, at dette Blad ikke vil dee af samme Sygdom som dets Forgænger, Nationalbladet. Naturligvis gjorde jeg i Tankerne mine Randgloser over et og andet af hvad jeg der læste, men dette var næppe skeet, forend Skrivedjevelen pludselig foer i mig, og bød mig bringe dem paa Papiret, til mine Medborgeres — Held og Nutte! Ved nærmere Overveielse fandt jeg is midlertid, at dette Held og denne Nutte var temmelig problematiske. Paa samme Tid sit jeg sidste No. af Nørste Tilstuer, under hvil Gjennemlesning jeg faldt i en dyb Sovn. Da jeg vaagtede, og fandt bemeldte Afk af Tilstueren opslaaet for mig paa Bordet, var den første Tanke, som faldt mig ind, den: "Nei, da ere dine Randgloser dog langt interessertere, end disse lange, kørde, politiske Randestoberier." Hvortil nyttet vel alle disse dybsindige Undersøgelser om Forhold, Grænd

ser og Eige vægt mellem Statskunstnerne? Hvor er den Stat, som er indrettet efter disse Principer? Hün velbekjendte Major, der alvortigen påstod, at der ikke var at tænke paa nogen Eige vægt i Europa, saalænge der stod 100,000 Mand i A. og kun 20,000 Mand i B., men at det ene Sted nødvendigvis maatte vippe i Veiret, udsagde mod sin Villie en gylden Sandhed; thi

"Overalt har Vælden Ret."

Men, for at komme til mine Mandgloser igjen, de Stakler skal dog i det mindste stille en Slags negativ Nutte, ved at befrie Tilstuerens Læsere for nogle Sider politisk Brob, tænkte jeg, skrev dem derfor zillig af,— og gjorde under Afslutningen mange Tillæg og Forbedringer, saa nærværende egentlig er at anse som et andet, meget forbedret og forsøgt Oplag — og giver mig nu herved den Ære at fremstende dem til Dhr. Udgivere af Nor-
ske Tilstuer. Det vilde være en Hornørnelse mod de Herrer Udgivers gode Smag og Domme-
kraft, at nære nogen Tvivl om, at De jo med
Hornsielse optager et saa højt interessant og til
Tidens Larv aaspasset Bidrag. Selve Titelen:
Mandgloser, er ganske forstrekkelig interessant,
og giver — jeg tor vel paastaae ingenlunde for-
gjøres — et saare vidt Spillerum for en habil
Forsatter. Selve den elegante, ja endog den for-
nemme Læsverden, agter jeg at interessere, og har
til den Ende udspøkket mine Mandgloser med
en Mængde franske Gloser. Saaledes vil endog
de Herrer og Damer, der i den senere Lid, af F-
ver for det franske Sprogs Studium, muligen
havc glemt deres Modersmaak, uden derfor at væ-
re synderlig bevandrede i den franske Literatur, og
saa finde Noget for sig.

Mine Herrer Udgivere have formodentlig for-

megen monde, til at finde min Anbefaling af mit
Produkt arrogant, og at indvende mig:

"Den gode Vin behøver intet Skildt." mit
Jo, Skildt maa den have; paa Skildtet kommer
alt an; Havde Vinen end 3 Gange passeret Linie-
en og lagt hundrede Aar i Kjelderen, jeg giver ik-
ke en Dot for den, naar den ikke har Skildt.
Og Skildtet maa være splendid, idet mindste be-
tragtet i Aftond, var det end nærværd liig det,
Thummel omtaler i sine Reiser. Desuden kan jeg,
som en anden Ripamunti, fremvise de fordeelagtig-
ste Vidnesbyrd og Atester for mit Produkts For-
træffelighed fra de paalideligste og meest agtede
Authoriteter i Verden, fra Authoriteter, som enhver
af mine ørede Læsere tusinde Gange i deres Liv
have spurgt til Raads og strolet paa, nemlig:
Forfængeligheden, Egoismen og deres
kjære Datter Uforståmmenheden. For disse
har jeg flere Gange forelest mine Randgloser, og
stedse have de raabt: c'est à merveille! Men jeg
bør ikke længer forholde Dem, mine Damer og
Herrer, den egentlige Nydelse.

R a n d g l o s e r .

Den Norske Nationalben. Denne Titel
skal vel sige saameget som Nationens Ven,
men giver i Grunden enten ingen, eller ogsaa en
uriktig Mening; thi da National fun har en
adjektivist Betydning, beskriver det fun en Egen-
stab ved Vennen, uden at tilhjendegive hvis Ven
han er. Folkelig var Titelen: Nationalblad
passende, men Nationalben er upassende og
meningslos. Norges sande Venner ere saa; derfor
maa man glæde sig, naar der fremstaaer en ny,
der har noget Udseende af en sand Ven. Hvor-
for Norge fun har saae Venner er set at begribe,

La faut en est aux Dieux, qui la firent si pauvre.

Venge og Lappes. Jeg har havt saalidet at bestille med begge Dele, at jeg ikke veed stort mere derom, end at det hos os er blevet til Lapperie hernaed.

Til den Nørste Nationalven,

(ved Pavels Hjelm.)

En vakker Tiltale, fuld af gode Raad, i et ædelt Sprog. Dog tvivler jeg om, at Nationalvennen vil vinde uindskränet Almeenhyndest ved usråbigelig at følge de givne Raad; thi:

"For Mange hylde Dognets golde Troe,
(En Markedstroe, tilfals for rede Venge.)

Alt, liig et Beenrad, slidt af Ravnens Kloë,
Al Trykkesrihed bør i Galgen hænge."

Den Nørste Literatur. Ved en Nations Literatur forstaes Massen af dens Aandsprodukter, forsaavidt samme komme til Syne ved Skrifter. Har der nu eksisteret en Nørst Nation — en Nation som har haft Aand og hittet den gjennem Skrifter — i længere Tid end sex Maer, saa har der ogsaa været en Nørst Literatur i længere Tid, hvad enten man har benævnet den Danst eller Danst: Nørst. Til hvilken Literatur vil man ellers regne en Holbergs udødelige Værker?

Til en Literaturtidende behøver en Literatur hverken at have en stor Udstrekning eller Modenhed. Grundig Kritik er netop den Sol, som skal modne Frugterne og fortære Udkruendet i Literaturens Have. Kun naar den er det modsatte af hvad den bør være, kan en Literaturtidende undertrykke de bedre literaire Frembringelser; og de sletteres Undertrykkelse vil Ingen beklage.

Det er sandt, man gør ofte altfor store Fordringer paa Journalisterne; imidlertid kan det dog neppe skade, om de ere noget mere end Ephemerer.

Hvorfor skulde man aldrig kunne forlange af os, at vi skulle gjøre Epoke i Kunster og Videns-

skaber. Hvad Bevis har man for den Sætning: at Naturen synes blot i de mere sydlige Lande at antænde Geniets Lys og hærde til den Assiduitet, som Sandhedsgraæsleren behøver? Straaler der ikke mangen klar Stjerne af forste Størrelse paa Nordens Himmel? Lad Sydens Skjålde synge under Rosenhækker,

"Men Braga sjunger under Skjoldets Bule."

Den digteriske Begeistring avles ikke, som den giftige Snog, blot under Sydens brændende Straaler, men ogsaa paa Nordens Snefjelde. Der var ingen Rosenhækker om Øssian, men herlig tonede hans Harpe gjennein Nat og Taage over Mørvens Heder og vilde Klipper.

Mæcenater kunne vel være gavnlige til at opmuntre Genie og Talenter, men de ere ingenlunde nødvendige. Flere af den menneskelige Aands ødlestede Frembringelser ere komne til Syne uden, end med denne Understøttelse.

Jeg tror ingenlunde det er en uriktig Menning, at Menneskehedens ødlestede Frembringelser komme hyppigst til Syne i saadanne Stater, som nyde den først mulige borgerlige Frihed. Idet mindste ere flige Stater bedst skikkede til Aandens frieste Udvikling, og folgelig maa Varsagen kun ligge i Biomstændigheder, naar Mætringerne af denne Aandsudvikling udeblive, eller vise sig sparsomt.

At Snorro Sturlesøns Krønike blev en almindelig Læsning i vores Skoler, var næastee onskeligt, naar man altid var vis paa, at det stede under en duelig Lærers Veiledning; i modsat Fald kunde denne Lekture lettelig lede paa Afveie.

"Nu er det Tid, at ogsaa de, der gjerne ville ansees for den mest dannede Deel af Nationen, ved Handlinger, som falde lidt mere i Dine øre end deres daglige Syster, gjendrive

den Beskyldning for Dovenskab, som man virkelig med Grund gør dem". Dette er ogsaa min Mening; men jeg haaber ikke at det vil skee, saavidt jeg kan domme af Tidernes Tegn. Man synes nu at noies med, at gotte sig ved Andres Easter og Daarligheder, at drage saamegen Fordeel af dem for sig selv som muligt. Det synes at være den herstende Tænkemaade:

Que c'est une folie à nulle autre seconde,
De vouloir se mêler de corriger le monde.

Den som tænker anderledes, maa tage sig i Agt.

"L'honnête homme, est celui, qui ne vole pas les grands chemins, et qui ne tue personne; dont les vices ne sont pas scandaleux."

Forfatter og Efterfatter.

Professor Stenersens Inddeling af Forfatterne, i Forfattere og Efterfattere, kan maastee vere vittig, men det er Skade, at denne Vittighed ikke alene grunder sig paa et Ordspil, men endog paa et falskt Ordspil. Partikelen For i Spidsen af Ordet Forfatter er ingen: Iunde det Modsatte af Efter, men kommer rimeligvis af det Thyske Ver, der ikke har noget at bestille med Nach (ester). Forfatteren har imidlertid bygget en ret lys og livlig Bygning i en vækkelig Stil paa denne svage Grundvold.

Af en Skrivelse fra Thyskland.

I dette Stykke beriges Sproget med det nye Ord Om d r e v e — formodentlig en Oversættelse af det thyske Ord Umtreibe. Dette er hverken vox dei eller vox populi.

Det Gæmle og det Nyet.

Jeg er en Hader af Galdefeber, og tot derfor ikke indlade mig paa nogen Sammenligning.

Forfatteren af Stykket under denne Titel, behøvede ikke at frygte for saadant; han funde derfor anstille sin Sammenligning å son aise; thi for ham er Alt i den behørige Harmonie mellem det Svundne og det Nærværende.

"Vore Forfædre ansaae det for dumt
vristigt at yttre sine Tanker høit om
Magthavernes Foranstaltninger?" Var
dette vore Forfædre under Hakon Adelsteens, eller
under Christian den 7des Regjering, siden Forord-
ningen af 27de September 1799?

Trykkesfrihed.

Io Flere Friheder, desomindre Frihed. Mag-
tens Bestrebelse at stække Frihedens Vinger, har
givet Maaret sin Tilværelse. Der behoves lige-
saalidet særstilte Trykkesfrihedslove, som særstilte
Talefrihedslove. Thi ligesaalidet som denne er ubegrændset, ligesaalidet er ogsaa hin det, om end
ingen særstilte Forordninger smaaligen affikter
dens Grændser. Den almindelige Lovgivning
straffer alle Slags Fornærmelser, paa hvad Maade
de end øves. Hvorfor er det mere nødvendigt at
have særstilte Trykkesfrihedslove, end særstilte Ge-
bærdefriheds: Talefriheds: Legnafriheds? Det er
klart, at jeg ligesaavel kan bruge disse Friheder,
som hin til ørørstige og farlige Fornærmelser.
Man vil indvende mig, at ved Pressen faaer For-
nærmen en Udsprækning, en Evne til at gjen-
tages i det Uendelige, der gjør det høist nødvendigt,
ved specielle Anordninger at holde denne farlige Fri-
hed i Toile. Jeg formaaer ikke at indsee denne
Nødvendighed. Bliver en verbal Injurie større, ved
at skrives end ved at udtales, og større
ved at trykkes end ved skrives, saa lad
Straffen potensereres. Dette synes baade billigt og
retsfærdigt. Siger f. Ex. Loven: "Den, der

Kalder en anden en Skurk, skal høde
10 Mdlr., saa tilfoie den blot, at Møllsten bliver
det dobbelte, om saadant steer skriftligt, og
det tredobbelte, om det steer ved Bogtrykkerpressen.
Det Hele forekommer mig saare simpelt; men
Sagen er, man har sine gode Grunde for at
gjøre det vanskeligt.

Jeg har voget at fremsette her en Mening,
som strider ganste imod den Almindelige, og jeg
veed ikke en enesse Authoritet at understøtte den
med, men derimod mange imod den. Man har
imidlertid saa sjeldent Tilladelser her i Verden, at
være hvad man er, at jeg ikke kan nægte mig den
Fornsielse, stundom at være af min egen Mening
idetmindste. Naar denne, som undertiden hænder,
ikke er overensstemmende med Andres, siger jeg
med Rousseau: "si je ne vaux pas mieux, au-
moins je suis autre."

Det er en saa slet Trost, at ingen vil miss-
unde mig den.

Randglosser over Grundlovens §. 100.

Maatte den aldrig faae værre Randglosser!

Hvorledes frelste det engelske
Folk sin Grundlov?

Spørgsmaalet er interessant, men prekairt.
Svaret er simpelt og indlysende, og man sætte
hvilket Land man vil, istedetfor England, saa bli-
ver det det ene mulige: ved Borgeraaend.
Hvor denne savnes, er ingen Rødning tankelig, og
der er i Grunden heller intet at redde.

Breve i vinet. Arcana.

To mere passende Artikler kunne aldrig staae
ved Siden af hinanden:

Den sande Troe.

Skepticismen og Speculationsaanden, siger
en skarpsindig Forfatter, ligner Legemernes Lan-

gentialkraft, der vilde omsprede dem som bliver i det uendelige Rum, om ingen tilstrekkelig Modkraft modificerede dens Virkning. Ogsaa i den intellectuelle og moralste Verden findes en Modkraft mod Skeptismen og Spekulationsaanden, og denne Modkraft, denne aandelige Centripedalkraft, sidder ligesom i den moralste Verdens Centrum, nemlig i det menneskelige Hjerte — dens Navn er Troe. Kun hvor begge disse Kræfter ere i behorig Ligevegt, er Vanden ligesaan sikker for at blive paa sin rette Bane, som Himmelsgemerne paa deres. At Troen synes at være i Misfredit, er maastlee meest at tilskrive dens iorlige Forsøgteres Usornuft. At man vil paatvinge os adskillige Misforsire af Troe, bør ikke forlede os til at forsage den sande Troe; thi den kunne vi ikke undvære. Den positive Religion har ved mange af sine Læreres Egennytte, Herskelyst og Hyklerie, taabt uendelig meget i Agtelse hos den store Hob. Men —

Corrige le valet, mais respecte le maître;
Dieu ne doit point patir des sottises du prêtre.
Reconnaissons ce Dieu, quoique très-mal servi.

Voltaire.

De stakkels Grækere!

Den Idee, at give et Par Beneficer paa vore smaa Privattheatre, til Bedste for Grækerne, er idetmindste ligesaa furiss som mine om Trykkesfrighed. Forfatteren fremsetter i sine faa Linier adskillige unægtelige Sandheder, som f. Ex.: "at det ikke er behageligt at sulde ihjel".

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, R. S.

Den Norske Tidsskrift

Sextte Margang:

1821, December 5te. 2det Heste, No. 17—20.

Sonas Rein.

His life was gentle, and the elements
So mix'd in him, that Nature might
Stand up, And say to all the world: This was
a Man!

Shakespeare.

Om man, gjennemtrængt af dyb Agtelse, vilde
pege paa levende Mand, og raabe til den omsvær-

mende Mængde: Giver agt paa denne,
og ærer ham, thi han er en ødel
Mand! saa vilde man lettelig paadrage sig Navn
af Hykler eller Sværmer. Kun ved den sorte Baas
re tillades det os, frit at adlyde Folelsernes Bud;
Kun paa det kolde Lig, med de stive, sammenfols-
dede Hænder, tillades det os at pege, og raabe
med alvorsfuld Stemme: See! her slummer
en ødel Mand. Thi først der fordrer Er-
kjendelsen af Mandens Værd ingen besværlige
Plichter af os. Fra de blege, tætsluttede Læber
fordres ingen Smigerens Røgoffere, som Betingelser
for vor Hyldest; fra dem vil aldrig mere Sand-
hedens hvasse Stemme saare vor Egenkjerlighed,
ved at revse vore Laster og Daarligheder. Vor
Erkjendelse Taf død Mand's Værd kostet os idets
høieste en Allen Sorgeslor.

Det er kun Jordens Mægtige, der have den
Forrettighed, at man ustraffet ter rose dem i les-

gende Liv. Men man tor ogsaa fun rose dem; det er ikke altid med Sandhedens Fakkel man tor nærme sig. "Selv Mennester, som alleribrigst ønske at vorde bekjendte, vilde hellere slet ikke blive det, end fra Grunden af," siger en vis Forfatter, og han har unægtelig Ret. Mænd i glimrende Stillinger, Mænd, som have erhvervet sig hvad man Falder et Navn, vorde undertiden saa bitte smae, naar man belyser dem med hin Fakkel. Den Mand, hvis Minde disse Linier ere helligede, hører derimod blandt de Faa, som vinde ved noiere Bekjendtskab; dersor tor vi frit plante Sandhedens Fakkel ved Siden af hans Baare, og dens Skin skal flette hans Hæderskrands.

Gonatas Rejn havde, i sit Liv som i sine Skrifter, ikke det let Førgende, som i Dieblifiket blænder, og indtager, men som stundom ligesaa let forsvinder. Ved gjentagen Læsning, behager det

Dybsindige og Alvorlige i hans Mærker, og de melankoliske Toner fra hans Harpe finde Gjensklang i hvert ædelt Hjerte; saaledes fremlyste, ved nærmere Omgang og i Vennesamfund, fra det tilshyneladende Mørke i hans Blik og Charakter, det godmodige, ædle Hjerte og den dannede, humane Aland. Ikke som om han var uden Fejl — hvo blandt Dødelige var det? — men udmaers let Mands Smaafeil og Svagheder bor, ligesom Narrens Anstod af Edelmod, regnes fast for Ignitet. Er det sandt — som det dog nok er — at Hjertet alene gjer stor eller lidet, saa taaler Niens hele Vandel den sterkeste Belysning.

Hans Liv var uden mærkelige Optrin, jævnt som hans Sprog og hans Færd. hans curriculum vitae er Hverdagsmennesrets, men at han var noget mere, vil, haabe vi, nogle saa Erindringer af den Hedensarnes Liv sikkertigen udvise.

Gonias Rein var født paa Nordmøer den 18de Februar 1760. Hans Fader, en lærde Præst, underviste Sonnen i de academiske Videnskaber, og dennes herlige, lyse Hoved gjorde Undervisningen let og behagelig for den faderlige Lærer. Tidt fortalte den Hensovede med en Slags Stolthed, at han aldrig havde haft anden Lærer end sin Fader; thi han var som Student ingen Under af at frequentere Collegier; men den grundsige, udbredte Lærdom, han siden ved egen Flid erhvervede sig, og som tidlig udmarkede ham blandt Medstuderende, sætter det udenfor al Tvivl, at den Grundvold, han i Fædrenehjem lagde til Videnskas belighed, ogsaa maa have været grundfast. Dis mitteret af Faderen, kom han til Kjøbenhavns Universitet, og tog strax den første Examen med Bevismelße. Han underkastede sig derpaa den theologiske Uttestats, og siden den saakaldte store Philologicum eller Skolelærer-Examen. Philologien var hans Yndlingsstudium; allerede til den sidste

nævnte Examen havde han gjennemstuderet de vigtigste latinske og græske Classikere. Prof. Baden, den classiske Litteraturs smagfulde Gjencpliver i Danmark, spurgte Rein, Dagen før Examen, hvad han angav, og da denne blandt andre Auctores ogsaa angav Juvenal, roste Baden hans Mod, at have taget sat paa en Auctor, der ei var at spøge med. Leg er selv ikke allevegne i det Nene med denne Forfatter, sagde hin lærde Veteran, og denne Tilstaaelse gjorde ham Ere. Men efter overstaaen Prove hædrede Baden den haabefulde Ungling med fortjent Berømmelse og lennende Opmuntring. Det var dengang Reins Plan at opoffre sig aldeles til Skolefaget, og han haabede at vorde ansat et eller andet Sted som Corrector eller Director, men det lykkedes ham ikke — selv siger han i et af sine vakkreste Digte, Ønskerne:

"Men ak! den svandt, min Ungdoms Tid,

"Ei Vandet, Virksomhed og Flid

"Mig Haab om bedre Dage stjænker."

Bed Universitetet opholdt han sig til Aaret 1791. Foruden den gamle classiske Litteratur, og det theologiske Studium, lagde han sig med Held efter de levende Sprog: især opnaaede han megen Styrke i det Franske, som han en Tid strev og talede med Lethed. Tidlig rakte hans varme Fælser ham Digterens Harpe, og dens Strenge tonede lifligt under hans Haand.

"Der i hans Bryst opsteg en Rue høl,

"Og høiere end Livets Sysler kræve;

"Da Musen holdt i større Kreds ham svæve;

"I grændseløse Rum hans Blik udfloei,

"Som Lynet rast, og som dets Pile skarpe;

"Lys var hans Skat, hans Glæde var hans

Harpe."

Det norske litterære Selskab, bengang i sin Flor, et Samlingssted for den Tids sjonne Mans

ber, var, efter Dagens Flid og Grublen, hans behageligste Asyl. Gjerne døelete han siden, i fortroligt Vennelag, ved de Dages Minde, især omtalte han, ikke uden med behagelig Hølelse, at Wessel, hvis Hjerte han fandt ligesaa skjont som hans Digtergenie, ligesom knæsatte sin unge haaber fulde Landsmand; "Ung", siger han,

"Ung voved jeg for ham at syuge,

"Dg sit hans Bennesmøl til Len."

Vor Rein havde gjort sig fordeelagtig bekjende som Forfatter, havde aflagt offentlige Prover paa grundige Kundskaber — og med alt dette kunde han dog ikke se sit beskedne Ønske opfyldt, det nemlig: sikret for Næringsørger, at kunne indtræde i Ægteskab med en elsket og elskværdig Pige, Anna Cathrina Arboe, med hvem han længe havde været forlovet — den Lina, hans Land og Hjerte forevigede i hün deilige Elegie, som hos flere end

Hans Ven Zetlitz vandt ham Navn af "den san-
de Sorgs usignelige Sanger". Det synes
som om Rein havde tildraget sig en mægtig Stor-
mands Misgunst, og at dette var Hindringen for
hans Befordring. Nagtet vi ikke vide, hvorved
han havde pådraget sig hün Misgunst, saa synes
det dog heel forklarligt, at en Mand med Reins
frimodige Væsen, varme Sandhedskærighed, og
dybe Afskye for alt Kryberie, lettelig funde mis-
hage en af underdanigt Hoftryb omringet Stor-
mand. Han var omsider, som han selv siger i sit
øvennævnte Digt Ønskerne,

"Saa træt af Ønsker og af Klager",

At han for sig og sin Lina fun

"En liden Afskrog ønsked' sig,

"Bred Reisomhed og Frihed rig,

Blandt sit Fjodelands Klipper haabede han en-
delig at finde dette Tilflugtssted,

"Min Lina, kom og lad os flye

"Blandt Klipperne at søge Lye,

"Og, Norge! du din Søn modtage!"

Og Norge modtog ham, og han fandt sin
Afkrog; men det var ogsaa en Afkrog i Ordets
alleregentligste Forstand, det havde at hyde ham.
Til Randocheino, høit oppe i det barske Finnmarken,
blandt halve Barbarer, blev Musernes Yndling
forviist.

"Saa lønnedes Horats og Maro ikke!"

sagde Rahbek i en Epistel til sin Ven. Drømte
end aldrig Rein selv om at sætte sig i Ligning med
hine Udsadelige, saa turde han dog sikkert, uden at
være ubeskeden, have gjort sig Haab om en heldis-
gere Besordring. Men det hændes ikke sjeldent, at
hun pingvis Minerva lønner med et fedt Embede,
medens Pallas: Athene giver sine Yndlinge Landens

Ambrosia og lader Legemet sulde. Rein forlod Kjøbenhavn 1791, og reiste til Mørge for at tiltræde sit Kald. Paa Reisen traf han hændelsesvis i et Selskab den daværende Eier af Havsloë, Generalauditor Wessel, en Broder af den udvodelige Digter, hvis Minde Rein havde helliget den bekjendte vakkre Elegie. "De har vel ikke synderlig Lyst at leve blandt Finnerne", sagde Wessel; "jeg har Kaldsrettighed til Skieberg; det residerende Capellanie der er ledigt — ønsker De det, saa er det deres". Hvo der blev glad, var Rein. Samme Aar øgteede han sin Lina, og tiltraadte 1792 sit nye Kald. Wessel vedblev lige til sin Død — ikke blot i Ord, men ogsaa i Gjerningen — at vise sig som Reins sande Ven og Belgjører. Denne sin Belgjørers Portrait, sjænt malet og smagsfuldt indfattet, ansaae Rein stedse som en af sin farvelige Boligs skjønneste Prydelse; han fandt synderlig Glæde i, det mærkede man, at vise sine Venner det, for meddetsamme, fuld af sonlig

Barme og Erkjendtlighed, at omtale denne Wedeling, denne hans eneste Mæcenas. I Alaret 1794 gav Skjæbnen ham et af hine haarde Stød, som sjeldent ganske forvindes. Da tabte han den Elskelige, om hvem han sang:

"O, Lina, Lina! Du mit Haab, min Fred,
"Min Fld og Aland tog med i Graven ned".

Endnu et haardt Stød skulde samme Var ramme det end blodende Hjerte. — Ogsaa hans edle Ven og Belgjører forlod det Jordiske. Hans Sorg var som hans Tab, og det er bogstavelig sandt, naar han siger:

"Jeg Linas Grav til Opholdssied udkaarer,
"Der boer min Sjæl, der flyde mine Taarer,
"Der knæler jeg, fra Jordens Sysler lost,
"Der beder jeg om himmelsk salig Trost.

Og Himlen skjænkede ham igjen, hvad der ene kunde stille det dybsaarede Hjertes Smertter,

en om og trofast Ledsagerinde paa Livets Vei. I
Året 1796 indgik Rein i Ægteskab med Unna
Frederikka Bergeren, som ved sin trofaste Kjærlig-
hed og blide Omhu igjen forsonede ham med Livet,
og trolig delte hans Sorger og Glæder. I dette
Ægteskab blev Rein Fader til 12 Børn, hvoraf
6 overleve ham. Paa Gaarden Bakke, hvor han
boede, som Præst til Skieberg, henlevede han sine
behageligste Dage. "Jeg har aldrig været rigere,"
sagde han stundom, "end da jeg var Capellan —
især rig paa Glæder", sagde han til; thi Penge
var ikke hans Sag. Lader os kaste et Øjlik ind i
den noisomme, men glade Præstebolig, og meddets
samme ind i den ødle Besidders Hjerte. "Alt i
min Bolig" — siger han i en Indbydelse til sin
gamle Ven, Pram, som han ventede paa et Bes-
øgg,

"Alt i min Bolig venter dig med Glæde,

"S্যslende Hænder dig en Fest berede;

"Ene du mig og al min Daad besjæler,
"Kun ved dit Billed stadigen jeg dvæler —
"Medens min Anna Husets Dont besørger,
"Stedse om dig nysgjerrig hun mig spørger;
"Snak som, vidtloftig, jeg for Alt gør Nede,
"Skjemtsom af Glæde —
"Men skjøndt jeg dig som Polyphem den Unden,
"Straekkelig maler, — Diet midt i Vandet —
"Hun dig med Vished, som ei Spog forvilder
"Ædel afbilder —
"Venlige Arme, hun mod dig vil strække,
"Smilende til sin lange Bornerække,
"Hen til sin Rigdom dine Blik at drage,
"Og dem randsage.
"Dufstende Krandse hendes Små dig binde —
"Aldrig besøgt af Høiheder og Raader,
"Renlige Bolig Velstand ei forraader;
"Læta paupertas, og Gjessimildhed, dens Søster,
"Her kun forlyster.

"Frydtes vi vil ved Ungdoms kjære Minde,

"Gladere fun du skal din Ven gjenfinde. —

Den, for hvem disse Linier ikke aabenbare
Digterens ødle Hjerte, har ikke Die eller Sands
for de fine Troef, hvori en Forfatters Personlighed
langt skønnere og bedre udtaler sig, end fra den
meest ovede Biographs Pen.

I Året 1800 blev Rein Sognepræst til Eis-
danger i Ulgershus Stift, og 1808 til Nyekir-
ken i Bergen. Som geistlig Taler var han her-
paa sit rette Sted; et dannet Publicum var noget,
han maatte ønske sig, da han selv følte, at hün
Popularitet, hün simple Tævhed, som bor være
Egenskaber hos Landsbypræsten, ikke vare faldne
i hans Lod. Hsie og nye Ideer, grundigt og
skjont Foredrag, rolig og værdig Action, behage-
lig, sonor Stemme, og, hvad der satte Kranda-
sen paa det Hele, varm, ægte Religoisitet udmaær-

leder ham som Taler. Ikke Saar yndede ham og hørte ham gjerne, fordi de hørte ham med synderlig Nytte.

Rein var Digter, og for dem — at jeg skal bruge en af hans smagfulde Recensenters Ord — "for dem, der tillegge Digteren, en anden, højere Besjems melse, end den, at synge for sig selv og Muserne, der finde det værdigt for ham, at indgyde blide, ædle, humane Følelser i sine Medmenneskers Hjertet; for dem, der elsker de gamle Grækere mere end de gamle Skandinaver, troe mere paa Horats og Pope, end paa Tieck og Schlegel; for dem er Rein en skøn, en hæderværdig Digter." Og det var og bliver han, ihvordan end hans Digterværd falder ud paa Dognsinagens usikre Vægtskaal. "Gud, Natur, Sandhed, Frihed, Dyd, Vensteb, reen Glæde, disse ere hans Yndlingsæmner; med stille, mandig Varme besynger han dem."

Ene Sandhed var, Følelsen fun bare

I hans Sprog lød Gang;

Vittigheds Bedrag, Sværmeriets Snare;

Var ei Taage, var ei Hinder

Før hans sikre Gang."

Han forkynder den sande ødle Livsphilosophie,
som han selv beskriver den:

"Lykselig ene den, som hvor han træder

"Paa Livets Vei, blandt Sorger eller Glæder;

"Med Viisdoms Lys opklarer sine Trin.

"Som ingen Fryd og Lykke falder sin,

"Som elsker Dyden blot for den er skjøn,

"Og ikke troer at Medgang er dens Len:

"Som smilende og rolig Afsked tager

"Med Glæden, hvergang han dens Nektar
smager."

Mod Tidsalderens herskende Laster, Frivolitet,
Ødselhed, Hyklerie, Uredelighed o. s. v., ivrer han
med høitideligt Alvor, ogsaa Despotismens svorne
Fiende viser han sig at være; men fremfor Alt,
kunde man legge til, visste han sig som den sande
Fædrelandets Ven, som den ægte Norges Son
der, mandig og kjæk, talte for dets Ære, og
tolkede ved passende Leiligheder dets Tarb og
Trang. Recensenten af Reins n y e s t e D i g t e
siger, "at han ei har Hjerte til at tage formelig
Afsked med en Digter, der er ham saa kjær.
Men, hvad han i intet Tilhælde bør undslade, er
at takke Digteren i Publicums og sit eget Navn

for saamangen sjøn Blomst, som han har plantet "i Danersprogets Have," hvorved hans Landsmænd fryde sig, "fra Nordkap indtil Trave." Og saa tor Recensenten forvisse ham om, at hans Navn ei saasnart skal

"Forglemmes blandt hædrede Navne;"

thi det er en sand Spaadom, som Forfatteren fremsætter :

"Jeg mange kan glæde, sjøndt ei

"Jeg fjernes Old kan omfavne."

Og ikke mindre sand er en anden Spaadom i dette samme Digt, naar han, tiltalende Æren, siger :

"Jeg blandt dine Dyrkeres Tal

"Din Krands vel forgjøves attraade —

"Men der er en lavere Kreds,

"Afstilt fra din Glands, dine Sorger,

"Hvor ukjendt man lever tilfreds

"Som Fader, som Ven og som Borger; —

"Dig, elstede Kreds! jeg helliger mig,

Naar jeg dver, jeg begrædes af dig!"

Vi have i nogle ufuldkomne Troek skimtes den Hedenfarnes Færd, som Menneske, som Borger, som Taler og Digter. Ved nogle faa Strof ville vi ogsaa føge at antyde hans Færd i selveste helig Omgang.

Man sutter ofte Feil, naar man fra en Digters Arbeide slutter sig til hans Liv. Vita

casta, musa lasciva, sagde en af Latiums højerste
Digtere om sig selv. Reins Musa var alvorlig,
stundum mørk, hans Liv var det tildeels ogsaa,
især var hans Omgang i større blandede Cirkler
tilbageholden, idet ringeste mindre meddelende. Det
daglige Liv var han jævn og behagelig i Omgang,
i fortroligt Vennelag munter og aahenhjertig, —
fun mod den indbildske Mar, mod Hov-
mods Slave, var han sarkastisk: bidende. For-
~~Tonuudst. maf.~~
stillelse var ham en Pest — han kunde aldrig vise
sig anderledes, end han var sindet; ogsaa paa ham
kunde fuldely anvendes hvad Digteren saa skjont
sagde om hans Landsbeslægtede, Samsøe: han
var saa ganske den han var. Saas
Mennesker være mindre omhyggelige for hvad man
halder at gjøre Lykke, eller erholde udvortes
Udmærkelse. Vi ville ju ikke sige, at han stodte

den fra sig, ssjondt det undertiden næsten saae
saaledes ud; men et uværdigt Skridt, for at næae
den, gjorde han aldrig. Ikke som om han forags-
tede Eren, den sande — hver ædel og retskaffen
Mands uadstillelige Ledfagerinde —; han siger selv:

"Hvo lytted' ei glad til din Rosse,

"Fortryllende, lakkende Skjonne!

"Hvo saae ei dit Asyn med Lyst,

"Dine hædrende Smil, som belonne?

"Den aldrig dig skuede nær,

"Som bluedes ved dig at tjene."

Ved Livets Aften drog han sig alt mere og
mere tilbage, — vi mene ikke den Lid, da Syg-
dom nodte ham dertil — men tidligere fandt han
det Tomme, som større blandet selstabelig Omgang

efterlader. Med sin Bibel, især det gamle Testa-
ment, og sin Homer (forstaaer sig i Grundsproget)
sændt man ham ikke sjælden om Aftenen i sit stille
Hjem. "Jeg var Barn" — siger han, saa sunkt
som sændt —

"Og mine Alar bortspogte,

"Sværm og glade Stoi jeg sogte;

"Jeg var ung og Venner fandt,

"Og min Fryd til deres Undest bandt.

"Tiden væltet, Venner drage

"Uformørkt til eget Jeg tilbage.

"Bee mig! om jeg, fremmed for enhver,

"Fremmed for mig selv og er."

Men dette var vor Hein aldrig. Flere
hans tædligere Livs Ledsgære forlod ham

paa Banen, men hvende² holdt han stedse fast
ved: det var Guds frygt og Nedelighed,
og en tredie gav ham frivilligt Folge. Det var
Sorgen, der aldrig ganste kunde forlade sin ud-
taarne Sanger. Selve Musen, hans trofaste
Ungdomsledsagerinde, besøgte ham kun sjeldent,

"Af sjeldent kun oplivede dit Smil

"Den gamle Digters fordums elste Bolig!"

Et Dodens Budslab vorde ham allerede løn-
ge forend hans Død, og Hytten sank alt mere og
mere, men dens Beboer, den lyse Aand, stræbede
mægtigen opad, og vilde ikke engang oppebie den
faldefærdige Hyttes Undergang; men syntes ifor-
veien at være steget opad

"Til Lyset i uendelige Dium."

Nein var død førend han døde, — saa synes det os. Dog, hvo kjender Aandens Skulte Gang? Paa nogle svage Organers Virksomhed bevoer vor hele Dom om den; og hvo bover at afgjøre, om ikke disse den Hensovedes egne Ord i fuldeste Maade passe paa hans sidste Levedage?

"Da, du af syrigst Liv opflammet fuer,

"Naar Verdens Larm, sun som et fjerne Dron

"Maendset hen forbi dit Dre svæver —

"For Verden død, du allerherligst lever."

Endelig sank ogsaa den jordiske Hytte, sagte og umærkeligt; thi dens Tag naaede allerede Verden. Ukjendt med Dødens Smarter, ukjendt med den Bitterhed, at loscribe sig fra gjenlevende

Elsede, henslumrede vorlein den 21de Novem-
ber 1821.

I sin rørende Elegie Alder dommen, siger han:

"Hvo kunde vel — stjældt gammel — uden Smerte
Losvise sig fra et fortroligt Hjerte?"

Og den Almægtige tog misskundelig denne
bitre Kalk fra hans Læber.

Begejstret quad han om den Forlossningsstund,
han for nogle Aar siden allerede ahnede at være
nær!

"De Roser, du vil paa min Gravhøj stroe,

"O, Yngling! snart skal deres Skønhed svinde,

"Og visne hen — et Billed paa mit Minde —

"Lad Mindet doe, min Land skal ikke doe,

"Naar jordisk Ham i lette Stov hensalder,
Jedantid kund doe saam i alt medfølge"

"Teg iser did, hvor evig Vaar mig falder!"

"Jomfru høre nu hvem du er,

Vor Ne i n er iset sin evige Vaar imode, og det
er ikke over ham, men over vort Tab vi føerde Laa:
rer ved hans Grav. En elsket Hustrue og gode
Børn begræde bitterligen Tabet af deres kjærligste
Ven og Forsorger; hans lille Omgangskreds tab:
te i ham en trofast og ødel Ven, Fædrenelandet
en grundredelig, talentfuld og nyttig Borger.
Det er ikke Smiger, men Sandheden selv,
som sætter denne Indskrift paa hans Grav. Smi:
ger var den Hensovede forhadt; og ligesom hans
Liv hædredes, ved at undvære dens almindelige

Belynninger, saaledes skal heller ikke dens krybene;
de Ranke flynge sig vanzirende om hans Urne;
men Sandheden skal raabe ved hans Gravhøi;

Her slumrer en ædel Mand!

Choral

ved

Sonass Reins

Tordesfærd,

den 5te December 1821.

En helden Mand blev her begravet,

En Mand i edleste Forstand,

Ved Land og Hjerte høibegavet,

En Hæder for sit Fædreland;

Thi stille sig ved Graven hen

Med festlig Alvor Norges Mænd.

I Templets Vue naar han talte,

Selv Lasten da forlod sin Wei;

Da Dogntroe Manges Stemme qvalte,

Fornægted' han sin Mester ei;

Thi glipped ei, da Hjertet bræs,

Hans Troes: Anker flippefast.

Som Skjald sit Norrig han monn' hædre,

Dets Tolk i selve Kongeborg;

En Son det aldrig havde bedre,

Dets Fryd var hans, og hans dets Sorg.

Thi pryder Klippens Egelev

Nu Digterharpen paa hans Stov.

Han sogte Dyds og Kundstabs Veie,

Ei dem, som sig til Lykken snoe;

Thi var ei Guldet i hans Eie,

Men i hans Hjerte himmelst Roe.

Hans ædle Bryst den Orden bar,

Som Dyd selv under Psalter har.

Hans Færd det indre Værd betegned,

Fævn, redelig og hjertensgod,

Dog frygtelig, saa Juulhed blegned,

Naar rustet med sit Skjold han stod;

Zor ingen Priis han det bortgav,

Thi smykker Sandheds Skjold hans Grav.

Fortrolig selv med Livets Smerte,

I Modgang vennesel og smt

Hver Broder fandt hans aabne Hjerte;

Ta, Ven han var foruden Skremt;

Thi triller Venners Taare heed,

Nu, Edling! paa dit Hvilested.

Din Harpes Gjenklang er tilbage,

Der finde vi din Aand igjen;

Den skal os i dit Sted ledsgage

Til vi omfavne Dig, o Ven!

Tak — Tak for Alt, hensarne Sjel!

Og nu et smt Farvel, — Farvel!

S a g e n .

Bergen, 1821.
Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Den Norske Tilstuer.

Femte Aargang

1821, December 27de. 2det Hefte, №. 21—24.

Om Forholdet mellem Kirke og Stac
i de protestantiske Riger.

For behorigen at sætte dette Forhold ud fra hinanden, er det nødvendigt, at man begynder med at undersøge, hvorledes det, i alle ikke-protestantiske Riger, stedse har yttret, og endnu ytrer sig.

Paa Romerrigets Ruiner stodte to meget ulige Ting paa hinanden, nemlig christelig Religion og germanisk Overtro. Længe

varede det, forend de forenede sig til eet. **Nar-**
hundreder udfordredes til at bevirke dette. Da
Horeningen endelig var bragt i Stand, saae man
af samme hint Kirkesystem fremkomme, hvori den
saakaldte Middelalder havde sin Charakter. Intet
virkede hertil saa meget, som den hos de ger-
maniske Folk herskende Sædvane, at
Præstestanden ene tilkom Strafse-
ret. Havde ikke denne Sædvane været, saa vilde
alle Forsøg paa at hæve Kirken over Staten, have
været ligesaa forgjæves, som det er forgjæves at
Geistligheden, i vore Tider, arbeider paa at faae
den politiske Indsydelse, den i Lobet af Narhun-
dreder har tabt, igjen tilbage. Hvad enten man
roser eller man laster Carl den Store, som den egentli-
ge Hovedophavsmænd til det theokratiske Univer-
sal-Monarkie, saa feiler man, fordi man ikke kjen-
der den Tidsalder, han levede i. Ikke alt, som
nu forekommer os at have været Misgreb eller Feil,
var dersor Misgreb eller Feil den Tid det skeede;
og ligesom overhovedet den Nolle, som Carl
den Store spillede i det gde Narhundrede, var grun-
det i den selvstabelige Tilstand, som han da fandt
Europa i, saa vase og de fulger det, som denne
Nolle førte med sig. Allerede længe før Carl
den Stores Tid, havde Geistligheden erholdt
en Anseelse, som det hverken var muligt eller for-
deelagtigt for ham at formindsk. Efter hans
Tid behovedes der intet mere, end at et stort Ho-

ved sit den Idee, at forene den geistlige Magts adspredte Elementer til et Heelt; og da derfor Gregor den Gyvende traadte frem paa Skuepladsen, saa tjente den Sammenhæng, hvori Carls Sværd havde bragt den europæiske Verden, blot til at lette og fremskynde den nye Skabelse.

Alt var Gregor den Gyvende gunstigt. Man kjendte i de Tider ligesaalidt til de Negler, hvorefter man bør delegere, som til dem, hvorefter man bør centralisere *); og havde man end kjendt dem, saa vilde man dog manglet Midlerne til, at bringe dem i en stadig Udvørelse. Maar man i de moderne Regjeringer finder en let vedligeholdelig Sammenhæng, saa kommer det især af de Remunerationsmidler, som man, ved Tidernes Løb, er kommen i Besiddelse af; Guld og Sølv, delelige i de mindste Parter, have, som Mynt og Betningsmiddel, især bidraget til, at man ved Stats Embeders Bortgivelse sattes i Stand til at tage alle fornødne Forsigtighedsregler, og til, efter Omstændighederne, at kunne bestemme den Grad af

*) Oversætteren seer sig nødt til at beholde disse fremmede Ord, som han ikke veed at give paa Norsk, uden ved altformegen Omskrivning. Ved delegere (deleger) forstaaes her at overdrage en Anden en vis Deel af sin Myndighed: ved centralisere: at forene al Myndighed i een Person.

Tillid, man vil skjønke sine Underordnede. Men dette var ikke tilfældet i hine Tider, da Guld og Sølv endnu ikke brugtes som Liquidationsmiddel for det selstabelige Arbeide, og da altsaa den hele Statsoeconomie var en Deconomie med Produkter. Hvor dette finder Sted, der vil man stedse være nødt til at delegere paa en farlig Maade, d. e. saaledes, at Sammenhængen i Regjeringen er usikker. Hvo erindrer ikke, hvad Forhold Hertugerne og Greverne i de første Aarhundreder af Middelalderen, stode i til Kongerne? For at kunne sikre sig de store Vasallers Lydighed, maatte Kongerne sætte dem ligesaa store Vasaller af en anden Art ved Siden. Dette var Biskopper og Abbeder. Man forudsatte, at de, naar man satte dem i Klasse med de første Ministerialer *), vilde vise

* Den frie Tysker ansaae enhver Tjeneste, undtagen Krigstjeneste, for skammelig, og den Fornemste blandt dem havde ingen andre Tjenestefolk, end Livegne. Men da de havde erobret de romerske Provindser, og Ansørerne (de Fornemme, Edle) fik vidtøftige Besiddelser og blev rige, saa brugte disse mange Folk til at høve deres Indkomster, til at bestyre deres Godser, til egen Oppartning, til Pragt o. s. v. Alle disse, høie og ringe, taldes i de ældste Haandskrifter, Ministeriales, og af dem erholdt snart de Fortrinet, som enten vare østere om deres Herres Person, eller som havde vigtige og indbringende Forretninger. Saas

sig taknemmelige. Men Maaden, man maatte aflegge dem paa, der var den samme, som bringtes med Hensyn til Hertuger og Grever, nemlig at udstyre dem med Grundstykker, virkede og tilbage paa dem, som paa disse, og saa stede det, at Ris-
get kom til at udgjøre et Aggregat af flere smaae
Stater, hvis Overhoveder med lige Iver arbeidede
paa at opnaae en Frihed, den man ligesaalidt
kunde tilstaae dem, som man saa sig i Stand til
at nøgte dem den. Jen saadan Titstand fandt
Gregor den Syvende den vesteuropæiske Verden,
da han dristigen bestemte sig til, at opfaste sig til
dens Overherre.

Danne vare især Opsynsmændene over de øvrige Tjenestefolk, Overhosinestere, Staldmestere, Kjelder-, Gardeobe-, Jægermestere o. s. v. Den rige Adelsmand ønskede, ved hoitidelige Leiligheder, at vise sin Pragt. For at belonne og opmunstre troe og brugbare Tjenere, og for at sætte dem i stand til at lade sig see med Anstand, havde han intet andet Middel, end at forlelse dem med Grundstykker, thi Venge havdes ikke, vare idetmindste yderst sjeldne. Det gif imidlertid med disse Forlehnninger, som med de øvrige Lehn, de blevne med Tiden arvelige; Tjenesten bortfaldt, eller blev et tomt Navn; det var altsaa naturligt, at man fappedes om at erholde dem, ja selv Adelsmænd renoncerede paa deres Frihed for at blive Ministraler.

Overs.

Det Problem, han havde at løse, var intet mindre, end at bringe Orden i et Chaos, hvori alle Kræster sværmede om mellem hverandre; og da den kongelige Magt var forsvunden for de store Vasallers, saa var der intet andet Raad, end at hæve den romeriske Bisshop i den Grad, at hans Unseelse kunde blive frygtelig. Den Maade, som Gregor den Syvende satte dette igjennem paa, gjør hans Hjerte ligesaamogen Ere som hans Forstand; h i n t , sorsaavidt han sollte Kald til at sætte Grændser for hans Tidsalders Immoralitet, der var en nødvendig Folge af den totale Mangel paa gode, organiske Love; d e n n e , forsaavidt han vidste at finde og anvende de Midler, som førte til dette Maal. Den romeriske Bisshops Primatur *) var paa den Tid almindelig erkjendt; men hans Valg beroede deels paa det romeriske Folks Villie, deels paa den romeriske Keisers Confirmation. Gregors første Skridt var derfor, at gjøre Pavevalget lige uafhængigt af begge. Til den Ende oprettede han Cardinal-Collegiet, og gav dette Ret til at vælge Paven. Derpaa lod han udgaae et Decret, hvorved han, under Straf af Embedsforbrydelse, forbød den hele Clerus at mods-

*) Primatus v. Primaute, d. e. ypperste Værdighed, Fortrin for de øvrige Biskopper.

Overs.

tage Investituren *) til Bispedømmer, Abbedier eller andre Beneficier af de Verdsliges Hænder; og for at give dette Decret desto større Estertryk og sikre dets Udførelse, udstædte han med det samme et andet, hvori han truede enhver verdslig Authoritet, som turde vove at meddele en Geistlig Investituren, med Band. Ved denne Operation satte han sig i Besiddelse af alle de Krøfter, hvorfra den kongelige Magt paa den Tid var sammensat, og istedenfor at han før kun havde været primus inter pares **), saa svingede han sig nu op ei alene til Monark, men endog, da hans Love omfattede hele Europa, til en Universal-Monark. Men Gregors Plan gik ei alene ud paa at losgrave den geistlige Stand fra alt verdsligt Overherredomme; for evig vilde han fængsle den til den pavelige Trone; til den Ende henlyttede han den Tids herlende Fordom, der ansaae det for en Slags Hellighed at være ugift. Han paabød altsaa som als

*) Det var, siden det 9de Jahrhundre, en i Tydfland indført Slik. at Fyrsterne investerede Bisper, Abbeber og andre, ved paa en høitidelig Maade at overgive dem en Stav og en Ring. Ved denne Ceremonie, der kaldtes Investitur, sattes de i Besiddelse af de verdslige Kirlegodser.

Overs.

**) D. e. den første blandt Biskopperne, men forresten ei mere end dem.

Overs.

Mindeligt Lov, at ingen Geistlig maatte indgaae
Ægteskab. Det undgik ikke hans starpe Blik,
Hvor vigtigt det maatte være for et paa Kirkes-
dom grundet Universal-Monarkie, at have lutter
ydige Redskaber, der ved ingen Familiebaand være
forenede med den enkelte Stat, hvori de tjente
Paven. Disse var de Grundlag, hvorpaa Gregor
opførte sin politiske Bygning. Modstand modte han
vist nok; hans Planer grebe altformeget ind i alle For-
hold, til at man ikke skulde have forsøgt paa at for-
hindre deres Udførelse. Men han seirede over alle
Hindringer, og det laae i Tingens Natur, at han
maatte seire; thi, selv allerede en Mand til Aars,
begjæredes han Intet for sig, og den almindelig er-
kjendte Trang til en Reform talte høit for hans
Værk. De store verdslige Vasaller understøttede
ham, fordi han gjorde dem endnu mere uafhængi-
gige af den kongelige Magt, end de hidtil havde
været; de store geistlige Vasaller understøttede ham
endnu mere, fordi de ved ham erholdt Fortrin og
Fordele, som de paa ingen anden Maade kunde
ventet.

Rom, i en tidligere Periode, Centralpunktet
for den europæiske Verden, blev det nu anden
Gang; og Sammenhængen, hvori de øvrige Sta-
ter stode med Rom, sikkredes ved pavelige Legater,
som virkede paa Bisæopperne i alle Riger. Paven,
i Forening med Cardinal-Collegiet, der var sam-
mensat af de fornemste Geistlige i alle Lande, ud-

gjorde den almindelige Regjering; Legaterne, omtrænt som de moderne Vicekonger, forestode det Exekutive; Biskopperne med deres Capitler forestillede Präfector og Underpräfector, og den hele Ordensgeistlighed var at anse som den bevæbnede Magt. Havde Gregors Skabelse end ikke bevirket andet, end at den europæiske Verden derved paamly var blevet opmærksom paa Nodvendigheden af gode organiske Love, saa vilde dette alene være Stort.

Men — idet Kirkedom blev Grundvolden for et Universal-Monarkie, saa maatte og Kirken tahe sin Charakter som Institution eller Læreanstalt, hvis Bestemmelse var at formere Lydighed mod Lovene. I Grunden var der, i det 11te, 12te og 13de Aarhundrede, hverken Stat eller Kirke; der var ingen Stat, thi Regjeringerne havde ikke mere Ret at give Love, og sætte dem i Udgivelse; der var ingen Kirke, thi denne kan ikke være, hvor ingen Stat er. Begge, Kirke og Stat, var opslugte af Pavedom, som Universal-Regjering. De Uleiligheder, som hermed var forenede, folted sterkst nok, men der gaves intet Middel derimod, saalænge den europæiske Universal-Monarks Authoritet understøttedes af de verdslige og geistlige Vasaller. De tydste Keiseres Stridigheder med Rom's Biskopper viste tydeligt nok, at der var Mangler i den europæiske Verdens Organisation, som man ikke kunde forklare sig; men disse Keiseres Stjæbne, saavel de frans-

listes som de schwabiskes, bevisse, hvor ungtige det er at kjæmpe mod den offentlige Mening, og Hohenstaufernes Undergang afskrækkede kun alt: formeget fra nye Angreb paa Pavernes Universal-Herredomme. Spanien, Frankrike og England havde de ganske i deres Magt; neppe havde disse Rigers Konger den mindste Følelse tilbage af deres Værdighed. En Omstændighed, man ikke havde lagt synnerlig Mærke til, bevirkede imidlertid, at den første Opposition mod Pavernes Universal-Herredomme, udvikledes i Frankrike. Dette var Beliggenheden af Hugo Capets Besiddelser, da de varne blevne forenede med Ludvig den Femtes, den sidste Konge af Carolingernes Slægt. Thi da de strakte sig fra Mundingen af Somme til paa hin Side Blois, og saaledes havde Normandie og Bretagne i Vest, Champagne, Rivernois og Berry i Øst, saa gjennemstør de de store Vasallers Besiddelser paa samme Maade som Diameteren en Cirkel, og de Fordele, som med en saadan Beliggenhed varne forenede, maatte med Tis den vise sig, om de end ikke varne tilsigtede. Deraf kom det og, at den kongelige Myndighed begyndte at hæve sig tidligere i Frankrike, end i de øvrige europæiske Riger. Korstogene kom ogsaa til, og virkede idetmindste forsaavidt fordelesagtigt for den kongelige Authoritet, som de kongelige Domainer forsøgedes ved at forvovne Eventys.

vere afflode Kongerne deres Besiddelser. *) Folgen af denne forsøgede Magt var, at de franske Konger mere og mere lærte at foragte de øvrige Vasallers Magt, og efterhaanden begyndte de ligesledes at tage mindre Hensyn paa den romerske Universal-Monarks Authoritet. Philip den Smukkes Kamp med Bonifacius den Ottende er, i denne Henseende, et mærkværdigt Phænomen. Lidt efter lidt begyndte man og at opdage og at benytte Pavedommets svage Side. Ingen Henseende yttrede denne sig saa aabenbar som ved Pasvalget; thi saa nødvendigt dette end ellers kunne være, saa maatte det dog nødvendigen gjøre den pavelige Værdighed til en Gjenstand for alle Cardinalernes Uttraae, og folgelig foranledige, at Lidenstaber beherskede Cardinals Collegiet, istedenfor Grundsætninger og Maximer. Saasnart de verdslige Tyrster havde vidst at forstasse sig Indflydelse paa Pasvalget, blev og den Afhængighed, hvori de tilforn havde været, mindre og mindre, indtil endelig Frygten for det hele theokratiske Universal-Monarkie aldeles ophørte. Hvad godt der

*) Ikke sjeldent maatte Ridderne, der droge til det hellige Land, sælge eller pantsætte deres Godser, for at erholde Penge til Reisen. Ikke sjeldent benyttede Kongerne sig af deres Graværelse til at bemægtige sig samme, v. s. v.

Overs.

var i dets Organisation, oversortes paa de verdslige Regjeringer, der beholdt det Fortron, at have arvelige, og ikke valgte Overhoveder, og idet det saaledes oversortes, forsvandt ogsaa Begrebet om en guddommelig Institution, der kun altsor lœnge havde plaget Menneskeheden. Den kunde for lœnge siden have været denne Plage qvit, naar ikke Trang og Overtroe havde forenet sig om at holde paa den; thi den pavelige Stoel var just ikke altid besat med Mænd, der levede i Følelsen af deres opheizende Kald. Flere Paver excommuniceredes af deres Estekmænd; sex af dem blevne fordrevne; to opgav ve Nandan under Dolkestik, og den berygtede Theodora, berygtet saagar paa den Tid hun levede, udvirkede i det hellige Roma, at den tredobbelte Krone overraktes den bekendteste af hendes Galaner, der antog Navnet Johan den Tiende. En anden af dette Navn, en Bastard af Pave Sergius, regjerede Verden i en Alder, hvori man efter verdslige Love end ikke maa raade sit eget Gods, nemlig i sit 21de Aar. Aldrig saae man Cardinal-Collegiet frit for de heftigste Lidenstaber, aldrig manglede man altsaa Anledning til Forargelse. De meest vanhellige Hensigter indhylsedes i det helligste Sør, og medens man i Rom som østest blot traktede efter verdslig Ere og Gods, skulde den hele Verden troe, at Paven ikke kunde ville uden hvad der var godt og retsærdigt. Christi Lære blev til en intetgænde Mythologie, me-

dens den geistlige Jurisdiction misbrugtes paa en hidtil uhørt Maade, og Pavernes Fordringer paa Pengebidrag fra de Christne, snart under et, snart under et andet Paaskud, gik idet Uens delige. Alt dette foranledigede Reformatio nen, hvis Hensigt aldrig var anden, end den at befrie Staterne fra at undertrykkes af en tyranni st Kirke.

Længe varede det, førend man vilde til at bryde aldeles med Pavedommet; og for at undsgaae dette, tog man sin Tilflugt til Palliativer. Saadanne varer Concordater, som man sluttede med Paverne, og Kirkeforsamlinger, paa hvilke man sogte at tilveiebringe et bedre For hold imellem Kirke og Stat. Men da man lidt efter lidt indsaae, at man ikke var Vaticanets List voxen, saa uddrod hin Revolucion, der skilte Paven ved Halvdelen af de Lande, han hidtil som Christi Apostel havde behersket; hin Revolucion, som man kalder Reformationen, og om hvilken en stor Deel Mennesker ikke veed at gjøre sig rigtigt Begreb. Tre Alarhundreder ere siden henrundne, og da man ikke mere soler det Utaalelige i Paveherredømmet, saa er man altfor tilbøelig til at troe, at Stivsind eller personligt Had have været medvirkende Bevæggrunde hos Reformationens Stiftere. Det var imidlertid saalangts fra at dette var tilfældet, at man fand paastaae, at kun de uimodstaeligste Bevæggrun:

de, saa at sige, fremtvang Reformationen. Man maa ikke tænke sig den romerske Kirke, som den nu er, men som den var, og intet er da mere vist, end at selv de Stater, hvor Reformationen ikke antoges, ikkedenominindre hostede de største Fordeler af den Revolution, som Luther og hans Medhjelpere foranledigede.

At bringe Religionen tilbage i Kirkedommet: dette var det store Problem, som skulle løses, og det maa nu være blevet løst som det vil, saa fan det dog idetmindste ikke nægtes, at, havde der aldrig været en Reformation, saa ville vi endnu ikke vide, hvor væsentlig hin Forstjel er. For at løsøre sig fra Pavedommet, maatte man oversætte den Sene, der holdt den kirkelige Regjering sammen; for at funne dette, maatte man tænke hen til Christendommens Grundskrifter, de Grundskrifter, hvori sand Christendom indeholdes, og paa det omhyggeligste sejne mellem det, som Herstelsyge havde udledet deraf, og det, som deres uforfalskede Mening medførte. Saaledes opstod da et nyt Dogmesystem, tilstrækkeligt for Troen, saa fremt denne beroer paa indvortes Anstuelse; utilstrækkeligt for Overtroen, ved hvilken man vil herstee, og just derfor ikke efter deres Sind, hvis Interesse det blot er: at herstee. Meddets samme de pavelige Legater, disse en bedre Lovgivnings ivrige Modstandere, forsvandt, saa forsvandt og, der hvor Reformationen slog Rodder, Munker-

ordenerne, denne pavelige Milits, og mere behøvedes der ikke til at forandre den hele selskabelige Tilstand, til at give Regjeringerne en ganske anden Charakteer, og til at gjøre de Regjerede afhængige af bedre Love, end de tilforn havde fjendt. Alt dette kunde vel ikke skee paa eengang; men skee maatte det, da Hindringerne, som hidtil havde holdt der tilbage, vare bortryddede.

Alle de Selskaber, som kaldes Stater, have i Grunden kun een Interesse, nemlig den, at blive regjerede efter gode Love. Men da Loven, som Lov, blot er befalende, og det ved dens Execution især kommer an paa, om Borgerne ere villige til at lyde den, saa har man stedse været nødt til at sætte Institution*) ved Siden af Loven. Medens Loven befaler, over-taler Institutionen, og dens evige Bestemmelse er, at bringe Menneskenes Tilboieligheder i Harmonie med Lovens Villie. Vilde Institutionen træde i Lovens Sted, saa vilde dette foraarsage ligesaa megen Forvirring, som om Loven tillige vilde være Institution, og Erfaring har og overalt viist, at den selskabelige Orden kun der er sikker, hvor begge, Lov og Institution, indskrænke sig til den dem anviste Virkekreds. Hvordan end Reformati-

*) Ved Institution forstaaes i denne Afhandling, Undervisning, eller Undervisnings-Instalt (Lære-Instalt).

tokerne have philosopheret over denne Gjenstand, saa bliver den store Belgjerning, de viste Selskabets, den, at de igjen bragte Kirken tilbage til dens oprindelige Bestemmelse, som er den, at være Institution; og dette bevirkede de, ved at befrie Lovgivningen fra alle de Hindringer, som den var underkastet, saalænge Kirke og Stat vare indblandede i hinanden, og ingen Grændse var aftenkken imellem dem. Dersor seer man, siden Reformationen, saamange Fremstridt i Lovgivningen; Fremstridt, hvis Vigtighed man først da lærer at indsee, naar man gaaer tilbage i Historien og undersøger Lovgivningens Tilstand i de tidligeke Aarhundreder. Havde Reformation end ikke udrettet mere, end at vække en Stat, som den storbritanniske, til et nyt Liv, saa vilde den allerede derved fortjene vor Beundring. Dersor gives der heller intet Folk i Verden, der balsigner Reformationen, saameget som det Engelske, og ingen Statsmand, der saameget som de engelske indsee, hvor stor Sammenhøeng der er mellem deres Fædrenelands nærværende Forfatning, og Reformatorenes Bestræbelser i det 16de Aarhundrede. En catholik Konge, en catholik Premierminister og en catholik Administration eller Repræsentation ansees i England for noget saa absurd, at man blot ved Tanken derom vilde tro at komme i Modsigelse med sig selv; og nægtes kan det ikke heller, at det netop er denne Omstændighed, hvorpaa den væsentligste Deel af den engelske Stats-

magt beroer. Englændernes instinktmæssige Afsky for alt hvad der hedder Pavedom eller Papisterie, kan vel forekomme det europæiske Fæstlands Besboere besynderlig, men dette kommer unægteligt deraf, at man ingensteds i Europa har opnaaet en saadan constitutionel Fuldkommenhed, som i England.

Holder man nu fast ved den Idee om Kirken, at den er en Institution, hvis væsentlige Bestemmelse det er, at formere Afgørelsen for Loven; saa har man derved tillige en Maalestok, hvorefter man stedse kan bedømme en Kirkes Organismus. Saalænge Kirkedom tillige indbefattede al Lovgivning; saalænge Kirken, tvertimod dens evige Bestemmelse, udøvede et Universal-Herredomme, saa var det og nødvendigt, at udmaale Kirkebetjenternes Authoritet saagodtsom i det uendelige; thi fun paa denne Maade lod en consequent Regjering sig tænke. Denne Nødvendighed bortfaldt fra det Dieblik, Kirkedom ophørte at være Magt. Det kom nu blot an paa at finde Mænd, der, besæt med Evangeliums Land, vidste at forslasse de ophøjede Sandheder de forkynchte, Indgang i deres Tilhøreres Hjerter. Dertil behøvede de hverken Rang eller Titler, og Benevnelserne: Metro-politaner, Erkebiskopper og Biskopper vare ved Reformationen blevne overflodige; thi, omendstjøndt disse Titler, naar man seer hen til deres første

Oprindelse, ikke havde stort at sige, saa havde de dog med Tidens Tid, og paa Grund af den store Derned forenede Magt, faaet en Betydning, som man nu ikke længere kunde erkjenne. At man altsaa i visse Riger ifkledestomindre beholdt disse Titler, det stede unegreligen mere, fordi man ikke vilde stode altsormeget an mod de engang herskende Former, end fordi det laae i Reformationens Aaland. Bedre havde det været, om man ikke havde beholdt dem. At indføre altsormange Grader i det kirkelige Authoritet, Hierarkie falder, har der, hvor det ikke kommer an paa at herske, den væsentlige Meilighed i Folge med sig, at Kirkens Ejendomme forvandle Religionens Sandheder, der burde være Alle beljendte, til en Ejendom, hvors ved de ville, efter Behag, skal eje og valte. Christendommen har, saadan som den i Skriften aabenbarer sig for os, altid været den samme; imidlertid er den snart blevet fremstillet paa en, snart paa en anden Maade, hvortil Grundens maa soges i de fornemste Kirkebetjenteres Interesse. Intet er i saa Hald mere forvirret end Magten, til hvis Udvælelse man er berettiget. — En langt sikrere Takt synes i Lydskland ganste at have brudt Staven over Hierarkiet. Da man ikke, uden fordi Noden twang dertil, havde stilt sig fra Paven, saa vilde man albeles tilintetgjøre Kirkens monarkiske Forfatning, for ikke at udsætte Christendommen for nye Farer og for østers at panzis

res. Middelet man brugte var at forene al kirke-
elig Authoritet, ikke i een Person, men i et Col-
legium, Confessorium kaldet. Folgerne heraf vare
større og gavnligere, end de, der kun rose Udlan-
dets Opsindelser, ville troe. Netop denne Kirkens
Organisation har lagt Grund til den Undersøgel-
sesaand, der har udmarket og endnu udmarker det
nordlige Lydskland; netop denne Kirkens Organis-
sation er Fundamentet for al tydste Philosophie og
for alt hvad der af Konster og Videnskaber med-
den staarer i Forbindelse. Man opheve den, man
indsøre i dens Sted et formeligt Hierarkie, af
samme Slags som det den catholiske Kirke kan vise
os; vi ville da snart faae at see, hvor redebonne
Biskopper og Erkebiskopper ere til at fordømme
alt det, som de troe er deres personlige Au-
thoritet i Beien. Selv Religionen vilde lide,
om man gav Kirken en anden Indretning end
den, den nu har i Nord-Lydskland; thi naar maa,
ved Religion ikke forstaarer andet end en ved Anstues-
sen af Universum og dets evige Love, forhojet
Plichtfolelse, saa maa og denne være uendelig
mere sikret ved en Kirkedom, hvor ingen personlig
Authoritet hersker, end ved en saadan, der kun bes-
staarer ved personlig Authoritet. I England og
Sverige bliver Erkebiskoppernes og Biskoppernes
Authoritet kun derved ustadeligere, at en National-
repræsentation er indslettet i det almindelige Re-

gjeringssystem, og ved den bevirkes da, at det bliver, om ikke umuligt, saa dog meget svært for de første Kirkebetjente, at skille deres Villie fra det Almindeliges.

Intet er i vore Tider mere at ønske, end at den protestantiske Kirke ikke maa lade sig vildlede i Henseende til dens sande Bestemmelse. De, der bebreide Protestanterne, at deres Gudsdyrkelse. (Cultus) er for simpel, synes at glemme, at Simpelhed er en Grundbetingelse for al Uppertilighed, og at man, for at tilbede Gud i And og Sandhed, ikke behøver hverken at beruse sine Sandser, eller at underkue sin Forstand. Det religiøse Menneske begeisres af alt, hvad der, var det endog langt fra, synes at vise ham et Universum; paa det ikke religiøse Menneske er alt saadant spildt. Latrie *) og Religion have altid været forskellige og ville blive det, saalænge Verden staader. Den første kan læres, den sidste ikke. Det kan let forekomme den protestantiske Christen, som om den catholske Kirkes Cultus fortjente Fortrinet for hans; men, modstaer han det første Indtryk, som hin gjor paa ham, saa vil han snart erkjende sin Vildfarelse. Hvad der forbærer ham, er det Hemmes

*) Ved Latrie, forstages udvortes Gudsdyrkelse; hvad man kalde Cultus.

lighedsfulde, som er forenet med den catholske Gudstjeneste. Men netop dette Hemmelighedsfulde støder ham til sidst, fordi han meget vel veed, at det med Naturens Hemmeligheder har sig paa en ganske anden Maade, end med dem, der skynde Menneskene deres Oprindelse. Hvad vil overalt det Udttryk: tiltrækende Gudstjeneste sige? Har Kirken en ganske anden Bestemmelse end Skuespilhuset, saa kan man og paastaae, at Gudstjeneste maa derved adskille sig fra Skuespil, at intet ved samme gjør den til en Gjenstand for Sympathie. Den der fordrer, at Gudstjeneste skal være tiltrækende, han stiller sig uden for samme, og forlanger Paavirkning, hvor Talen blot er om Medvirkning. En christelig Menighed, der samles for at dyrke Gud, skal Ingen være blot Tilstuer eller Tilhører; alle skulle de være beskylede af een Aand, alle skulle de tilbede i Aand og Sandhed. Jo mere Gudstjenesten alt: saa laaner af Skuespilletts Væsen, destomere ferner den sig fra sin egentlige Bestemmelse; og jo mindre den laaner af Skuespilletts Væsen, destomere nærmer den sig denne Bestemmelse. Vil man derfor forbedre Gudstjenesten, saa gjøre man den ikke mere sammensat og konstig end den er; men man gjøre den, om muligt, end simpelere end den er. Hymner, Bonner og opbyggelige Taler udgjorde, i den christelige Kirkes første Tider, Guds: tjenestens Væsen, og dette vil man aldrig kunne

afvige fra, uden at skade Kirken som Institution. Havde en sammensat og konstig Gudstjeneste nos gengeninde været i Stand til at giøre Menneskene bedre stikkede til at leve i Selskabet, saa maatte man ubetinget tale dens Sag; men det er saa langt fra, at den nogensinde har haft en saadan Virkning, at man ivertimod kan paastaae, at Menneskenes Irreligionstet er taget til i samme Grad, som de underkastede dem blotte former, og holdt sig til disse. Der vilde maastee set ingen Religion mere være til, naar den ikke i Protestantismus kiedse havde fundet en Tilsigt mod dode Former; og sikkertlig mene de Det ikke værst med den, som heftigst fordre, at man aldrig skal fæsstætte dens Væsen, som noget, man kan faae i sin Magt, og bruge til en eller anden Hensigt. Just fordi den udgjør Menneskets anoralste Prydelse, maa den ikke være den mindste Evang underkastet. Den største af alle Formyddelser vilde være den, at troe, den kunde benyttes som blot Medskab; thi de, der troe dette, maae begynde med at afaa den aldeles, at den ikke som Middel skal virke tilbage paa dem selv.

Lader os dog endelig engang erkjende, hvad vi skyldte Reformationen! Meget Godt og Stort har den virket; det Største derved, at den har haaret Veien for en bedre Lovgivning. I denne Henseende ere alle de Niger, der ikke have antaget Reformationen, langt tilbage for de protestantiske,

og skjondt de flere Aarhundreder ikke have villet er, kjende dette, saa ville vi dog see, at Nodvendigheden af en bedre Lovgivning stedse vil blive dem mere indlysende. Intet kan være urimeligere, end at man bider sig ind, at kunne forbedre den selskabelige Tilstand ved visse Modifikationer i Kirkevæsenet! dette er, i og for sig, en Umulighed, og kan kun lade sig gjøre ved at bortrydde de Hinsbringer, som ere Kirkens Organisation i Vejen; altsaa paa en blot negativ Maade. Naar man siger: Kirken er i en slet Tilstand og ubretter ikke hvad den burde udrette, saa feiler man i en dobbelt Henseende; først, i det man tønker sig Kirken som Noget, der er forskelligt fra Selskabet idet Hele, dernæst idet man tilskriver den en Kraft, som den aldrig har haft. Kirken maa nødvendig voere i en slet Tilstand, naar hele Selskabet er det; er Selskabet ikke i slet Tilstand, saa er Kirken det ikke heller. Allerede i det syttende Aarhundrede bemærkede en indsigtfuld Englaender: "at der, hvor det politiske System er sundt og sterket, der lader Religionen" (han mener Kirkesedommets) "sig tilsynne i sin naturlige Mildhed, Blidhed og Kolighed, og at man kun der, hvor huint var sygt og svagt, kunde falde paa, at ville forbedre Staten ved Kirken" *)

(* James Harrington i sin Oceana.

Denne bemærkning er en af de grundigste, der nogensinde er gjort over Forholdet mellem Kirke og Stat. Enhver Kirkereform, der ikke tillige er en Reform af Selstabets, maa dersør betragtes som den unhyttigste Ting af Verden; kommer det derimod an paa, at reformere Selstabets, saa kan dette kun lade sig gjøre paa een Maade, nemlig ved at forbedre de organiske og borgerlige Love, og med dette arbeide har Geistligheden, derom ere Alle enige, Intet at støsse. Dens Pligt er, at gjøre Statsborgeren bekjendt med den guddommelige Lov, og at lære ham, i frivillig Lydighed mod samme, at finde Grundens til Agtelse for den selstabelige Lov: men aldrig forlange den Deel i Lovgivningen eller Lovenes Execution, thi dette er lige mod dens Bestemmelse. Den tragte dersør heller aldrig efter Rang, Titler eller noget Slags Udmærkelser; thi alt saadant tjener ikke til andet end at vildlede den, angaaende dens sande Kald, der stedse kun forsaavidt er et guddommeligt, som den selv leder i Anskuelsen af Universum, og dets evige Lovgivning, og ringeagter Alt, hvad der heri er den hinderlig.

Medens Kirkens Bestemmelse saaledes, til alle Tider var den samme, har dens Forhold til Staten stedse vælet, og mere end nogensinde er dette nu tilfældet. Denne Tilstand har intet onskoværdigt i Folge med sig, dersom man maa antage, at den kan vedblive. Men dette vil den sikkert

ikke. Der, hvor det politiske System, ved frivilig Antagelse af en Nationalrepræsentation, erholdt Fasthed og Varighed, der blev og Kirkens Stilling mod Staten fast bestemt for Aarhundreder; og, tor man slutte fra Analogien, saa vil den samme Aarsag frembringe den samme Virkning i alle de Riger, som i dette Dieblik arbeide paa at give deres politiske System Fuldkommenhed ved en Nationalrepræsentation. Det er en Folge af Linsgens Natur, at Lovens Execution er mindst Vansteligheder underkastet der, hvor dens Godhed garantieres ved Maaden, hvorpaa den er blevet til; og hvor dette finder Sted, der organiserer Kirken sig af sig selv til en Institution, hvis Formaal er at bidrage til Lydighed imod Loven. Det er sandsynligt, at det hele Kirkevæsen vil, i de Riger i hvilke Kirkens Organisation ikke tillod nogen vidtdrevne nedstigende Gradation i Authoritetten, ved Nationalrepræsentationens Forening med det hidtil værende Regjeringssystem, antage en saa meget hæderligere Charakteer, som det beholder sin Organismus, og ved den sikres mod alt det Heterogen, som ellers vilde være en naturlig Folge af Sammenblandingen af Geistligt og Verdsligt. Det vilde idetmindste være UImagen værd, hermed at gjøre et Forsøg. Hvortil og at esterligne alt, hvad der i Udlændet er indført? Har man engang Erkebiskopper, Biskopper o. s. v., saa vil det vel have sine Vansteligheder, ikke at indflette dem i det por-

litteste System, og hvor dette stær, der vil det altid, mere eller mindre, slade Kirken som Institution, der skal være forskjellig fra det politiske System. Er man derimod saa lykkelig, ikke at have Erkebiskopper, Biskopper o. s. v., saa vilde det i alle Henseender være urigtigt om man vilde skabe dem, for at faae dem ind i det politiske System, til hvilket de, som Kirkens første Tjenere ikke høre, og til hvilket de heller aldrig have hørt, uden at blive Evangeliums Land utroe. En Erfaring staar fast, nemlig den, at de største Geistlige, som den Christelige Verden har lært at kjende, aldrig satte deres Storhed i Rang og Titler, men derimod i saadanne Grundfætninger og en saadan personlig Charakter, at de høvede sig over (vare opnøiede over) Rang og Titler, og denne Erfaring vilde, med Hensyn til det tilkommende Forhold mellem Kirke og Stat i de protestantiske Riger i Nord-Øydeland, fortæsseligt kunne henyttes.

M i s c e l l e r.

I u u l.

Denne Fest blev ikke høitideligholdt i den christelige Kirkes første Aarhundreder, da samme i de Tider ansaae det værdigere at høitideligholde mærkværdige Personers Døbsdag, end deres Fodselsdag. Forst i den christelige Kirkes 4de Aarhundrede opkom den Idee, at indstifte en Fest til Minde om Christi Fødsel, og i det 5te Aarhundrede, blev denne Fest for bestandig bestemt til den 25de December, uagtet paalidelige Esterretninger om Christi Fødselsdag ej havdes. Af Lucas's Evangelium, vidste man at denne vigtige Besygivenhed skeede ved Nattetider, og derfor anordnede man, at der skulde holdes Gudstjeneste i den hertil indviede Nat imellem den 24de og 25de December. Dette blev Oprindelsen til vor Frøpræken, og har ventelig foranlediget Festens tydiske Navn (Weihnachten). Navnet Jul i vores Sprog er meget ældre end den christelige Tidsregnskab.

ning, og betegnede forдум en hedenst Offerhøitid (Julablot) der feiredes i Anledning af Solens Vending paa sin Bane.

I en hermed beslægtet Anledning, og dersor ved samme Tid som denne nordiske Solfest, holdtes Romernes Saturnalier.

Da Christi Fødsels Mindefest trædte istedet for disse hedenske Feste, saa var det naturligt at en stor Mængde Skikke og megen Overtroe, som Levninger fra Hedenstabet, der altsaa intet havde med den nye Fest at bestille, desvagtet blandede sig med samme, og bibeholdtes blandt Almuen lige indtil vore Tider. I vojt Sprog bibeholdtes endog det gamle hedenske Navn Jul for Christfesten.

Den Ødsle signer et Menneste, der bærer
alle sine Penge hos sig i en sonderreven Lomme.
Gaaer han gjennem Gaderne, saa seer man et
stort Folge efter ham, alle sysselsatte med at samle
op. Saaledes folge visse Svefugle seilende Skibe,
og saaledes fulgte en Sværm af chinesiske Baade
Anscons Fregat.. Saalænge de Folgende blot lade
sig nse med at samle op, gaaer det endnu an,
men enkelte Dristige finde dette Arbeide for lang-
somt, derfor trænge de sig tæt hen til den Ødsle
og stræbe med megen Behændighed, at gjøre Hul-
lerne i hans Lomme større. Dette Skuespil
opsøres daglig for os.

Den Gjerrige har aldeles forvirrede Ideer
om Middel og Hensigt. Jeg har etsteds
læst om en Vanvittig, der havde fattet en saa stor
Kjærlighed for Viinglasser, at han anvendte alle

sine Penge til at kjøbe Glasse for, og derved børsvedes al Leilighed til at anstaffe sig Viin. Den Gjers rige forekommer mig ikke mindre vanvittig end dette Menneske.

Den Hidsige signer et ladet Gevær med spændt Hane. Ved den mindste u forsigtige Berørelse kunne begge anrette stor Skade.

Indbildningskraften signer en Yngling, der, naar han skal foretage en Reise, heller vælger den Vei, der fører igjennem blomstrende Sletter, gjennem fislige Lunde, hvor en rislende Kilde, en skøn Blomst, en herlig Udsigt noder ham til at standse ved hvert Skridt, end hin snorlige Vei, som Forstanden foretrækker. Derfor næar Forstanden næsten stedse sit bestemte Maal i rette Lid; Ynglingen

derimod, som føengsles af tusinde forføriske Gjen-
stande paa Veien, man skatte sig særdeles lykkelig,
om han inden Natten naer det Herberge, i hvilket
Han agtede at holde sit Middagsmaaltid.

Det læsende Publikum.

—
Jeg har nylig hos en tydse Skribent fundet
et Billede af Publikum, som forekommer mig at
være temmelig originalt og vittigt — hvorvidt det
er lignende overlades til Læserens eget Omdømme.
Det nærværende Publikum, siger han, ligner et
koldt, overmættet, enhyant og ennyerende Mennes-
ke, der næsten uophorlig gisper, men dog har
Levemaade nok til at gjøre det paa en let og maa-
deholden Maneer, og at holde Haanden for den
gispende Mund. Publikum er godt og menneskes-
hærligt i sine Fordringer; det vil ikke alene selv
være uden Anstrengelse, men opfordrer ogsaa ven-

Igen Skribenten til at spare sine Kræfter. Skribenten gjor sig virkelig Arbeidet altfor suurt; har han endelig frembragt noget ret særdeles Poetisk, eller noget ualmindeligt Skarpt og Dybsindigt, da er Publikum ham endog særdeles gunstigt, om det vaaber, som de Franske, ved Udførelsen af Haydns Skabelse: Ah, c'est divin! c'est celeste! mais — bien ennuyant."

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl. N. C.

Den Norske Tidsskrift.

Femte Uargang.

1821, December 31e. 2det Hefte, No. 25—26.

K y s.

Man kunde troe at denne Gjenstand kun egnede sig til en letfærdig, skjemtende Behandling, til Æmnet for en overgiven Julespøg; men heri tager man meget Feil. Evertimod udfordres der en saa udbredt Lærdom, en saa dyb Skarpsindighed, for at behandle denne Gjenstand med tilbørlig Grundighed, at Forfatteren heraf kun vover at løse Læserne en og anden Oplysning om K y s set, uddraget af ældre og nyere Forfattere, med nogle saa forbindende Bemærkninger, Skulde der under

Nedstribningen heraf opkomme en eller anden saa, lelig Idee om Materien i Forfatterens egen Hjerne, da vil han naturligvis ikke tilbageholde den.

Man finder Spor til, at der allerede har været kysset i Homers Eider; og, dersom man tør fæste Lid til den beromte Eselius's lærde Formodninger i hans udødelige Værk om de Gamles Skoremmme, saa har Kysset allerede været kjendt og brugt af de gamle Chaldæere. Fra sine Skoremme stiger den lærde Eselius, i Forbigaaende, op til en Fixjernerne, som de gamle Chaldæere kaldte Natten's Kys, og anmelder herved, at rimesligvis har Kysset forplantet sig fra Chaldæerne til Phönicierne, fra disse til Egyptere, derfra til Grækere, Hetrurier og Romere, og endelig videre ned til de øvrige Nationer. Saaledes ere vi da hjulpne et langt Stykke paa Veien.

Om Kysset virkelig er af chaldæisk Oprindelse, eller om Æren for denne øpperlige Invention tilkommer en endnu ældre Nation, seer hverken Eselius eller jeg os i stand til at afgjøre, og vi haabe vor Uvidenhed undskyldt.

Min Kjæreste er i Huset hos en gammel Tante, hvem jeg har Grund til at ansee for en hemmelig Lærd, da hun uophørlig sidder med et Par gronne Briller og blader i en tyk Foliant; denne ørværdige Matrone paastaaer fuldt og fast, at Kysset er opfundet af to Mennestædere, der syrtede sammen, for at sluge hinanden.

Da det tilforn skal have været i Brug, at
beordre den ene Statsmand til at kyssse den anden,
og under Kysset stikke ham en Dolk i Barmen,
og da det fremdeles endnu skal være i Brug, at
fornemme Personer, der ønske hinanden alt Ondt,
hvert Dieblik kysses og omfavnes, saa veed jeg
virkelig ikke om Tantens Menning er at forkaste.

Min Kjæreste vil rigtignok ikke vide noget af
denne Hypothese, men paastaaer, at det første Kys
er givet og taget af to Elskende.

Og naar jeg da indvender, at det isaaafald er
vansteligt at begribe, Thvorledes Kysset, fra Mund
den af en Person, som man elsker, kunde komme
ned til Haanden eller Hoden af en Person,
som man hader, saa er hun strax faerdig med
dette Svar: Born vilde af Kjærlighed kyssse deres
Fader, men da de ikke vel kunde naae op til hans
Mund, grebe de hans Haand. Faderen vilde
maaestee ikke bukke sig ret dybt, og kyssede deraf
Bornene paa Vandet. Denne Methode skal endnu
bruges af meget fornemme Personer mod Ringere.
Haandkysset blev saaledes et Erefrygts: og Hoi:
agtelsestegn, og da Erefrygt og Hoiagtelse side
efter lidt sank ned til Allerunderdanighed og Træl:
dom, saa sank ogsaa Kysset fra Haanden til Hoden.

Havde den lærde Eselinus vidst dette, var han
paa en nem Maade kommen fra sit Fixstjerne: Bes:
sog tilbage til sine Storemme.

Midlertid kan, i denne vanskelige Materie,
en ung Piges Mening ikke have saamegen Vægt
hos Løserne som hos mig, hvem hun paa en
uimodstaelig Maade veed at gjøre den gjeldens
de for.

Det er unøgteligt, at paa dette Ting i Unis
verset, som vi kalde Jorden, har en og anden
Ting været underkastet forskjellige Forandringer
siden sin første Oprindelse. Saaledes, for blot
at nævne et Exempel, blive vi gjennem en ikke
lang Række af Aar de besynderligste og forskjelligs
te Forandringer væer i Damernes Dragt. Fort
ryllende Hertugader forbundede sig til allerkjæls
reste Conderationer og Poscher, disse til forfri
ste Adriener og Bussanter, der omsider oploste sig
i eteriske Umbraskyer, og endelig see vi daglig
— skjondt det, som Gud og hver Mand veed, er
ved Juletider — venlige Zephirer omflagre vore
Skjønnes Skuldre. Hvo kan heri opdage Klæ
dernes første Oprindelse og Hensigt?

Det forekommer mig derfor ikke aldeles umis
sigt, at Kysset — der dog i flere Henseender ogs
saa kan regnes for en Damesag — kan være bes
gyndt med en elskovaandende Piges rosenrøde Læ
her, og derfra, gjennem talrige Omveltninger,
have forvildet sig ned til en knarvurren Sultans
safrangule Tøfler. Maar jeg saaledes fritifst afveier
pro og contra, synes det mig sørdeles tvivlsomt,

Hvilken Hypothese jeg skal give Fortinet, min Kjærestes, eller Tantens.

Teg kunde her med Føie slutte min Forelesning, da jeg lykkelig har arbeidet mig frem til de fleste Forelesningers sædvanlige Resultat — at man i Grunden ingen ret Sammenhæng ved i den afhandlede Materie.

Men jeg har i det Foregaaende forsømt Noget, der ogsaa uforbigjøengelig hører til en lærde Forelesning, nemlig: ved en Mængde Citationer og Noter at legge for Dagen min udbredte Lærdom og — latterlige Forsængelighed.

I største Skyndig, da saavel Rummet som Tiden *) opfordrer mig til Hast, vil jeg søge at indhente det Forsomte.

Ikke vil jeg henvisse mine Læsere til den overgivne, letfærdige Horats, skjøndt han paa sin Viis ofte omtaler den her omhandlede Gjenstand, men vigtigt maa det være at erfare hvad den viseste blandt Greferne tænker om Kysset. Det gjor mig ondt at maatte tilstaae, at Socrates stik drer dets Natur og Virkninger med de sorte Farver **), og jeg vil dersor, til Vore for hans Viisdom, antage at han taler om dets Mishrug,

*) 30te Decbr.

**) Xenophon, memorab. Socrat. lib. I.

ikke dets Brug. Af Plinius den Ældre *) erfare vi, saavidt jeg kan skjonne, at Rysset i hans Tid har været i Brug mellem Mandfolk af de højere Stænder — maaſtæ et Slags diplomatisk Rys, hvis Opfindelse muligen kan tilskrives Indas Ischa- riot. Eigeledes fortæller han Adskilligt om en Epidemie, der udbredte sig i Rom, og bevægede Tiberius til at udgive en Lov imod denne Skit **). Forigt er det klart at Plinius nedriver min Kjærestes Hypothese, da han ikke mæler et Ord om Rys imellem Elskende. At disse dog ogsaa, saavel før, som i og efter hans Tid, have været i Brug, sees temmelig tydeligt saavel af Naturens store Bog, som af mange store Forfatteres mindre Bøger. Mange Oplysninger om de Gamles Rys kunne hentes hos Plautus ***). Tyrannen Domitian skal ved udtrykkelig Lov først have anordnet Underbanighedsrys blandt Romerne. Omrent paa denne Tid maa Ryssets Misbrug have naaet sin største Høide, ja endog overgaaet Alt hvad vore Lider kan fremvise heraf; thi idetmindste ex

*) Lib. XXVI. Cap. I.

**) Qvotidiana oscula prohibuit edicto. See mere herom Svet. Tib. Cap. XXXIV.

***) Amphitr. Act 2, Scen. 2, v. 82; Alinoii Act 3, Scen. 3, v. 78.

den hidende Martial *) forstørrelig bitter mod det. Men hvorledes man skal sammenrime dette med Valerius Maximus's Beretning om Søderne, veed jeg ikke at forklare. Han fortæller nemlig **), at Publius Nænius lod en Frigiven, som han elskede meget høit, pidste med Rys, fordi denne havde taget et Rys fra hans Datter. Han vilde derved indprænte hende, at hun burde bringe sin tilkommende Mand ogsaa det første Rys som en Brudegave.

Lignende delikate Anstuelser finder man at have eksisteret saavel i Frankrig som i Italien i ældre Tider, og det var at ønske at de endnu eksisterede.

Ihvad Oprindelse Rysset end har haft, synes det dog at være et naturligt og ædelt Tegn paa det høieste Vensteb, den inderligste Kjærlighed og den dybeste Agtelse.

Mellem Mand og Mand burde det aldrig bruges, uden ved de meest sjælsangribende Anledninger, som mellem en Damon og Pythias paa Nætterstedet. Ved de almindelige Anledninger er det flaut, stodende og væmueligt. Mellem Kvinde og Kvinde stoder det mindre, endog ved ringere Lejligheder; thi vi forestille os Kvindens Barm lettere bevæget; dette Udtryk af Hølelsernes Fylde synes her naturligere.

*) Martial Epigram. l. XI. 99.

**) Dicta & facta memorabilia.

Saaledes som Kysset bruges blandt os, er det aldeles vanhelliget. En misforstaet Høflighed overlader Damernes Læber saagodtsom til Enhvers Diskretion, og vore Damer's Taalmodighed i saa Henseende er virkelig at beundre. Maar et talrigt Selstab endelig reiser sig fra det evindelige Spisebord, seer man ofte Gjæsterne flyngeviis styrte hen imod Vertinden som hungrige Bier, og en Uindviet funde lettelig fristes til at troe, at man hos os brugte at spise Vertinden til Dessert. Dersom ellers sund Fornuft og renset Smag er i Tilstagende blandt os, tor man haabe at denne Uskit er i Aftagende.

Men jeg mærker nu, at jeg begynder at forfalde til moraliserende Uformuft, efterdi jeg haaber en Uskits Aftagende; jeg gjør altsaa bedst i at slutte min Forelæsning, og at henvise de ærede Læsere som ikke finde deres Videbegjørighed tilfredsstillet ved samme, til en Jacobus Herrenschmidts grundlærde Osculogiam eller en Johanes Secundus's ægtepoetiske Basia.

A f f e d m e d L æ s e r e n.

Ved sin første Fremtræden, for omrent fem
Aar siden, antydede Tilstueren den Virkekreds,
han havde afmaalt sig og det Haab han nærede
om at see samme udfyldt. Han betegnede den
Tone, han agtede at bibeholde sin hele Bane
igjennem, ved at sige om sin Fremtræden, at den
skede:

" — — ei stolt paa hoien Rothurn,

"Heller ei lav, med krummet Ryg, sagte paa
tyndsalet Høfsløe."

Med Rolighed erindrer Tilstueren sig, nu ved
sin Banes Ende, disse sine tidligste Ord; thi is
hvorofste han end kan have været maadeligere
end han funde og burde have været, om rimelige
Forhaabninger varé gaaede i Opfyldelse, saa
smigrer han sig dog med det Haab, at man liges
faalidt vil kunne behandle ham uanstændig Grov
hed, og usforstandigt, utidigt Skraal, som lav Smis
ger og frygtsom Taushed, hvor viktig Sag op
fordrede til Alvorstale. Maar et Glad, af den
Natur som Nørste Tilstuer, ikke skal blive aldeles

eensidigt, maa det være Organet ikke blot for nogle saa Stemmer, men for ret mange. Alt Tilstueren ikke har været Organet for ret mange Stemmer, er en Feil, men en Feil som han ikke selv har været Skyld i, da han stedse har været villig til at modtage ethvert passende og anstændigt Bidrag. Det har saaledes stedse — dog meest i den senere Tid — været Tilstueren vanskeligt at undgaae en Eensformighed og Eensidighed, som han nodigen vilde vanzires ved. Forstjellige Omstændigheder gjorde det høist sandsynligt, at dette Onde snarere vilde tiltage end aftage, og paa Grund heraf troer Tilstueren det at være rette Tid til at forlade en Bane, som han mistyvler om længere at kunne fortsætte med Bisald. Ikke troer Tilstueren, nu mere end ved sin Begyndelse, Alt det at være tilstrækkeligt opklaret, som det egnede en Tilstuer at omtale og hellyse; ikke troer han at der nu er føre Mangler at gjøre opmærksom paa, føre Laster og Daarligheder at revse, end tilforn, eller at nu alle Norges billige og retsærdige Ønsker, ere tilfulde opfyldte; men, naar man ikke er ganzke vis paa at tale vel, gør man bedst i ikke at tale. Der vilde tales og sludres en stor Deel mindre i Verden, om man stedse havde denne Sandhed for Øie, og

"Vel vore Øren, om det gif,
"Efter hūn gamle, gode Skit!"

Desuden er der en Bemærkning, som, hvor uigjendrivelig den end er, dog altfor helden tages Hensyn paa, det er denne :

Sandhed bliver til alle Tider Sandhed, men ikke til alle Tider gavnlig Sandhed.

Iveren gaar næsten stedse i blinde, og derfor snubler den hvert Dieblik, naar den ikke ledes ved Haanden af sin sagtmodige og forsigtige Søster Klogstab. Hvor disse to ere samlede seer man et skjont, ørværdigt Par. Forbinder Klogstabber sig sig derimod med Egennytten, saa fremkommer af denne Forening Jordens værste og affyeligste Plageaander. Og da det nu er et ligesaa almindeligt Syn, at see Iveren ene storme frem i rasende Berserkergang, som at see Egennytte og Klogstab vandre Arm i Arm, saa er det ikke at undres over at der er meget Ondt i Verden.

Fra denne Episode, der frembød sig af sig selv, vender man tilbage til at betragte Nødvendigheden af de her fremsatte Bemærkningers Jagtagelse i Livet.

Ligesom enhver Plante ikke trives i hver Aars-tid, saaledes trives heller ikke enhver Sandhed i enhver Periode. Ja, hvad der er end mere, visse Sandheder ikke alene vantrives til visse Tider, men bare endog de giftigste og fordærveligste Frugt-

ter. Her maa etter Klogstab lede Gartnerens Haand. Det er hendes Nost Tilstueren troer at adlyde idet han herved træder bort fra Scenen.

Torend sin Vortgang skylder han at bevidne sit ikke talrige Publikum sin oprigtige Tak for venlig Skaansel og enkelte opmuntende Bisaldsytringer. Tilst. har aldrig gjort Regning paa Møndens Bisald, aldrig heilet til Hobens Kunst, det var ham altsaa ingen smertelig Overraskelse, at have et lidet og astagende Antal Ecclere. Enkelte værdige Mønds hædrende Bisaldssimil, har fuldes lig trosset ham over Savnet af en ofte vedydig afgjort Almeenyndest.

Siden Tilstuerens Begyndelse har Antallet af Norske Blade betydelig forsøgt sig, og er endnu stedse i Tilstagende, det er derfor en saameget mere passende Periode til at borttræde.

Ligesom det sommer sig for Mennestet, ved Dagenes Ende, at stue tilbage paa deres Unvenselser, saaledes vil det ogsaa være passende for Tilstueren, ved sin Dages Ende at overskue den tilbagelagte Vej. "Hvad Nutte har du stiftet?" Dette er det første Spørgsmaal Tilstueren gør sig selv. Men dette Spørgsmaal er saare vanskeligt, ja tildeels umuligt at besvare; thi ofte bliver det Gavn eller den Skade, som fremspirer af Stris-

bentens Værker først synlig dybt inde i Fremtiden. De ere ligesom skjulte Sædekorn, der som oftest først vise deres Frugter, onde eller gode, længe efter at Sødemanden selv ligger glemt i Muldet. Skribenten maa aldrig indbilde sig, at kunne afskaffe en Last eller Daarlighed, at gjøre en Dyd agtet og almindelig udbredt; dertil er Satirens skarpeste Lud for slap, og Moralens meest veltarende Stemme altfor svag. Vækker han i et og andet Bryst en slumrende Enist af Ideen om Daarslabens Latterlighed, Lastens Afsladelighed, Dydens høie Værd, da vil denne, ligesom en skjult Ledeild, usynlig foroplante sig under Karenes Løb, og til sidst vil den blusse frem som en herlig Altarflamme, der synes pludselig antændt ved et himmelst Lyn.

Skribenten maa altsaa berolige sig med den Bevidsthed, at han redeligen har anvendt sine Evner til at nedlægge gode og sunde Sædekorn, at han stundum har vakt, var det end kun for et Dieblik, ædle og behagelige Følelser. At Tilskueren stedse har fræbet til dette Maal er han sig bevidst, og derfor overskuer han rolig den tilbagelagte Bane, uagtet han vel erkjender, at Evnen ikke altid har svaret til Villien.

"Evnen ei Menneskets er — Villien dog evig
er hans,"

Ligesom det altid er nyttigt at fornøie,
saaledes er det ogsaa altid skadeligt at fjede.
Og i denne Henseende tor Tisfueren ikke smigre
sig med det Haab, aldrig at have skadet. Men
da nu Menneskenes Tilbvieligheder og Smag, ere
saa yderst forskellige og afgivende, at hvad der
skjænker den Enen den interessanteste Underholdning,
dysser den Ander i Sovn; saa var det et ligesaa
daarligt somt uhyttigt Arbeide, at ville fornøie
Alle til samme Lid.

"Kannst du nicht Allen gefallen durch deine That
und dein Kunstwerk,

"Nach'es Wenigen recht; Vielen gefallen ist
schlimm."

Man nødes derfor til af Mængden at tænke
sig en mindre, udvalgt Samling af Læsere, hvem
man forestiller sig som de meest Dannede, meest
Fordomsfrie og Edleste, og dette Udvælg maa
man noie bogte sig for at fjede eller støde. I
disses Undest og Algtelse bor Forfatteren ene søge
sin Hæder.

"Men har da Publikums Dom intet Værd?"
spørger man. Jo, unægteligen ret meget Værd,
men hine Begavede have stedse saamegen Indsy-
delse paa Mængden, at Pluraliteten af sarmne,
uden selv at bemærke det, giver Slip paa sin
egen individuelle Dom, og antager med stillende
Samtykke Hines. Saaledes bliver i Grunden
hine faa Udvælgtes Mening det famne som Pu-
blikums eller den offentlige; og kun af denne Kar-
sag, bør Publikums Dom være Forfatteren ør-
værdig.

Den har stedse været Tilstueren hellig, og han
havde ønsket at høre den vitre sig tiere og tydes-
ligere. De faa Vink, der i denne Henseende ere
komme ham for Dre, har han stedse stræbet at
benytte sig af.

Hvad der især beroliger Tilstueren ved Enden
af hans Bane er den Overbevisning, at han stedse
trosligen har holdt sit tidlige Løfte:

"Et gjennem mig skal ublu slænges hen
"En smudsig Skjærb til Dagens Usselheder,
"At agtes af hver ædel Sandhedsvæn,
"Det være skal min Stolthed og min Hæder."

Idet Tilskueren herved tager Afsked med sit
ærede Publikum, kan han ikke tilbageholde det
varme og oprigtige Ønske: at Norge aldrig maatte
savne Mænd, der have Evne og Mod til i rette
Tid at tolke dets Larv med Alvor og Sindighed!

M e t t e l s e r.

No. 13—16, pag. 325, 1ste Linie (i Noten), staaer :
denig, læs : denique.

No. 13—16, pag. 325, 2den Linie (i Noten), staaer :
& citra &c., læs : citraque nequit
consistere rectum.

No. 17—20, pag. 347, 4de Linie, staaer : Havsloe, læst
Hasslund.

No. 21—24, Side 397, sidste Linie, staaer : Viinglasse,
læs : Viinglas.

No. 21—24, Side 398, første Linie, staaer : Glasse,
læs : Glas.

Bergen, 1821.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.